

Jennifer Cody Epstein

Pictorița din Shanghai

roman

În spatele tablourilor postimpresioniste ale lui Pan Yuliang (1899-1977) se află un destin ale cărui meandre par să sfideze verosimilul. Vândută de unchiul opioman unui bordel, adolescenta orfană Xiuqing își schimbă numele în Yuliang și începe o ucenicie dezumanizantă. Ajunge cea mai căutată fată a Salonului Eternei Splendori, ceea ce nu înseamnă decât că umilințele la care este supusă îmbracă forme mai subtile, dar cu atât mai dureroase. După ani de calvar și degradare, salvarea ei va fi Pan Zanhua, un oficial cu vederi liberale, care se îndrăgostește de ea și o răscumpără. Alături de acesta, Yuliang își găsește fericirea și își descoperă vocația pentru pictură. Nimic nu pare să îi stea în cale tinerei ce se crede liberă acum: studiază, cu sacrificii, la Academia de Artă din Shanghai, la Școala de Arte Frumoase din Paris și la Academia de Artă din Roma. Numai că, pentru a-și împlini destinul artistic, va continua să înfrunte prejudecățile unei lumi în care nu doar trecutul ei scandalos, ci și simplul fapt că este femeie reprezintă un stigmat.

Până la *Pictorița din Shanghai* (*The Pamter from Shanghai*, 2008), romanul ei de debut, întâmpinat cu cronici elogioase dublate de succes de public, scriitoarea americană Jennifer Cody Epstein a scris pentru *Seif*, *Wall Street Journal* și *Chicago Tribune*. A publicat nuvele și a fost finalistă a concursului de proză Glimmer Train. A urmat cursurile de studii asiatice de la Amherst College, a obținut un masterat în relații internaționale la Johns Hopkins University și un masterat în literatură la Columbia University. Trăiește în prezent la New York, dar în trecut a călătorit și a locuit în Japonia, China, Hong Kong, Thailanda și Italia. Jennifer Cody Epstein și-a dedicat zece ani scrierii primului ei roman. *Pictorița din Shanghai* a fost ales de rețeaua americană de librării Barnes&Noble în „TopTenFiction Debuts2008“.

Publicat în peste cincisprezece țări, romanul *Pictorița din Shanghai* își poartă cititorul pe apele tulburi ale fluviului Yangzi, în camerele Salonului Eternei Splendori, în cosmopolitul Shanghai antebelic, în Parisul boem al „anilor nebuni“ și în China răvășită de război civil și aflată în prag de revoluție, reconstituind spectaculoasa poveste adevărată a lui Pan Yuliang, una dintre cele mai fascinante și nonconformiste personalități artistice chineze ale secolului XX.

„Astăzi, când ficțiunea autobiografică și memoriile au ajuns în avanscena literaturii, scriitorii care plonjează în apele adânci ale imaginației sunt tot mai puțini și cu atât mai valoroși. Ce bucurie să descoperi că Jennifer Cody Epstein, al cărei strălucit prim roman urmărește viața reală a lui Pan Yuliang, adolescența prostituată devenită pictoriță celebră, este o astfel de scriitoare.“

New York Times Book Review

„Fanii romanului *Memoriile unei gheișe* de Arthur Golden vor savura această poveste extraordinară a unei femei sfâșiate între chemarea inimii și chemarea talentului.“

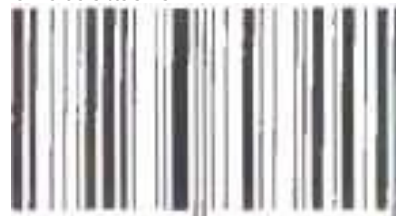
Lihrary Journal

„O carte fascinantă. Jennifer Cody Epstein reușește să pătrundă în același timp în intimitatea unei epoci istorice și în cea a unui spirit artistic.“

Ihe Chicago Inpune

1

ISBN 978-973-689-344-5

9 789736 893445

JENNIFER CODY EPSTEIN

Pictorița din Shanghai

Traducere din engleză și note de

RALUCA CIMPOIAȘU

HU/MANITAS

Pentru Michael. Pentru tot.

Nota autorului

Chiar dacă acest roman se inspiră din viața și opera lui Pan Yuliang, el rămâne, totuși, o plăsmuire a imaginației. Își propune să fie fidel liniilor generale pe care le-a urmat existența doamnei Pan, așa cum ne sunt descrise în puținele surse de care dispunem, în cea mai mare parte însă, personajele, evenimentele și locurile descrise aici sunt - asemenea tablourilor pe care le-au inspirat - portrete impresioniste.

*lată un desen de Leonardo da Vinci. Mă afund in el și îl văd la treabă și la
ananghie și astfel mă întâlnesc cu el.*

ROBERT HENRI, *The Art Spirit*

Partea întâi

ATELIERUL

Chiar dacă prin artă nu-ți poți câștiga traiul, arta face ca viața să merite trăită. Transformă foamea în trăire. Transformă griji, neazuri, o viață altfel pustie în ceva demn de trăit. Dă viață vieții.

JOHN SLOAN

Montparnasse, 1957

După terminarea ședinței, Yuliang se retrage la chiuveta ciobită din colțul atelierului. Unul din cele două modele pleacă imediat. Celălalt, Leanne, mai zăbovește puțin, aranjându-și combinezonul și trăgându-și dresurile în sus, pe coapse. Prinzându-și ciorapul de portjartier, se apleacă deasupra tabloului lui Yuliang și a rezultatelor, umede încă, ale ultimelor cinci ore: un copac, un lac. Ea îngenunchind lângă alt nud.

Ștergându-și palmele pătate pe halatul de lucru, Yuliang o observă pe Leanne privind fata în care tocmai fusese transformată. Astăzi s-a comportat bine, decide Yuliang. Deseori, noile modele au nevoie de mai mult timp să se dezbrace, să se obișnuiască cu goliciunea lor în fața străinilor. Dar Leanne o surprinsese, debarasându-se de combinezonul și lenjeria intimă din nailon atât de rapid, încât s-ar fi spus că toată viața făcuse acest lucru. Nu se agitase și nici nu se fâstâcise la vederea propriei sale cărni; nu își ceruse scuze și nici nu încercase să ascundă coșul care îi apăruse pe coapsa dreaptă. Dar, în toate pauzele luate în ședința aceea de cinci ore, traversase camera și, la fel de dezbrăcată, cercetase în tăcere progresele făcute de Yuliang.

Yuliang, care de obicei lucrează în pauza modelelor, fusese oarecum tulburată de atenția ei. Nu se oprise din lucru. Dar lucrase altfel decât își pusese-n minte, ezitând să retușeze trupul fetei sub privirea ei. Se concentrase pe alte lucruri — pe salcie, pe pătura mototolită - mereu umplându-și plămânii de mireasma celei care o pironea cu privirea: parfum ieftin, țigări, un iz dulce-acrișor de transpirație. Și încă ceva curat, cu iz de iarbă, așa cum miroso cearceafurile uscate la soare. Leanne spusese că tatăl său are o spălătorie lângă Gare de Lyon.

Șuvoiul începe să curgă, rugină și nisip. Yuliang așteaptă, apăsând cu buricele degetelor și căutând răcoarea robinetului acoperit cu un

strat subțire de săpun. Când apa se curăță, își așază pensulele sub jet. Culoarele se spală în complementarele lor neutralizante: ultramarinul în cadmiu, în albastru, în ocru, nuanțele puternice amestecându-se într-un șuvoi maroniu care dispare în scurgere.

Începe să se spele pe mâini, când Leanne strănută, o explozie plină de forță, cu o tonalitate atât de ridicată, încât este aproape drăgălașă.

— *Pardon*, spune Leanne.

— *Non, non*, răspunde Yuliang. Îmi pare rău că este așa de frig aici.

Spune asta în franceză, chineza lui Leanne fiind, așa cum descoperise, rudimentară.

— Cred că e de la pisică. Câteodată mă mănâncă nasul din cauza lor.

Fata se șterge la nas.

— Aha.

Yuliang se întoarce la pensulele sale, bucata de pânză încă stăruindu-i în ochii minții: albul orbitor, luciul dat de fierul încins și scrobelă. Familia lui Leanne, originară din Guangxi, condusesse până în '54 una dintre băncile chinezești din Flanoi. Leanne nu-i spusese mai mult de-atât; Yuliang presupune că banca fusese rechiziționată de comuniști după ce cuceriseră și restul regiunii de nord. Oare îi e dor? se întreabă ea.

Pentru că ei, una, cu siguranță îi e dor de China - în ciuda a tot ce s-a întâmplat.

— Vă gândiți vreodată să vă întoarceți acasă? o întrebase un reporter la ultima ei expoziție.

— *Naturellement, parfois**, răspunsese, cu toate că se gândea la asta tot timpul.

Adevărul este că „acasă“ nu mai înseamnă pentru ea atât de mult un anumit loc, cât o parte din ființa sa, un organ măcinat de cancerul dorului. Durerea se simte mai puțin când pictează. Dar suferința pricinuită de ea, de tot ceea ce a pierdut - aceasta nu dispare niciodată. Locuri și oameni apar încă cât ai clipi din ochi, atât de zguduitor de reali, încât ar putea să-i atingă. Grația pariziană a bulevardului Fouszhou, cu străduțele sale străjuite de ulmi și casele stil Tudor. O piață din Shanghai, cu aerul încărcat de atâtea dialecte și de mirosul greu de

1 Desigur, uneori (fr.).

carne friptă. Femei spălând mâncare și vase pe malul râului, alăp- tându-și copiii roșii de atâta plâns. Clipocitul umed al comerțului de pe Yangzi, diversitatea nesfârșită a înjurăturilor.

Închide ochii. Într-o clipită, se află din nou în dană, cu brațele lui Zanhua încleștate și strângând-o disperat la piept, împungându-i umărul cu bastonul acela ridicol. I se păruse așa de clar atunci - în 1937 - că așa-zisa Nouă Viață a lui Chiang Kai-Shek era deja cu un picior în groapă. Chaipeiul se transformase într-un morman de ruine carbonizate. Soldații lui Hirohito dădeau târcoale Shanghaiului precum lupii care se pregătesc să atace. Dar adevăratul pericol venea chiar din partea conaționalilor lui Yuliang, Cămășile Albastre și Banda Verzilor - aparatul privat de opresiune al generalisimului. În acel moment toată lumea știa că Yuliang era o țintă clară - dacă nu corpul ei, atunci, cu siguranță, creația ei. Și totuși, Zanhua o implora să se mai gândească. „Poți rămâne“, insistă. „Nu este prea târziu. Aici lucrurile sunt pe punctul să se schimbe. Simt asta.“ Chiar și acum - oare au trecut douăzeci de ani? - Yuliang aude numai vocea lui. Și, pentru o fracțiune de secundă, îndoiala i se strecoară în suflet. Ar fi trebuit să rămână?

Nu te mai prosti. Deschizând ochii, Yuliang alungă, la fel de brutal precum închide robinetul, toate emoțiile care o cuprinseseră. Munca este viața ei. Aici este singură, e drept. Dar are tablourile ei, pisicile ei. Clienții și admiratorii ei. Câțiva prieteni apropiați. Oricare dintre ei putea spune că luase decizia potrivită. Chiar cu o zi în urmă, Junbi remarcase, studiind ultimul autoportret al lui Yuliang:

— Aici este ceva nou.

— Că m-am pictat fumând, jucând cărți și bând?

Yuliang nu spusese nimic despre nuditate. Bineînțeles, asta nu era un lucru nou.

— Nu-i asta. Junbi s-a gândit un pic, încruntându-se. A! Asta e. Zâmbești. Pari fericită.

— Da, chiar așa?

Dar privindu-se - cu obrajii rumeni, contururile rotunde, poziția neobișnuit de relaxată - Yuliang trebuise să recunoască și ea: în sfârșit arăta ca o femeie care se bucură de viață.

Reveria îi este întreruptă de clopotele de la Chapelle des Auxilia- trices. Se uită la ceas, apoi ridică privirea spre Leanne, cu ciorapii

trași, dar încă stând lângă masă. Fata asta chiar fusese aici în ultima jumătate de oră?

De parcă ar fi auzit murmurul interior al lui Yuliang, Leanne se îndepărtează de tablou. Își mușcă buzele.

— S-a întâmplat ceva? o întreabă Yuliang.

— Picioarele mele. Le-ap pictat — cum să spun eu? Cam... grase.

Aha. De-asta zăbovea pe aici.

— Îmi cer scuze, spune Yuliang plină de curtoazie.

Și, chiar în momentul în care pronunță aceste cuvinte, vede pe fața fetei că nu asta e problema, până la urmă nu este vorba despre mândrie. Ci o întrebare: De ce? De ce-ai făcut așa?

Lui Yuliang nu-i place să-și explice arta. Nu criticilor. Cu siguranță, nu modelelor sale. Și totuși, se trezește apropiindu-se de fată.

— *Alors'*, spune și își trece coada pensulei pe suprafața tabloului. Trei linii: de la coapsele lui Leanne până în vârful capului; din vârful capului până la fesele lui Xiahe; și de-a lungul piciorului întins al lui Xiahe până la degetul său mare, care se sprijină pe genunchiul gol al lui Leanne. Nu sunt numai picioarele tale. Sprijină structura compozițională. Un triunghi. Vezi? Dacă le fac prea subțiri, se pierde echilibrul. Chiar și liniile sunt groase. Știi vreun pic de calligrafie? Când fata clătină din cap, continuă: Ei bine, dacă ai fi știut, ai fi recunoscut mișcarea. Se aseamănă cu cea folosită în rulouri.

Leanne își coboară privirea în pământ. Se încalță cu pantofii de lac. Yuliang o urmărește gânditoare. Apoi face lucrul pe care n-ar trebui să-l facă acum nici în ruptul capului: se uită din nou la tablou.

Ceea ce vede îi strică tot chef: brusc, apar sute de defecte. Formele care păreau atât de sigure cu o jumătate de oră înainte se transformă în greșeli imense. Salcia este anemică. Părul lui Leanne — pictat, gândise ea, în așa fel încât să dea impresia de transparență — pare acum pur și simplu ațos. Și, da, iară discuție — picioarele fetei sunt prea groase.

Înfrântă, se sprijină de masă. Sunt o impostoare, se gândește. Chiar și după toți acești ani.

— Doamnă. Vă este rău?

1 Deci (fr.).

încălțată, Leanne o întrece bine în înălțime. O clipă, simte nevoia să o îmbrățișeze și să i se confeseze. Dar, după aceea, Leanne îi atinge brațul, iar Yuliang se încordează, așa cum face întotdeauna atunci când este atinsă fără permisiunea ei.

—■ Am spus cinci franci, nu-i așa?

Își ia poșeta, o deschide și îi oferă bătoasă bancnotele. Leanne clipește.

— Mulțumesc, spune, și ia onorariul. Urmează o pauză stingheră, îmi place poșeta dumneavoastră, adaugă.

Yuliang zâmbește cu răceală. Fata se întoarce și-și ia pe ea haina amplă de culoarea somonului.

— Mâine tot la ora unsprezece?

— Mâine ne odihnim. (A hotărât asta chiar acum. Vrea să fie singură. Să repare stricăciunile acestei zile.) Vino vineri la patru. Când Leanne ezită, adaugă: Vineri nu-ți convine?

— Ba da, este în regulă. Cu tata termin la trei.

— Bine.

Yuliang se așază. Este târziu. Nu mai vrea decât să fumeze, să se piardă în munca liniștitoare, circulară a gravurii cu cerneală. Dar la șase îi vine un student, unul dintre băieții de la Arte. Un copil, foarte frumos, un italian cu ochi superbi. O răsfăță, lăsând-o să-i predea în limba lui maternă - cu toate că italiana lui Yuliang nu este mult mai bună decât chineza lui.

Își caută pachetul de Gitanes, așteptând să audă foșnetul hainei lui Leanne și ușa închizându-se. Când își dă seama că nu aude nici unul dintre sunete își îndreaptă privirea spre oglinda atârnată de partea cealaltă a ușii (nu atât pentru a alunga spiritele, cât pentru a le vedea complementele muritoare, mult mai supărătoare). Oglinda o dezvăluie pe Leanne, încă în prag, cu palma înmănușată pe mâner.

— Draga mea, spune Yuliang, am de lucru.

— Îmi pare rău. Voiam...

Vocea fetei este politicoasă, dar sigură. Pare să știe că va fi ascultată. Oftând, se așază și așteaptă, cu ochii ațintiți pe clădirea de vizavi.

— De săptămâna trecută, de la prima noastră întâlnire, începe Leanne ușor, am simțit că nu a fost o simplă... coincidență. Felul în care m-ați găsit.

— Vrei să spui că a fost destinul.

Yuliang rostește cuvintele destul de crispat ca să o facă pe fată să-și întoarcă imediat privirea spre ea.

— Poate. Da.

Mai ai multe de învățat, gândește Yuliang, dar spune:

— Nu te-am găsit, draga mea. Pur și simplu am văzut o față drăguță.

Cu toate că ceea ce o atrăsese, observând-o pe Leanne ieșind dintr-o cofetărie de pe Quai de Bercy, cu o tartă în mână și lăsând în urma sa un miros călduț și dulce, nu fuseseră neapărat trăsăturile clasice ale fetei — buzele groase și roșii, sprâncenele bine conturate. Fusesse senzația că ele erau subliniate de ceva ascuns și totuși fragil — o dâră emoțională lăsată în urmă de niște păreri de rău sau greutate.

— Acasă, la școala de fete, continuă Leanne (deci Hanoi încă este acasă), am studiat artele frumoase. Mi-a plăcut la nebunie. Respiră adânc: Cred că o parte din mine a sperat întotdeauna că într-o zi...

— Vrei să pictezi, o întrerupe Yuliang.

Leanne se îmbujorează.

— Mi-am dorit. Doar că n-am știut de unde să încep. Se joacă cu brățara ei de jad, sigurul accesoriu pe care nu și-l dăduse jos astăzi. Nu pot plăti prea mult, spune. Dar o să pozez pe gratis. Vă pot ajuta și cu spălatul.

Speranța ei este destul de sinceră pentru a o face pe Yuliang să se albească. Strângând din buze, se întoarce spre fereastră. Blocul de vizavi este ca o cărămidă strălucind în lumina lampadelor. Privește cum una dintre ferestre se luminează. O siluetă mică - copil? câine? - apare în cadru. Apoi dispare.

Parte destul de simplu, doar o schimbare de rol. Traversezi studioul, ridici pensula. Și *voilà*, o nouă Suzanne Valadon. Deloc surprinzător, Leanne nu este primul model care o roagă așa ceva. Fetele astea n-au nici o idee despre durerea - durerea adevărată - ce se ascunde în spatele creației. Se prea poate ca geanta lui Yuliang să fie la modă, dar arta ei, cu siguranță, nu este. Acum oamenii nu vor să vadă fete și flori. Vor pete și răni. Vopsea aruncată. Pictură cu degetele goale... Ce spusese negustorul acela de artă de pe bulevardul Montaigne?

— Clienții noștri doresc o artă care transcende figurativul, vor - avea un aer extrem de serios — polivalență metaforică. Umor. Artă ludică. Înțelegeți?

De fapt, Yuliang nu înțelesese. Așa cum nu înțelege nici acum. Simplul gând la acel termen (nu a reușit să îl găsească în nici unul dintre cele șase dicționare ale sale) o face să râdă. Dar înțelege un lucru: dacă *multivalence de métaphore* este ceea ce se vinde, cu siguranță că ea, una, nu-și permite să dea lecții cu tariful redus. Mai ales unui începător.

Ceea ce spune, în timp ce Leanne ridică din umerii săi înveșmântați în haina de culoarea somonului este, însă, cu totul altceva:

— Ai ceva desene? Adu-le cu tine data viitoare.

Leanne face ochii mari.

— Vă mulțumesc, *madame*.

— Încă nu am spus da, minte cu răceală Yuliang și se întoarce cu spatele pentru a doua oară. Te rog să nu lași pisica să iasă, adaugă ea, vorbind cu oglinda. Parcă este Houdini.

Sunetul înfundat al motanului aterizând pe scaun. Apoi — în sfârșit! - ușa se închide. Zgomotul tocurilor se pierde în jos, pe scări.

Încă neliniștită, Yuliang își toarnă un pahar de Bordeaux. Scoate o țigară, o aprinde. Încă sunt prea moale, gândește ea, sudând un val de ceață deasupra lacului său. De-aia sunt unde sunt, de-abia reușind să plătesc mâncarea pisicii. Ridicându-și cupa smălțuită, studiază Phoenixul pictat (acum un pic mai șters, dar la fel de mândru) care se încruntă la ea. Apoi își studiază mâna. Veriga de aur de pe inelar este zgâriată și pătată. O rețea de vene albastre și riduri se răspândește de la buricele degetelor până la încheietură: vârsta își întinde plasa. Când motanul i se suie în poală și începe să-i frământa piciorul, simte ace de durere prin fusta subțire pe care o poartă. Durerea, asemenea unui vânt de iarnă, o readuce în simțiri. Mai bea puțin, mângâie spinarea albă a motanului.

— Ești un răsfățat, îl ceartă în chineză. Ai avut o viață foarte ușoară. Știai asta? Știai asta, domnule pisoi?

El închide ochii, somnoros. Ea îi urmărește privirea înceată spre tablou.

— Cred că trebuie să o iau de la capăt, îi spune.

Dar, ciudat — și probabil că nu este decât efectul vinului —, tabloul 1 se pare mai acceptabil. Cel puțin cerul merge. Și sânii ca de măr ai lui Leanne sunt drăguți. Și zâmbetul acela trist, timid, care nu spune nimic. Mica Mona Lisa din Heibei. Yuliang se gândește la urma ca

de arsură pe care o văzuse pe spatele fetei. O alergie? O întâlnire amoroasă? Semnul unui atac? Este curioasă în legătură cu chinezoaica-fran-țuzaica asta din Indochina. Poate că tocmai de aceea a și fost de acord. Dacă Leanne se va alătura elevilor săi (și o va face, de ce să se ascundă după deget?), vor avea o mică discuție. Yuliang face acest lucru cu toți noii săi recruți. Așa e corect, din moment ce mulți dintre ei vin nu numai pentru talentul ei, ci și pentru poveste. Doresc o poveste lubrică: bordeluri, bărbați abrutizați și, la final, pensula fermecată care i-a zugrăvit evadarea, ca în vechea poveste a lui Liang. Bineînțeles, Yuliang nu le oferă și partea aceasta. Ea insistă asupra părților primejdioase ale trecutului ei, trezindu-se cu zeci de versiuni care spun doar ceea ce este mai important. De acum este destul de înțeleaptă pentru a-și da seama că istoria — și mai ales istoria ei — se vinde. Și are nevoie de publicitate. Acum, că nu mai vrea să aibă nimic de-a face cu negustorii.

Afară, clopotele se aud din nou. O singură dată: șase și un sfert. O ușă se trănțește; aude zgomotul pantofilor italienești urcând scările. Yuliang se uită cu jind la piatra pentru cerneală. Apoi oftează. Am nevoie de bani, își spune.

Se ridică, își aranjează părul în oglindă, își șterge de pe obrazul curat un firicel de ultramarin. Se gândește la ziua de mâine, o zi doar pentru ea, cu doamnele și lacul ei. Câțiva stropi de ploaie lovindu-se de oblon îi ridică și mai mult moralul. Lui Yuliang îi place să picteze pe ploaie, îi place felul în care aceasta face ca lumea să pară mai apropiată și mai sigură. O să mai adauge un pic de cerneală în părul lui Leanne, să pară mai bogat, o să facă iarba să lucească de rouă dimineții. După ce va termina, se va semna, triumfătoare. În chineză:

Pan-Yu-Liang

Nu se sinchisește de faptul că eventualul cumpărător nu va reuși s-o descifreze. Yuliang nu semnează pentru el. Semnează pentru ea, pentru a deveni una cu munca ei. Pentru a-i impregna un mesaj: a câștigat.

Partea a doua

CĂLĂTORIA

*Trupul mi-e alb; soarta, ușor rotunjită Ridicându-se și afimdându-se precum
munții în izvoare.*

*Oricum m-ar plăsmui mâinile,
La mijloc, inima mi-e roșie și sinceră.*

XO XUAN HUONG (Concubină vietnameză din secolul al XVIII-lea)

Unu

Zhenjiang, 1913

La prânz aude vocea unchiului său, răsunătoare, pe fundalul ropotului catifelat al ploii:

*Flautul și toba acompaniază cântecul hoinarului, în mijlocul chefului și al
petrecerii, gânduri triste încep
să-mi dea târcoale...*

Se oprește din cântat și vorbește cu pisoii:

— Salut, Țestoasă! Ai mâncat deja?

Xiuqing și-l imaginează oprindu-se, mângâind. Degetele sale subțiri zăbovind pe spinarea neagră și arcuită; fața sa palidă plină de mirare, cu toate că are motanul de mai mult de șapte ani - cu un an mai mult decât pe Xiuqing. Și totuși, le dă binețe amândurora în același mod. Ca și cum ar fi niște bunătăți pe care nu știa să le fi avut în cămară.

După ce motanul este mângâiat, *jiujiu* al ei se reapucă de cântat. Xiuqing își dă seama că astăzi a venit mai repede decât de obicei. De cele mai multe ori părăsește căsuța la apăsul soarelui și nu se întoarce înainte să se lumineze de ziuă. Xiuqing mai degrabă simte decât aude aceste reveniri: vibrația grea a pasului lui; mirosul scârbos al hainelor sale îmbibate de fum, când trece pe lângă ușa ei. Peretele dintre ei tremurând ușor în timp ce el se prăbușește în patul șubred.

La ceva timp după aceea, ea se ridică în șezut, apoi se trezește de-a binelea. Se furișează din cameră pentru a vedea ce mai lipsește.

Ce mai lipsește: la început erau lucruri neimportante, lucruri cărora numai Lina, singura lor servitoare, le-ar fi simțit lipsa. Cel de-al doilea polonic, un bol de orez. Cu toate astea, în ultimul an, pe măsură ce vizitele lui Wu Ding la casele de fumat de pe lângă

— Minunat, spune el. Sunt mort de foame.

Altă minciună: cu excepția acelor câteva dați în care încercase să renunțe la obiceiul fumatului, Wu Ding ciugulește ca o vrăbiuță. Dar îi place ideea ca Xiuqing și Lina să gătească, de amorul artei. Îi place felul în care arată și miroase o masă îmbelșugată.

— Ți-am adus ceva, adaugă el, căutând sub scaun.

Xiuqing se așază pe jos pentru a-și deschide cadoul. Desface sfoara murdară, împachetat în hârtia maro, se află un vraf de reviste occidentale. Copertile lor înfățișează *yangguizi* - femei albe-fantomă — planturoase și roșii în obraji, îmbrăcate după ultima modă.

— Republică nouă, spune unchiul ei, modă nouă. Așa vor începe să se îmbrace fetele moderne. Intelctual autodidact, în ciuda formației sale de meșteșugar, se consideră o autoritate atât în ceea ce privește vechea Chină, cât și în ceea ce-o privește pe cea nouă. Le-am găsit la misiune, urmează el. Știu cât de mult îți plac imaginile frumoase. Le poți studia în timpul călătoriei.

— Călătorie?

Xiuqing ridică privirea. Nu prea iese. Lăsând la o parte disconfortul fizic provocat de mersul pe picioarele ei legate, mama sa considera că femeile cumsecade nu se plimbă pe străzi. Și, de când o adusesese aici, cu toată vorbăria lui despre femeile moderne, unchiul se supusese mai mult sau mai puțin dorințelor surorii lui. O angajase pe Lina să o învețe pe Xiuqing să gătească, să aibă grijă de casă și să o ducă în vecini ca să învețe arta broderiei. Cu excepția acestor scurte ieșiri, Xiuqing părăsise căsuța unchiului său de exact douăsprezece ori: cinci festivaluri, trei spectacole de operă și patru plimbări de Anul Nou la pagoda Zhenfeng. Plus o ieșire clandestină, nesigură, un pic mai sus pe stradă, doar ca să-și demonstreze că poate; chiar dacă este încăpățânată din naștere, Xiuqing știe că destinul său este acela de a sta pe lângă casă.

O scurtă ieșire pe stradă după lăsarea întinericului este ceva. Pornirea într-o călătorie adevărată este cu totul altceva. Singura excursie pe care o făcuse fusese cea de trei zile, pe mare, de la Yangzhou până aici, după înmormântarea mamei sale. Tot ce-și mai amintește sunt hainele ei albe de doliu, devenind din ce în ce mai gri din cauza mizeriei.

— Și... Lina? Întreabă scuturată de un fior. Și gospodăria?

— Nu-ți face griji pentru lucrurile astea, micuță Xiu. Viața ta este pe cale să se schimbe. Lasă cuvintele să plutească, bucuros de

nerăbdarea pe care o poartă cu ele. Apoi începe să cânte din nou: „Este liniște. Luna încă se află pe cer, iar paravanul de smarald atârna jos...” Se oprește, ridică din sprânceană.

— Li Qingzhao?

Este un joc al lor: el recită, ea recunoaște. *Jiujiu* al ei spune că fetele moderne ar trebui să cunoască un pic clasicii.

— Corect! se bucură el. Care a fost...

— O poetesă *ci* din dinastia Song.

— Nu o simplă poetesă, micuță Xiu. Una dintre cele mai bune pe care nația noastră le-a avut, cu toate că mulți îi nesocotesc opera pe motiv că a fost femeie. La un moment dat a pierdut totul - soțul, căminul, averea. Dar nenorocul nu a doborât-o. S-a aplecat doar, asemenea bambusului. Și-a transformat durerea în versuri atât de pure, încât impresionează chiar și o mie de ani mai târziu. O clipă se lasă purtat de gânduri, privindu-și degetele cioturoase. Apoi își scoate din buzunar ceasul ciobit. Trebuie să plecăm, adaugă el, în aproximativ... șaptesprezece ore. închide ceasul, o mișcare cu subînțeles. Ar trebui să te duci să-ți faci bagajul.

— Bagajul?

— Da. Să-ți iei multe haine. Și lucruri călduroase. Își ridică privirea spre cer. Și un costum frumos. Poate chimonoul roșu pe care ți l-am cumpărat ca să-l porți de Anul Nou.

Cheamă motanul și își ridică picioarele pe masă, formând un pod fusiform. Țestoasă îl vede, sare, aterizează. Își caută locul pe coapsele stăpânului său, și-l găsește și se așază. Xiuqing lovește cu călcâiul în scaunul ei, ușor panicată. Când ridică privirea, Wu Ding are ochii închiși: se culcă.

Întoarsă în camera ei, așază cataloagele unul lângă altul, un evantai lucios la mâna a doua. Le frunzărește distrată, doi-trei stropi de ploaie se lovesc de fereastră, parcă testând terenul înaintea unei ploi torențiale. Din bucătărie se aude zgomotul cuțitului de măcelar al Linei, mărunțind varza. Sper că o taie destul de fin, se gândește Xiuqing.

Și, aproape simultan: Sper că o vom putea plăti luna aceasta.

1 Formă specială a liricii chineze clasice care exprimă în principal dorința și acoperă o serie întreagă de tematici literare, foarte populară în timpul dinastiei Song.

Când este în stare, unchiul ei scrie corespondența analfabeților și vinde pantofii și batistele pe care Xiuqing le brodează. Dar, de când a preluat socotelile casei (anul trecut, după ce una din internările lui mai lungi a coincis cu venirea creditorilor care le-au luat aproape toată mobila din casă), este conștientă de instabilitatea lor financiară. Familia încă mai are ce mânca numai datorită relațiilor Linei - și norocului pe care îl are la pescuit.

Oftând, Xiuqing deschide cufărul de pin, unul dintre puținele obiecte pe care le-a putut salva din mâinile creditorilor, și începe să-și scoată hainele.

Două tunici rezistente din bumbac.

Două perechi de pantaloni din bumbac.

Un șal țesut pentru vacanțe și ocazii speciale.

Chimonoul ieftin, până la genunchi, pe care unchiul i-l cumpăraseră ca să-l poarte în cele câteva vizite pe care le făceau de Anul Nou.

O jachetă de iarnă („și lucruri călduroase“).

După un moment de ezitare, adaugă și o pereche de papuci simpli din bumbac, trecând peste altă pereche care este mai nouă, dar încă prea mare pentru ea. Când îi purtase ultima oară, picioarele ei abia fuseseră legate, iar durerea o sfredelea ca un țipăt tăcut. Tălpile sunt curate pentru că patru luni de zile s-a târât în mâini și genunchi. Totuși, papucii speciali o fac să-și amintească altceva. Intorcându-se, scoate o pereche de pantofi împachetați în hârtie galbenă. Încă nu au atins pământul. De fapt, n-au fost nici măcar probați. Mătasea roșie este brodată complicat, cu șiruri de noduri Beijing ieșind din piepturi de coțofene. Cusăturile delicate dau naștere la dealuri pline de bujori. Pe alocuri, tehnica este atât de subtilă și măiastră, încât simpla mătase pare un motiv. Dar există o porțiune mică, la călcâiul stâng, rămasă nebrodată într-un alt fel. Neintenționat; neterminat. O mică gură, care țipă.

Xiuqing ține pantofii în palmă. Îi ridică puțin: unul, al doilea. Au fost făcuți pentru ziua nunții ei, pentru a pluti deasupra podelei, a pământului. Mama ei vorbea despre această zi ce va veni, aproape tot timpul spre sfârșitul vieții ei, rezemându-se de perne, în pat. Cosând, legând, bătând. Lui Xiuqing îi luase destul timp să-și dea seama că mama cosea mai mult decât niște pantofi. O lega pe fiica sa de o promisiune: după legare, găsirea. O partidă bună. „Unchiul

tău a devenit mai bun prin mintea sa: a învățat să citească. Dar picioarele unei fete sunt șansa ei de a deveni mai bună. Dacă le facem destul de mici, ne vom recăpăta averile. Când vei crește, când tălpile tale vor fi crini perfecți.“

Dar picioarele lui Xiuqing nu au fost niciodată crini perfecți. Mama ei a murit înainte ca oasele să fie frânte, așa cum sfătuia moașa, iar în ultimele zile nu a mai avut puterea de a o face pe fiica ei să meargă așa cum trebuie. În momentul în care fata ajunsese la Zhenjiang, picioarele îi crescuseră bine, iar ei îi lipsise voința de a le lega din nou. Rezultatul este că acum, la paisprezece ani, picioarele ei sunt chiar mai mari decât acelea pe care bunicile din cartier le numesc cu dispreț „picioare Yangzhou“ - cincisprezece centimetri, de două ori cât crinii delicați pe care îi etalează frumusețile vestite din Souzhou. Bineînțeles, picioarele mai mari fac mersul mai ușor. Dar mama ei ar fi fost nenorocită. „Bibani de mare“, așa le-ar fi numit. Xiuqing încearcă să nu se mai gândească la asta.

Acum însă nu poate să nu se gândească la această călătorie ca la șansa de a-și cunoaște mult așteptata partidă. Ar fi posibil? Oare unchiul ei ciudat chiar i-a găsit pe cineva cu care să se căsătorească? Xiuqing nu și-l poate imagina trăind singur, fără ea. Dar nici nu se vede rămânând aici toată viața. Așa cum spunea mama ei tot timpul, fetele sunt crescute pentru alții...

Până la urmă, așază pantofii în vârful mormanului de haine, ca să fie acolo. Dacă nu-i poate încălța, măcar să-i poarte noroc.

Xiuqing cercetează camera căutând alte lucruri de care ar fi putut avea nevoie, privirea oprindu-i-se pe oglinda spartă. Cea mai credincioasă prietenă a ei, Fata din Oglindă, îi întoarce o privire golită de orice sens. Fața îi e palidă și un pic cam pătrătoasă, cu fruntea lată și bărbia puternică. Are ochii mari, genele dese, buzele pline și proaspete, chiar dacă nu prea zâmbesc. Xiuqing știe că lumea o consideră drăguță. Și totuși, acum nu reușește să vadă decât o fată obosită, lipsită de expresie.

— O să fim bine, își spune. O să fie o aventură.

Fata continuă să se uite la ea, cu buzele încleștate de neliniște.

La casa de bilete a companiei navale Royal Britannica, informațiile sunt scrise în alfabet roman, cu litere chinezești mai mici dedesubt

și altele, și mai mici, sub acestea din urmă. Pentru Xiuqing toate sunt la fel de ilizibile, însă unchiul ei pretinde că recunoaște în ele cinci limbi străine (în ordine: engleză, japoneză, germană, franceză și „probabil americană“).

Yangguizi în carne și oase stau la coadă în fața unei ferestre dincolo de care se află tot un diavol alb, iar Xiuqing îi studiază atent. Cele două de la rând nu seamănă deloc cu doamnele rumene din revistele ei; sunt mai bătrâne, mai grase, cu siguranță mai prost îmbrăcate. Una dintre ele răspunde la privirile lui Xiuqing, deranjată. Fata continuă să se holbeze, cu toată lipsa de respect a unui vizitator la grădina zoologică.

Unchiul ei se îndreaptă spre malul aglomerat, descriindu-i felul în care vor călători.

— Precum străinii - ca boierii. Două paturi, o fereastră mare. O vedere minunată la apă.

Xiuqing se uită înspre apă, unde carena unui vapor vechi servește drept debarcader pentru vasul mai nou pe care îl vor lua ei — *Strigățul cufundatului*. Lui Xiuqing, nava, cu milioanele ei de ferestre și lipsa misterioasă a pânzelor, i se pare un stup imens. Pasagerii stau aliniați pe ponton asemenea unor albine leneșe. Hamali complet dezbrăcați trag după ei, prin apa mică de la mal, nava greoaie pe care o îndreaptă spre pontonul improvizat, funiile de cânepă răbindu-le pielea spatelui, înnegrită de soare. De când ajunseseră, Xiuqing încerca să deslușească felul în care arătau de la brâu în jos. Reușise să zărească o fâșie de carne care atârna roșiatică, asemenea unui vierme, înainte ca *jiujiu* al ei, urmându-i privirea, să o împingă zorit spre ghișeu.

Acum, aflată față în față cu tovarășii săi de călătorie, Xiuqing se schimbă de pe un picior pe altul, încercând să domolească durerea legăturilor pe care le înfașurase în dimineața aceasta mai strâns decât de obicei.

— Unchiule, chiar vom avea fereastră?

— O fereastră! repetă el teatral. Argintul râului. Albastrul cerului, își aprinde o țigară și adaugă: Fața proaspătă și verde a unei noi națiuni.

Atât fluviul Yangzi, cât și cerul sunt gri, au aproape aceeași culoare ca cea a porumbeilor care fac salturi spectaculoase și acoperite de pene în ghișeu și în afara lui. Lui Xiuqing toate trei griurile i se par frumoase, fiecare în felul lui. Norii sunt albaștri, albi și negri, culorile

se îngemănează. Râul este un șuvoi gros gri-auriu. Chiar și porumbeii par curcubeie strălucitoare: acvamarin, violet, verde-jad, ca și cum penele lor pătate ar ascunde în ele pietre nestemate.

Unchiul Wu stă și se uită la cele trei rânduri, aranjându-și ochelarii. Până la urmă, își îndreaptă spatele și o conduce în mulțimea care îi înghite. Este ca și cum toată lumea ar țipa, zeci de dialecte ames- tecându-se într-un singur vaier cântat: *Walawala, wa-la*. Xiuqing simte coate, spinări, coaste, toate împingând-o. Omul din spatele ei tocmai mâncase pește sărat, probabil cu bere stătută. Respiră pe gură și îl privește cu coada ochiului. Este soldat, cu doar câțiva ani mai mare decât ea. Probabil de vârsta viitorului său logodnic. Este îmbrăcat într-o vestă kaki croită după moda occidentală, dar poartă codița și pantalonii bufanți ai vechii armate imperiale. Xiuqing se întreabă dacă este chemat la Nanjing. Unchiul ei îi povestise despre luptele care aveau loc acolo. Una din părți luptă în favoarea premierului provizoriu, Yuan Shikai, pe care unchiul Wu îl urăște. Cealaltă, pentru ceva numit fie sistem parlamentar, fie rezultat electoral, termeni pe cartjiuiu al ei nu poate să îi cunoască, pentru că, fiind dependent de opiu, i se retrăsese dreptul la vot.

Când soldatul observă privirea lui Xiuqing și rânjește, ea simte cum tot sângele i se urcă în obraji. Se împinge în față ca să scape de ochii care o urmăresc, dar mulțimea violentă îl împinge și pe el, cei doi ajungând din nou unul lângă celălalt. Curând, îi simte mâna mângâindu-i spatele. Coboară un pic mai jos. Și mai jos. Apoi - o face atât de repede și de sigur, încât la început nu este convinsă că își mai cunoaște propriul trup - se cuibărește abil între coapsele sale.

Acolo.

Nu o privește plin de poftă; nici măcar nu pare să-și dea seama că e uluită. Se comportă ca și cum ar fi un obicei practicat de mulțimile care așteaptă la coadă. Așa o fi? se întreabă Xiuqing. Oare cum reacționează oamenii în astfel de situații? Dacă ar fi Spălătoreasă de Mătase din *Poveștile femeilor onorabile și virtuose*, s-ar arunca în râu. Și totuși, râul pare foarte murdar. Și, dacă clasicii laudau castitatea Spălătoresei (pentru că soldatul abia dacă a vorbit cu ea, nici gând să o fi atins!), Xiuqing simte că unchiul ei nu ar fi de aceeași părere.

Încearcă să-și miște șoldurile, dar mâna continuă să stea cuibărită în șanțul dintre fesele sale. Până la urmă își duce mâna mică la spate

și trage. Un chicot răgușit; o altă răsuflare de pește sărat. În cele din urmă, mâna dispare. Dar ea tremură de rușine.

— Aproape am ajuns, strigă plin de speranță *jiujiu* al ei. Clasa întâi ne așteaptă!

Și totuși, până la urmă, atât clasa întâi, cât și clasa a doua se dovediseră prea scumpe.

— Au scumpit biletul, se înfurie unchiul ei. Probabil din cauza străinilor ăstora plini de bani.

Călătoresc la clasa a treia, îngropați în carena lipsită de ferestre a vaporului, înghesuiți precum găluștele puse la fiert. Singurul lor acces la apă este o mică punte dosnică, cât o curtică interioară, cu podeaua acoperită de flegmă uscată și găinaț de pescăruși întărit.

— Perfect, mormăie Wu Ding, luând în stăpânire locșorul lor. Aici avem loc să respirăm. Suntem lângă apă. E foarte bine.

Întinde o pătură pe care o ancorează cu ajutorul pantofilor. Una dintre perechi este a lui. Cealaltă, a lui Xiuqing. Nu pantofii de nuntă, bineînțeles. Xiuqing nu știe prea multe despre opiu, dar îl cunoaște destul de bine pe unchiul său pentru a-și da seama că nu vede ce vede ea: o mamă cu degetele tremurând, grădinile din fire pe care le îngrijeau. El vede numai bile de opiu, așezate unele peste altele asemenea unor munți neclintiți și negri.

De fapt, chiar și acum, ochii lui Wu Ding cercetează neliniștiți mulțimea: probabil că nu prea mai are drog. Lui Xiuqing îi trece prin cap că ar putea-o lăsa singură la noapte. Gândul acesta o îngrozește mai tare decât perspectiva de a dormi chiar lângă el, fără obișnuitul perete despărțitor. În încăperea asta plină de bărbați, se simte ca o piersică cu pielea cojită. Fă-1 să vorbească, îi trece prin minte.

— *Jiujiu*, vreau să te întreb ceva.

Unchiul ei rulează o haină, umflând-o cu lovituri scurte.

— Uite, îi arată el. Nu-i drăguț? Va fi o pernă bună. Dă-mi și haina ta, micuță Xiu. Îți fac și ție una.

Xiuqing îi întinde jacheta de mătase căptușită pe care o luase cu ea. *Jiujiu* o rulează.

— Vezi? Nu-i chiar așa de rău! Își ridică privirea, mulțumit. Ce e, micuță Xiu?

Întreabă primul lucru care îi vine în minte:

— Mă întrebam dacă te-ai gândit cumva la viitorul meu. Aș vrea să știu și eu dacă îmi găsești un... A fost o alegere proastă, își dă ea seama. De ce oare întotdeauna oamenii aduc în discuție exact ceea ce n-ar trebui? Mama spunea întotdeauna, continuă ea, precaută, că măritișul este lucrul cel mai important. Spunea că toate femeile trebuie să aibă copii. Spunea...

Își ridică privirea. Fața unchiului său nu mai este veselă. O clipă, își linge doar buzele. Apoi clatină din cap.

— Căsătorie! tună el, atât de tare, încât familia de lângă ei se întoarce să se uite. Ești cumva o prostuță dintr-alea care zâmbesc tot timpul și nu au nici o valoare fără un soț lângă ele?

Xiuqing își ascunde mâinile în mâneci. Are impresia că așa nu le mai sare în ochi celorlalți.

— Nu, fata mea, nuuuu, spune el, încă destul de tare încât să provoace priviri dezaprobatoare două rânduri mai încolo. Ignorându-le, se așază la loc pe salteaua improvizată, cu picioarele încrucișate. Se pregătește să îi țină o predică. Xiuqing oftează în gând de ușurare. Eu îți ofer o șansă mai presus de căsătorie, continuă el. Nepoată, te trimit la lucru. Ne îndreptăm spre Wuhu. Ca să muncești.

Până ca înțelesul cuvintelor să se clarifice, durează un pic. Muncă? Xiuqing și-i închipuie pe hamalii îndoiți de greutate, cu mușchii lor încordați, cu spinările tăiate de funiile tari. Și-o amintește pe Lina frecând podeaua din jurul sobei, sucind gâtul puilor.

— Muncă, spune ea, încercând să-și asocieze persoane cu acest concept.

— O să muncești, răspunde el, radiind. O să fii propria ta stăpână, închide ochii, cântă ușor, dar plin de sentiment:

Luna apunând, oglinda cerurilor în zbor,

Norii se nasc, împrăștiindu-se spre turnurile priveliștii marine.

— Li Bai, ghicește Xiuqing.

— Corect din nou, spune unchiul ei. Vezi? Ești foarte isteată. Ai putea face aproape orice. Ai putea deveni poetesă. Sau profesoară.

— O să lucrez ca profesoară? în treabă Xiuqing, nevenindu-i să creadă, întotdeauna și-a închipuit că profesorii sunt bărbați. Bătrâni. Cu bărbi lungi și bastoane cu care bat elevii neastâmpărați.

Unchiul ei se scarpină pe cap.

— Ei, nu. Locul pe care l-am găsit pentru tine este — ce să zic, la început vei face altceva. Dar plata este bună. Foarte bună. Țâțâie, meditativ. Adaugă aproape ca pentru sine: După ceva timp, după ce vei fi pus destul deoparte, vei putea trece la altceva.

— O să brodez?

Ezitatea trece repede, Xiuqing aproape că nici nu o observă, înainte ca el să-și lovească coapsa, plin de energie, aprobând.

— Da! strigă. Broderie! Exact așa cum ne învață maestrul Hume și Emerson. Este vorba de a-ți conștientiza propriul potențial. Închizând ochii, declamă cu emfază: „Omul sie-și este stea; sufletul ce poate / face ca un om cinstit să fie și perfect / va porunci luminii, influenței, sortii.“¹

Xiuqing dă din cap - pur și simplu din reflex, pentru că unchiul ei încă mai are ochii închiși, iar ea habar nu are cine sunt maestrul YuMi și Amah Soon. Lui îi face plăcere să strecoare în discursul său asemenea nume străine, mai ales după vizitele la clinica misiunii și la sala ei de lectură. Xiuqing nu este niciodată sigură dacă măcar capul lui afundat în ceață le cunoaște cu adevărat. Dar pentru acum este *jiujiu* al ei este mulțumit de ea. Nu pleacă. Iar soldatul nu se vede pe nicaieri.

Broderie, se gândește Xiuqing, rezemându-se puțin pe noua ei pernă. Sigur că așa se câștigă bani buni. Părinții ei trăiseră bine. Asta până la venirea oamenilor răi. Mama nu îi spusese niciodată ce făcuseră - subiectul îi cosea buzele roșii una de alta, aproape la fel de strâns precum cosea ea mătasea. Dar Xiuqing bănuia că era vorba despre lucruri precum caracterele, contractele scrise și faptul că *baba*² al ei nu știa să citească. Acesta este unul dintre motivele pentru care fata își jurase ca într-o zi, asemenea unchiului său, să învețe.

Băiatul de la ghișeu își vârâ capul înăuntru.

— Toți cei fără bilet, jos! Următoarea oprire, Wuxi.

Un freamăt, oameni căutându-se prin buzunare. Nu pleacă nimeni. Wu Ding mormăie și se așază din nou pe „saltea“.

¹ Citat din John Fletcher (1579-1625) folosit de Ralph Waldo Emerson (1817-1862) ca motto în eseu *Self-Reliance (încrederea în sine)*.

² Tată (chin.).

— Am pornit.

Își trage pălăria peste ochi. Xiuqing se așază pe partea ei de pătură și se gândește la mama ei. Păr lung, înmiresmat. O față la fel de rotundă, de palidă și de necesară ca luna însăși. Mâini moi, puternice, trăgând firul prin rama de metal a broderiei. Buze pline murmurând ultimul vers din poezia lui Li Qingzhao:

*Mângâi floarea ofilită, dezmiard petalele mirositoare încercând să aduc
înapoi timpul pierdut.*

Doi

— De ce a căzut? întreabă Xiuqing trei zile mai târziu și împinge ușor cu degetele mari de la picioare. Se apleacă peste balustrada navei, în afară, până ce aproape că își pierde echilibrul.

Unchiul ei nu răspunde. Se pare că a pierdut firul anemic al cuvântării sale despre Li Bai. Legată nu de poemele bardului itinerant, ci de moartea acestuia: căzuse dintr-o barcă, cu mai mult de o mie de ani în urmă. Poate în apropierea acestui loc sau chiar în bucata asta de apă gri, undeva între Tongling și Wuhu.

Xiuqing își strânge mai bine haina în talie. După trei zile petrecute pe apă se simte bătută de vânt și micșorată, mai mică sub hainele sale. Pentru un moment își imaginează că numai asta a mai rămas: haine. Niște pantaloni boțiți, plini de praf, o bluză. Bumbac mototolit îmbibat de mirosurile bărcii, atârnat pe o balustradă ca să se aerisească. Când ochii îi poposesc pe coapse, vede urmele uleioase ale tăiețelilor cu sos pe care îi mâncase. Dacă ar fi fost acasă, i-ar fi putut spune Linei să se ocupe de rufe azi, să le scufunde în apă și cenușă de pin. Să le așeze pe toate pe bolovani, la uscat. Puține lucruri de pe pământul ăsta, obișnuia să spună mama ei, sunt la fel de plăcute precum rufaria uscată la soare. În zilele de dinaintea legării picioarelor, Xiuqing mergea și ea, încerca să prindă mormoloci și fâțe în timp ce mama bătea hainele de câte vreo piatră. Te-ai îndepărtat destul! striga ea, când fata părea să nu mai fie atentă. Stai undeva unde să te pot vedea!

— Te-ai aplecat destul, micuță Xiu, spune acum unchiul Wu. Încă un pic și vei cădea. Strivește sub talpa pantofului cea de-a cincea

țigară pe dimineața aceea. A căzut așa cum o vei face și tu dacă nu începi să te comporți ca un om mare.

Pentru o clipă îl înfruntă, sfidând gravitația. Își privește picioarele și locul din care se mutaseră. Barca lasă cute verzui pe făgașul râului.

— Micuță Xiu! Vocea unchiului începe să sune îngrijorată. Cu un mic murmur de protest, Xiuqing se ridică. A căzut, reia Wu Ding, în timpul unei călătorii de seară. Voia să ajungă la lună.

— La lună?

— Era sub barcă. Sub apă. Nenorocitul băuse prea mult.

Își aprinde a șasea țigară, cu degetele tremurându-i un pic. Nu va mai rezista mult. Xiuqing face un scurt calcul: au trecut două zile de când îl pândise stând ghemuit pe puntea prăfuită de la pupa, împărțind o pipă cu un negustor de la clasa a doua. În dimineața aceasta dăduseră nas în nas cu acesta, se plimba pe punte. Unchiul ei îl salutase mioros, apoi o împinsese din spate pe Xiuqing.

— Nu este un individ prea rafinat, murmurase aproape neinteligibil. Este mai bine să îl evităm, în înghesuiala asta.

Și Xiuqing știuse, fără să mai întrebe, că acum îi era dator și acestui om, așa cum le era dator tuturor cămătarilor de acasă.

— S-a înecat, spune, cu hotărâre, ca și cum s-ar pregăti pentru o dezbatere. Nu știa să înoate.

— Nu mi se pare înțelept să vrei să ajungi la lună sub apă.

— Artiștii nu dau doi bani pe bunul-simț sau pe logică. Ei se bazează numai pe simțăminte. Tușește, un zgomot aspru și ud. Își caută batista, scoate mâna goală. Ei sunt reflexii ale vieții de apoi, nu ale existenței însăși, mai spune el.

Xiuqing sare în spate pe un picior, încearcă din nou să-și țină echilibrul. Se gândește la acest abis: lucruri și reflecții. Obiecte și imagini. Privește soarele care se îneacă, razele sale care par nestemate în apa râului. Luna - oglinda lui Li Bai - este un disc argintiu, undeva la est. I-ar plăcea să și-o poată atârna la gât pe un fir de mătase.

Unchiul ei este cuprins de un nou acces de tuse. Xiuqing îi dă batista ei, îl privește tremurând. Se uită la stropii de sânge înainte de a îndesa repede în buzunar bucata de pânză.

— Nu vrei să-ți aduc niște apă? se oferă ea, îngrijorată. Pot să merg să-l caut pe omul cu ceai.

— Ah, Xiuqing, răspunde, moale, așa cum o face întotdeauna. Micuță Xiu. Ce m-aș face fără tine?

Un pescăruș plonjează spre ei, cu aripile înțepenite și nemișcate. Strigătul lui este ecoul țipat al tusei lui Wu. Sub ei, un furnicar de hamali se dezbracă și se pregătesc să intre în apă pentru a întâmpina barca. Unchiul ei îi privește, vântul uscând o lacrimă ce i se prelinge din ochiul drept. Apoi, brusc, ridică privirea.

— Wuhu ne așteaptă, exclamă el, ca și cum aceasta ar fi o surpriză de mult râvnită. Să ne pregătim.

În timp ce barca lor plutește spre mal, Xiuqing scrutează întunericul care se pregătește să se lase. Reușește să zărească acoperișurile magazinelor de pe malul râului, pâlpâitul noilor lămpi cu care sunt luminate străzile. Înaintea munților se ridică o sulită semeață, cu vârful cufundat în pastelurile amurgului. Catedrala, îi spune unchiul ei, a fost ridicată de europenii care formau comunitatea de negustori și misionari străini din Wuhu. Când ura față de străini a atins punctul culminant, în timpul Răscoalei Boxerilor, vesticii încercaseră să se ascundă în clădirea lor. Blocaseră ferestrele colorate și bătuseră în cuie ușile frumos lucrate. Orășenii, ațâțați de Boxeri, se postaseră afară țipând „Diavoli păroși!” și „Violatori de mame!” îi numiseră pe europeni „fantome palide și mâncătorii copiilor noștri”. Până la urmă, reușiseră să distrugă mare parte din clădire. Străinii și orfanii se retrăseseră spre râu.

— Străinii mănâncă copii? întreabă acum Xiuqing, îngrozită.

— Nu, îi răspunde unchiul. Dar oamenii așa credeau. Credeau că, atunci când luau copii ca să-i găzduiască, de fapt pregăteau un ospăț. Mai ales că le dădeau să mănânce ca la porci. Lapte de vacă. Cartofi și porumb fiert.

Xiuqing se cutremură. Până și ceara ar avea un gust mai bun.

Ambarcațiunea este călăuzită de lumini. O mulțime de șampane vin spre ei, asemenea unei invazii de lăcuste, numai ochi și brațe agi- tându-se. Pe măsură ce se apropie, Xiuqing vede că ochii nu sunt decât vopsea: puncte albe și negre, prora e ca un nas. Brațele sunt ale oamenilor, familii întregi urlând care mai de care, de parcă s-ar strădui să stingă un incendiu:

— Trei yuani pentru bagaj și transport, afacere bună! Afacere bună!

— Nu, nu, porcul ăsta de câine minte. O să vă fure de n-o să știți ce vi s-a întâmplat. Nu-1 ascultați!

— Veniți cu mine, barca mea e nouă-nouță! Veți călători în luxul luxului!

Când ajung la ei, un barcagiu cu nasul borcănat le ia traistele și le zâmbește prefăcut. Un altul o apucă pe Xiuqing de braț, mâna lui unsuroasă strângând-o puternic. Vasul se clatină, apa împrășcă din toate părțile. Barcagiul strigă:

— Pe cine împingi, pocitanie! Te-ai născut în anul mistrețului? O să ne îneci!

— Eu m-am născut în anul Mistrețului, murmură Xiuqing.

Dar nimeni nu-i dă atenție.

Cumva, unchiul ei reușește să se târguiască în tot acest haos și, nu după mult timp, Xiuqing se trezește așezată sub copertina de bambus a unei bărci. Femeia care cârmește are pantofi mari cu vârfuri ciudate, ascuțite și miroase a sudoare, sare și pește uscat. Când o zărește pe fată, zâmbește și spune ceva într-o limbă la fel de necunoscută precum cea a pescărușilor, încă țipând deasupra lor.

Trei

Dimineață, se trezește din vise adânci, neliniștitoare, la bătăile în ușă ale unchiului său: cioc, cioc, cioc.

— Sus, sus, micuță Xiu! Un gram de timp este un gram de aur.

Xiuqing deschide ochii. Ușa se crapă. Unchiul ei privește înăuntru, cu pupilele mărite de la fumat.

— Ce-ar fi să-ți pui rochia? sugerează el. Piaptănă-ți părul. Fă-te frumoasă pentru micul dejun.

Închide ușa, trântind-o. Xiuqing se ridică și se întinde. Împinge obloanele ferestrei. Afară, două vrăbiuțe se bălăcesc, agitate, într-o băltoacă de lângă pompa de apă. Xiuqing se gândește: haideți, mergeți. Lina spune că, dacă vezi vrăbiuțe mergând, ai noroc.

Una din păsări scutură din cap, bea apă. Stropii îi sar din cioc precum un șuvoi de diamante.

Jos, *jiujiu* al ei stă la o masă dezordonată, în fața unui bărbat îmbrăcat într-o jachetă de mătase de culoarea smaraldului. Omul își ridică privirea spre Xiuqing, apărută în pragul ușii. Ii studiază chimonoul roșu, părul pieptănat cu grijă. Privirea lui directă o face să se rușineze puțin.

— Iată-te. Vino aici. Bea un ceai.

Unchiul îi arată locul de lângă el.

— Ea este nepoata, spune curtenitor omul în haină verde.

— Chiar așa.

Xiuqing petrece clipa de tăcere care urmează mângâind marginea ceștii cu buzele. Omul o mai studiază puțin, mandibula mutându-i-se dintr-o parte în cealaltă, de parcă ar fi fost o capră mestecând iarbă. Are urme roz de pastă de creveți lipite de mustață.

— Acesta este jupânul Gao, spune unchiul ei, într-un târziu. El ne va ajuta să-ți asigurăm un loc de muncă.

— Mai sunt câteva detalii de stabilit, răspunde jupânul Gao și scuipe pe podea.

Asta este o practică pe care unchiul Wu o condamnă ca învechită, neigienică și bătărească. Dar nu spune asta. Ceea ce spune, blând, este:

— înțelegem.

Xiuqing își fixează privirea pe ceainic, pe desenul indigo înfățișând Munții Galbeni. Crestele lor semețe se îndreaptă spre mănere; râuri înguste își croiesc drum în sus, spre gât. Când toarnă, parcă apa râului galben prinde viață și se revarsă în ceașca ei.

Jupânul Gao se șterge pe mâini, apoi se ridică.

— Dacă totul este precum spui, cred că o putem folosi. Salonul lua numai fete mai tinere. Dar de curând ne-am schimbat politica. Investeam prea mulți bani. Fetele de vârsta asta... câți ani are?

— Paisprezece.

Omul dă din cap.

— Un pic cam mare, dar încă destul de tânără ca să învețe. Dacă este ascultătoare.

Xiuqing se așteaptă ca unchiul ei să spună că știe deja să brodeze. Dar el răspunde:

— Oh, nepoata mea este foarte ascultătoare.

începe să împăturească și să despăturească ziarul, iar Xiuqing vede cum cerneala i se împrășteie pe degete, precum funinginea. Omul arată cu un gest din bărbie spre femeia care servea la mese.

— *Niangyi* Zheng se poate ocupa de detalii și de contract. Dacă totul este în ordine, o va lua în după-amiaza asta.

Femeia ridică privirea când își aude numele. Cu un ochi îngust o măsoară pe Xiuqing, cântărind-o. Celălalt ochi îi este ascuns sub un vil de ceață albicioasă care acoperă corneea ca un scut.

Jupânul Gao se scarpină între picioare, se plimbă în jurul mesei.

— Alte împrumuturi, citește el peste umerii căzuți ai unchiului Wu. Se lovesc singuri în coaie filfizonii ăștia din guvern care cochetează cu Vestul. De ce avem nevoie de drumuri mai late?

— Bănuiesc că pentru automobile.

Bărbatul fornăie, nemulțumit.

— Nimeni nu-și va mai permite nici măcar măgari dacă situația nu se va schimba. O să le fim datori până peste cap nasurilor ăștora lungi. Se încruntă. Apropo, aud că avem un prieten comun.

— Da. Pe jupânul Fang, spune unchiul ei cu vocea sugrumată. V-am și transmis salutările lui.

Xiuqing ridică privirea. Ea știe că jupânul Fang este proprietarul casei de opiu favorite a unchiului Wu și al celei alăturate, unde bărbații cumpără fete („Pentru ce le cumpără?” o întrebase pe Lina odată. Dar servitoarea doar își dusesese degetul la buze).

— Eu mă gândesc la altcineva, spune jupânul Gao. Negustorul Deng? Din Chibi.

Unchiul ei se albește la față.

— A, da. Ne-am întâlnit la bordul *Strigătului cufundatului*. Se ridică șovăitor, frângându-și mâinile într-o mângâiere nesigură a propriului trup. Am avut o discuție foarte interesantă.

— I-ar face mare plăcere să o încheie, spune jupânul Gao cu subînțeles.

Xiuqing vede cum unchiul său înghite cu noduri. Apoi - șocant - bărbatul celălalt întinde mâna și și-o așază pe umărul ei. Ușor. De parcă ar fi fiica lui. Sau soția.

Xiuqing se uită la unchiul ei. Așteaptă ca el să vorbească. Dar el nu face decât să se mute de pe un picior pe altul, ca un școlar nervos.

— Poate, continuă jupanul Gao, mângâind ușor gâtul fetei, îi vei face o vizită. În drum spre casă.

Degetele lui miros a pește afumat. Xiuqing se holbează la unchiul ei, cu ochii atât de mari, încât pleoapele încep s-o doară. Ajutor. Ajută-mă.

Dar Wu Ding se uită la mâinile sale; în sfârșit văzuse petele de cerneală.

— Cu siguranță, spune el, acceptând un șervet cald și umed de la bătrână. Aveam de gând să fac asta. De fapt, voiam să-mi cumpăr bilet chiar în seara asta.

În seara asta? Inima începe din nou să-i bată nebunește. Unchiul ei îi spusese că va sta aici câteva zile. Că vor vedea orașul împreună. Că o va prezenta. Apoi îi va oferi o masă bună, ultima împreună, înainte de a pleca acasă. Pentru câteva săptămâni...

— Foarte bine, spune jupânul Gao. Își plimbă degetele pe conturul urechii ei. Apoi, brusc, se îndepărtează, aruncă două monede pe masă. O să trimit un curier să-i dea de veste că îl vei vizita.

După ce pleacă, unchiul ei se așază la loc, greoi.

— *Jiujiul* întreabă Xiuqing tremurând.

El privește țintă ceașca de ceai.

— Poate că ar trebui să începem, murmură.

Nu vorbește cu ea. Dar, când *niangyi* Zheng își așază mâna noduroasă pe umărul lui Xiuqing, spune aspru;

— Nepoată, să ascuți.

— Supune-te unchiului tău, croncăne femeia, în timp ce Xiuqing se ferește de atingerea ei.

Wu Ding se întoarce cu spatele. Studiază singura decorațiune de pe pereți, un tablou ciudat, având tot culoarea fierului. Liniile sale grosolane înfățișează un om pescuind într-un râu. Femeia se lasă în genunchi, icnind, de parcă s-ar pregăti să facă o plecăciune. Xiuqing își stăpânește un chicotit neașteptat, cu toate că situația nu i se pare chiar amuzantă. Degetele bătrâne examinează interiorul pantofilor fragili ai fetei, măsurând lungimea și lățimea. Se vâra în despicăturile dintre degete, testând adâncimea și strâmtoarea. Când termină, se ridică pe picioarele ei mari și suflecă până la brâu chimonoul lui Xiuqing. Fata îi simte din nou mâinile, reci de data asta și tari, pe abdomen, gât, brațe. Își trage la loc rochia.

— Termină. Oprește-te.

Niangyi Zheng se oprește. Privește spatele lui *Wu Ding*. Apoi îi ridică și îi imobilizează mâinile deasupra capului, ca într-o menghină. Tare.

— Stai liniștită. Prinde carnea moale de pe brațul fetei și o răsucește ca pe o cheie în zăvor. Nu mai ai ce face, trebuie să înduri. Încearcă să te gândești la altceva.

Neajutorarea lui *Xiuqing* izvorăște din adâncul ființei ei. Răsuflarea i se liniștește. Mâinile și picioarele rămân moi; locul în care a aterizat lovitura o ustură. Simte degete aspre atingându-i gâtul și sânii. *Altceva*. Simte cum sfârcurile i se întăresc precum doi bănuți de cupru. *Gândește. Altceva. Gândește*. Caută ceva de care să se agațe, vreo idee sau vreo imagine care să o ajute, care să facă ca totul să se termine. Se oprește la carne, la culorile și nuanțele ei diferite. La felul în care se schimbă când este atinsă. Urma unei palme este, la început, roșie, dar, cu timpul, se estompează devenind roz-piersică. Apoi nimic. Pișcăturile și pumnii, pe care i-a văzut pe *Lina* (tatăl ei o mai bate din când în când), înnegresc pielea. Lasă urme vinete care, încet-încet, dispar, împrumutând nuanțe de albastru, de roșu și de galben. Pot fi acoperite, *Lina* îi arătase asta, cu o pomadă făcută de farmacist. Ingredientele sunt pudra de talc, grăsimea și fardul roșu.

Oh, *Lina*.

Unchiul ei întinde un deget leneș și atinge bățul de pescuit gri al omulețului gri.

— Haide, poruncește femeia. Vom termina sus.

Stau în camera închiriată a lui *Xiuqing*, în fața patului de bambus, acoperit cu haine pe jumătate aranjate. Cele care trebuie spălate sunt împăturite în partea stângă. Cele încă curate sunt împăturite în partea dreaptă. Pantofii roșii tronează, încă, pe cel din urmă morman, acolo unde *Xiuqing* îi pusese înainte de micul dejun. Cataloagele sunt așezate atent pe masa mică, joasă.

Femeia ridică pantofii, îi întoarce pe toate părțile. Frunzărește puțin una dintre reviste. Se uită uimită la *Xiuqing*. Apoi ridică din umeri și mătură totul de pe pat, făcând ca lucrurile să pice pe podea în dezordine. Ochiul ei bun o regăsește pe *Xiuqing* în oglindă.

— Copilă, spune-mi, începe ea, suflecându-și mânecile, unchiul tău spune că încă nu ți-ai aprins lumânările mari. E adevărat? Am văzut la viața mea destui mâncători de opiu. Pun pariu că ăsta minte tot timpul.

Fata din Oglindă nu face decât să se holbeze îndărăt, la fel de lipsită de expresie ca și cum ar poza pentru unul din cataloage. De fapt, Xiuqing studiază reflecția din oglindă ca și cum chiar ar fi o fotografie. Poate o reclamă la o cremă de întinerire: o bătrână și o tânără. Felul în care timpul ne schimbă trăsăturile.

■— Pepenașul tău, o îmboldește femeia. Spune că nu a fost crăpat.

Mintea lui Xiuqing își închipuie pepenele: carne galben-verzuie. Semințe lucioase, negre, în formă de ochi. Unchiul ei, încă una dintre ciudățeniile sale, urăște acest fruct. Spune că este prea greu de mâncat.

— *Aiyaa*, se înfurie femeia. Ai și capul gol precum un pepene?

Se duce spre Xiuqing și o întoarce. Rapid, o aruncă pe pat. Îi controlează din nou picioarele, cloncănind dezaprobat. Apoi îi desface pantalonii și îi trage în jos, până la gleznele micuțe.

Xiuqing simte mâinile femeii umblându-i pe coapse. Își dă seama că aerul care intră pe fereastră îi mângâie pielea. Trebuie să-mi amintesc asta, gândește ea, amortită. Va trebui să le spun tot. Când vor veni după mine. Și totuși, cine va veni după ea? Lina? Fantoma înfometată a mamei ei? Logodnicul pe care și-l imaginase o viață întreagă? În afară de asta, nu va reuși niciodată să descrie în cuvinte lucrul care tocmai se petrece. Nu va fi decât rușine, pur și simplu — o rușine înnebunitoare.

Rușinea este aceea care o face să-și arunce capul pe spate și să strige:

— Unchiule! Te rog! *JiujM* Și apoi: Mamă!

Strigătul se aude în liniștea așternută; o voce de copil, spartă și frântă. Jos, un scaun se lovește scurt de podea. Nici un răspuns.

Parcă secole mai târziu, degetele se retrag, lipicioase. Xiuqing aude pași, apoi apa de la robinet. Vocea femeii pare să vină de departe:

— Totul este în ordine. Mă duc să-i spun să facă hârtiile.

Pașii ei se îndepărtează greoi pe hol.

Două imagini continuă să plutească: cea a vrăbiuțelor care nu merg, cea a Fetei din Oglindă zăcând aici, pe pat. În capul ei fata stă liniștită, abia respirând. Pulsul i s-a micșorat aproape la fel de mult ca cel al doamnelor din catalog, privind nepăsătoare la tavan.

Când Xiuqing se întoarce jos, Wu Ding stă la masa unde au luat micul dejun, la fel ca atunci când coborâse prima oară. Și totuși,

acum, în fața lui stă *niangyi* Zheng. Asemenea unui bărbat. Hârtiile pe care le țin amândoi în mâini sunt ușor ude; unchiul ei tocmai le copiase. Femeia se chiorăște la ale sale cu acea concentrare cumplită pe care Xiuqing o recunoaște imediat ca fiind aceea a analfabeților. Wu Ding citește:

Vânzarea fiind efectuată, fata poate fi luată, numele îi poate fi schimbat, iar când va crește se va supune voinței cumpărătorului, care o poate folosi în orice scop dorește, fie acesta respectabil sau nu. În caz de nesupunere, poate fi îndepărtată fără nici o reținere. Prin acest aranjament, rudele sale au renunțat la orice interes în ceea ce privește persoana ei, iar legăturile dintre ea și acestea vor înceta pentru totdeauna și nu vor mai fi reluate niciodată. În caz de deces, care va fi considerat de ambele părți dorința cerului, nu se va lua în considerare nici o plângere.

O pauză sovăitoare.

— Care a fost mențiunea despre rude? Întreabă *niangyi* Zheng.

— Am o bunică, anunță Xiuqing brusc. Vorbește tare, aceeași voce de fetiță ce răzbătuse și sus, mai presus de voința ei. Am și mamă. Acasă, în Yuangzhou. Amândouă se vor supăra foarte tare...

— Taci! răcnește unchiul ei, lovind cu pumnul în masă. Xiuqing amuțește.

Încet, ca și cum ar face un efort imens, unchiul său își relaxează degetele.

— Eu, spune el, sunt singura ei rudă în viață. Văzând că femeia privește cu neîncredere, adaugă: Mama mea a murit acum șapte ani. Sora mea, un an mai târziu.

Pune jos hârtiile, îndreptându-le cu degetele. Aliniază toate colțurile și marginile.

— Cum au murit? Întreabă codoașa, neîncrezătoare.

— Mama a murit de bătrânețe. Primăvara următoare a murit și sora mea, bolnavă. Am mai avut o soră, dar a murit de copil. Pe când asta era încă bebeluș.

— Cum?

—• S-a otrăvit de la apă.

— Apă, repetă hangița gânditoare. Și tatăl?

— S-a aruncat în râu când fata avea numai doi ani. O spune fără nici un fel de sentiment, ca și cum cuvintele acestea nu ar reprezenta nimic pentru el. Se zice că și-ar fi pierdut toți banii.

— Și câți ani spuneai că are?

— Paisprezece. Zâmbește, un pic trist. Anul Mistrețului. Care, cum știi și mata, înseamnă că nu se va îndepărta prea mult de casă.

— Dar e încăpățânată?

Xiuqing îl fixează, rugător.

— Deloc, spune el, întâlnindu-i ochii pentru prima dată în dimineața asta. Este puternică, dar asemenea bambusului. Se va pleca dacă vântul i-o va porunci, dar nu se va rupe.

Îi susține privirea încă o clipă. Apoi își drege glasul și își întoarce ochii de la ea.

Următoarea dată când bătrâna o lovește, Xiuqing nu se mai gândește la culoarea pielii. Se gândește la picioarele sale, la cât de roșii trebuie să fie din cauza sângelui. Niciodată nu a mai mers atât de mult.

Codoașa o lovește din nou.

— Grăbește-te. Ești fată sau buștean cu picioare?

Lovitura doare, și totuși în ea se ascunde un pic de afecțiune, într-un fel, este ca o bătaie pe umăr. Ca și cum ele două ar fi tovarășe întru ceva. Se pare că lovitura spune: O s-o scoatem la capăt. Am trăit împreună timpuri grele. Xiuqing se chinuiește să meargă mai repede, fie și numai pentru a evita atingerea bătrânei.

— Să știi, spune bătrâna, că, de fapt, ești foarte norocoasă. Și mama mea a murit. Eram cam de vârsta ta. Buzele ei uscate se strâng pe pipa argintie, emițând sunete scurte, ca de sărut, pentru a inhala fumul. M-am măritat cu un om de nimic. Cu un mâncător de opiu, la fel ca unchiul tău. Nu vorbea și nici nu se îmbrăca așa pretențios. Dar oamenii ăștia sunt toți la fel.

Xiuqing se gândește la unchiul său, care flutura voios mâna din ușa hanului. Recitând - în timp ce măruntaiele fetei se preschimbau în piatră - ultima strofa a versului de pe vapor:

Biete ape ale tărâmului natal. Cunosce acest sentiment:

Zece mii de mile de rămas-bun pe barca aceasta...

— Cât despre mine, continuă femeia, nu reușeam să mă agăț de nimic din casă. îmi vindea vasele, ustensilele de cusut. Mi-a vândut și fiicele - pe toate, în afară de cea mai mică, era un bebeluș. Apoi, când banii s-au dus, m-a închiriat bătrânului Cao. Șase ani, ziua i-am curățat bucătăria mizerabilă, iar noaptea am dormit cu nemernicul ăla bătrân. Soțul meu și-a petrecut trei ani din viață pe spate, într-o lume mai bună.

Scuipă plină de dispreț.

Xiuqing ridică privirea, curioasă fără să vrea.

— Și ce s-a întâmplat după aceea?

— Soțul meu a murit. Bătrânul Cao m-a trimis înapoi, dar l-a păstrat pe fiul meu. M-am întors acasă la o fetiță care nu mă cunoștea.

Fața i se încrețește, la început de durere, apoi de ceva care seamănă aproape cu mândria. Vezi, pare să spună, eu am îndurat.

Străzile devin din ce în ce mai agitate, pe măsură ce drumul lor continuă. Negustorii se grăbesc, trăgând după ei roabe cu făină de grâu, petrol de lampă. Un fierar, cu fața murdară de funingine și sudoare, aproape că o calcă pe Xiuqing. Aerul emanat de foaie este, în arșița fierbinte a verii, asemenea focului unui dragon care îi suflă în ceafa. Xiuqing se bucură, ca și cum ar putea arde de pe ea toată mizeria acestei dimineți. Se gândește să sară în carul omului și să se lipească de nicovala lui.

— Ție o să-ți fie mai bine, spune femeia. Și, cel puțin, vei avea parte de mai mulți bărbați. Nu de același nemernic pentru totdeauna.

— Sunt și bărbați? Brodează și ei?

Niangyi se uită la Xiuqing ca și cum ar fi făcut o glumă proastă.

— Nu ți-a spus nimic?

— Mi-a spus, răspunde Xiuqing, apărându-se. Mi-a povestit despre felul în care ne croim destinul. Și despre felul în care omul perfect poruncește luminii, influențelor și... și destinului.

Cuvintele i se rostogolesc de pe limbă la fel de elegante și de legate ca și cum le-ar fi declamat însuși Wu Ding. Și, un moment, bătrâna nu mai pricepe nimic, iar fata simte că a câștigat teren. Dar triumful dispare odată cu următoarele cuvinte ale lui Zheng:

— Micuța mea cusătoreasă. Lasă-mă să-ți zic ceva. Casa unde te duc se îngrijește numai de bărbați și de nevoile lor. Iar ei nu se vor mulțumi cu minunații tăi pantofi de nuntă. Chicotește: Sau, cel puțin,

nu numai cu ei... Dar o să vezi și singură, curând. Își pune mâna streășină la ochi. Vezi acoperișul ăla verde? Acolo e. Acolo este Salonul Eternei Splendori.

Xiuqing se uită. Ceea ce vede nu prea are de-a face cu splendoarea: o casă cu două caturi, având obloanele pictate în verde țipător. Poarta sa este încărcată cu semne complicate, sculpturi și ornamente atârinate, cu dantelării aurii și roșii. Deasupra ei spânzură fâșii de hârtie scrise cu caractere groase și stilizate, cuvintele unduindu-se și ascunzându-se ochiului în bătaia vântului.

Privind, în mintea ei revine, neinvitat, un anumit moment: nu numai priveliștea, ci și sunetul, mirosul verii. O dimineată cu doi, poate trei ani în urmă. Fierbinte și albă, întocmai ca aceasta, cu greierii cântându-și corul lor scârțâit. Căutase în toți arbuștii de iasomie din curte cărăbuși cu carapacea strălucitoare. Reușise să prindă vreo zece și apoi încercase ceva despre care auzise la un moment dat: legase ațe de picioarele lor păroase de dinapoi, lipise de ațe bucățele de hârtie și cioburi de la o ceașcă spartă ca să atârne greu. Apoi le dăduse drumul prinși astfel.

Trași în jos de cioburi, îngreunați, cărăbușii zburaseră în cercuri pe deasupra ei. Fusesse foarte mulțumită de ea însăși, de puterea ei. Putea stârni furtuni de zăpadă, se gândise. Putea stăpâni natura... Dar, în cea de-a treia zi, cărăbușii au murit. Îi găsise zăcând în praf, precum niște mărgelile strălucitoare, cu piciorușele îndoite și înțepenite. Xiuqing îi îngropase în spatele curții.

Ajung la ușa aceea complicată. Femeia bate tare. Se deschide.

— Eu sunt, spune bătrâna. Am adus un crin din port. Unul drăguț de data asta. Cu nasul și bărbia bine conturate. Cu mâini fine.

Xiuqing observă că nu spune nimic despre picioare.

Servitorul o cântărește din creștet până-n tălpi fără vreun pic de interes. Părul parcă îi este tăiat cu cuțitul.

— Bine ari venit, spune el.

Partea a treia

SALONUL

*Imbracă-te, femeie, cu fusta ta și prinde-ți ac în păr, Florile roșii ca sângele
acum se deschid,*

Inima ia foc,

Bobocii de bujor iaca înfloresc

Și se aude o muzică melancolică, ah!

CÂNTEC POPULAR CHINEZESC

Patru

Xiuqing așteaptă în curte în timp ce *niangyi* Zheng discută despre contractul ei cu o femeie grasă, machiată prea strident pentru ora aceea. Fumează și se târguiesc, flecăresc, se ceartă. Apoi codoașa pleacă fără să arunce nici o privire înapoi, la vechea ei povară.

Doamna cea grasă se întoarce spre Xiuqing.

— Ei bine, ne-am înțeles. Furnica aia albă chiar că știe să se târguiască. Sper doar să merite. Vorbește și se plimbă pe lângă ea, privind-o. Sus, adaugă, destul de blând. Oficial, o să te adopt săptămâna viitoare. Acum poți să îmi spui Ganma.

Nașa? se întreabă Xiuqing.

Când vede că nici nu se ridică, nici nu răspunde, femeia se apropie.

— Chiar n-ai de ce să te rușinezi pentru ceea ce se întâmplă aici. Multe fete ca tine fac asta.

Se dă înapoi și își lovește piciorul mititel. Xiuqing își strânge genunchii și mai tare.

— Este un lucru cinstit, spune Nașa, mieroasă. Orice fiică onorabilă ar face asta pentru familia ei.

Xiuqing se uită atent la niște furnici aflate la picioarele ei: creaturi mici, cu trupuri lucitoare, minuscule. Nu albe, ci negre ca smoala. Se chinuiesc să tragă după ele un vierme de culoarea cărnii, în timp ce vocea Nașei devine din ce în ce mai agitată.

— N-am timp de asta, nemernică mică. Eu sunt o femeie de afaceri. Ridică-te.

Dar Xiuqing continuă să privească viermele. Observă că este pe jumătate strivit. Efortul furnicilor îl face să tremure ca și cum ar mai fi în viață.

Xiuqing îndrăznește să-și ridice ochii numai după ce Nașa pleacă. Unul dintre obloanele de la etajul al doilea s-a crăpat puțin. Înăuntru

vede o femeie stând în fața unei oglinzi. își piaptăna părul lung. Buzele-i roșii se mișcă; pare să-și numere mișcările. Absentă, Xiuqing numără alături de ea: Unu. Doi. Trei.

La zece, Nașa se întoarce cu o cravașă de piele. începe să o bată pe Xiuqing - mai mult pe spate, cu toate că scapă și o lovitură bine ținută spre picioare. Bătaia nu este atât dureroasă, cât înnebunitor de înceată, iar fata rămâne pe loc.

În cele din urmă, Nașa strigă ceva, iar servitorul își face apariția.

— Nemernica asta mică cică e Mistreț, bodogăne ea. Dar, de fapt, este încăpățânată ca un catâr. Probabil că de-aia s-au descotorosit de ea - nimeni nu vrea să se însoare cu un catâr.

— Unora dintre bărbați le plac încăpățânatele, răspunde servitorul. Cum se spune, cu cât este mai grea bătaia, cu atât este mai dulce victoria.

O ridică pe Xiuqing - firesc, ca și cum ar fi o activitate intrată în rutină - și o trece peste umăr ca pe un sac de porumb. O lovește peste fund, face un alt comentariu nerușinat pe care ea nu îl înțelege. Apoi o duce într-o cameră întunecată, unde o aruncă printre coșuri cu ceapă și vase cu ulei. Închide și încuie ușa după el.

Xiuqing zace în cămară câteva ore, fără să se miște. Privește cum lumina singurei ferestre creează în cameră un pătrat schimbător, începe să simtă din nou: picioarele o dor. Ochii o ustură. Devine conștientă de locurile în care aterizase biciul de piele al femeii. îi revine mirosul: usturoi, ulei de arahide, carne de vită condimentată. După lăsarea întunericului, râsul începe să se facă auzit prin pereți. Sunet de pahare ciocnindu-se, farfurii date din mână în mână, fete plângându-se. O palmă se desprinde în acest noian, precum un foc de artificii.

— Poate să aibă toate bolile de pe pământ! strigă Nașa. Ai împrumutat banii, acum câștigă-i la loc. Întotdeauna trebuie să îți duci treaba la bun sfârșit.

Mai târziu apar și vocile bărbaților. Mai întâi cea a servitorului, chiar la intrarea principală. Rostește monoton un șuvoi constant de nume. Domnul Kai. Domnul Peng. Domnul Yao. Câteodată pur și simplu oaspete de onoare. Xiuqing recunoaște numele domnului Gao, căruia, nu știe de ce, toate fetele îi spun tată. La toate acestea se adaugă tonalitățile multor altor bărbați, transformându-se ușor în haz și

larmă. Țipetele se îmbină cu pași greoi, cu uși trântindu-se și redes- chizându-se. O scripcă sună precum plânsul unui copil. Este unul dintre «-urile ei preferate din Li Qingzhao, *Festivalul celei de-a noua luni*. Xiuqing recită cuvintele în întineric:

*Cețuri de lumină și nori grei,
Melancolia, lunga zi tristă,
In cădelnița de aur tămâia arzând se stinge încet.*

Cu toate astea, însăși familiaritatea versurilor o face să se simtă și mai străină de tot și toate. E ca și cum până și înțelesul lucrurilor cunoscute s-ar schimba.

Când Nașa descuie ușa, s-a scurs o bună parte din cea de-a doua zi. O întreabă pe Xiuqing dacă și-a venit în fire. Ea răspunde că da.

Fără nici un cuvânt, tânăra o urmează pe femeia mai în vârstă pe coridoarele întortocheate ale Salonului, trecând de camera de unde auzise bărbații și muzica. Atunci mirosea a tămâie, a vită condimentată. Acum miroase a vin de prune trezit și a vomă.

Xiuqing o urmează pe Nașa la baie și se dezbracă, așa cum i se comandă. Pășește, tremurând, în cada rece de tablă. Apa este murdară, plină de fire de păr care plutesc în forme care mai de care mai ciudate, de piele desprinsă semănând cu zăpada murdară. Dar Xiuqing se bucură oricum; este prima baie de care are parte în aproape o săptămână, încearcă să nu bage în seamă felul în care Nașa îi privește trupul gol, totuși, când este pusă să defileze de sus în jos, picurând toată, se îmbujorează.

— Un nume, spune madama, brusc.

— Ce?

— Vei avea nevoie de un nume nou. Și, văzând că Xiuqing clipește la ea, nedumerită: *Aiyaa*. Proastă ca noaptea. Acoperindu-și ochii, oftează indignată: Plătesc prea mult. Am încredere în oameni...

Când Nașa își îndepărtează mâna, machiajul de la ochi, șters de apăsarea palmei și de aburul din cameră, lasă să se scurgă o lacrimă neagră, stingheră.

— Cred, spune ea în cele din urmă, că vom începe cu Yuliang. Jad Bun. Dă din cap, gânditoare. Zhang Yuliang. Da. Ți se potrivește.

Se uită încruntată în jos. Picioarele tale sunt prea mari, bineînțeles. Dar la restul putem lucra. Da, cu siguranță. Zhang Yuliang.

Ii întinde hainele.

— Și cum rămâne cu numele meu de familie?

— Tu nu știi că vorbăreții dau mereu de necaz? Mai ales aici. Bărbaților nu le place când femeile pierd noaptea pălăvrăgind. Nașa își șterge fruntea asudată și se încruntă. Apoi, ca și cum ar fi explicat unui copil culoarea cerului, foarte rar și simplu, spune: Acum noi suntem familia ta. Suntem cu toții o familie. Avem tot ce ne trebuie.

Capul lui Xiuqing se învâрте în timp ce este condusă, udă, dar îmbrăcată, spre bucătărie. Zhang, se gândește ea. Yu-liang. Yu. Yu. Liang. Liang. Sunetele par străine și false: nu va ști nici măcar cum arată scrise pe hârtie. Cunoaște caracterele numelui său. (Numelui vechi? Nu. Este ca și cum ar renunța la unul dintre brațe.) Unchiul ei i le scrisese în ziua în care o adusesese acasă.

— Vezi? Întrebasese Wu Ding, gravând cu grijă. Asta ești tu. Xiu: isteată. Qing: nevinovată.

Fusesse primul lucru care reușise să pătrundă în ceața durerii copilei de opt ani, în luna aceea care trecuse de la moartea mamei ei. Fascinată, Xiuqing luase la ea în cameră hârtia de orez de culoarea seului. Exersase scrierea numelui ei până dimineața.

Insă habar n-are cum se scrie Jad Bun. Simte că i-e dor *dejiujiu* al ei. Se pișcă de braț pentru a se pedepsi.

— E mort, murmură fioroasă.

Fusesse una dintre hotărârile pe care le luase cu o noapte în urmă, în întuneric: nu se va mai gândi la el și nu va mai vorbi despre el. Niciodată.

— Ce mai e? Întreabă Nașa peste umăr. Tot mai bombăni?

— Nu, răspunde Xiuqing. Am tușit doar.

Nu este prea convingătoare; spre deosebire de unchiul său, Xiuqing nu știe să mintă. Dar acesta este alt lucru pe care s-a hotărât să-l schimbe noaptea trecută. Îi va minți, se va lupta cu ei și, până la urmă, va pleca. Mistreț sau nu, va evada.

În bucătărie Xiuqing este prezentată ca Yuliang celor două servitoare posace și bucătarului. Acesta din urmă îi dă ceai fierbinte, un bol de orez prăjit cu carne de porc și o porție mică din prânzul zilei, creveți cu frunze de ceai verde. Nașa așteaptă nerăbdătoare în timp

ce Xiuqing, brusc doborâtă de foame, înfulecă nestăpânit. Apoi îi dă o ceașcă de ceai proaspăt și o conduce pe ușa capitonată.

Fetele sunt împrăstiate în sufragerie, frecându-se la ochi, fără vlagă, mormăind. Că tot venise vorba de oboseală și chin. Nașa le pocnește pe unele, le mângâie pe altele. O prezintă pe Xiuqing drept „noua frunză”. Celorlalte fete le spune „florile mele”, cu toate că, la început, lui Xiuqing nu-i vine să creadă că folosește acest termen. Cu părul lor încurcat și cu machiajul începând să le li se descompună, femeile acestea nici nu arată și nici nu miros a flori.

Singura excepție este Jinling, fata pe care Xiuqing o văzuse la fereastră. Apare ultima, lăsând după ea o dâră de parfum asemenea unei eșarfe elegante, un amestec exotic de gardenie și mosc. Chiar și pe jumătate adormită te lasă fără răsuflare, parcă e una din fetele zugrăvite în tablourile vechi: elegant de palidă și delicată, cu fruntea lată și ochii precum două lacuri negre, liniștite. Are gura minusculă și roșie și plină de dinți mici, încântător și copilăresc de neregulați. Părul îi este pieptănat în șuvițe lungi care îi încadrează fața precum penele lucioase ale unei păsări exotice. În timp ce fetele celelalte se năpustesc asupra mâncării și își umplu gura până la refuz, Jinling stă dreaptă precum un lăstar și își mănâncă *fan*-ul cu gesturi fine, de doamnă. Se uită dacă este toată lumea, ca și cum ea ar oferi această masă.

Nașa îi spune lui Xiuqing că Jinling este cea mai bună fată a Salonului. Că a venit aici din Concesiunea franceză a Shanghaiului.

— Din adevărata Lume a Florilor și Sălciilor, adaugă mândră. Ești foarte norocoasă. Ea te va iniția.

Inima lui Xiuqing începe să bată mai repede. Dar Jinling nu face decât să se încrunte.

— De ce să inițiez pe cineva? Mă va costa bani și timp. Două lucruri care îmi lipsesc. O privește pe Xiuqing. Ce mutră acră, adaugă.

Celelalte fete chicotesc. Nașa șterge refuzul cu un „nțțț”.

— Te rog, se lingusește ea. Ceremonia ei de aranjatul părului va fi imediat după Anul Nou. Uită-te un pic la ea. Cred că este mai rafinată decât Suyin. Dar nu prea avem timp.

La auzul acestor cuvinte, cealaltă tânără care servește se oprește. O măsoară pe Xiuqing din cap până-n picioare, mușcându-și buzele.

— După Anul Nou? Întrerupe conversația una dintre fetele așezate la masă, Dai, un pic cam grasă — ar putea fi foarte bine adevărata fiică a Nașei. Unde o s-o pui? Nu mai este nici o cameră liberă.

— Va fi.

Priviri lipite de somn se îndreaptă către colțul mesei, acolo unde stă așezată femeia căreia îi spun Xiaochen. În afara celei mai bune dintre fete, este singura proaspăt machiată. Dar straturile păstoase de pudră nu mai reușesc să ascundă liniile adânci din jurul ochilor și buzelor. Pupilele îi sunt anormal de mărite și goale. Xiuqing le vede și se gândește la unchiul Wu.

Jinling pufnește. Bețigașele planează deasupra felului principal de mâncare. Xiuqing îi privește mâinile terminate cu unghii de un roșu tare, ca și cum acestea ar vorbi într-o limbă tăcută.

— Nu pune niciodată destui cartofi dulci, se plânge Jinling.

— Pune exact atâția câți ne putem permite, răspunde tăioasă Nașa.

— Ceai! strigă altcineva. Cum ziceai că o cheamă? Hei, Yuliang! Și, după aceea, pentru Xiuqing tot uită că de acum încolo o cheamă Yuliang: Tu, fata cea nouă! Îngrămădito! Mai vreau apă fierbinte!

Supusă, Xiuqing duce ceainicul în bucătărie. Este gol, iar ea se îndreaptă spre sobă. Observă, scurt, conținutul unuiia dintre vase. Apoi, repede, ia un bol de pe raft.

Întoarsă în sufragerie, așază castronul chiar lângă cotul lui Jinling, destul de aproape pentru a ajunge la el. Cealaltă tânără, Suyin, se uită curioasă la Xiuqing. Îi surprinde privirea și își desface buzele încet. Prin deschizătură vede o limbă mică, portocalie, tremurătoare. Lui Xiuqing îi trebuie un moment pentru a-și da seama că este, de fapt, coada unui crevet. Se uită, hipnotizată, până ce un strigăt ascuțit o face să-și îndrepte din nou atenția spre masă. Își dă seama că a turnat ceaiul alături de ceașca lui Jinling. Pata se întinde, maro, pe fața de masă.

Jinling își ridică imediat brațul, îl freacă precum o pisică rănită. Xiuqing așteaptă reproșul sau o altă lovitură.

Dar, când își ridică privirea, Jinling nu se uită la ea. Se încruntă înspre bolul de cartofi dulci pe care fata i-1 așezase dinainte. Și, când ridică mâna, o face numai pentru a scoate o batistă și a șterge pata de pe mâneca de mătase.

Apoi își ridică ochii.

— Tu chiar ai nevoie de antrenament, spune ea.

Cinci

Până la urmă, Yuliang se obișnuiește cu noul nume aspru și pompos, așa cum se obișnuiește și cu această viață nouă aspră și pompoasă. În ambele cazuri este ajutată de Jinling. De fapt, rostogolindu-se de pe buzele roșii ale curtezanei („Of, Yu Liang!“), cuvintele încetează să mai pară o pedeapsă și devin un cântec nou, jucăuș.

Cea mai bună dintre fete își călăuzește ucenica în labirintul programului de seară: aranjatul, pregătutul, spălatul. Ii arată lui Yuliang cum să ascută capătul creionului de ochi, pentru a trasa linii curate. Ii arată cum să-și umple cutiuța cu roșu pentru nopțile în care este chemată în alte părți. Ii arată cum să-și pieptene părul cu numărul potrivit de mișcări - o sută șaiszeci și opt, pentru prosperitate.

Jinling este cea care îi explică ritualurile ce trebuie executate, tămâia care trebuie aprinsă, rugăciunile care trebuie intonate. Foițele de aur care trebuie așezate în fiecare lună sub saltea pentru a asigura satisfacția oaspetelui și bacșișuri sănătoase. Ii arată lui Yuliang depozitul de perle de cultură pe care îl ține încuiat în sertarul său și o învață să le fiarbă în abur, într-o bucată albă de pânză, și să piseze *nestematele*, amestecându-le apoi cu zahăr. Jinling mănâncă pasta nisipoasă, luând trei sau patru guri mici, strâmbându-se. Nimeni altcineva din Salon nu-și permite să mănânce perle. Dar Jinling spune că acest obicei face toți banii și se reflectă în pielea sa atât de strălucitoare. În plus, o ajută foarte mult la digestie; dacă e regulată, îi explică ea, delicat, digestia este cheia menținerii echilibrului și siluetei feminine.

— Este la fel ca atunci când puii mănâncă nisip, spune ea. Apoi chicotește, pentru că pui, așa cum tot ea o învățase pe Yuliang, este un alt nume pentru târfa.

Cea mai bună fată a Salonului îi arată lui Yuliang și alte realizări ale anilor de muncă: vreo douăzeci de rochii, grele de lucrătura în aur și brocart, care, cu toate că nu este la fel de măiastră cum poate ar fi facut-o mama ei, impresionează totuși. Are atât de multe eșarfe, încât, atunci când deschide sertarul în care le păstrează, răbufnesc asemenea unui curcubeu subțire și delicat. Are cutii pline cu podoabe de păr, șiraguri de nestemate pe care să și le prindă în complicatele și superbe sale coafuri. Cupe de vin smălțuite, negre precum cărbunele, înnobilate cu păsări Phoenix pictate în auriu. Un talisman

rotund, pe care-1 poartă tot timpul la gât, și o cheie mai mare decât unghia de la degetul mare al lui Yuliang. Cheia se potrivește la cufărul cu trei sertare al lui Jinling, încrustat cu modelul unui cocor dansând. Yuliang adoră acest cufăr - gravurile sale iscusite, lemnul lăcuit. Dar înăuntru se află comoara lui Jinling. Intr-o seară i-o arată și fetei: inelele cu diamant și colierele de smarald, brățara suflată în aur cu model complicat de flori și pești, pandantivul de jad la fel de pal precum seul de oaie, sculptat în formă de cocoș — semnul ei zodiacal, îi mărturisește lui Yuliang. Fiecare piesă este însoțită de câte o poveste:

— Pe-asta l-am primit de la un magistrat bogat din Shanghai. Voia să se căsătorească cu mine, dar soția sa nu i-a dat voie... Asta l-am primit de la fiul unui prinț mongol. Voia să mă ducă pe câmpii, să facă dragoste cu mine pe șaua calului... Asta mi-a fost oferită de prim-locotenentul generalului Sun Yat-sen — a fugit în Japonia. Mi-ar plăcea să văd Japonia. Ție nu?

Iar Yuliang spune că da, cu toate că tradiția zice (știe ea) că Mistreților ar trebui să le displacă drumurile lungi.

Toate acestea sunt zestrea lui Jinling. Sunt moștenirea ei din Shanghai. Le pune la loc, cu grijă, mai puțin două sau trei obiecte pe care le va purta. Disprețuiește fetele care își atârnă câte ceva de fiecare fir de păr, deget sau gaură. În Shanghai nici una nu era atât de lipsită de rafinament:

— Acolo era mai mult decât pat și bani. Dansam, cântam la *pipa*}, scriam poezii. Învățam pe dinafară cartea clasică a daoismului, *Cartea despre Dao și putere*. Erau nopți în care nu trebuia să mă culc cu nimeni. În care faceam doar conversație și turnam vin.

— De ce ai plecat? Întreabă Yuliang.

Încearcă să ignore sunetele care se insinuează prin pereți: un bărbat sforăind și icnind ca un porc, Dai țipând oooh și eeeee-eeee și, câteodată, au!.

Jinling își studiază protejata.

— Trebuie să te relaxezi, o muștră. Altfel nu vei supraviețui aici. Cred că o să aranjez cu Nașa o sesiune demonstrativă pentru tine. Unuia dintre clienții mei îi place să fie privit. Așază un lanț filigranat în dreptul pieptului și ridică bărbia. Ce părere ai? ¹

¹ Instrument tradițional chinezesc cu patru coarde.

— Acesta s-ar potrivi mai bine. Yuliang arată spre bijuteria din jad.

Jinling îi aruncă o privire neîncrezătoare:

— Chiar? O încearcă, se încruntă. Apoi zâmbește: Ei bine, poate că ai dreptate! Își ridică părul pentru ca Yuliang să-l poată prinde.

— Banii, continuă ea. Am plecat din Shanghai din cauza banilor. Omida asta bătrână a plătit o grămadă pentru contractul meu. Și mi-a dat un bonus.

Omida bătrână este Nașa, ale cărei degete grăsuțe și pline de inele par a fi peste tot în același timp: numărând, la răsăritul soarelui, câștigul fetelor, pipăind tivurile și căptușeala halatelor în căutarea bacșișurilor secrete, palpând degetele și coatele în căutarea umflăturilor, inflamațiilor și a altor semne de boli venerice, cercetând catastiful „lunii” roșii în care înregistrează menstruațiile. Sau cartea neagră unde notează datoria florilor — și unde cifrele doar cresc, nu scad niciodată. Toate, în afară de cifra lui Jinling - ca fata cea mai bună, aduce câștigul cel mai mare. Xiaochen, o veterană cu ștate vechi de douăzeci de ani, aduce cel mai puțin.

— Are bube Guangzhou, îi mărturisește Suyin câteva zile mai târziu.

— Guangzhou...? Întreabă Yuliang, încurcată.

— Bube mari, roșii. Aduse de *fan kueix* din Guangzhou. Le răspândesc printre târfele de pe aici.

Vocea lui Suyin se aude ca un fluierat printre cleștii de rufe pe care îi ține în gură. Fetele pun la uscat, ca în fiecare săptămână, lenjeria fină de mătase și halatele simple, din pânză.

— Oricum, Xiaochen nu prea mai are clienți. Spune că are șaisprezece ani. Toate spun că au șaisprezece ani. Dar eu cred că se apropie de patruzeci. Îți închipui?

Dă din cap, scoate un clește. Prinde pe sfoară niște pantofi care încep să se legene între cele două fete precum doi fluturi viu colorați.

— Nașa o pune câteodată să ia mercur. Și eu trebuie să o ajut să-și injecteze în fund lapte fiert. Își dă ochii peste cap, exasperată de lipsa cunoștințelor lui Yuliang. Boala! strigă ea. O iei din camerele de noapte. De la bărbați. Nu trebuie nici măcar să îi atingi ca să te molipsești. Nu e nevoie decât să te așezi în locul în care a stat unul ¹

¹ *Fan kuei*, fantome albe, nume dat europenilor.

infectat. Scoate indiferentă un jupon roz din grămada de rufe. O iei, continuă, de pe pernă.

— Dacă este cum spui tu, înseamnă că toată lumea o are. Boala. Așa-i? O avem? Suyin ridică din umeri.

— O să-ți dai seama dacă o ai. Dar fetele se cam ascund.

Suyin pare să știe o grămadă de secrete. Știe, de exemplu, că Lirong se dă în fiecare seară cu ruj.

— Și ce dacă? Întreabă Yuliang. Nu toate fac asta?

— Nu pe buzele astea, tâmpito, răspunde Suyin. Scuipă din gură ultimul clește, îndoindu-se de răs. Nu este decât ora unsprezece, chicotelile lor se aud cu ecou în liniștea care învăluie curtea din spate. Are impresia că stânca ei avântată este prea neagră, explică în cele din urmă. Are impresia că dacă și-o vopsește va arăta mai tânără.

Și, cu toate că nu este așa de amuzant, Yuliang se trezește și ea râzând cu poftă. În curând râde așa de tare, încât începe să o doară stomacul. Iar când din dormitoare încep să se audă voci sparte („Hei! Mai încet, nenorocitelor! Trebuie să dormim și noi!“), fetele se folosesc de mânecile colorate de la *qipao* și de pantalonașii din satin ca să-și înfunde râsul. Încercând, fără prea mult succes, să-și înghită hohotele.

O săptămână mai târziu, Nașa programează prima apariție oficială a lui Yuliang, după ceremonia anuală a Drumului de Flăcări. Servitoarele așază portocale și bani de hârtie în jurul unei statui din aur înfațișându-1 pe Buddha. La picioarele sale, lumânările alcătuiesc o potecă scânteietoare. După ritual urmează un banchet la care sunt invitați clienții cei mai importanți, chiar dacă, de fapt, adevărata invitație este aceea de a-și cheltui banii. Jinling își ia asupra ei pregătirea protejatei sale în vederea prezentării. Îi împrumută lui Yuliang o jachetă albastră care ia ochii și cercei lungi, o agrafa în formă de orhidee ca să și-o pună în păr. Îi aplică primul machiaj. Limba i se zărește prin deschizătura buzelor, asemenea unui vârf de prună, în timp ce conturează cu negru ochii lui Yuliang, care clipesc, și îi pudrează, neted și alb, nasul și fruntea. Yuliang își încrețește fața,¹

1 Tunică lungă tradițională.

strănută de Ia gădilaturi. Încearcă să nu se ferească când Jinling îi întoarce genele în jurul unui bețișor metalic.

— Stai cuminte, spune Jinling. Trebuie să arăți cât mai bine. Poate că astăzi te va remarca vreun bogătaș și va licita mult pentru ceremonia pieptănatului. Așa s-a întâmplat cu mine.

— în Shanghai?

Cea mai bună dintre fete se uită urât Ia ea, aplicându-i rujul.

— Sigur că în Shanghai.

Pielea capului încă o mai mănâncă de la periatul, răsucitul și prinsul lui Jinling. Știe ce înseamnă aici pieptănatul părului. Nicidecum ritul pe care mama i-1 descrisese atât de des, pe vremea când măritișul era o rază de speranță pentru viitor: în noaptea dinainte, îți voi pieptăna părul. Ca să fii prosperă.

De câte ori, mamă? întreba Xiuqing, cu toate că știa prea bine răspunsul.

De trei ori, răspundea mama ei, cu toate că știa că fata știe. Prima pieptănare este pentru longevitate. A doua aduce dragoste și respect până la bătrânețe. Cea de-a treia este pentru a ne asigura că...

Voi avea o mulțime de copii! completa Xiuqing. Și voi avea!

Iar mama sa râdea și îi spunea: Și, cu un pic de noroc, vor fi băieți care te vor ajuta la bătrânețe.

La Salon nimănui nu-i pasă dacă o floare va avea sau nu parte de longevitate. Cu siguranță, nimeni nu are pretenția la respect sau dragoste. Cât despre copii - ei bine, Yuliang știe deja cât de departe merg fetele Nașei pentru a-și reprima fertilitatea. Sunt ceaiuri și poțiuni, monede străine de mari dimensiuni. Când toate aceste metode dau greș, se recurge la adopții și avorturi. Urmează disperarea, infecțiile. Câteodată - deseori, chiar - moartea. Una dintre fete, Linyao, murise deja în scurtul timp de când Yuliang ajunsese aici. Însărcinată în patru luni, se aruncase de pe acoperișul pagodei Zheta când văzuse că iubitul ei refuză să o facă concubină.

— Ce ridicol, afirmase mai târziu, disprețuitoare, Jinling. Să se omoare. Pentru un bărbat. Același verdict fusese pronunțat și în ceea ce o privea pe Spălătoreasă de Mătase: Ce pierdere. Era chiar drăguță, după cum am priceput eu din poveste. Probabil că ar fi reușit să-și găsească o partidă bună.

Acum, încruntată de la concentrare, termină de colorat buzele lui Yuliang.
— Freacă-le, poruncește.

Rujul are gust de săpun gras. Dar, când Yuliang se uită în oglinda de mână a lui Jinling, fata de acolo arată minunat. Ochii îi sunt mai mari și mai limpezi decât au fost vreodată. Nasul nu mai seamănă așa de tare cu un nasture. Buzele par să zâmbească fără să se miște măcar. Jinling, privind pe după umărul ei, întinde mâna și o mângâie pe obraz.

— Ce mulțumită o să fie Nașa, spune blând. Nu mai semeni aproape deloc.

Yuliang chiar se simte diferită — aproape desprinsă de ea însăși. De parcă Fata din Oglindă a preluat frâiele. Este o senzație nouă, un pic amețitoare. Și totuși, așa cum face cu multe alte lucruri noi de-aici, nu se opune. Această separare îi dă, ciudat, un sentiment de libertate.

Două săptămâni mai târziu, când totul revine din nou la normal, Yuliang stă țeapănă pe un scaun uzat de bambus. Privește un portret, portretul unei femei. Fața îi este o lună blândă și calmă, brațele, o aură ștersă în jurul pruncului din poala ei. Zâmbetul întipărit pe buze este un miraj: când Yuliang îl privește cu ochiul stâng, dispare. Când îl închide pe acesta și se uită cu dreptul, reapare, pe furiș, ademenitor. Este doar o idee de emoție, nu emoția însăși. Este zâmbetul feminin perfect. Când zâmbești, îi spunea mama ei, să nu-ți miști buzele. Când mergi să nu-ți miști fustele.

Strigătul ascuțit al unei femei îi întrerupe gândurile:

— Ahhhhhh, ahhhhh, ah-ah-ah!

— Se uită? Zi, se uită? Lemnul scârțâie și se tânguie. Un geamăt lung, prelungit. Apoi bărbatul vorbește din nou: Nu cred că se uită.

— Yuliang! o mustră Jinling.

Yuliang se face că aude. Zâmbește. Ii venise în minte faptul că ceva era în neregulă cu tabloul. În sfârșit, își dădu seama ce era: o mică zonă goală deasupra buzelor zeiței. O femeie adevărată ar avea ceva acolo, o line dublă, cât de subtilă. O brazdă moale de carne până la nas.

— Yuliang! Uită-te la mine! Ești la fel de surdă cum ești de oarbă?

Oftând, Yuliang își lasă ochii să se desprindă de pe perete, să treacă de fereastra mică, cu oblonul tras, și să ajungă direct pe patul de sub

ea. Jinling stă rezemată pe o parte. Negustorul Yi se află în spatele ei, mâna lui puternică încătușându-i gâtul.

— Se uita, spune Jinling. Nu-i așa că te uitai, Yuliang? Gâfaie un pic în timp ce vorbește.

— Am văzut tot, răspunde Yuliang. A fost... dar nu știe ce-a fost. își împletește mâinile în poală.

Ochii negustorului o străfulgera în timp ce se apleacă, aranjând ceva.

— îmi pare bine că te-ai lămurit.

Se ridică, întinzându-și brațele lungi spre tavan. Palmele zdravene îi atârnă ca și cum ar fi cusute neîndemânatic de încheieturi.

Jinling se ridică și ea, strâmbându-se exasperată la Yuliang. își mângâie clientul pe ceafa, toarce.

— Nu o băga în seamă. Ești formidabil. Aproape m-ai străpuns!

îi mai aruncă o privire lui Yuliang, care, ascultătoare, reține și acest termen, adăugându-1 la altele pe care Jinling i le spusese: Ești tare ca fierul! Aproape am murit în brațele tale! Fusesse prima dată când văzuse penisul unui bărbat atât de aproape și acum înțelegea de ce i se mai spune câteodată și țeastoasă. Scula negustorului Yi se face mică și tremură intimidată sub privirea ei. Testiculele sale arată ca pielea de pui.

— Spălarea, cere cu blândețe Jinling, arcuind o sprânceană perfectă.

Yuliang se ridică imediat, o dâră de sudoare i se prelinge pe genunchi. îndreptându-se spre lavoar, ducând în mână micul vas împodobit cu chipul lui Buddha, gândurile ei revin la tabloul Doamnei Guanyin. Fusesse realizat de un artist local, iar Jinling servise drept model. în cercurile negustorești ea e celebră. Este aproape întotdeauna inclusă în calendarul anual al florilor făcut de gilda negustorilor, care are drept imagine pentru fiecare lună câte una din frumusețile orașului.

Negustorul se ridică în picioare. Yuliang îngenunchează în fața lui. Apa parfumată se amestecă cu mirosul de pește și sudoare al sexului. Mâinile lui Yi Gan i se joacă absente prin păr, în timp ce ea îi spală membrul vlăguit. Degetele lui groase scot mici șuvițe din cocul strâns pe ceafa care semnifică virginitatea ei.

După ce pleacă din cameră, Yuliang umple la loc vasul. Adaugă în apă o jumătate de ceașcă de sare și i-1 duce lui Jinling. Pisica bordelului, Bănuț, care fie este în călduri, fie doarme, i se freacă de glezne.

— Afară! poruncește Jinling.

Ascultătoare, Yuliang înșfacă animalul și îl duce pe hol, unde acesta își ridică unul dintre picioare după ureche, ca un contorsionist, și începe să se lingă de zor.

Când se întoarce, Jinling își studiază sânul, care fusese mușcat.

— Nemernicul ăsta bătrân merită să fie tăiat în bucățele, spune ea, supărată. Este a doua oară când face asta. Ar trebui să-i spun Nașei. Nu mai vreau să-l văd niciodată.

— Așa ar trebui să faci, o aprobă Yuliang.

Dar știe că Jinling nu se va plânge niciodată. Yi Gan este conducătorul ghildei negustorilor. Este tipul de client pe care fetele de-aici îl numesc „cheag de bani”: prezent tot timpul, ușor de stors. O jignire la adresa lui ar face rău tuturor: fetelor, servitoarelor, Nașei. Și mai ales lui Jinling.

Dar gândul că ar supăra-o pe Jinling o face pe Yuliang să se-nfioare.

— Nu ești necăjită pe mine de-adevăratelea, nu-i așa?

Jinling își ridică piciorul pe un scaun.

— Necăjită? întinde mâna după cârpă.

— Că nu m-am uitat.

Jinling se mângâie o clipă, apoi se apucă de treabă.

— Aaa, nu. Nu chiar. Ii face cu ochiul lui Yuliang. L-ar putea tenta chiar să liciteze. Știi tu: „Asta este atât de inocentă, încât nu poate nici măcar să se uite!” Bărbaților le place asta la virgine. Degetele ei albe pătrund îndemânatic în pliurile roz ale sexului pe care tocmai îl vânduse negustorului. Yuliang privește pe sub gene, rușinată și fascinată. Și totuși, adaugă Jinling, ar fi bine să înveți să fii mai veselă. Nimeni nu vrea să se culce cu un leș.

Scrâșnește din dinți, în timp ce sarea începe să-și facă efectul.

— Sau, mă rog, aproape nimeni, se corectează. Și râde.

Sase

În lunile care urmează, Yuliang se refugiază în sarcini mărunte, în mici ritualuri. Cu ajutorul rutinei își creează un scut. La Salon, „frunzele” merg la culcare la două sau la trei noaptea și sunt trezite la șapte dimineața. Se așază cu rândul deasupra oalei de noapte ciobite, în

spatele paravanului care nu ascunde nimic în afară de trupurile lor. Se spală cu apa dintr-un urcior aflat în oficiu, își masează și își leagă mai bine picioarele umflate. Se îmbracă în hainele de lucru. Yuliang păstrează rochia pe care o primise în dar de la Wu Ding pentru muncile cele mai murdare - frecatul podelelor, golitul oalelor de noapte. Se bucură de fiecare ruptură și pată, savurează mizeria de care este cuprins. Materialul care se destramă devine spiritul unchiului său, din ce în ce mai ros și mai învechit. Dezintegrându-se.

După ce mănâncă, fetele mătură curtea, adunând cioburile și cărțile de vizită mototolite. Cum iarna se apropie, spațiile dintre pietre sunt umplute cu zăpadă, creând iluzia unei table de șah ordonate. Yuliang mătură zăpada și chibriturile folosite, ce par mici oase frânte și carbonizate. Cu toate că nu ar trebui să facă asta, aruncă tot gunoiul în șanțul de scurgere. Și speră că la primăvară totul se va înfunda din pricina aceasta.

După-amiezile sunt dedicate altui tip de inițiere, pe care Yuliang și Suyin o primesc în camera de rezervă. Sunt învățate muzică, maniere, „dragoste“. Profesoara de muzică are o față care cade ca și cum ar fi făcută din ceară caldă. Alege melodii pe care le cântă la *pipa* sa cu trei corzi, le învață pe fete cântece cunoscute despre luna care se oglindește în apă, pe lacurile înghețate. Yuliang le cântă fără a greși vreo notă și este neobișnuit de puternică cu versurile bărbătești. Profesoara îi spune Nașei că are „un talent neobișnuit“ și că este „extrem de promițătoare“. Adevărul este însă că Yuliang cunoaște deja majoritatea poemelor. Aceasta este una dintre puținele și triste moșteniri primite de la unchiul său.

La orele de „dragoste“, fetele trag prin pumnii lor măgelele plăcerii întinse pe un fir de mătase pătat. Studiază ilustrațiile din povestirile clasice de secol XVII *Vasul prunelor de aur, sau Istoria aventuroasă a bărbaților săi și a celor șase neveste ale sale* și sunt puse în încurcătură de mici statuete înfățișând cupluri aflate în diferite poziții. Cărțile sunt ale Nașei, statuetele sunt aduse de călugărița daoistă care le învață tot ceea ce știe despre măiestria în pat. Fetele zumzăie numele pozițiilor ca niște insecte vara: întoarcerea dragonului. Pasul tigrului. Iepurele gâdilând iepuroaica.

— în poziția Greierului ținut, continuă călugărița cu instrucția, femeia stă întinsă cu fața în jos. Bărbatul se așază în spatele ei. îi

ridică coapsele spre ale sale. Lujerul de jad este înfipt atât de bine, încât aproape că nu se mai vede.

— Dacă este vorba de lujerul de jad al lui Feng Yitmien, îi șoptește Suyin lui Yuliang, atunci nu prea se vede nici înainte de a-1 înfige.

Feng Yitmien este un vânzător de ceai care o vizitează pe Mingmei. Are picioarele și mâinile gingașe ca ale unei femei.

— Ideal, continuă călugărița, încruntându-se, bărbatul împinge de cincizeci și patru de ori. Astfel, și bărbatul, și femeia vor simți plăcerea.

Nașa, care își băgase capul pe ușă ca să supravegheze mersul lecției, obiectează.

— Dacă vrea să împingă de două mii de ori, așa să fie, spune ea. Totul ca să-ți termini treaba.

Este una dintre dispozițiile ei cele mai frecvente: indiferent cum merge treaba, trebuie să termini. Și nu este un simplu sfat. Cele care nu termină, care nu au nici o scuză — și pentru Nașa singura scuză este vărsarea de sânge -, sunt bătute. De cele mai multe ori (culmea!) până le dă sângele.

Câteodată, seara, Suyin și Yuliang merg să facă vizite alături de fetele mai mari. Prima lor îndatorire este aceea de a lua cartea de vizită și garanția cerută de la comisionarii care le aduc. În general, garanția se ridică cam la cincisprezece procente din valoarea totală a nopții, care variază în funcție de cât de speciale sunt pretențiile clientului. Cartea de vizită provine chiar de la fata respectivă, care lasă teancuri întregi în restaurante sau le împarte clienților favoriți. Pe față sunt trecute numele fetei și adresa Salonului. Pe verso, clientul completează locul unde femeia este chemată: la operă, la câte un banchet, la vreo aniversare sau la sărbătorirea unei reușite în afaceri. Nașa le citește: Zao Tong solicită onorabila prezență a lui Lirong la restaurantul Grădina de Jad, în curtea din spate. Hu Zinyang o cheamă pe Dai la pavilionul Yuan Shikai¹. Madama numără cu atenție garanția, notează suma și returnează cartea de vizită lui Yuliang sau Suyin. Apoi, fetele o ajută pe cea aleasă să se îmbrace, să se machieze și să se urce într-una din cele două lectici. Fata virgină aleasă ca însoțitoare o va urma pe curtezană, cocoțată pe umerii servitorului.

1 Important om politic și militar chinez (1859-1916), împărat în perioada 1915-1916.

În serile acestea, cu picioarele împletite, precum niște amulete, sub bărbia bărbatului, cu mâinile încleștate pe părul lui ciumpăvit și slinos, Yuliang descoperă instantanee ale vieții care curge de partea cealaltă a zidurilor Salonului. Vede mai mult bărbați, facându-și loc cu coatele pe stradă, venind de la muncă, mergând să ia masa sau la vreo întrunire. Din când în când, mai vede și străinii de la una din biserici: oameni palizi, cu mâini și picioare mari, îmbrăcați în veșminte mohorâte. O femeie din fața misiunii străine are părul de culoarea spicului ud, prins ciudat la ceafa. Fetița care-o însoțește are bucle aproape de-aceeași culoare. Curg precum o coamă neorânduită, pe spate. Fetița îi spune ceva mamei sale când Yuliang și bărbatul trec pe lângă ele. Vocea îi șuieră ca a unui șarpe. Yuliang, intrigată de cuvintele care sună și par atât de diferite de ale ei, se apleacă așa de tare, încât îl dezechilibrează pe bărbat.

Odată ajunsă la eveniment, Yuliang îndoiaie cu apă vinul din cupa fetei mai mari pentru ca aceasta să nu se amețească prea tare vorbind și cochetând. Ține socoteala cărților de vizită, atentă să nu le piardă ordinea. Are porunca clară să nu iasă de sub ochii servitorului; Nașa nu vrea ca virginele ei să se „amestece” sau să dispară. Așa că omul o urmărește pretutindeni, chiar și afară. Stă de pază în timp ce ea se lasă pe vine, rușinată, încercând în van să dea apa afară fără să strophească.

În ciuda unor asemenea umilințe, astfel de seri sunt mici evadări. Câteodată Yuliang chiar se imaginează furișându-se, fără a fi văzută, afară din cameră. Fără manta, fără suflare, alergând pe stradă în ciuda picioarelor ei legate. Poate că cineva ar ajuta-o. Sau poate că pur și simplu s-ar ascunde într-una din bărcile ancorate la mal. În călătoria lungă pe râul mohorât și nămolos, s-ar putea arăta proprietarilor, care ar putea fi o familie adevărată, așa cum trebuie. O mamă adevărată, nu o Nașă. Un tată adevărat, nu un unchi. Poate chiar și un copilăș. Lui Yuliang i-ar plăcea să se joace cu un bebeluș! Și-ar face apariția precum un duh care să-i brodeze hăinuțe și căciulițe. Ar găti specialități din sud: capete de pește, orez în vas de lut. Ar câștiga de partea ei familia luată prin surprindere. Ne-ai făcut viețile mai bune, ar spune mama. Te rog, vino cu noi acasă. Fii fiica noastră mai mare.

Iar Yuliang așa ar face. Ar dormi cu bebelușul și cu mama precum o pisicuță într-un coș moale. Departe de bărbați. Fericită la gândul că ziua următoare ar începe la șase dimineața, nu la șase seara.

Șase seara este ora la care începe, de fapt, viața Salonului. În camera lui Jinling, Yuliang așază în ordine podoabele și hainele stăpânei sale. O ajută să-și facă toaleta, aduce apă, amestecă machiajul. Acum știe cum să curețe buza de sus fără a lăsa vreo urmă. Îi poate contura sprâncenele cu un creion negru; îi poate face picioare elegante de păianjen sau arcuri zburătoare precum aripile păsărilor. Capacitatea de a face asemenea alegeri îi conferă un sentiment ciudat de forță.

După machiaj, o ajută pe Jinling să-și aleagă prima costumație a serii. Ea este singura fată de la Salon care se schimbă pentru fiecare dintre oaspeți. Servitoarele se plâng că este muncă prea multă, iar Xiaochen bombăne că asta e „înfumurare“. Dar Jinling are grijă să lase un bacșiș mai gras cameristelor. Oricum nimeni nu prea mai bagă în seamă ce spune Xiaochen.

— Yuliang, ascultă-mă, o învață Jinling. O rochie curată îl face pe oaspete să se simtă special, bine-venit. Îl face să se simtă primul client din seara respectivă.

Yuliang reține sfatul acesta și îl așază alături de promisiunea Nașei de a avea o garderobă nouă, numai a ei: șase rochii noi imediat ce potirul îi va fi deschis. Acum se concentrează pe culorile și materialele trusoului lui Jinling. Învață caracterele brodate pe jachete și eșarfe și le potrivește în combinații care i se par de bun augur: norocul cu fericirea. Fericirea cu destinul prielnic. Destinul prielnic cu bogăția, cu înțelepciunea. Se gândește la noi modalități de asortare a nuanțelor: nuanțele de verde marin, albastrul cerului, argintul stelelor. La început, Jinling privește cu neîncredere aceste alegeri.

— N-am mai purtat niciodată rochia asta cu șal, spune și trimite după cineva care să-și dea cu părerea. Dar, pe măsură ce lunile trec, iar opiniile concordă, cea mai bună dintre fete încetează să mai pună întrebări. Ba mai mult, îi spune Nașei că ochiul lui Yuliang devine din ce în ce mai rafinat.

— Va fi bună, cu adevărat bună, zice ea. Și o ciupește pe fată de genunchi, pe sub masă.

Pe la ora șapte, servitorul începe să anunțe vizitele, folosind codul special al Salonului. „A sosit un oaspete“ înseamnă că este cineva nou, din moment ce vizitatorii care revin sunt întotdeauna anunțați pe nume. Dacă bărbatul are o fată preferată, este anunțat și numele ei. Jinling, Yi Gan te-a onorat cu vizita sa. Îți cere să-i prepari un ceai.

La zece, Salonul este plin de fum și conversație de bețivi. Voci care mai de care mai ascuțite țin socoteala jocurilor. Yuliang și Suyin aduc farfurii din și la bucătărie: crabi grăsani înmuiți în sos iute de fasole neagră, friptură de porc rumenă cu cartofi, boluri de orez aburind. Fetele se învârt pe la mesele de joc. Trec pe lângă muzicanta cu față ridată și arii obosite, încercând să evite mâinile care le caută și zbatându-se să se ridice din poalele vreunui client mofluz. („Fără stat în poală!“ ordonă Nașa. Le bate dacă le găsește așa, ajunse acolo chiar și fără voia lor.) Le privesc pe fetele mai mari ridicându-se, plecând, revenind, cu machiajul stricat și îmbujorate sau plictisite sau, pur și simplu, obosite. „A reușit să și-o mai scoale moșneagul ăsta?“ strigă bărbatii. „A mai reușit tunul ăla vechi să lovească?“

Nașa servește și observă, tachinează și se târguiește. Notează în registrele ei toate sumele plătite și datorate. Gustă mâncarea, face semn să fie adusă, mai sunt și momente în care o trimite înapoi. Se strecoară în aripa de noapte, ascultând la ușile închise ca să înregistreze partidele ratate, bacșișurile și darurile nedecarate, sunetele mai alarmante decât palmele administrate în toiul pasiunilor ceva mai violente. Și ocazionalele strigăte de durere adevărată pentru a putea interveni: „Au! Oprește-te... oprește-te! Ajutor!“

Țipetele se insinuează și plutesc în voia bună generală și în fum, asemenea unor stafii, mici sloiuri de liniște în larma asurzitoare. De obicei, Nașa este cea care sare imediat pe picioarele ei mici și se năpustește greoaie, urcând în aripa de noapte. Spune că o bătaie nu este mare lucru, se acceptă. Dar ucisul sau desfiguratul fetelor ei, nu. Asemenea comportament va trebui plătit cu taxe suplimentare și achitarea onorariului doctorului. Cazurile cele mai grave vor ajunge în fața justiției.

— Care sunt cele mai grave cazuri? o întreabă Yuliang pe Jinling, în dimineța următoare atacului suferit de Mingmei. Fata cu vorbă domoală din Souzhou fugise din camerele de noapte cu funii roșii atârându-i de încheieturi și glezne. Din piciorul stâng curgea un șuvoi gros de sânge. Tăietura era sus, pe coapsă, adâncă de jumătate de deget în unele locuri. Un soldat purtând o uniformă improvizată a cine știe cărei armate private o urmărea, fumând, zâmbind. Încă înche- indu-se la pantaloni. Cuțitul pur și simplu îi scăpase, spusese el, ridicând din umeri. Se jucau. Zicea că rana era o zgârietură, iar Mingmei, o actriță. Amenințase că nu va plăti; nici măcar nu terminase. Dar

Nașa ceruse și primise plata - mult mai mult decât prețul unei nopți, încasase o taxă umflată pentru medic și o despăgubire pentru cicatricea care îi va rămâne lui Mingmei. Ceruse bani pentru a nu-1 deferi pe soldat justiției și pentru curățarea urmelor de sânge de pe podea. Până la urmă, cu ajutorul servitorului și al câtorva dintre oaspeți (printre care și un judecător), reușise să golească portofelul omului.

— Fierul bun nu este folosit la cuie, avea să spună mai târziu, aproape nostalgică. Bărbații buni nu ajung soldați.

— Nu știi, răspunde Jinling, aspru, în vreme ce zorii își revarsă lumina timidă pe geam. Nu știi care sunt cele mai grave cazuri.

Se strâmbă în timp ce Yuliang se chinuie să-i desfacă nasturele de mărimea perlei, în formă de broască, de pe *qipao*, unul dintre zecile aliniați de la genunchi până la ceafa. Jinling nu reușește să îi desfacă niciodată pe toți de una singură. Când este beată sau obosită îi smulge, pur și simplu.

Ochii ei negri îi întâlnesc pe cei ai lui Yuliang în lumina slabă din oglindă. Are culoarea levănțicii, strălucește în lumina zorilor. Arată mai în vârstă, se gândește Yuliang. Nu este o critică, ea nu e bărbat, nu e Nașa. Pur și simplu uită cât de tare poate obosi aici chiar și Jinling, perfecta Jinling.

Își lasă degetele să coboare pe gâtul profesoarei sale, apoi pe umeri. Desenează cu degetele mari, apoi cu arătătoarele, cercuri care coboară, întâi atinge timid, apoi — când vede că Jinling închide ochii și își lasă capul pe spate - tot mai tare. Se apleacă pentru a masa surplusul de carne ce apără plămânii celei mai bune fete, inima ei. Pulsul i-o ia razna.

— E bine? murmură.

Jinling deschide ochii. Pare încurcată. Dar nu spune decât:

— Da.

Și, oftând, închide ochii la loc.

Șapte

Vacanța se termină într-un vârtej de rugăciuni și lumini puternice. Deasupra pavilionului Yuan Shikai, artificiiile desenează pești

și dragoni de foc. La Salonul Splendorii Eterne cei care reușesc să-și plătească datoriile vechi se grăbesc să facă altele noi.

Fetele însă sunt odihnite pentru prima dată. Toată săptămâna - petrecută de majoritatea clienților cu familiile și prietenii - au jucat, au bârfit și au mâncat. Toate, cu excepția lui Xiaochen, care fusese, până la urmă, alungată. Se spunea că fusese vândută (pentru mai puțin de-o pipă cu opiu) la „atelierul de cuie“, cel mai prost dintre bordelurile din Wuliu. Se afla în spatele depoului de cale ferată, o cocioabă murdară fără taxă de intrare și lipsită de confort. Clienții - șoferi de ricșă, lucrători în port, chiar și cerșetori - plătesc sume derizorii pentru a se bucura de serviciile oferite. Unele camere n-au nici măcar pat.

Intr-un fel, dispariția celei mai bătrâne târfe este o binecuvântare, în ultimele săptămâni, ținuta lui Xiaochen fusese dezordonată, fața și gâtul boite cu straturi groase de machiaj care, oricât s-ar fi chinuit, nu mai puteau ascunde ridurile adânci și pielea plină de cicatrice. Rochiile ei erau demodate, culorile și croielile lor datând din timpurile de mult apuse, când încă mai avea succes. Toată lumea știa că nu mai avusese nici un client „ud“, unul care să stea, să se dezbrace și să petreacă noaptea cu ea, încă de la cursele bărcilor-dragon. Câteodată bărbații o mai lăsau să stea cu ei și să le cânte o strofa sau două. Majoritatea o alungau ca pe o muscă scârboasă.

— Le era frică, își dă cu părerea Suyin într-una din zile, în timp ce ea și Yuliang decojesc alune. Credeau că este ca fata aceea care îi spusese soțului ei să nu se uite niciodată la ea noaptea. Dar odată bărbatul s-a uitat, la puțin timp după ce îl născuse pe fiul lor.

— Și ce a văzut? întreabă Yuliang, destul de înfricoșată: lui Suyin îi place să șocheze lumea. Înflorește povești cu rude îndepărtate și prieteni pentru a le conferi un aer de credibilitate.

— A descoperit că numai de la brâu în sus era alcătuită din carne și oase, spune colega ei de cameră, sigură pe ea. În jos era schelet intrat în putrefacție.

— Cum ar fi putut s-o facă dacă n-ar fi avut piele? se miră Yuliang. Și cum ar fi putut să poarte copilul? Și-ar fi dat seama. Precis.

— Unii bărbați sunt atât de egoiști, încât nu și-ar da seama nici dacă ar împinge într-un ceainic, intervine Dai pentru a tranșa disputa.

Floarea cea grăsuță fusese pusă la regim cu oțet ca să slăbească, dar nu se dădea la o parte de la mici gustări cât timp Nașa dormea.

— E adevărat, răspunde Suyin hotărâtă, dându-i un pumn de alune pe care să le spargă. Sora soției unchiului meu l-a cunoscut pe bărbat.

— Bine, spune Dai cu gura plină. Demonstrează-ne. Du-te la atelierul de cuie și pune-o pe Xiaochen să-și dea jos pantalonii. Te provoc.

Yuliang o privește amuzată pe colega ei „frunză“, pe jumătate așteptându-se să accepte provocarea, așa, de amorul artei. Înainte ca disputa să se încheie, Nașa apare ca din senin în pragul ușii. Dai țipă de uimire și înghite în același timp. Dar nu pe ea o caută madama.

— Yuliang, spune ea. În după-amiaza asta Suyin o să termine toate muncile de la bucătărie. Tu trebuie să-ți strângi lucrurile. În timp ce fetele se holbează la ea, surprinse, adaugă: Ești norocoasă. Vei avea camera ta.

Yuliang se uită la Suyin, pe a cărei față se citește lovitura primită. Dar Nașa nu terminase:

— De asemenea, continuă ea, ceremonia pieptănăturii va avea loc într-o săptămână. Spune-i lui Jinling să-și noteze în registru.

Se întoarce, pregătindu-se să plece. Apoi, amintindu-și ceva, revine. Intrând în cameră, ușor, o lovește pe Dai peste față, destul de tare pentru a lăsa o urmă roșie.

— În seara asta nu mănânci, purcica mea, spune. Du-te sus și schimbă-te.

— Va fi Yi Gan.

Yuliang se uită cu groază la prietena și profesoara ei.

— Nu.

— Hai, Yuliang. Nu mai face pe surprinsa.

Jinling clatină din cap, neîncrezătoare. Dar se dă înapoi din prag și îi face semn lui Yuliang să intre. Apoi, încet, închide ușa după ea. Da, urmează ea, întorcându-se. A licitat cel mai mult.

— De când știi?

— Nașa mi-a spus săptămâna trecută. Cea mai bună dintre fete se îndreaptă încet spre fereastră, punându-și mâinile în șold. Am vrut să-ți spun. Dar după aia... Yuliang mai degrabă aude decât vede gestul, ridicarea ușoară din umeri: Nu-i vorba decât despre piele.

Se clatină spre pat, apăsându-și palmele pe ochi. îl vede pe Yi Gan, brațele sale inerte, palmele ca de maimuță.

— Știai că asta va urma, spune Jinling blând, atingându-i umărul. Toate am trecut prin asta.

Eu nu sunt una dintre voi, gândește Yuliang. Dar spune cu totul altceva, cu o voce stinsă:

— Nu vreau să mă atingă.

Jinling scoate un sunet discret:

— ȚȚȚȚ. O mângâie pe braț. Apoi își pune mâinile pe umerii ei. Intinde-te, îi șoptește.

Inertă, Yuliang se lasă împinsă, o lasă pe Jinling să se cuibărească lângă ea ca o pisică. Cea mai bună dintre fete murmură fraze blânde în părul lui Yuliang.

— Gândește-te la petrecerea de dinainte. La toate bunătățile pe care le vei mânca și pe care le vei purta. O rochie roșie atât de bogat brodată, încât va sta dreaptă de una singură. Am văzut-o! Și va fi un banchet de pomină - aproape la fel de grandios ca cel din seara asta. Negustorul Yi va plăti pentru tot. Cea mai bună mâncare. Orice îți dorești.

>)

— Nu îmi doresc nimic.

— Taci. Cere tot. Este singura cale. O să începi să faci economii.

— Nu pot. Simte bătaile inimii lui Jinling prin cămașa de bumbac. Bătaile, un deget mic atingându-i spatele. Hai să plecăm, spune. Ne putem apuca de cerșit. Sau ne putem ascunde pe o barcă. Oamenilor li se va face milă de noi și ne vor ajuta. Sunt sigură!

— Ne vor găsi. Suntem înregistrate la poliție. Au liste și descrieri. În curând vor avea și fotografii.

— Vom fugi din nou, găsește soluția Yuliang. Vor renunța până la urmă. Nu vor avea încotro.

— Vor avea! spune Jinling. Yuliang, ascultă-mă! Ascultă-mă! O întoarce pe față înspre ea. Respirația ei întretăiată miroase a flori. Noaptea își dă în gură cu apa de colonie specială, franțuzească. Nu pentru a le face pe plac bărbaților, ci pentru a șterge gustul lor. Aseară rn-ai întrebat care a fost cel mai grav caz, îi zice. O să îți spun care. Apăsarea degetelor ei pe brațul lui Yuliang se întetește. Înaintea ta a mai fost o fată pe-aici. Frunza pe care ai înlocuit-o. A spus același lucru și a fugit. Și când au adus-o a fugit din nou.

— Vezi?

Jinling ridică brațul.

— A doua oară au ucis-o. Nimeni nu o spune, dar toată lumea știe.

Yuliang înțepenește. În răstimpul petrecut aici văzuse destulă violență. Tata Gao o bătuse pe Mingmei până ce aproape o omorâse și apoi îi oferise trupul însângerat prietenilor săi. Cúrvele se atacaseră una pe alta - se spune, chiar, că Xiaochen angajase odată pe cineva ca să desfigureze una din florile rivale de la casa de ceai. Omul a aruncat acid pe fața nefericitei. Cu toate acestea, până acum, Yuliang nu mai auzise de vreun asasinat.

— Cine... cine a făcut-o? întreabă.

Jinling se uită la ea cu subînțeleș.

— Poliția a scos-o din lacul Wuhu. Au adus-o aici. Yuliang, am văzut-o. Gleznele i se umflaseră ca niște bășici de porc. Țeasta... atârna, nu numai pielea, tot osul. Se cutremură, închide ochii. Atunci mi-am dat seama.

— Ți-ai dat seama de ce?

— Mi-am dat seama că singura șansă de a scăpa de-aici este aceea de a juca după regulile lor. Aduci bărbați. Îți cumperi libertatea.

Yuliang își acoperă ochii din nou.

— Cum de suporti? se jalește ea. Măinile lor. Gurile lor...

— Pentru că așa trebuie. Jinling strânge din buze. Trebuie să-i lași să-ți pătrundă trupul. Mângâie părul lui Yuliang. Dar există un secret: nu trebuie să-i lași să îți pătrundă-n minte. Gândurile sunt numai ale tale. Nu trebuie decât să te gândești la altceva.

Vorbele sale îi aduc aminte, pe neașteptate, de „furnica albă“ care o adusese aici în ziua în care unchiul său o trădase cu sânge-rece. Va trebui să înduri, o aude spunând pe codoașă. Încearcă să te gândești la altceva. O clipă aproape că le simte: degetele noduroase deschizându-i picioarele...

— Ar trebui să mă omor. Ar trebui să iau opiu. Chiar acum.

— Vai! Vai, nu fa asta! Jinling o trage pe Yuliang spre ea, mai tare de data asta, și începe să o legene. Să nu te omori! o imploră. Ce-o să mă fac atunci? Ce-o să mă fac fără tine?

În camera alăturată, servitoarele se ceartă pe lângă un colonel bătrân care a băut până și-a pierdut cunoștința. Servitorul este de părere să îl lase acolo:

— Găsiți-i un pat uscat în aripa de noapte și lăsați-1 până în zori. Aveți doar grijă să-l dați afară până nu se trezește omida bătrână.

Cameristele chicotesc.

— Domnule, spun. Vă rugăm, domnule. Treziți-vă!

Yuliang se înăbușă. O vede cu ochii minții pe fata din lac. Jinling continuă să o legene. Apoi începe să cânte. La început melodia nu are cuvinte. Apoi apar. Vorbele se întrupează din cânt, asemenea perlelor din apa oceanului: „*Shi shangzhiyou ma ma hao... Mei ma de hai zi xiangge cao...* “

Mama ta este cea mai bună din lume.

Fără ea, nu ești decât un ciob de sticlă.

Depart de sufletul ei

Cum vei reuși să-fi găsești fericirea?

Mama, gândește Yuliang inertă. Mamă, îmi pare așa de rău. Durerea nu dispare, dar reușește să respire mai ușor. Distrusă, își îngroapă fața în pielea albă a lui Jinling. O clipă rămâne așa. Apoi, încet, începe să mângâie cu obrazul suprafața aceea moale. Descoperă o gropiță. Un ungher moale în locul în care gâtul se unește cu pieptul. Își odihnește buzele în locul acela și descoperă că se potrivesc perfect.

Opt

În zorii zilelor următoare, Yuliang se duce să doarmă (sau nu) în camera lui Jinling, în patul ei. Se îngroapă între cearceafurile curate și brațele ei moi, precum un iepuraș care încearcă să se ascundă de vulpea cea rea. Acum știe că există nume pentru ceea ce fac împreună: „a întinde tăitei alunecoși“, „a lustrui oglinda“. Însă termenii aceștia porcoși nu au nici o legătură cu actele calde, sincere pe care fetele le împărtășesc și, mai mult, sunt inventați de bărbați. Așa că Yuliang nu se gândește la ei - nu mai mult decât se gândește la bărbați în sine. De fapt, în fiecare noapte, câteva ore, bărbații parcă nici n-ar exista.

În noua cameră, la fel ca și în cea veche, Yuliang își ține ascunși pantofii de nuntă. Ca de obicei, evită să se uite la ei. Dar, în ajunul

„nunții“ sale, dă la o parte teancul de lenjerie de mătase și găsește micul pachet de hârtie.

Desface cu grijă șervețelul și ia pantoful stâng. În vacanță se apucase, în sfârșit, să brodeze bucăți lipsă, chiar dacă la început fusese nevoită să exerseze ore întregi: cusături orizontale, cusături în formă de lanț, cusături întrerupte și cusături în forma caracterului care desemnează cuvântul „bărbat“. Cusături de satin, cusături de sămânță de iarbă, cusături oblice pentru a realiza lujerii plantelor. A recreat fiecare boboc perfect pe cel puțin două sau trei batiste înainte de a lua în mână pantoful. Când terminase, ochii o usturau, iar buricele degetelor, obosite, o săgetau de durere. Dar efortul ei nu fusese în zadar. Acum, studiind condurul la lumina lumânării, abia dacă ghicește locul în care vechiul ac se opriase, iar al ei preluase ștafeta.

Ar trebui să fie mândră că ajunsese la așa o măiestrie. Și totuși, singura senzație care o cuprinde este una de rău. Ironia situației nu-i rămâne străină - faptul că adusese la desăvârșire darul mamei ei numai pentru a-i batjocori visele.

Ar trebui să-i ard, pur și simplu, se gândește Yuliang. Își imaginează: mătase roșie, flacăra portocalie. Un ultim rit funerar. Condurii, acum fantome negre, ar pluti înapoi spre mama ei. S-ar întoarce la adevăratul lor proprietar. În starea care li se cuvine.

Când Yuliang deschide ochii, mătasea este destul de aproape de lumânare pentru ca flacăra să adulmece combustibilul și să tremure. Aproape instinctiv, apropie pantoful un pic mai mult, nu pentru a studia bobocii, ci, de data aceasta, pentru a-și studia mâinile, aceste slugi slabe, albe, care mângâie blana pisicii, care perie părul și hainele lui Jinling și - în ultimele nopți - părțile ei rușinoase.

— Ai niște degete așa frumoase, îi spusese nu numai o dată Jinling. Ai palme de artistă adevărată.

Așa cum și le amintește Yuliang, mâinile mamei sale erau puțin mai slabe. Și nu se opreau o clipă: spălau vase, o mângâiau pe păr și, bineînțeles, coseau tot timpul, în vreme ce glasul ei depăna povești: despre felul cum își găsise bărbatul (niciodată despre felul în care îl pierduse). Despre nenorocirile întâmplare în anul Mistrețului.

—A fost cu mult mai rău decât ne-am fi așteptat, murmură ea. Turna cu găleata în Yangzi de zile întregi. Râul fierbea, ca și cum ar fi fost așezat pe o sobă imensă. Potopul înfundase străzile și inundase câmpurile de orez și porumb, stricând toată recolta, dar noi mâneam oricum.

— De ce, mamă?

— Pentru că nu mai exista nimic altceva. După ce câmpurile se goliseră de tot, am început să culegem scoarță udă de pe copaci. Încercam să facem fierturi din ea. Până la urmă s-a terminat și asta. Așa că am început să mâncăm lut de pe malul râului, un lut care te sătura și avea gust acceptabil, mai ales când îți era așa de foame. Câteodată zdrobeam cărămizi și înghițeam praful de parcă ar fi fost făină de orez.

— Chiar ai mâncat pământ și praf?

— Tocmai te născusem. Și îmi pierdeam laptele. Zâmbește cu dragălalășenie. Pentru tine am facut-o. Ca să te salvez.

Unul dintre bobocii de bujor cusuți se întărește, devine maro. Yuliang privește, captivată, pata maronie care devine din ce în ce mai mare. Trei camere mai încolo, Jinling țipă ca de plăcere, dar Yuliang știe - crede cu tărie - că nu o simte.

■— Ascultă, Yuliang, îi spusese prietena ei, vorbind foarte serios. Niciodată, dar niciodată, nu trebuie să-ți placă s-o faci cu ei. Asta te transformă-n curvă. Nu banii pe care îi primești.

— Înseamnă deci că suntem niște târfe? o întrebase Yuliang, doar așa, s-o necăjească, arătând spre trupurile lor înlănțuite.

— Nu, răspunsese Jinling, păstrându-și, încă, aerul sever. Asta ne ține în viață.

Yuliang nu vede ce se întâmplă după aceea - nu prea înțelege cum de se întâmplă. Își dă seama doar că lumânarea cade în lavoar. Flacăra dispare transformându-se într-un muc ud ce fumegă. Ceara topită îi arde degetele și se prelinge printre ele, iar pantoful se rostogolește pe jos. Yuliang geme. Apucă un prosop și îl aruncă peste foc. Strivește flăcările în picioare, mărunțindu-le cu călcâiul gol și scrâșnind din dinți de durere.

— Să vă mănânce câinii, murmură ea - către unchiul ei, către tata Gao. Către Nașa care numai nașa nu e. Poate chiar și către Jinling, care, trei uși mai încolo, chicotește acum. Să vă ia naiba pe toate, cățele galbene ținute-n lanț. Femei blestемate din naștere.

Bate din picioare și plânge cu sughițuri mult timp după ce fumul se risipește.

Lumina de a doua zi dimineața este dulce și apoasă, de un galben asemănător cu-al pepenelui. Îi ia un pic de timp să-și dea seama că sunetele de afară sunt sunetele dimineții — cântecul unui cocoș mândru,

un bărbat fredonând în timp ce se rade. În altă parte, o doică gângu- rește unui copil pe care Yuliang nu îl văzuse niciodată. Pe doică o zărise. Fața ei, tânără încă, este lată, maronie și ridată. Sâni îi sunt precum două lubenițe. Yuliang se întreabă tot timpul ce se întâmplase sau ce se întâmplă cu copilul doicii: Trăiește? Și, dacă da, cine îi dă să sugă, de vreme ce laptele mamei sale este vândut?

Pe hol, aude pașii mici, înfundați ai madamei. Pumnul grăsuinei izbește în ușă: cioc-cioc-cioc.

— Scularea, scularea, miresica mea. Este târziu deja.

Yuliang se rostogolește în pat, își ascunde capul. Sunetul monedelor de cupru lovindu-se îi întâmpină mișcarea: celelalte flori aruncaseră aseară bani la ea în așternut, pentru prosperitate. Dacă ar fi fost o mireasă adevărată i s-ar fi dat portocale, rodii. Fructe, pentru a avea parte de cât mai multe roade. Dar în unirea aceasta nu copiii sunt scopul. De o săptămână încoace, Yuliang înghite după cină, la fel ca restul fetelor, mormoloci mirosind a nămol. Nașa spune că elementele lor reci le contracarează pe cele călduțe care invită trupul să prindă nouă viață.

Ciocănitul revine.

— Yuliang.

Un mic semn de întrebare în tonalitate. Yuliang savurează implicația lui: aceea că n-ar fi în cameră. Că, după toate lecțiile, după rochiile comandate și notate cu grijă în registrul negru, ea nu-i acolo. A dispărut. A fugit. Pentru totdeauna.

— Nu mă face să te bat taman astăzi, strigă Nașa scoasă din răbdări.

De partea cealaltă a străzii doica alintă iar copilul, apoi râde. O imagine i se perindă prin minte: mama ei cea adevărată, scormonind cu degetele ei albe pământul. „Am facut-o pentru tine. Ca să-ți salvez viața.

— Vin, strigă ea, și aruncă jos pătura.

După un mic dejun pe care nu reușește să-l mănânce, Yuliang se afundă pentru prima dată în ultimul an într-o apă în care nu se mai spălase nimeni. Jinling băgase în ea pomelo, suc dulce-acrișor și coajă - care să o curețe pe mireasă de elementele rele. Ochii lui Jinling sunt încă mici de somn. Nu se mai trezise niciodată odată cu servitoarele. Dar insistase ca astăzi să o facă.

— Vreau să am timp să verific totul, îi spusese Nașei. Până la urmă, dacă nu iese bine, eu o să fiu de vină. Însă către Yuliang murmurase: Nu-ți face griji. Te voi ajuta.

Acum toarnă apă înmiresmată peste umerii lui Yuliang și, inversând rolurile, o scapă de puful nedorit de deasupra buzei. Durerea o face să lăcrimeze. Dar nu se plânge: este atingerea lui Jinling. Iar această durere o ajută să nu se mai gândească la ce va veni.

După baie este condusă înapoi în camera sa, unde Jinling aprinde lumânări în formă de dragoni și păsări Phoenix. O ajută pe Yuliang să se îmbrace cu lenjeria de mătase aleasă pentru ea săptămâna trecută, când croitoreasa venise să le prezinte o selecție de halate și desuuri în nuanțe plăcute de roșu și roz. Cea mai bună dintre fete descurcă părul lui Yuliang și îl unge cu ulei pentru a-i da mai multă strălucire, îi ridică puțin și linia părului pentru a-i înălța fruntea dându-i „înțelepciunea“ unei femei căsătorite. Îl piaptăna de trei ori. Dar nu murmură nimic în legătură cu longevitatea sau copiii, așa cum ar fi făcut o mamă adevărată sau o femeie „norocoasă“. În schimb, îi șoptește sfaturi:

— Mănâncă ceva, murmură ea, în timp ce-i face cărarea. Nu ai mâncat nimic. Trebuie să fie ceva ușor, nu prea condimentat. Găluște de porc. Orez. Ca să-ți liniștești stomacul. Bea două sau trei pahare cu vin ca să te relaxezi, spune ea, strângând cocul de la ceafa lui Yuliang. Dar nu mai mult. Se vor supăra dacă te îmbeți prea tare. Când îl servești, ferește-te de căteii de usturoi, continuă, ajutând-o pe Yuliang să se îmbrace. Altfel, nu vei mai simți decât mirosul lor toată seara.

Încă nu au discutat despre faptul că negustorul Yi a preferat-o pe Yuliang. Dar trăsăturile lui Jinling nu reflectă nimic altceva în afară de concentrarea intensă pentru a strânge și a alinia așa cum trebuie nasturii rochiei. Scoate cupele sale de vin cu păsări Phoenix. Toarnă vin de orez în amândouă. Și-l termină pe al ei dintr-o înghițitură și i-l oferă pe celălalt lui Yuliang.

— Bea, trebuie să te relaxezi.

Yuliang bea, gândindu-se la răsuflarea lui Yi Gan. La adierea înțepătoare pe fața ei. *Shaoxing*-ul din stomacul ei pare să se acrească, făcând să renască greața pe care se chinuise să o înghită îndărăt de

când se trezise. își acoperă gura și fuge clătinându-se spre lavoar. Jinling ridică în ultima clipă vălul roșu.

Negustorul întârzie. Banchetul se deschide la șase, dar ceasul Salonului bate deja de șapte ori și încă o dată până când Yi Gan își face, în sfârșit, apariția. Yuliang, împodobită toată în roșu și, pentru prima și ultima oară, așezată într-unul din fotoliile de onoare, simte cum stomacul i se strânge la auzul vocii sale puternice răsunând în încăpere.

— îmi pare rău c-am întârziat. Necazuri la docuri... Vai de viața mea.

Audiența ovaționează și bate din palme. Yuliang profită de agitația stârnită pentru a-și ridica puțin vălul. Nu este îmbrăcat cu roba și tichia verzi ale mirelui, ci cu hainele prăfuite de lucru. Pălăria care îl apără de vânt stă înălțată în vârful capului, ca o pasăre cu aripi de fetru. Nasul și ochii îi sunt deja roșii, e clar că a băut.

— Ei... Nu-i nimic. Fetelor! Să începem! strigă fericit Tata Gao, cu toate că petrecerea este în toi. Cu mâna liberă face un gest larg spre rămășițele aflate pe masă: porcul pe jumătate mâncat, homarul cu sos.

Nașa se întoarce spre Yuliang, o surprinde trăgând cu ochiul. Se încruntă.

— Acoperă-te, o mustră ea, pișcându-i brațul. Întâmpină-1. Oferă-i ceva de mâncare.

Yuliang încearcă să se ridice, dar tivul rochiei, pe care a călcat, o oprește înainte de a reuși s-o facă. Capul i se rotește dintr-o parte într-alta, în timp ce încearcă să-și redobândească echilibrul.

— Servește-1, murmură Nașa.

Vede prin vâl forma întunecată a lui Yi Gan.

— Ați... ați mâncat deja? întreabă cu vocea gătuită.

— Cam nerăbdătoare, nu? intervine cineva.

Asistența izbucnește în râs. Lacrimile ard pleoapele lui Yuliang și, brusc, devine recunoscătoare pentru vălul roșu și călduros. își pleacă fruntea și așteaptă umbra negustorului Yi. Dar acesta se mișcă în direcția opusă, azvârlind ceva cât colo - mantaua, pălăria? Când cere un pahar de *maotai**, Jinling se ridică ascultătoare din scaunul ei.¹

¹ Rachiu de sorg.

Yuliang este ignorată din nou vreo zece minute. Vinul o încălzește și îi dezmoștește trupul. Se simte suficient de distantă, parcă sigilată în ceară roșie. Își miroase propriile suspine cu iz de alcool. Tocmai se pregătește să se scarpine pe nas, când marea roșie dispare, înlocuită fiind de o mie de fețe roșii. Clipește în lumina tremurătoare a lămpilor cu gaz. Negustorul Yi ține cu o mână vâlul, iar cu cealaltă, o pulpă de pui.

— Omul plătește o mică avere. Ar trebui să i se permită măcar să examineze marfa. Se apropie. Ridică-te, micuță Yu.

Îi ia paharul din mână. Degetele lui le ating pe ale ei, ușor, iar Yuliang ridică, fără să vrea, privirea. Se uită la fața lui, la ochii lui împăienjeniți de băutură. Și, cumva, toată furia pe care o simțise cu o seară înainte renaște. Îi urăște pe omul acesta. Îi e silă de el!

— Yuliang, șoptește aspru Jinling, simțind schimbarea ei de dispoziție, termină. Zâmbește-i. El este stăpânul tău.

Dar ochii negustorului sunt ațintiți asupra ei, cuprinși de un interes nou.

— Ei bine, spune el pus pe gânduri. Ce să vezi?! Se pare că micuța noastră floare și-a ascuns până acum spinii. Întinde mâna spre ea și o apucă de bărbie. Cred că este adevărat ce se spune despre orfani și despre sângele înfierbântat. Aș pune rămășag că asta nici măcar nu va avea nevoie de pătură la noapte.

— Ce pătură? O să te aibă pe tine! strigă cineva.

— Arată de parcă nici nu mai poate aștepta, urlă un alt mesean. O să fie în patul nupțial înaintea ta!

— Dar să ai grijă dimineață, cu picioarele astea ai toate șansele să te încalți din greșeală cu pantofii ei.

Toată încăperea chicotește, bucurându-se de joc - o variantă a vechii tradiții de a tachina și supăra viitoarea mireasă pentru a-i pune la încercare calmul. Negustorul Yi îi ignoră, așezat greoi în scaunul de lângă ea.

— Uite, spune el, arătând spre farfuriile împrăștiate pe masă, spre mâncare. Nu ți-e foame?

Ora următoare trece precum un spectacol cu lanterna magică pe care îl văzuse odată la piață. Acțiunea pare întreruptă. Fețele se aseamănă cu niște măști înghețate în mișcări ciudate și expresii forțate. Mai târziu își va aduce aminte de capul Nașei dat pe spate într-un

acces de râs, de bărbia ei dublă netezită și aplatizată. Își va aduce aminte de ochii lui Jinling, privind-o fix înaintea ca cea mai bună dintre fete să fie chemată în aripa de noapte. Își va aduce aminte burice roșii de degete, împingând în farfuria ei din ce în ce mai multă mâncare - bucățele de pasăre, orez prăjit, tăitei plini de grăsime. Dar Yuliang nu mănâncă. Se uită, ascultă. Soarbe din vin. Îi privește pe bărbați bând, pe femei cochetând, servindu-i. Le privește marșul agitat către și dinspre aripa de noapte, asemănându-le cu fluturii ce zboară pe pajiști. Savurează căldura dulce a alcoolului pe limba ei, focul mocnit al furiei pe care o simte încă. Suyin îi ia din față farfuria neatinsă și o înlocuiește cu alte patru, toate pline cu dulciuri. Yuliang le ignoră, întinzând mâna spre pahar.

— Și eu, care credeam că tuturor fetelor le plac dulciurile, spune Yi Gan, afundându-și dinții galbeni într-o prăjitură-lună umplută cu pastă de fasole de un roșu închis. Apoi, cu vocea mai scăzută, de parcă i-ar fi păsat cu adevărat, întreabă: Nu te simți bine?

Întrebarea este atât de neașteptată și Iară răspuns, încât Yuliang râde - un scheunat înalt, tăios, care aproape doare. Mai soarbe un pic de vin, recăpătându-și vocea:

— Sunt doar puțin obosită. Ne-am trezit toate așa devreme...

Dar în acel moment el e plecat deja, iar când își ridică privirea, confuză, mesenii sunt în picioare.

O dâră de sudoare i se prelinge de-a lungul șirei spinării. Este aceeași linie pe care degetele lui Jinling o mângâie câteodată. Jinling, își dă ea seama.

— Unde este? îi murmură lui Suyin.

— În aripa de noapte, șoptește Suyin, fără a mai întreba despre cine este vorba. Cu actorul Peng. A spus să faci tot ceea ce îți cer.

— Tot ceea ce îmi cere cine? i-o întoarce Yuliang.

Apoi îi vede pe Nașa și pe Tata Gao în fața ei. Buzele lor zâmbesc, dar ochii le sunt la fel de reci precum monedele de cupru. Nașa se apleacă și desprinde cerceul lung al lui Yuliang, prins în materialul rochiei.

— Prostuțo, șuieră ea, aranjând podoaba. Sper că poți să mergi.

Yuliang încearcă să se descotorosească de ea.

— Dă-mi drumul.

Dar fiecare dintre ei o prinde de cot, și o duc pe lângă bucătărie și cămară, sus pe scări. Petrecerea se pierde în chicoteli și dispare în spatele ei. Lăuta lui Mingmei suspină, ultimele strofe ale cântecului său dispărând odată cu restul:

*La paisprezece ani, m-am măritat cu tine, stăpânul meu;
Nu am râs niciodată, fiind așa sfioasă...*

Se apropie de camera lui Jinling. Ușa este bine închisă și, când trec de ea, simte o dorință arzătoare de a se arunca asupra ei. Ca și cum i-ar fi simțit impulsul, Nașa își întetește strânsoarea și o împinge mai repede spre camera sa. Bate la ușă, iar dinăuntru se aude un urlet:

— Cine dracului mai este?

— Este gata, strigă Nașa. Se întoarce spre Yuliang, zâmbetul transformându-se în încruntare. Adu-ți aminte, orice dorește. Orice. Fără scene. Ochii i se micșorează. Și nu uita, termină treaba.

Deschide ușa. Doi bărbați sar din spatele ei, împreună cu mirosul de opiu, alcool, tutun.

— A venit! cântă unul dintre ei într-un falset demn de operetă. Tace, măsoară pe Yuliang. Nu e rea. Se întoarce spre Nașa. Cât?

Madama zâmbeste timid.

— O să-mi aduc registrul după aceea.

Apoi Yuliang se trezește în camera sa, ușa este închisă și încuiată în urma ei.

Un moment stă încremenită, dezorientată și simțindu-se puțin rău. Reușește să zărească o formă roșie cam de mărimea ei, sprijinindu-se slăbită de peretele opus. Ii aruncă o privire. Fata din Oglină se uită la rându ei, se freacă la ochi.

De pe pat, negustorul Yi râde zgomotos.

— Câtă mândrie. Nu trebuie să-ți faci griji de felul în care arăți. Mereu ai fost frumoasă ca o cadă.

Se rostogolește pe spate.

— Vino aici.

— Despletește-ți părul. Nu, nu așa. Fă-o încet.

Nenumărate ace. Perlele lui Jinling, așezate cu grijă în noul ei coc de matroană, cad pe podea ca floricelele de porumb. Yi Gan își aprinde țigara, se lasă pe spate, gânditor.

— Dă-ți jos și asta, spune el și arată cu mâna.

Degetele ei trag de primul nasture, de următorul. Se eliberează de rochie. O adiere dinspre fereastră îi mângâie brațele goale. O clipă îi place.

— Haide.

Vede cu coada ochiului cum Fata din Oglindă merge alături de ea până la marginea sticlei.

— Știi că nu-mi caut o soție nouă, spune el. Dar, dacă o să-mi placă de tine, poate că o să-ți plătesc o parte din datorii. Am mai facut-o și pentru altele.

Când se apropie de ea, Yuliang se cutremură. Dar el nu face decât să-i mângâie lobul urechii, ridicând și lăsând să-i cadă la loc cerceul.

— Ca niște greutateți, comentează. Nu te dor urechile?

Stă așezată deasupra lui, simțindu-se nesigură pe ea, lipsită de echilibru. Își îngroapă fața în umezeala și fumul tunicii lui. Coapsele bărbatului se ridică și coboară, se ridică și coboară, o mișcare regulată și totuși lipsită de ritm. Mâinile sale sunt calde, urmăresc conturul pantalonășilor ei, al sutienului. Apăsând în jos, tot mai în jos. Sus, jos. Sus, jos. Deocamdată nu simte durere, doar un pic de disconfort. Ca și cum el ar fi o piatră pe care ar dormi. Și-ar dori să se aplece și s-o îndepărteze. Ar vrea să doarmă. Asta ar vrea cu adevărat.

Își dă jos pantalonii și izmenele. Ea ar trebui să-l ajute: așa spusese Jinling. Dar, brusc, nu mai poate să-și miște brațele. Se mângâie singur, cu ochii pe jumătate închiși, cu buzele moi și întredeschise. Pare mort. Dar râsuflarea îi e rapidă și umedă și fierbinte. Din păr îi curg dăre de sudoare. Picioarele sale împing, deschizându-le pe ale ei, neîntâmpinând nici un fel de rezistență. Și totuși o lovește un pic:

— Nu te împotrivi.

Jinling îi spusese că îi place să fie agresorul.

El geme, se apleacă, găsește locul în care este la fel de uscată și de aspră precum lemnul. Jinling îi dăduse un fel de ulei. „Mai întâi dă-te cu ăsta.“ Dar acum este prea târziu. Bărbatul se arcuiește, împinge. Ea strânge din dinți, anticipând durerea. Sigur că știe că va exista durere. Mama ei obișnuia să spună că fără durere nu se obține nimic bun. Nu se referea la asta, bineînțeles. Sau cine știe?

— Ah, da, spune el. Da.

Doare!

Dar Yuliang nu va plânge. Fără scene, îi spusese. Și, pe lângă asta, plânsese destul: când se trezise de dimineață, ochii îi erau așa de umflați, încât Jinling fusese nevoită să-i acopere cu comprese din ceai cald, pentru a-i face să se liniștească.

Dar Yuliang nu va plânge. Fără scene, îi spusese. Și, pe lângă asta, plânsese destul: când se trezise de dimineață, ochii îi erau așa de umflați, încât Jinling fusese nevoită să-i acopere cu comprese din ceai cald, pentru a-i face să se liniștească.

Vai. Vai. Nu.

— Ahhh. Fato, ești tare dulce. Așa de dulce... Gâtul lui este un tunel întunecat, un glob roz strălucitor care atârnă. închide ochii. Ea este un pepene, iar el îl deschide. Se va rupe.

— Aiiiiiiiiiiiiiiiihhhhhhh! urlă el. Aiiiiiiiiiiîiiiihhhhhhh!

Piciorul lui se sprijină de gamba ei. Ciudat, pare făcut din pluș și țuguiat. Îi ia o clipă ca să înțeleagă: nici măcar nu își scosese pantofii.

Nouă

Puține fete care intră în lumea aceasta supraviețuiesc. Multe din ele ajung precum Xiaochen: arătări, distruse de abuzuri, dependență și boală. Altele, precum fata din lacul Wuhu, sunt ucise sau își iau singure viața. Mai sunt și unele „retrogradatare” de la statutul de floare în poziții tangențiale: muzicante, profesoare, cameriste ale fetelor celor mai bune. Și totuși, câteva, foarte puține, reușesc să triumfe asupra sorții, iar Jinling are intenția să se afle printre acestea.

Cu ajutorul negustorului Yi și al comorii ei, cea mai bună dintre fete pretinde că, în câteva luni, va reuși să-și răscumpere contractul. Aflată sub tutela ei, Yuliang încearcă să o urmeze îndeaproape. Lunile ce au trecut și bărbații care s-au perindat duc încet-încet la mult râvnita acumulare de strălucire: un pandantiv de aur în formă de taur. Un ac de păr în formă de fluture cu filigran cantonez, cu antene care se îndoaie la cea mai ușoară mișcare. O păpușă japoneză într-un chimo- nou țesut cu fir de aur, a cărei fărâ este albă precum petalele de crizantemă. Cel mai de preț dar primit de Yuliang este un dragon de aur, transformat într-o brățară grea. Clientul ei îl desface din hârtia în care este împachetat, chiar în ajunul aniversării celui de-al șaptesprezecelea an de viață — la doi ani de la ceremonia pieptănăturii.

— Nu merit așa ceva, spune Yuliang, încolâcindu-și bestia la încheietura mâinii. Animalul mitologic privește trist la partea din spate a trupului său, mușcându-și coada cu dinții săi de diamant. Solzii îi sunt unde de metal topit. Yuliang savurează atingerea lor aspră, în timp ce Yi Gan o poartă spre pat.

Mai târziu, el doarme, iar ea studiază dragonul din nou, întrebându-se degetele cărui artizan au reușit să-l plăsmuiască atât de real și cum. Dragonul nu face nici un compromis. Ochii lui de coral strălucesc batjocoritori, dar, indiferent de poziția în care ar întoarce bijuteria, nu se întâlnesc cu ai ei.

După plecarea bărbatului, Jinling probează brățara în fața oglinzii. Goală, se dă înapoi pentru a vedea cum arată. Yuliang își ține respirația la vederea ei — e îmbujorată și mătăsoasă, cu monstrul de aur atârându-i la încheietura mâinii - și își întipărește în minte imaginea pentru a putea reveni la ea mai târziu.

— Ce părere ai? își întinde Jinling gâtul, gânditoare.

— Îți vine bine, râde Yuliang, pentru că lui Jinling totul îi vine bine.

Prietena ei (și singurul partener de pat pe care îl apreciază) zâmbește indulgentă înainte de a se reîntoarce la propria-i imagine. Își sugerează obrazii și își împinge umerii înainte, încercând să arate precum fetele din reviste. Își mișcă brațul, făcând bestia fioroasă să danseze.

— Este semnul meu zodiacal, remarcă ea.

Yuliang o privește imediat.

— Nu spuneai că ești șobolan?

— Sunt prea tânără ca să fiu șobolan! răspunde Jinling, indignată. Sunt Dragon.

Adevărul este că Jinling, cu spiritul ei aprins, farmecul ei puternic și capacitatea de a evita elegant toate regulile, chiar pare un adevărat dragon. Și totuși, Yuliang este sigură că prietena ei îi spusese că se născuse în anul Șobolanului. Șobolan și Mistreț, își aduce aminte că zisese într-o seară, pe când zăceau încolăcite și gâfâind. Astrologii spun că sunt meniți unii celorlalți. Dar își mai amintește și ceva legat de faptul că ar fi fost Cocoș...

— Pot să împrumut brățara astăzi? întreabă acum Jinling. S-ar potrivi de minune cu jacheta mea cu dragon.

Yuliang acceptă. Se hotărăște să nu mai pună alte întrebări. Fetele saloanelor nu au prea multe drepturi. Dar unul dintre cele pe care chiar le posedă este acesta: fiecareia îi este permis să aibă câte o poveste a ei, pe care, asemenea numelui, o poate schimba ori de câte ori dorește. Yuliang însă jurase să nu-și mai schimbe niciodată numele. Are nevoie măcar de un lucru de care să se agațe pe vecie.

În aceeași seară, mai târziu, cineva bate la ușă. Jinling își vârstă capul în cameră.

— Uite-ți brățara. Își scoate bijuteria de la mână. Îmi împrumuți un șal? N-am nici unul care să meargă cu rochia asta nouă.

Yuliang studiază rotunjimile și umbrele fine ale prietenei ei, înveșmântată într-o rochie de culoarea lavandei, pe care sunt brodate flori și fluturi argintii. Yuliang a creat-o, împreună cu croitoreasa. Văzând cât de bine o poartă Jinling, se mândrește de parcă ar fi a ei.

— Unde ai fost chemată? întreabă și se ridică din asternuturile
de mătase.

— La casa de ceai. Directorul-adjunct al vămilor a fost promovat și trimis la Beijing. Nu ți-a spus Yi Gan?

Yuliang clatină din cap și își privește prietena printre gene. Încă nu vorbiseră despre faptul că acum negustorul o vizitează pe Yuliang mai des — sau că, în ciuda poziției sale din trecut, deunăzi se oferise să o facă pe Yuliang cea de-a treia sa concubină. Acesta este aranjamentul după care se presupune că florile ar trebui să tânjească: simplificarea vieții, sexului, cheltuielilor. Promisiunea de a avea un viitor, poate copii. Și totuși, cumva, gândul că va fi încet-încet consumată ca una dintre cele patru prăjituri o face pe Yuliang să se-nfioare. Este ușurată că negustorul nu o zorise să îi răspundă.

Cât despre Jinling, îi spusese că nu îi pasă.

— Eh, exclamase ea, ridicând din umeri. Tu ai nevoie de el mai mult decât mine.

Și totuși, subiectul o face pe Yuliang să nu se simtă în largul ei. La Salon, gelozia este precum o boală venerică. Poate zăbovi în sânge luni, sau ani întregi, înainte de a infecta chiar și cea mai intimă prietenie.

Cu eșarfa în mână, Jinling se îndreaptă spre oglindă.

— Ești sigură că se potrivește?

— Ești foarte frumoasă. Ca o lumânare.

Jinling ridică din sprâncene.

— Te exprimi așa de ciudat uneori, surioară.

Încurcată, Yuliang încearcă să transforme comentariul ei într-o glumă.

— De vină este mătasea portocalie, spune ea, apropiindu-se, tre- cându-și mâinile în jos, pe brațele lui Jinling. Asta e flacăra. Vezi? Iar purpuriul este fumul. Dă jos șalul, și puuf! Suflă ușor în urechea lui Jinling: Te-ai stins.

Fata cea mai bună chicotește și se foiește.

— În seara asta vin târziu, spune. Dar să mă aștepti — vreau să te văd. Se întoarce din nou să plece, apoi se oprește pe loc. Mâine după prânz trebuie să fac un comision. Vii cu mine?

De fapt, Yuliang dorește ca mâine să își spele părul. Dar se aude spunând:

— Bine.

Așa cum face întotdeauna când Jinling îi cere câte ceva. Îmi împrumuți și mie dragonul? Ai putea să-mi brodezi un lotus pe poșeta asta? Privește cum silueta prietenei sale se pierde după colț. Ce-o mai fi de data asta? se întreabă. O rochie pentru care are nevoie de sfatul ei? O excursie neplănuită la ghicitoare? Sau, poate, o surpriză pentru Yuliang?

De jos se aude anunțul: Domnul Feng pentru domnișoara Yuliang. Yuliang tresare și își întoarce inelul de pe deget. Feng Yitmieng vine o dată pe lună, când afacerea îi merge bine. Un bărbat micuț, cu picioare subțiri și albe pe care și le trece deasupra alor ei, ca un greiere în sezonul de împerechere.

— Este foarte sincer și realist pentru un aristocrat, spune Jinling a doua zi, în timp ce gonesc spre întâlnirea programată. Vine cu tot felul de lucruri care mă surprind.

— Cum ar fi? întreabă Yuliang. Se prinde bine de banchetă, iar ricșa se abate de la drum pentru a ocoli ceva ce pare un morman de zdrențe. Dar când trec pe lângă mormanul inert încep să se zărească membre zbârcite, iar un cap se întoarce spre ea. Fața este la fel de întunecată și de plină de crăpături precum pielea veche. Printre hurducăieli, Yuliang mai vede și că seamănă un pic cu Xiaochen.

— Îmi pare rău, strigă băiatul. Nu arată de mai mult de doisprezece ani, dar spatele său gol este un mozaic de cicatrice și jeg. Jacheta lui este rulată la picioarele fetelor, pentru a le spori confortul. Yuliang și Jinling își țin tălpile ridicate ca să o evite: e plină de păduchi.

— Ai văzut? întreabă Jinling.

— Ce să văd?

Dar femeia este deja în spatele lor. Iar menționarea ei încalcă o regulă nescrisă: când fetele dispar, te porți ca și cum nu le-ai cunoscut niciodată. Așa că Yuliang nu face decât să dea din cap și să-și îndrepte din nou privirea înainte.

Cel puțin acum știe unde merg: la bijutierul lui Jinling. Cea mai bună fată duce în poșeta ei albastră cutia cu bunuri de preț. Vrea să vândă unele dintre lucruri și vrea ca altele să fie evaluate. Nu i-a spus lui Yuliang de ce și, cu toate acestea, are senzația că deja știe. Indispusă, o lasă pe prietena ei să vorbească despre noul client pe care îl cultivă, cel de-al doilea fiu al unei familii sus-puse din oraș.

— De pildă, felul lui de a vorbi. De la el am auzit cele mai amuzante înjurături.

— Serios? Yuliang nu-și poate înfrâna scepticismul din voce.

Nu îi place cu adevărat, își spune. Niciodată nu-i place cu adevărat. Până la urmă, nu asta îi tot spune Jinling? Nu ești târfa de-a binelea până ce nu-ți face cu adevărat plăcere... Cel puțin cu bărbații.

— Cred că este populist, adaugă Jinling și se încruntă. Sau poate anarhist?

— Este cu totul altceva, spune Yuliang. Populiștii sunt pentru popor. Anarhiștii nu sunt pentru nimic.

Este o diferență pe care unchiul său i-o explicase odată, cu toate că, așa cum stau lucrurile cu multe dintre chestiunile pe care i le-a explicat, fata n-a fost niciodată sigură de acuratețea ei. Și totuși, Jinling o lovește pe braț, prefacându-se supărată.

— Întotdeauna mă faci să mă simt ca o prostituată. De unde naiba știi tu toate lucrurile astea? Râde. Oricum, până la urmă totul se reduce la modă, nu-i așa? La moda lumii. E cam ciudat, nu? adaugă ea, gânditoare. Bărbații pot schimba felul în care sunt numiți. Pot spune „sunt populist“ și toată lumea așa le va zice. În schimb, noi ne putem spune în orice fel - cântărețe, animatoare, partenere de dans. Până la urmă cu toții ne vor numi târfe.

Sunt cuvinte neobișnuit de amare din partea cele mai bune fete, de obicei atât de veselă. Ciudat însă, Jinling pare extrem de fericită. Obrajii ei palizi au prins de la răcoare culoarea piersicii. Yuliang simte cum starea ei sufletească devine din ce în ce mai bună numai privind-o, chiar dacă este cuprinsă de o invidie amară la vederea unei asemenea drăgălășenii naturale și lipsite de orice efort. Mi-ar plăcea să o desenez, se gândește ea. Exact așa.

Fără să-și dea seama că este studiată, Jinling își mușcă buzele.

— Ascultă, spune ea. Vreau să îți spun ceva. Așa își începe toate lecțiile Jinling. „Ascultă, zice întotdeauna. Vreau să îți arăt cum să-mi faci picioarele grăsuțe să pară mai subțiri. Vreau să te învăț cum să fad diferența între taelii' de arginr și cei falși. Vreau să-ți povestesc despre actorul Peng; am aflat un truc pentru care va plăti mai mult.“¹

¹ Unitate de măsură a greutateii metalelor prețioase, egală cu aproximativ 35 de grame.

Yuliang se ridică tot timpul în capul oaselor și ascultă atentă. Dar, de data aceasta, Jinling spune cu totul altceva: Am reușit. Am destul cât să mă răscumpăr.

O clipă, cuvintele acestea nu fac altceva decât să dizolve lumea înconjurătoare: picioarele hamalului care le trage, vânzoleala străzii, femeia bolnavă lăsată în urmă în praf. Yuliang clipește, dar nu vede nimic în afara ochilor negri ca smoala ai prietenei ei. Nu poți pleca, gândește ea.

— Pot să plec, continuă Jinling de parcă i-ar fi citit gândurile. Îmi pot răscumpăra contractul. Socotelile Nașei spun că mai am de plătit numai două sute de taeli. Ar fi de-ajuns să-mi vând inelul cu diamant.

Au ajuns la râu; briza îi atinge obrazul cu o sărutare rece. Se va dezintegra, crede, dacă va încerca să se miște. Chiar și numai un pic.

Jinling râde de ea.

— Of, nu te mai încrunta atât! O prinde pe Yuliang de bărbie, îi întoarce fața. Vino. Vino cu mine.

Degetele ei sunt atât de reci, încât fata tremură.

— Ce!?

— Vorbesc serios, spune Jinling. Ascultă. O să-ți explic.

Băiatul continuă să alerge, mersul lui împrumutând un ecou frânt cuvintelor celei mai bune dintre fete. Trec de templul plin de călugări îmbrăcați în portocaliu și galben, apoi de piața cu depozitele sale de lut, de pește și de carne umană: cozi de fete șovăitoare care trebuie să facă paradă în fața potențialelor lor soacre și a peșitoarelor cu ochii ageri. Jinling continuă să vorbească, piața dispare din fața privirilor lor și ajung la docuri, acolo unde bărcile se chinuiesc să o cotească pe cursul chihlimbării al Yangzi. Își va deschide propriul salon. Va fi mai bun, cu mult mai bun decât Salonul Eternei Splendori. Va lua drept model casa din Shanghai de unde începuse, Salonul Porților Cerești.

— Acum am destule bijuterii pentru a plăti tot ce trebuie până mă instalez. Iar Ren Kuantî spune că va investi. Ne vom întâlni și va mai aduce cu el și câțiva prieteni de-ai lui bogați. Coboară vocea. Trebuie să ne vedem la șase la casa de ceai.

Yuliang și-l imaginează pe Ren Kuantî, un tânăr palid, dar energic ale cărui „investiții” până la această dată fuseseră, în principal, băutul,

jucatul jocurilor de noroc și vomitatul în curtea Salonului. Dar nimic din toate astea nu pare să o supere pe Jinling.

— Yuliang! exclamă ea. Poți deveni cea mai bună fată a mea!

— Cum? Yuliang clipește nedumerită.

— Cea mai bună fată a mea, prostuțo! Vom putea fi împreună pentru totdeauna! O să te-ajut să te răscumperi și tu... Spune ceva!

— Dar cum rămâne cu contractul meu? Cu datoria mea?

Jinling își mângâie gentuța, de parcă ar avea în poală o pisică.

— Ți-am spus. Aici este destul. Dacă punem la socoteală și investiția lui Ren, vom avea mai mult decât ne trebuie.

Yuliang este amețită de gânduri. Ricșa o cotește și ajunge pe o stradă plină de magazine de bijuterii ale căror vitrine strălucesc de aur. O clipă, fetele sunt aruncate una în brațele celeilalte, apoi despărțite contra voinței lor. Trăgându-și sufletul, Yuliang inhalează mirosul preferat al prietenei ei: floral, fin. Ușor străin. Este o decizie importantă, își spune. Trebuie să-mi las bunul-simț să decidă.

Și totuși, în timp ce ricșa oprește în fața magazinului, simțurile lui Yuliang o iau cu mult înaintea înțelepciunii. Vântul este atent, o suflă departe, peste apă.

Yuliang închide ochii, își dă capul pe spate.

— Da, spune râzând. Ia-mă cu tine.

O oră mai târziu, drumurile li se despart, Jinling pleacă să se întâlnească cu Ren Kuanti, iar Yuliang, să o acopere la Salon.

— Dacă întreabă omida bătrână, o instruiește Jinling, strângându-și pe lângă umeri șalul portocaliu al lui Yuliang, spune-i că m-am dus să-mi aranjez părul. Mă voi întoarce la timp pentru vizita de la ora nouă.

Yuliang dă din cap, bucuroasă la gândul că-i va mai ascunde ceva nemernicei în afară de bacșișurile primite. Va ține secretul acesta sub perna sa, precum fata din povestea aceea veche, care își ține sub cap cuțitul pentru a se păzi de spiritele rele și de ghinion. Toată seara, în timpul vizitelor programate, nu se va gândi decât la asta - o casă nouă! un nou rol! Iar apoi, după ce va fi terminat, va purta cu ea ideea aceasta minunată mai departe, pe hol. Seva strecura în camera lui Jinling și se va cuibări în patul de mătase roșie al celei mai bune dintre fete și vor îndepărta prin mângâieri și prin suspine mirosul și amprenta acelor trupuri masculine. Vor adormi una în brațele celeilalte,

șoptindu-și planuri pentru noua lor viață. Iar dimineată se vor trezi și o vor începe.

Dar Jinling nu se întoarce nici în seara aceea, nici în următoarea. Yuliang o acoperă cât de mult poate. În cea de-a treia zi, bolnavă de nesomn și învinețită de cea de-a doua bătaie administrată de Nașa, mărturisește cel puțin o parte din adevăr: prietena ei nu se dusesse la coafor, ci mersese să se întâlnească cu persoana care avea să o susțină financiar pe viitor. Agățându-se cu disperare de o speranță din ce în ce mai neîntemeiată, nu menționează celelalte detalii - cutia de bijuterii, planurile lor de evadare. Propria ei cameră de pe colț într-un bordel cu totul și cu totul nou. Oricum, până la urmă, nici unul dintre aceste lucruri și nici ascunderea lor nu mai contează. Polițiștii îl descoperă pe Ren Kuant la o casă de opiu, în Tongling. Curând se va afla că acolo fumase și pariase bijuteriile lui Jinling toată săptămâna.

Două zile mai târziu, aceiași polițiști o găsesc pe Jinling, legată și abandonată în portbagajul unui automobil furat. Gâtul celei mai bune dintre fete fusese tăiat, sexul ciopârțit. Hainele sale, inclusiv șalul lui Yuliang, dispăruseră.

Zece

Yuliang este în pat. Nu în patul ei adevărat - disprețuitul pat al virtuții pierdute, ce îi aparținuse lui Xiaochen -, ci în cel al lui Jinling, cu mătasea sa roșie și tăblia aurită. O mână familiară i se odihnește pe umăr și, o clipă, Yuliang are impresia că și aceasta este tot a lui Jinling. Luând-o în palmele sale însă, descoperă că se înșală: nu sunt degetele grăsuțe și moi ale preaiubitei sale prietene. Cele pe care le ține în mână sunt aproape scheletice. Mărgele pentru rugăciune îi sunt înfășurate de palmele îngălbenite. Mușcă din pielea lui Yuliang asemenea unor dinți. Cu un suspin, fata își retrage mâna și se întoarce spre silueta de lângă ea.

— Mamă?

— Nu-ți fie frică, micuță Xiu, spune mama ei. Răsuflarea sa este atât de aspră, încât cuvintele sunt rostite cu mare greutate. Am făcut niște aranjamente. Vei fi în siguranță.

Ridicându-se în capul oaselor, Yuliang privește disperată în cameră. Este tot camera lui Jinling - patul ei, dulapul ei. Cupele incrustate cu păsări Phoenix lucesc lipsite de viață pe o etajeră. Dar mâna grea de pe brațul ei și silueta opacă din spatele său îi spun că acum este trează: nu este un vis învăluit în alt vis.

— Un alt coșmar? întreabă negustorul Yi țăfnos. Este al treilea pe seara asta. Culcă-te. Măine avem banchet.

Yuliang se lasă pe spate, ascultătoare, acoperită cu pătura lui Jinling și împovărată de coșmarul treaz al realității pe care o trăiește: acela că, până la urmă, Jinling își ținuse promisiunea. Nu oferindu-i lui Yuliang o altă viață, ci lăsându-i moștenire existența sa cea veche.

Cu toate bijuteriile sale de poveste, înmormântarea lui Jinling fusese simplă. Fără necromanți, fără călugări intonând imnuri. Fără coșciug. Florile rămase în viață dăduseră foc unor ornamente de hârtie cumpărate din bacșișurile lor: o rochiță, o pereche de pantofiori lila, un pic cam prea mari. Câteva lingouri de aur false. Nu au fost bani pentru nimic altceva. Nașa ceruse toate bunurile fetei moarte drept • « „compensație .

După ceremonie, s-au dus toate acasă și au făcut ceea ce se face întotdeauna când moare o soră: au fumat, au jucat jocuri de noroc și au bârfit. Și-au făcut unghiile. Au așteptat, așa cum trebuie tot timpul să aștepte, ca scandalul să izbucnească. Yuliang nu a vorbit cu ele - nu a vorbit cu nimeni decât atunci când a fost bătută. Pe toată perioada doliului a stat în camera ei, în tăcere.

Revenirea afacerii la normal a luat mai mult timp decât de obicei, în parte din cauza statutului social înalt al familiei lui Ren. în timp ce bărbații se retrăgeau, ziarele de scandal, și nu doar cele locale, urmăreau deliberările tribunalului, înflorind crima cu fel de fel de detalii ascunse pe care redactorii lor pretindeau că le descoperiseră în exclusivitate. Unele titluri anunțau că Jinling fusese o târfă vrăjitoare care ura bărbații. Altele spuneau că nu fusese decât vina ei - că boala venerică îl înnebunise pe tânărul ei pretendent. Unul singur dădea vina pe poliția locală, căreia Nașa îi plătea o sumă lunară pentru a închide ochii la numeroasele infracțiuni ce se săvârșeau la Salon.

— Strigător la cer, a pufnit Yi Gan după ce i-a citit lui Yuliang articolul. Se prea poate ca madama Ping să aibă gura proastă, dar nu este o criminală. Și totuși, în vocea lui se strecurase o urmă de îndoială.

Oricum, nici chiar această bănuială nu reușise să străpungă întru totul pâcla de durere simțită de Yuliang. Își țâra zilele monoton, trezindu-se, îmbrăcându-se, mâncând, culcându-se cu clienții și brodând numai ca să nu se mai gândească. Câteodată reușea cât de cât. De cele mai multe ori însă, trucul nu funcționa, iar brațele și picioarele îi erau atât de grele, încât aproape că nu se putea ridica din pat. Mai că binecuvânta bățiile care urmau inevitabil. Biciul de piele era un instrument al dreptății, fierbinte și pur pe pielea ei. În dimineața următoare se trezea în dureri, dar ciudat de curată, ca și cum o parte din vină ar fi fost ștearsă odată cu sângele său.

Iarna a luat sfârșit. Florile s-au trezit într-o dimineață și au descoperit o sonerie nouă, instalată pentru că așa era la modă. Nimeni nu se putea obișnui cu sunetul metalic și cu faptul că nu făcea diferența între oaspeții de onoare și cei care intrau accidental. Cărțile de vizită își reluaseră circuitul lor grăbit și, nu se știe de ce, multe dintre ele solicitau serviciile lui Yuliang. Într-o zi, Nașa luase decizia neobișnuită de a sări peste somnul de după-amiază și o chemase pe Yuliang la ea în cameră.

— Ai făcut treabă bună în ultimele luni, anunțase matroana, punând la locul lor ultimele două bile ale abacului. Chiar și cu fața asta a ta de piatră.

Yuliang, care nu dormise ultimele patru nopți, rezistase dorinței de a înșfăca abacul și de a-l trânti pe coafura netedă și lucioasă din fața ei. Dar, când madama continuase să o privească drept în față, se supusese. Lăsase degetele bătătorite de atâta calculat s-o prindă de bărbie.

— Ți-e dor de ea, remarcase Nașa plat.

Știi că îmi e, se gândise Yuliang. Chiar în noaptea dinainte, maștera descoperise lada de bucătărie în care Yuliang pusese lumânări și câteva dintre lucrurile lui Jinling, pe care reușise să le ascundă: un ac de păr din argint, o cutiuță pentru ruj, cupele de vin cu păsări Phoenix. Mai pusese acolo și portretul lui Jinling pe care se chinuise să-l deseneze între doi clienți, ca și cum reprezentarea ei pe hârtie ar fi putut să o aducă înapoi în carne și oase. Urechile erau prea mici, gâtul, prea subțire; nasul ei delicat ieșise aproape ca un cioc. De fapt, Yuliang se așteptase ca Nașa să râdă.

Cu toate astea, spre surpriza ei, madama studiase un moment desenul. Apoi îl vârâse în buzunar.

— Stinge lumânările, spusese ieșind. Cunoști regulile.

A doua zi însă, îi zâmbise cu răceală.

— Eu nu fac prostia să mă leg de cineva de care să-mi fie dor dacă dispare. Întorcând, în lumină, fața lui Yuliang pe toate părțile, adăugase dojenitor: Ești slabă ca un lujer de susan. Și totuși, ești frumoasă. Se pare că bărbații te asociază cu ea. Bărbia ridată i se afundase în piept, cumpănea. Foarte bine. Să chemi servitorul să te ajute, de mâine te muți.

Yuliang își trăsese bărbia și se eliberase.

— Să mă mut? Unde?

— În camera lui Jinling. De acum înainte îi vei prelua clienții.

Yuliang rămăsese cu gura căscată.

— Adică...

Madama oftase.

— Da, toanto. Felicitări. De-acum înainte vei fi întâia mea fată.

Ridicând cu grijă degetele lui Yi Gan de pe încheietura mâinii ei (nu poate dormi cu atingerea unui bărbat pe trupul său), Yuliang își amintește cum celelalte flori bombăniseră și blestemaseră alegerea Nașei — faptul că ea primise cea mai mare cameră și bugetul pentru toalete, faptul că numele ei fusese trecut primul la poartă și la toate banchetele și evenimentele. Cea mai supărată fusese Mingmei, pe care toată lumea o credea urmașa lui Jinling. „Abia dacă este aici de doi ani!“ o auzise Yuliang spunându-i în ciudată lui Suyin. „Și mai e și nesuferită — nu vrea să fumeze, nu vrea să joace cărți sau să sporovăiască cu noi. Nu apreciază onoarea care i se face!“

Și totuși, Yuliang apreciasse noua sa poziție - chiar dacă nu din motivele pentru care ar fi apreciat-o celelalte. Nici măcar cerurile nu ar fi putut s-o pedepsească mai crunt: șirul nenumărat de bărbați, munca din ce în ce mai multă, înjosirile atât de dese și de rafinate, încât de multe ori se întreba cum de Jinling se trezea așa binedispusă.

Și apoi, bineînțeles, mai e ceva: patul lui Jinling. Locul unor amintiri atât de dulci. Yuliang nu poate încă să se așeze în el fără a o aștepta pe Jinling. Nu se poate trezi fără să caute talia netedă și caldă a prietenei ei — și, după ce descoperă pieptul vânjos al lui Yi Gan, fără să-și amintească. Aceasta este pedeapsa ei - să-și amintească totul.

Unsprezece

— O-ho! strigă negustorul Ming triumfător din partea cealaltă a sălii de banchet: tocmai a câștigat o rundă de tigru-băț-insectă. Cine urmează? Lao Yi! Pune-mă la încercare!

— În seara asta nu, strigă înapoi Yi Gan. Ești invincibil. Nu aș avea nici o șansă.

— Asta îți spune nevastă-ta când îți lași papucii lângă patul ei, răspunde negustorul Ming.

Camera vuieste de atâtea chicoteli, iar conducătorul gildei se apleacă peste Yuliang cu carafa de vin. La începutul serii își așezase cu grijă oaspetele de onoare, noul inspector fiscal, între Yuliang și Mingmei.

— Momentul este lucru esențial, spune acum, turnând. Atât la băutură, cât și în afaceri. Nu sunteți de acord, Excelență?

— Mă pricep mai bine la afaceri decât la băutură, mă tem.

Pan Zanhua este un tânăr chipeș, cu toate că stă un pic cam cocoșat, ca și cum ar vrea tot timpul să-și îndese capul între umeri. Își privește gazda cu ochi reci, de parcă Yi Gan ar fi un detaliu dintr-o priveliște dezagreabilă.

— Aaa. Atunci, cu siguranță, minunatele noastre însoțitoare au câte ceva să te învețe.

Vocea negustorului este ușoară. Dar privirea pe care i-o aruncă lui Yuliang este mai grea decât pietrele de cântar. Toată lumea știe despre aranjamentul său cu celălalt inspector: de o parte reducerea taxelor, de cealaltă o cămară veșnic plină. Oricum, lui Yuliang îi este clar că, în ciuda tinereții sale, inspectorul Pan nu va fi ușor de convins: cu toate eforturile depuse, nici ea și nici Mingmei nu reușiseră să-i smulgă un zâmbet. Este politicoș și descurajam. E, își spusese ea, un nesuferit. Dar negustorul Yi le poruncise să-i ofere oaspetelui „atenție specială”. Cu mare reținere, încearcă din nou.

— Ați gustat urechea asta de mare? întreabă, ridicând de pe platou una grăsuță. Aici este o specialitate. Se spune că văduva împăratului a pus să i se trimită un platou pe vasul său. S-a întors lins.

Pan Zanhua pare jignit, ca și cum i s-ar fi propus o partidă de sex pe masă. Fără a rosti nici un cuvânt, întoarce capul spre masa vecină. Yuliang îi privește o clipă profilul curat. Apoi, jignită ea însăși, îi trânteste fără grație în farfurie moluscă grasă. Cunoaște genul. Da, îl

cunoaște prea bine. Ia orice zâmbet, orice privire femeiască drept o momeală care ar duce la scandal. Dar își va arunca principiile cât colo când se va urca în pat. O atingere, așa spunea Jinling. E tot ceea ce le trebuie. Și uită tot.

Dacă ar fi la fel de ușor și pentru Yuliang!

Oftând, se reîntoarce spre comeseanul ei atât de reținut. Este foarte arătos, nimic de zis. Bărbie puternică, pătrată. Buze pline, aproape feminine, chiar dacă în acest moment sunt atât de lipite, încât ar trebui să tragă de ele pentru a le face să zâmbească. Yuliang îl privește frecându-și obrazul, în timp ce negustorul se apleacă deasupra lui cu cana de vin, umplând pentru a doua oară cu vârf paharul deja plin. Nu este de mirare că licoarea dă pe dinafară.

— Fir-ar să fie, se plânge gazda. Am dat pe lângă.

— Ai dat, aprobă Pan Zanhua. Yuliang, care ștetge băutura vărsată cu batista ei, ridică privirea la auzul tonului atât de acru. Dar nu-i nimic. Nu este decât vin.

— Aaaa, spune negustorul Yi, aici greșiți, vă rog să îmi scuzați bădărașia. E *shaoxing* de cea mai bună calitate. De la magazinul lui Sheg Huang Fu. Dă din cap cu subînțeles. Cred că predecesorul dumneavoastră avea o rezervă frumușică.

— Un om cu gust, observă inspectorul, ignorând aluzia.

Se întinde spre șervetul cald așezat în dreptul lui și tresare când degetele sale le ating pe ale lui Yuliang. Fata privește cum ia bucățica pătrată de material din mâna ei, marginile ei înflorate, perechile de fluturi. Când își ridică privirea spre ea, pleoapele sale tremură surprinse. Ea are impresia că zărește în ochii lui multă tristețe.

— Domnule Pan! Negustorul Ming ajunsese la masa lor. Ce-ați spune de un mic pariu?

— Mi-e teamă că stau destul de prost și cu jocurile de noroc.

— Voi fi mai blând cu dumneavoastră, promite Ming. Adică, dacă și domnia voastră va fi blând cu mine. Care este impozitul pe săpunul din Shanghai zilele acestea? Oho!

Fără a aștepta un răspuns, ridică pumnul din care se zărește un bețișor asemenea unui colț de fildeș. Fața inspectorului se încordează într-o iritare resemnată la auzul numărătorii oaspetelui său neinvitat.

— La trei. Unu... doi...

— Bețișor, rostește încet inspectorul Pan.

— Insectă! strigă negustorul Ming, o clipă mai târziu. Ahaha!

— Insecta găurește lemnul, trage cu ochiul Mingmei din spatele lor, ca și cum nimeni altcineva n-ar face legătura.

Fața inspectorului este traversată de o undă de exasperare. Nu vrea să se afle aici așa cum nu vreau nici eu, își dă Yuliang seama, surprinsă.

E ciudat că acest om important, înconjurat de cele mai răsunătoare nume ale orașului, nu-și găsește locul. La fel de ciudat ca imaginea unei mâini — propria ei mână — întinzându-se să-i ia cupa de vin.

— Vă rog, se aude spunând. Lăsați-mă pe mine.

Urmează un moment de tăcere. Nu este un lucru neobișnuit ca fetele să bea pentru clienții favoriți, dar Yuliang nu face acest lucru foarte des. Iar când îl face beneficiarul este doar patronul ei. În timp ce așază cupa la loc, Yi Gan scoate, fără voia lui, un sunet ascuțit.

— Onorabilul nostru oaspete spune că mai are nevoie de ceva practică în ceea ce privește băutura, explică ea.

Chiar și în urechile ei, cuvintele acestea sună a obiecție.

Pan Zanhua o pironește o clipă cu privirea. Apoi se scuză și iese. Imediat, Yuliang simte mâna lui Yi Gan alunecând în crăpătura adâncă a rochiei sale. Își strânge picioarele, simțindu-se umilită. Dar negustorul nu face altceva decât s-o piște tare de coapsă.

— Ai făcut un gest frumos, spune Pan Zanhua cu voce scăzută, un pic mai târziu. Scoate o tabacheră de argint. Dar nu era nevoie. De ce l-ai făcut?

În sfârșit, i se adresează. Aplecându-se cu bricheta, Yuliang își stăpânește un mic zâmbet triumfător.

— Înțelesesem că Excelenței Voastre nu îi plac jocurile de la petreceri.

— Nu îmi plac jocurile obișnuite, răspunde, privind-o serios prin dărele de fum.

Ea se îmbujorează ușor.

— Îmi cer scuze.

— Te rog, nu-ți cere. Femeile își cer scuze prea des.

Acum ea este aceea care se uită la el încremenită. Nu auzise nici un bărbat, nici măcar pe unchiul ei excentric, spunând așa ceva, sau măcar făcând o asemenea aluzie.

— Îmi pare rău, spune, apoi, împotriva voinței sale, izbucnește în râs. Se pare că sunt un adevărat Mistreț. Lipsa de armonie este destinul meu.

— Îi lași pe astrologi să îți aleagă personalitatea?

— Nu credeam că e o chestiune de alegere.

— Mai ai multe de învățat.

Ce nesuferit, se gândește ea din nou și îi zâmbeste dulce.

— Pot întreba care e semnul zodiacal al Excelenței Voastre?

— M-am născut în anul Șobolanului.

— Mi se pare extrem de exact. Vă rog să mă scuzați că spun asta.

— Cum adică?

Numără pe degete.

— Este clar că sunteți extrem de inteligent. Sunteți ambițios și corect. Aveți câte un răspuns la toate. Privindu-l pieziș, adaugă: Nu aș fi prea surprinsă dacă în secret v-ar plăcea chiar și jocurile de noroc.

Pare speriat de împunsătură. Yuliang își ascunde un nou zâmbet sorbind din vinul ei îndoit cu apă.

— Unii spun că Șobolanul și Mistrețul sunt destinați unul celuilalt, adaugă fata. Simte un fior de tristețe: Jinling.

— Cu siguranță, pufnește el. Cei care scot bani din această uniune. Oricum, trebuie să recunosc că ai dreptate în ceea ce privește jocurile de noroc. Doar că prefer ca rămășagurile mele să fie... ceva mai rafinate.

— Cât de interesant, spune Yuliang, cu toate că, de fapt, gândește: cât de pompos. Poate că veți fi destul de amabil să mă învățați și pe mine unul dintre jocurile care vă plac.

El o privește ciudat, încercând să-și dea seama dacă vorbește serios sau nu. Apoi își rotește ochii prin cameră. Nimeni în afară de Mingmei nu pare să observe mica lor discuție.

— Bine.

Îi explică regulile: ea trebuie să vină cu o temă. Trebuie să fie ceva legat de literatură, un motiv pe care el să-l lege de un poem sau de un autor clasic. Dacă reușește să facă acest lucru repede și corect, câștigă.

— Ce se întâmplă dacă veți răspunde la tema aleasă? Întreabă ea.

— Vei bea. Cu toate că, dacă insiști, voi bea eu pentru tine.

Acum este rândul ei să-l studieze. I se pare ei, sau tonul acesta poate fi luat drept flirt?

Două scaune mai încolo, Mingmei își bate ușor evantaiul de umăr, lovind nasturele care îi prinde batista la locul ei. Poc, poc. Ochii săi revin la ei doi: de două ori, de trei ori. Ignorând-o, Yuliang se gândește la ci.

— Rândunele, spune până la urmă.

El ridică din sprânceană, iar ea își dă seama imediat că e prea simplu.

— Festivalul Mâncării Reci, rândunele, se corectează ea. Și mâțișori. El clipește la auzul acestui din urmă detaliu. Apoi închide ochii.

Buzele i se mișcă fără a rosti nici un cuvânt, nesigure. Și totuși, începe.

Festivalul mâncării reci — o zi de primăvară tihnită și liniștită.

Din urna de jad se ridică înspre ceruri buclele de fum ale tămâiei care moare.

Visele-mi revin când mă cufund din nou în somn pe perna ridicată precum un deal, care-a ascuns...

Se poticnește, se oprește. Amabilă, ea îi șoptește versul următor:

— „Acele mele de păr cu ornamente florale...” își drege glasul.

— „Râul...” începe el; apoi se oprește din nou. Deschide ochii și ridică din umeri. Ați câștigat, doamna mea.

Zâmbind, Yuliang termină poemul în locul lui în timp ce îi umple cupa de vin:

Rândunelele nu s-au întors încă; oamenii se amuză cu jocul numărării de lujeri.

*Florile de prun sunt deja trecute, sălciile poartă pe ramurile lor mâțișori;
Amurgul se pogoară, picuri ușori de ploaie Udă leagănul din grădină.*

Când bea, corzile bine întinse ale gâtului său tremură precum cele ale unui *erhu*'.

După ce termină, îi aruncă o privire greu de citit.

— V-am jignit cu ceva? întreabă ea.¹

¹ Instrument tradițional chinezesc, cu coarde și arcuș.

— Nu m-aș fi așteptat să o cunoști așa de bine pe Li Qingzhao.

— Eu m-aș fi așteptat ca domnia voastră să o fi cunoscut mai bine.

Rostește aceste cuvinte mai aspru decât și-ar fi dorit. Dar se pare că el nu se supără.

— Sunt versuri de femeie. Mai mult muzică decât poezie adevărată. Noi nu am studiat poemele femeilor. Nimeni din cunoscuții mei nu a făcut-o.

— Poate că asta este pierderea dumneavoastră.

— Poate. Își termină paharul. Mai știi și alte poezii de ea?

— Aproape pe toate, cred.

Încă o dată, rostește cuvintele înainte de a se gândi cât de mincinoase par. Dar privirea pe care i-o aruncă nu este disprețuitoare, ci mai degrabă atentă. Ca și cum se luptă să rezolve o problemă fără ieșire.

— Deci, spune el, studiul clasicilor face parte din... educația voastră.

— Nu. Sau, cel puțin, nu studiul acestor clasici. Nu suntem învățate prea multe poezii în afară de cele pe care trebuie să le cântăm.

— Atunci de unde...

— Unchiul meu era... mai deosebit.

— În ce fel?

Yuliang ezită, nesigură de felul în care ar trebui să continue. Nu vorbește niciodată despre Wu Ding. Și totuși, privind în ochii acestui bărbat ciudat, simte tentația inexplicabilă de a-i povesti nu numai istoria lui *jiujiu* al ei, ci și propria sa poveste.

Este atât de absorbită, încât de-abia dac-o observă pe Mingmei, care se ridică și îi ocolește pentru a ajunge lângă Yi Gan. Totuși, aude tânguitul trist de *pipa*, fiind prima dintre fete, ea este cea care decide momentul în care să înceapă muzica.

În jurul lor, mesenii își strigă aprobarea:

— Un cântec. Da, am vrea un cântec!

Mâna lui Mingmei flutură spre gât, în semn de protest:

— Am gâtul atât de iritat în seara aceasta, ciripește ea. Cred că o să mă îmbolnăvesc... Poate că sora mea ne va face onoarea. Asta, bineînțeles, dacă noul inspector va dori să îi împărtășească compania și cu noi.

— Ah, intervine Yi Gan, zâmbind afectat. Ce spuneți, o putem împrumuta puțin?

Pan Zanhua privește uimit mulțimea cherchelită, de parcă abia acum îi vede.
— Nu se pune problema de a o împrumuta, răspunde bățos. Cu siguranță nu se află în proprietatea mea.

Și, fără a mai adăuga nimic, se ridică și se scuză.

Uimită, Yuliang îl privește croindu-și drum spre uși și în curte. Rugămințile pentru un cântec ating punctul culminant. Numai după plecarea lui se forțează să se ridice și să treacă pe lângă mâinile întinse și răsuflările îmbibate de bere ale audienței.

Mai târziu, în timp ce chelnerii curăță rămășițele festinului, iar membrii ghildei negustorilor pleacă pe șapte cărări acasă la nevestele și concubinele lor sau la Salon, Yuliang și Mingmei, prietene și colege din nou în lumina răcelii totale pe care Pan Zanhua le-o arătase amândurora, se strecoară în jachetele lor căptușite. Strângându-și cărțile de vizită rămase, Yuliang se gândește obosită la următoarele evenimente la care trebuie să meargă. Apoi, cu siguranță, mai este și Yi Gan, care va rămâne peste noapte, ca în majoritatea serilor de sâmbătă. Gândul o face să se strâmbe: știe prea bine felul în care supărarea lui se va manifesta în pat.

În timp ce se îndreaptă spre ușă, el apare în fața ei.

— Nu ne vom vedea mai târziu, spune el aspru. Te-am rezervat pentru altcineva.

— Altcineva?

Nu o mai trimisese niciodată altui client. O privește în felul în care un băiețandru ar privi o insectă în lumina puternică a soarelui.

— Te trimit la noul nostru inspector fiscal. Se pare că are nevoie de un pic mai multă convingere.

Un moment, capul lui Yuliang se-nvârte, atât la gândul de a-1 revedea pe Pan Zanhua, cât și la ideea că el va plăti pentru serviciile ei. I se păruse ultimul om de pe pământ preocupat de o femeiușcă de bordel.

— Vine la Salon? reușește să întrebe.

— Nu. Te duci tu la el.

Își ține respirația.

— Când sunt așteptată?

Negustorul zâmbește.

— Ah. Păi, ăsta-i șpilul. Nu ești.

Doisprezece

Casa noului inspector este elegantă și impresionantă, cu trei nivele, ferestre din sticlă, curte pavată. Trecând pe poarta construită în formă de lună, Yuliang își spune că este cea mai frumoasă reședință pe care a vizitat-o vreodată. Și totuși, în fața ușii, îi vine să o ia la fugă. Nu numai pentru că e încă speriată de ultima lor întâlnire, ci și pentru că acum are șansa de a o face. Lectica Salonului este programată să meargă în altă parte, la fel cum este și servitorul; Salonul nu plănuiise această vizită de ultim moment, iar ea nu va fi așteptată până dimineață. Mai mult de-atât, are în poșetă garanția lui Yi Gan.

Un moment — numai o clipă—Yuliang se gândește serios să mintă. Să plece. Se vede urcată pe o barcă, fugind departe. Și totuși, când gândurile sale ajung adânc, sub apă, o întâlnesc pe fata din lacul Wuhu.

Arțarul japonez din mijlocul curții se apleacă în vânt, iar în șoaptele lui Yuliang aude vocea de care îi este cel mai dor: „Singurul mod de a scăpa din locul acesta este acela de a o face în felul lor“.

Of, Jinling.

Yuliang își șterge mâinile de haină.

— E numai piele, își reamintește.

Bate o dată. încă o dată.

În timp ce ochii ei se obișnuiesc cu lumina slabă dinăuntru, Yuliang observă decorațiunile din hol: o masă lungă din lemn roșu. O canapea sculptată, simplă, dar de bună calitate. Pe masă se află o vază Ming, plină cu crizanteme. Deasupra ei, un poem-tablou de mari dimensiuni. Imaginea micuță emană în jurul ei singurătate, de parcă aceasta ar fi o aromă umedă. Munții sunt negri și stâncoși. Cuprinși de o ceață atât de reală, încât se simte cuprinsă de un fior. Poemul este un dans delicat de păianjen așezat în dreapta; nu îl poate citi. Pini umbriți acoperă piscurile, punctați de picuri de ploaie atât de real reprezentați, încât Yuliang întinde din reflex un deget pentru a le simți umezeala. Totul numai din cerneală. Simplă cerneală! I se pare un lucru aproape dumnezeiesc. Asemenea luptei de optsprezece mii de ani a lui Pangu¹ pentru a despărți Pământul de Cer.

1 Uriaș din mitologia chineză.

Yuliang stă încă acolo, cu nasul aproape proptit de geamul tabloului, când reapare *amah*¹ care o primise. Fața ei ridată pare ofensată, iar când o vede pe Yuliang lângă tablou mai că răbufnește.

— Să nu cumva s-atingi, spune indignată. Valorează mai mult decât toată viața ta, de la început și până la sfârșit.

Fără voia ei, Yuliang se îndepărtează.

— Mă poate primi acum, mătușă? întreabă ea.

— Hmmm, este tot răspunsul pe care îl primește. Intorcându-se pe călcâiele ei minuscule, bătrâna se îndreaptă cu mersul ei șchiopătat spre hol. După câțiva pași, se uită peste umăr. Haide cu mine, bodogănește. Este un om ocupat.

Pan Zanhua s-a schimbat. În locul costumului său vestic, poartă o robă chinezească. Pe biroul din fața lui zac deschise o carte și un carnețel. Scrisul său e ordonat, cu caractere disciplinate și linii scurte. Yuliang așteaptă la ușă ca el să termine, cu *amah* ținând-o de cot, precum un temnicer gârbovit.

Când se oprește, într-un sfârșit, ochii lui trădează uimirea. Își pune jos tocul, frumos aliniat cu piatra pentru cerneală. Pe obrazul stâng are o pată de cerneală.

— Bună seara, spune Yuliang, apoi își caută cuvintele cu care să-și facă introducerea. Eu - adică ghilda negustorilor, domnul Yi...

El ridică tocul, iar ea se surprinde râzând cu un râs ce sună mai mult a sughiț nervos.

— Sper că domnia voastră nu are de gând să noteze asta.

O privește ca și cum ar fi picat din cer și i-ar fi spart acoperișul. Dar ea nu are încotro și continuă:

— Am fost trimisă de prieteni, se bâlbâie ea. Ei știu că este greu să fii nou-venit într-un oraș străin. Iar nopțile sunt acum reci. Atât de umede și singure... Pe drum, această declarație i se părise sofisticată și poetică. Rostită, este absurd de directă.

Pierzându-și cumpătul, ea scoate ghemotocul de bani de la Yi Gan; sprâncenele inspectorului se ridică spre linia frunții, precum niște mici păsări speriate.

— Ce e cu ăștia?

1 Slujitoare, doică.

— Avansul dumneavoastră. Domnul Yi l-a plătit în locul domniei voastre. Umil, vă cere să-l păstrați.

Amah fornăie dezgustată. Inspectorul se încruntă la ea.

— Qian Ma, poți pleca. Când vede că servitoarea nu se mișcă, repetă porunca: Afară, te rog.

— *Aiyaaa*, bombăne *amah*. Mai bine muream decât să văd așa ceva. Dar se retrage spre ușă, ocolind-o exagerat de atent pe Yuliang, de parcă ar fi fost o grămadă de rahat așteptând să fie ridicată.

Inspectorul privește fără nici o expresie. După ce servitoarea dispare, se uită la Yuliang.

— Te rog, intră.

Îi arată șezlongul. Ea se așază, simțindu-se ca o fetiță gata să fie pedepsită. Simte până și imboldul de a-și legăna picioarele.

— Întotdeauna lucrați așa de târziu? Întrebă până la urmă, numai și pentru a rupe tăcerea.

— Nu este muncă. Cel puțin, nu munca pe care prietenii tăi sunt atât de interesați să o influențeze.

— Nu sunt prietenii mei.

Propoziția îi țâșnește din gură cu același elan neplănuit cu care mâna îi apucase paharul mai devreme. Se teme și se așteaptă ca imprudența ei să îl închidă la loc: pac. Dar fața nu reflectă altceva decât ușoară surpriză:

— Îmi pare rău, se scuză.

Nu este nevoie să-ți ceri iertare, aproape că spune; bărbații o fac prea des. Înșă cuvintele îi par necioplite. Și false: în lumea ei, bărbații nu-și cer scuze niciodată. Fapt care îl distanțează și mai mult de ceilalți.

— E și muncă, pe de o parte, cred, continuă el, arătând spre carte. După discuția noastră, am simțit nevoia să o studiez din nou pe Li Qingzhao.

— Probabil că nu vreți să mai pierdeți vreun rămășag.

Zâmbește ușor.

— Poate că așa e. Oricum, revin tot timpul la acest vers. Îi arată o propoziție. Yuliang dă doar din cap, rușinată. Este vorba de poezia *Izvor*, spune el, înțelegând imediat. Începe așa: „Mii de fulgi de lumină din aur sfărâmat / pentru florile sale...”

— „Și de jad șlefuit pentru straturile sale de frunze“, îl întrerupe ea. Lucru care, din nou, este mai mult decât nepoliticos. Dar, nu știe de ce, simte nevoia ca el să fie conștient că știe. „Florile de prun

sunt prea obișnuite“, continuă ea. „Cele de liliac prea grosolane. / Și totuși, parfumul lor tare îmi alungă visurile dragi spre locuri îndepărtate. / Ce nemilos!“

O altă tăcere scurtă. El o privește din nou, cu o mină ciudată, ca și cum ar vrea să dezlege un mister.

— Ce crezi că înseamnă? întreabă până la urmă.

Yuliang se gândește un moment.

— Nu sunt specialistă, spune. Dar întotdeauna am crezut că ne spune... că, indiferent cât de dor ne este de trecut, suntem înrădăcinați în prezent. Își coboară privirea. Oricât de urât ni s-ar părea acesta.

El ia tocul în mână, notează ceva în carnetel. îl închide.

— Spuneai că știi aproape toate poemele ei.

— Da, răspunde Yuliang, și se simte mândră fără voia ei. Chiar dacă nu este decât o femeie, este preferata mea. Nu doar pentru că lucrările ei sunt așa de frumoase, ci și pentru că a fost atât de puternică. A trăit vremuri foarte grele — și-a pierdut averea, soțul. A trăit în exil. Ezită. S-a aplecat, dar nu s-a rupt. Cred că poezia ei a ajutat-o să supraviețuiască.

El o privește curios.

— De ce spui asta?

— Pe mine mă ajută, mărturisește sinceră. Cuvintele sunt o alinare, nu credeți?

— Și tu ai nevoie de alinare. Câteodată.

Gândul că el ar putea crede altceva este atât de bulversant, încât nu poate răspunde.

— Ai vrea să mai reciți una? îi cere, cu voce șoptită. Pentru mine?

Nu, gândește Yuliang. Nu, nu, nu. Nimic nu este mai dizgrațios decât o femeie care se crede deșteaptă. Dar poemul răbufnește la suprafață de parcă ar avea propria lui voință: „Cine a sădit arborele *bajiao* sub ferestrele mele?“ începe. „Umbra lui umple curtea; / Umbra lui umple curtea...“

Cuvintele vin mai repede și mai liber, de parcă ar fi turnate din- tr-un ceainic. Dar expresia lui Pan Zanhua nu este una de dispreț. El se apleacă în față, cu fruntea încruntată. Și, în timp ce Yuliang termină — „Tânjind după iubitul meu, bolnavă de durere, / nu mai pot îndura sunetul de jale / al ploii“ —, mâinile sale fine par să tremure ușor.

—Ai spus, cred, zice el, că ai învățat toate acestea de la unchiul tău.

Yuliang dă din cap.

— Este - a fost - un specialist în clasici. Lucru care, date fiind educația lui autodidactă și cunoștințele sale literare lipsite de temeinicie, este la fel de departe de adevăr precum ai spune că reflexia lunii este chiar luna însăși. Și totuși, se trezește adăugând: A fost și funcționar. în Zhenjiang. Chiar mai puțin adevărat: *jiujiu* al ei a dat de trei ori examenele civice necesare pentru a intra în administrația locală și tot de trei ori le-a picat, înainte ca visele senine ale casei de opiu să-l dezbrace de orice ambiție.

— Ce funcție are? întreabă inspectorul. Eu mai ajung cu treabă în Zhenjiang.

— A murit, inventează rapid Yuliang, întrebându-se: De ce tot mint? A... căzut de pe barcă. Acum patru ani. Pe când mă aducea aici. Nu mai vorbi, își spune. Oprește-te odată.

Pe hol se aude zgomot.

— PffîF, aude Yuliang.

— Qian Ma! strigă inspectorul Pan. Du-te la culcare.

Vocea subțire se aude din nou prin ușă.

— PffîF. în viața mea... însă, din nou, nemulțumirea îi este urmată de zgomotul târșăit al pașilor care se îndepărtează pe hol.

Pan Zanhua râde timid.

— Te rog să o ierți. Ea încă mai crede că femeile respectabile nici măcar nu vorbesc neîntrebate în public. Ce să mai vorbim despre vizite în casa unui prieten.

Respectabilă? Prieten? Yuliang îl privește neîncrezătoare. Dar fața și vocea îi rămân la fel de vesele. Și totuși, întreruperea o readuce cu gândul la misiunea sa: privește spre ghemul de bani mototolit în pumn. Se gândește la Mingmei, violată și bătută. La Dai, îngenuncheată în ploaie. Se ridică, își pune geanta, batista, banii pe masă.

— Ei bine, spune blând.

în timp ce se apropie de el, încearcă să ignore expresia de panică care îi cuprinde fața, felul în care se lasă pe spate de parcă ar dori să păstreze distanța dintre ei. în aplecare, ea-i zărește o bucățică din gât. La fel ca și mâinile, este alb și îngrijit. Plănuise să i se așeze în poală. Privindu-1 însă, își dă seama că ar fi la fel de grațios ca a sta în cap. în schimb, îngenunchează.

— Este târziu, șoptește. Nu sunteți obosit? Luându-i palmele în ale sale, îi ridică mâna spre obrajii săi, făcându-și griji că el va observa

cât de tare tremură. După apăsarea bătătorită a degetelor groase ale lui Yi Gan, mâna lui Pan Zanhua e la fel de moale ca a unei femei.

Apoi, brusc, obraji i se răcesc. El o trage în picioare.

— Aș vrea, începe el, să plec.

— Să plec? deschide ochii. Nu pot să fac așa ceva. Rămâne în picioare, descumpănită. Este în regulă, îi spune. S-a avut grijă de tot. În ceea ce mă privește, vreau să spun. Chiar dacă nu doriți asta. Bani, îi ridică din nou. Dar el îi lovește mâna întinsă. Bancnotele se împrăstie pe jos. Yuliang clipește surprinsă. N-ar fi crezut că este bătaș.

Se dă înapoi, prudentă, dar el n-o mai atinge. Își mângâie obrazul stâng. Acolo unde se află pata de cerneală.

— Nu am vrut să fac asta, spune cu glasul răgușit. Numai că tu ești... că eu nu sunt... își acoperă ochii. *Aiya*. Tu chiar nu înțelegi? Asta e exact lucrul pe care vreau să-l stâmpesc.

— Dragostea? întreabă ea, nătâng.

Buzele lui se schimonosesc.

— Corupția. Exploatarea elementelor vulnerabile ale societății. Ești o fată frumoasă... continuă el. Apoi se oprește. Vezi? Nici măcar nu-ți știu numele.

— Mă cheamă Yuliang. Zhang Yuliang.

— Bineînțeles, Jad Bun. Un zâmbet strâmb. Micuțul mistreț de jad.

Dă din cap, amortită. Uitase scurta lor conversație despre semnele zodiacale.

— Știi, nu-i așa, Zhang *xiaojie*¹, continuă el, că, dacă rămâi, ei câștigă. Nu le voi fi numai îndatorat, dar vor avea și-un avantaj asupra mea. Exact ceea ce vor.

Capul ei se învârtește, chiar dacă, cu toată confuzia de care este cuprinsă, cuvintele lui au oarece noimă. Pan Zanhua va plăti dacă se va culca cu ea în seara aceasta. La fel cum și ea va plăti dacă n-o va face. Yuliang caută cu disperare soluții. Ar putea sta câteva ore cu *amah*. Ar putea să se întoarcă dimineață ca și cum și-ar fi îndeplinit misiunea. Să le dea banii de avans, să le spună că restul avea să vină în curând. Ar putea merge. O vreme, cel puțin...

Dar nu, nu ar merge deloc. Yuliang știe prea bine. Își imaginează conversația pe care tânărul inspector o va avea mai târziu cu Yi Gan: ¹

1 Domnișoară (chin.).

„V-a plăcut darul nostru, domnule inspector?“ „O, da. A dormit pe jos, lângă *amah*.“

— Nu pot să plec, spune ea.

— De ce?

îngenunchează, trăgând banii împrăștiați pe jos spre ea. El se apleacă, îi dă două bancnote care aterizaseră lângă picioarele lui.

— Bine. Uite ce le vei spune. Le vei spune că nu m-am simțit bine în seara asta. Se încruntă, inventând povestea pe loc. Le vei spune că m-ai prins cu... garda lăsată. Că nu le refuz darul, ci doar îl amân. îl voi primi sub altă formă. Nu ca... Gesticulează, încurcat. Sub altă formă. Sub aceea a unui tur de oraș.

— Un tur? Primul gând este acela că el folosește unul dintre termenii aceia rar folosiți în breaslă, pe care ea nu reușise încă să-i învețe, la fel cum „urcatul sub pătura caldă“ este un eufemism pentru vizitele la Salon dimineața devreme.

Dar el înțelege prin aceste cuvinte chiar ceea ce spune.

— Vom merge cu lectica mea prin oraș. Vei putea să-mi arăți ce este mai important. Să mă ajuți să-l cunosc. Tot un serviciu va fi și îmi va prinde bine. Privește peste umărul ei; ea îi urmărește privirea care poposește pe pendula din perete. Vom pleca de aici la ora nouă, hotărăște el, autoritar.

— La nouă, repetă Yuliang cuprinsă de groază.

Este nebunie curată; numai ideea de a pleca acum, la trei, și de-a se-ntoarce după numai șase ore o epuizează. Apoi mai e și gândul ca ei doi să bată orașul în lung și-n lat. Chiar crede că acest lucru îl va scăpa de bârfa? Tu nu înțelegi orașul acesta, ar vrea să-i spună. Aici nu suntem în Shanghai.

Și totuși, în timp ce el o ajută să se ridice, aranjându-i banii în mână, Yuliang se trezește privind în ochii lui și sesizând din nou umbra aceea de interes. Sentimentul acela că nu doar se uită la ea, ci o și ascultă. Chiar și atunci când tace.

De aceea, probabil, ia banii și dă din cap, ascultătoare. Ca și cum tot ceea ce s-a întâmplat e cel mai normal lucru din lume.

Lui Yuliang îi trebuie mai mult de-o oră să o facă pe Nașă să priceapă că nu a dezamăgit-o și încă o oră să o convingă să o lase să plece din nou, singură. Până la urmă obține permisiunea după ce jură că

cel puțin astăzi va reuși să îl ademenească în pat așa cum ar fi trebuit s-o facă de la început.

— Îți voi spune numai o singură dată, zice matroana cu asprime. Toate acestea sunt un test. Dacă te întorci fără sămânța lui în tine și fără banii lui în mână, o vei păți mai rău decât Mingmei.

Când, în sfârșit, Nașa o lasă să plece, soarele este deja pe cer. Yuliang se retrage la ea în cameră și începe să o măsoare cu piciorul, prea temătoare pentru a dormi. În timp ce lumina devine din ce în ce mai puternică, se așază la măsuța toaletei, mâzgălind aiurea cu creionul pe hârtie. Imaginile apar și dispar: ușoara mâhnire a muntelui pictat din tablou. Senzația lăsată de mâna lui pe obrazul ei. Tulburarea ciudată, puternică, pe care o simțise atunci când îi recitase *Ai Lian Sbuo...*

Își imaginează că lucrurile ar fi stat altfel. Că, în loc să-i părăsească fața, mâinile lui ar fi făcut ceea ce ea aștepta, lucrul după care tânjea. Și ar fi coborât. Dacă ar fi făcut-o, acum ar fi putut dormi fără grija unei posibile pedepse și umilințe. Dar, în același timp, probabil că nu l-ar mai fi văzut niciodată.

Gândul acesta este inexplicabil de deprimant. În timp ce se urcă în pat, o tristețe vagă, adâncă, i se cuibărește-n piept.

Și totuși, după două ore de somn, se trezește ușor. Ba chiar îngână un cântec în timp ce se îmbracă. Pentru prima oară vede cum soarele dimineții dă naștere la curcubeie pe marginea oglinzii, înconjurând-o pe fata de acolo cu toate culorile din lume. Yuliang se spală și se îmbracă cu grijă, alegând hainele sale cele mai sobre. Nu-și dă decât cu puțină pudră. Ba chiar își aranjează părul precum virginele. De ce nu? se întreabă. De ce nu?

Partea cea mai ciudată este că arată bine. De data asta, când bate la ușă, *amab* nici măcar nu o mai recunoaște:

— Poftește, spune bătrâna, ezitând ușor. Nu pentru că a recunoscut-o pe Yuliang, ci pentru că e surprinsă că o tânără cu fața curată bate la ușa stăpânului ei la ora aceea matinală, perfect respectabilă.

Treisprezece

După jumătate de oră de „vizitare“, Yuliang recunoaște cât de puțin își știe orașul. Știe restaurantele și casele de ceai. Bârlogurile unde se fumează opiu, bineînțeles. Mai știe și bordelul plutitor de

pe râu, principalul competitor al Salonului. Dar, brusc, este șocată de cât de puțin cunoaște celelalte aspecte ale acestui oraș plin de viață. Stând în fața blocului de piatră despre care se spune că ar fi cel mai străvechi loc al orașului, Yuliang nu îi poate spune lui Pan Zanhua altceva decât că este foarte vechi. Asta și faptul că dând doi bănuți poți cumpăra un cărbune și o foaie de hârtie cu ajutorul cărora să deslușești textul săpat în piatră. Dar chiar și informația aceasta se dovedește inutilă, după ce își dă seama (prea târziu) că este scrisă pe reclama vânzătorului de cărbune.

— Cred că textul spune o poveste, continuă ea, fără tragere de inimă, în timp ce tovarășul ei plătește omului cele două monede. Se uită la imaginea micuță săpată în granit: conturul șters al unui cioc, o aripă. Ceva despre o pasăre.

Pan Zanhua studiază liniile delicate, frecându-și obrazul. Pata de cerneală din seara trecută, aflată exact în acel loc, a dispărut. Yuliang și-l închipuie aplecat asupra lavoarului, apa curată spilându-i obrazul.

— Textul a fost scris de Mi Fu, spune el. Ai auzit de el? Unul dintre cei mai mari artiști ai dinastiei Song. Urmărește textul cu degetul. Spune povestea cocorului și a broaștei țestoase. Aceasta din urmă se săturase să mai trăiască în mocirlă, așa că l-a rugat pe cocor s-o ia cu el în cer. Au reușit cu ajutorul unui băț de bambus. Cele două animale au prins câte unul din capete în gură.

— Și-a mers? cască Yuliang, simțindu-și capul greu de nesomn.

— Se pare că da. Tânărul funcționar ia ruloul de hârtie de la vânzător. Inșă trebuie să fi fost o excursie extrem de tăcută. Animalele știau amândouă că dacă ar fi deschis gura țestoasa ar fi căzut și și-ar fi găsit moartea.

Yuliang își lasă privirea să rătăcească pe liniile delicate, asemenea unei coji de ou. Scrierea este ștearsă și demodată ca stil. Un moment are impresia că deslușește caracterele pentru „ceruri” și „munte”. Apoi vede în fața ochilor mâna lui, ținând bucata de cărbune.

— Uite, Zhang *xiaojie*, spune. De ce nu fad tu treaba asta? Sunt sigur că tu ești mai talentată.

— Mă îndoiesc, răspunde Yuliang, râzând, dar ia cărbunele, îl mângâie o clipă. Apoi, cu câteva mișcări agile, inexplicabil de eficiente, înnegrește pagina, privind cum imaginea apare ca prin minune.

În timp ce își continuă plimbarea, Pan Zanhua îi explică munca pe care o face - motivul pentru care fusese trimis aici, de ce este atât de important pentru el.

— Este o rușine, îl aude spunând. O nenorocire. Este adevăratul motiv pentru care țara aceasta este atât de slabă în comparație cu națiunile moderne din Vest.

— Pentru că taxele sunt prea ridicate? intervine Yuliang, destul de sigură pe ea. Știe de la Yi Gan că taxele sunt de vină pentru toate problemele națiunii, în general.

Dar el pufnește.

— Pentru că în jumătate din cazuri nu sunt plătite. Și pentru că jumătate din jumătatea care până la urmă este plătită ajunge în buzunarele unor personaje dubioase. Ia o cutie mică de ceai de pe una din tarabele apropiate. O întrebare: cât de multe va vinde? Probabil că numai astăzi mai mult de două duzini, nu crezi? Zdruncină cutia, din care se aude un foșnet. Nu pare să fie prea mult înăuntru. Înmulțește numărul acesta cu o mie, spune el. Un milion. Câte cutii din acestea sunt în toată țara? Și apoi înmulțește numărul acela cu câteva milioane. Gândește-te la bunurile care circulă în fiecare zi.

Yuliang își amintește de clienții care vin, gem, pleacă. La bacșișurile băgate cât mai în fundul sertarului de la noptieră. La fel ca toate celelalte fete, ascunde jumătate. Cealaltă se duce pe banii pe care îi datorează cameristelor, servitorului, Nașei înseși. Gândul îi fuge la registrele cu socoteli bine ținute ale mașterei și la vizitele ocazionale ale vechiului inspector fiscal, care venea în zilele de sărbătoare. Notele sale de plată erau trimise direct în contul negustorului Yi: privește acest lucru din noi perspective.

Pan Zanhua lasă cutia jos, ia alta. Pe etichetă, o femeie mlădioasă își face vânt cu evantaiul.

— Ceai special de slăbit, își laudă marfa vânzătorul. Cea mai nouă formulă științifică.

Inspectorul zâmbește. Mă întreb cum o fi la pat, se gândește Yuliang dintr-odată. Ideea o sperie; până atunci nu mai fusese niciodată curioasă în legătură cu bărbații și obiceiurile lor în așternut. Ea pur și simplu îi satisface, le primește cadourile, încearcă să-i uite. Și totuși, cu acesta este altfel. îi vorbește politicos, cu căldură. Nu o privește deranjat sau plin de dorință. Pare că-i pasă de adevăratele că ea ascultă. Este extrem, extrem de atent să nu o atingă.

III

— Economia noastră este enormă, spune, făcând un gest larg cu brațul liber. Negustorii vestici și japonezi se îngrămădesc aici în fiecare zi, sperând să vândă măcar un obiect - o pălărie ieftină, o bucată de săpun — fiecărui cetățean. Pentru că, dacă reușesc, asta înseamnă jumătate de miliard - jumătate de miliard - de vânzări. Și chiar având un asemenea comerț, guvernul nostru tot trebuie să cerșească afară din ce în ce mai multe blesteme de împrumuturi.

— Vă fac un preț bun, se dă pe lângă el vânzătorul. Chiar și mai bun dacă cumpărați două - unul pentru domnia voastră și unul pentru micuța doamnă. Rânjește cu subînțeles, dar ei nu bagă în seamă.

— Așa nu vom putea niciodată construi școli noi, atât de necesare pentru ca poporul nostru să intre în rândul lumii, spune inspectorul. Toate liniile noastre ferate importante sunt concesionate străinilor. Japonezii ne transformă toți demnitarii în marionete.

— Nu ați locuit în Japonia?

— Acolo am mers la universitate.

— Probabil a fost extrem de interesant.

El ridică din umeri.

— A fost altfel decât mă așteptam.

— Cum adică?

— Credeam că, date fiind toate metodele moderne de învățare, mă voi simți mai ca acasă. Dar, chiar și după patru ani, eram și acolo un străin.

Și acolo? Yuliang se oprește, brusc luminată atât de înțelesul acestor cuvinte, cât și de felul neașteptat în care ele rezumă propriile sale sentimente. Nu se gândise niciodată la ea însăși în acești termeni: ca la o străină. Dar acum îi vine în minte faptul că exact așa se simte ea la Salon. Cu florile lui gătite, tot timpul sporovăind, cu clienții meschini pentru care se luptă încontinuu. Cu dramele lui secrete, cu tragediile și victoriile sale neînsemnate. Oricât de mult a încercat, Yuliang nu a reușit niciodată să înțeleagă, cu atât mai puțin să-i pese de ceea ce se petrece în jurul ei, de nimic. Este adevărat, își spune, emoționată. Parcă ar vorbi în altă limbă.

— Vrei să te odihnești, Zhang *xiaojie*?

Văzând-o că se oprește, s-a oprit și el.

— Cum? Ah. Nu. Doar că... Yuliang se grăbește să-l prindă din urmă.

Nu pare să-și dea seama că a rostit cuvinte neobișnuite.

— Privește!

Urmărind gestul, ea vede un bărbat scheletic, încadrat de polițiști.

— Deși ne străduim de mai bine de cincizeci de ani, nu am reușit să punem capăt fumului care ne otrăvește inima.

— Dar oare este posibil?

— Orice ar fi posibil, dacă am avea conducătorii potriviți și principii sănătoase.

— Chiar credeți asta?

— Oare credea cineva că japonezii vor învinge flota rusească?

— Probabil japonezii.

Clipește, apoi râde.

— Asta doream să spun și eu.

Bătrânul negustor intervine, simțind că este pe cale să piardă o vânzare.

— Ar dori domnia voastră o mostră? V-o pot da gratis. Dacă vă place puteți să le spuneți și celorlalte prietene ale domniei voastre.

Privește în josul străzii la locul în care lectica oficială se află în plină vedere, cu draperiile sale albastre fluturând în vânt. Pan Zanhua îi urmărește privirea, apoi se uită din nou la Yuliang. Pentru prima dată pe ziua de astăzi îl vede ezitând. Acum se va întâmpla, gândește ea, încordându-se. Acum își va da seama cât de rău îi șade alături de mine. Iar acesta va fi sfârșitul.

Dar el clatină din cap.

— Nu, mulțumesc, spune.

Merg mai departe, trecând de tarabele cu pește, cu marfa acoperită de solzi în culorile curcubeului, și se opresc în fața unor contorsio- niști care se răsucesc și se apleacă ca și cum nu ar avea oase în ei.

— În copilărie, îi spune el lui Yuliang, am văzut o pereche de gemene mongole făcând asta. Una din ele mi-a dăruit cel mai frumos zâmbet pe care l-am văzut vreodată, printre degetele de la picioare. Râde. Tocmai ieșeam din biroul întunecat unde îmi petrecusem ultimele zece ore studiind clasicii. Fata mi s-a părut coborâtă din rai. După întâmplarea asta am visat săptămâni întregi să mă alătur trupei.

— Ați fi putut?

El clatină din cap.

— Tatăl meu a fost un învățat — un *jinshi*, sub vechiul regim. Și tatăl său fusese *jinshi* la rândul lui. I-aș fi dezonorat cumplit. O privește pieziș: Ce spuneai tu despre soartă aseară? Că nu ai crezut niciodată că ai avea de ales?

Este pentru prima oară când aduce vorba despre seara trecută. Brusc, nu știe nici ea de ce, Yuliang își întoarce privirea spre o bătrână așezată la o masă acoperită cu desene de palme și fețe.

— Credeți că sunt oameni care pot să citească soarta? Întreabă ea. Unchiul meu spunea că sunt niște pungași.

Pan Zanhua râde.

— Există femei care pot face orice dacă plătești destul de bine.

Ea se oprește din nou și simte cum obrazii încep să îi ardă. El se uită înapoi, întâi surprins, apoi, dându-și seama de gafa, vizibil afectat.

— Zhang *xiaojie*. Cu siguranță știi că n-am vrut să spun asta.

— Sigur că nu. Ochii lui Yuliang se îndreaptă spre pământ.

— Te rog. Nu trebuie să crezi...

— Asta e o prostie, îl întrerupe brusc fata. Bineînțeles că știți cât de rău vă face să fiți văzut cu mine, așa, la plimbare. Își mută privirea la el. De ce m-ați luat?

Spre surprinderea ei, el pare că se gândește, că ia în serios întrebarea.

— Cred că și acest răspuns se regăsește tot în ceea ce mi-ai zis aseară, spune în cele din urmă.

— Despre destin?

— Despre faptul că suntem înrădăcinați în prezent.

Este un răspuns atât de absurd, încât aproape că-i vine să râdă. Dar, imediat după ce rostește cuvintele, bărbatul pășește spre ea, cu fața încă sobră. Pentru prima dată de când se întâlniseră, o atinge intenționat, punându-și, ușor, mâna pe brațul ei. Yuliang tresare, dar nu se retrage.

— Întotdeauna am crezut, spune el blând, că, dacă cerurile ne hotărăsc soarta, atunci tot ele ne oferă și instrumentele cu care să o modelăm.

— „Omul sie-și este stea“, murmură ea în șoaptă. „Sufletul ce poate face ca un om cinstit să fie și perfect va porunci luminii, influenței, sorții.“ Simte un nod în stomac când se gândește la unchiul său.

Pan Zanhua o privește stăruitor o clipă — din nou acea privire, ca și cum ar încerca să prindă ceva aflat mai presus de atingere. Apoi, clătinând din cap, se întoarce spre masa fierarului lângă care se opriseră.

— Mă tot întrebam de unde au apărut astea. Am primit vreo cinci în dar. Ridică unul dintre articolele de pe masă: un tablou mic cu un lotus realizat în întregime din metal negru.

Măcar e un subiect despre care ea știe ceva.

— Este o tradiție locală. Se spune că totul a început cu o dispută între un fierar și un pictor. Acesta din urmă i-ar fi spus primului că munca sa nu e artă, că un ciocan n-ar putea niciodată să rivalizeze cu o pensulă. Fierarul l-a contrazis și a plecat direct la nicovala lui, creând prima operă de artă din fier din regiunea Wuhu.

El ia în mână una dintre imaginile de mărimea palmei: o orhidee mare. Pare să absoarbă tot soarele.

— Poate că pictorul a avut dreptate.

Yuliang simte un val de empatie pentru artizan, un tânăr cu mâini mari și ochii plini de resemnare.

— Nu cred că sunt toate rele, spune ea. Trebuie să ai ceva talent pentru a transforma metalul în ceva frumos.

— Sau, cel puțin, multă răbdare. Ridică tabloul. Îmi permiți să-ți cumpăr asta?

Yuliang privește suvenirul, aducându-și brusc aminte de primul tablou în fier pe care îl văzuse. Îl zărește pe unchiul ei studiindu-l în timp ce, în spatele lui, o femeie ciudată o măsoară din ochi pe nepoata lui...

■— S-a întâmplat ceva? Întreabă inspectorul.

Yuliang îl privește. Pentru o clipă aproape că își dorește să-l lovească. Dar dă numai din cap.

— Nu... nu. Numai că... Mutându-și privirea, vede un alt neguțător. Îl servește pe un călugăr cu cartofi copti. Roba acestuia, observă ea, fără să vrea — pentru că întotdeauna ia seama la astfel de nimicuri -, are exact aceeași nuanță ca masa pe care o primește. Mi-ar plăcea să mergem să mâncăm ceva, mai spune.

Metg la o ceainărie pe malul râului, unde Jinling o dusesese pe Yuliang cu ocazia uneia dintre vizitele ei bilunare la ghicitoare. Inspectorul comandă ceai, pește picant la abur, găluște cu creveți. Mai adaugă

pe listă și muguri de bambus, deși sunt scumpi și încă trufandale. Baraca micuță se clatină pe apă, la numai câțiva metri de locul unde sărăcimea orașului își spală copiii și hainele în apa sălcie a râului. În timp ce proprietarul aduce ceaiul, prin pereți pătrund râsete și zgomot de apă împrăscată.

— Pari afundată-n gânduri, comentează inspectorul.

— Îmi pare rău.

— Nu-ți cere scuze. La ce te gândești?

Un fior: este o întrebare nouă pentru ea. Yuliang își scoate batista și șterge o urmă de cărbune de pe unghie, apoi urma de roșu care rămăsese din seara trecută când își ștersese culoarea.

— Sunetele, răspunde ea. Râsul.

— Ce e cu ele?

Când își ridică privirea, observă că ochii lui au culoarea pământului de-abia arat.

— Mama mea spăla așa.

— Spăla singură? Întreabă el, despicând un crevete.

— La un moment dat o duceam bine. Părinții mei erau foarte pricepuți, mama făcea unele dintre cele mai frumoase broderii din țară. Dar *baba* al meu nu știa să citească și a fost păcălit în afaceri. Am pierdut totul, la un crevete și începe să-l curețe. Sperase că va avea un băiat care să învețe și care să-l ajute la bătrânețe. Mama mi-a spus că, până la urmă, spiritul lui a fost distrus cu desăvârșire. Se oprește. Nu îmi amintesc să fi avut vreun servitor până nu am ajuns la unchiul meu.

— Aha. Funcționarul care a căzut din barcă.

— Da, spune ea, ștergându-se cu grijă pe mâini.

— Și după ce a murit, cum ai ajuns aici?

— Un om pe care unchiul îl știe - îl știa — a aranjat totul. Au fost niște datorii.

El dă simplu din cap, apoi ia batista pe care ea abia o pusese jos.

— Foarte frumos, își dă el cu părerea după ce studiază câmpul șifonat plin de flori și de păsări.

Yuliang nu este prea mândră de ea.

— Mama mea era mult mai bună. Chiar dacă, la început, înainte să ajung aici, am crezut că așa îmi voi câștiga și eu existența.

— Poate ai fi reușit, spune el, privind-o stăruitor. Poate că încă mai poți. Poate că aceasta este una dintre uneltele tale.

— Nu, nu cred, spune, atât de vehementă, încât clipește rapid, înșfacă pătratul colorat din mâna lui. Priviți, aici. Am greșit—vedeți? Petala aceasta este prea mică. Nu le-am așezat așa cum trebuie. Și aici, aceeași problemă. Și aici. Aici la fel. Vedeți? Sunt doar o femeie proastă. Repet aceleași greșeli. Nu pot să învăț. Cuvintele continuă să zboare precum albinele supărate când le atingi cuibul. Aici nu am mai avut fir purpuriu, a trebuit să termin cu fir roșu. Arată groaznic.

El își retrage mâna.

— Ai dreptate. Este lucru de femeie, spune moale. Bărbații nu înțeleg chestiunile acestea.

O vreme mănâncă în tăcere. La un moment dat, omul vine să debaraseze masa. Așază în locul farfuriilor un platou cu rodii: bucăți de fructe moi și albe, împodobite cu granate. Semințele mici sclipesc rănite.

— îmi pare rău, spune încet Yuliang, oferindu-i lui Pan Zanhua o bucată de fruct. Sunt doar... foarte obosită. Nu am dormit bine.

El ia bucată, evitând să îi atingă buricele degetelor.

— Nici eu nu am dormit azi-noapte. Poate a fost ceva în mâncarea de la banchet. Zâmbește. în moluștele care îi plăcuseră așa de mult bătrânei împărțese.

Ochii lor se întâlnesc, apoi își feresc privirea. El scuipă un sâmbure.

— Pe unde mai mergem? întreabă.

După-amiaza se prelungește, iar ei lasă în urmă lectica și hamalii și merg pe jos ultima bucată de drum până la catedrală. Câteva momente stau afară, admirând-o. De fațada ei stau agățați muncitori care zbiară. Un iezuit strigă într-o chineză cu accent de Beijing spre un om abătut, așezat pe o roabă. Simbolul creștin cu cele două linii așezate una peste cealaltă se ridică sobru deasupra acoperișurilor din vecinătate, ca un număr avântat spre cer.

Yuliang știe că această cruce reprezintă obiectul pe care zeul creștin a murit. De-a lungul timpului, primise câteva broșuri despre acest subiect, atât de la unul dintre clienții creștini, cât și de la propovăduitorii Evangheliilor de pe stradă. Majoritatea oamenilor aruncă aceste foi ieftine, iar cei mai săraci le bagă iarna în pantofi, ca să le țină cald. Și totuși, Yuliang le mai păstrează câteodată. Reproducerile după picturile străine o interesează, cu toate că Yi Gan susține că sunt de prost gust.

— Numai sânge și suferință! spusese el odată, țâțâind dezaprobator. Cine vrea să vadă așa ceva? Un tablou bun — să spunem, ăsta - ar trebui să-ți trezească un sentiment de pace, nu de dezgust.

El îi arăta desenul vechi al lui Jinling cu lotusul și broasca. Yuliang nu-i atrăsese atenția că această capodoperă putea fi admirată în toate camerele Salonului și nici nu îi spusese că ei îi plăceau sentimentele pe care reproducerile din broșuri i le stârneau. Tocmai natura lor viscerală - sângele și oasele și venele albastrii - le făcea ciudat de vii. Aproape liniștitor de crude.

— Aici este o singură biserică? întreabă acum inspectorul, readucând-o în prezent.

Ea clatină din cap.

— Dar asta este cea mai mare. De fapt, acum o refac. Lucrează la ea de-o veșnicie.

— Ce s-a întâmplat?

— Boxerii au dărâmat-o. Se spune că guvernul le-a dat francezilor o sută douăzeci de mii de taeli ca s-o reconstruiască. Altfel, ar fi declarat război.

El își ridică privirea spre clopotniță.

— O sută douăzeci de mii de taeli. În vreme ce douăzeci de milioane din oamenii noștri mor de foame. Brusc, face un gest spre ușă. Nu vrei să intrăm să vedem ce poate cumpăra toată această bogăție?

Yuliang ezită. Nu mai intrase decât într-o singură biserică, în Zhenjîang: cea la care unchiul ei se ducea în perioadele în care încerca să renunțe la obiceiul lui. Făcea lucrul acesta de câteva ori pe an, hotărârea cuprinzându-l, treptat, precum plasa somnului. Se plimba un pic în sus și în jos, apoi lua ricșa până la clinica bisericii, unde i se dădeau beladonă și încă ceva numit sacrament. Se întorcea cu proverbe străine și poftă de mâncare și înfuleca la masă. Dar, în câteva săptămâni, chiar zile câteodată, revenea în fundăturile lui preferate.

Acum, împreună, urcă treptele de marmură și împing ușile enorme din lemn. Înăuntru, lumina este rece și slabă, bogat colorată de vitralii. Yuliang se așteptase ca biserica să fie plină ochi *dtYangguizi* cu pielea ca laptele, dar sala imensă este aproape goală. Un îngrijitor chinez mătură pe lângă altarul din lemn sculptat. O femeie cu broboadă gri îngenunchează, iar mâinile îi sunt legate de mărgelile de lemn asemănătoare cu cele pe care și mama ei le folosea la rugăciune. Șoptește,

aproape fără a scoate nici un sunet, un răspuns blând la zgomotul construcției de afară.

— Știi multe despre el? murmură Pan Zanhua, arătând spre statuia zeului creștin crucificat.

Yuliang clatină din cap. Îi cunoaște numele - Isus. Și mai știe că este foarte diferit de zeii chinezi precum împăratul de Jad și Primul Conducător. Acest zeu arată ca oamenii, a murit ca un om. În aproape toate imaginile pe care le-a văzut, el moare — în afară de acelea în care de-abia se naște. Sculptorul încercase să îi surprindă durerea și umilința. Dar, cu degetele chircite și ochii dați peste cap înspre cupola înaltă și arcuită, Isus pare mai degrabă în extaz.

— Un misionar a încercat să-mi explice că nu ar fi un singur zeu, ci trei.

— Un tată, un fiu, un duh.

Îi aruncă o privire.

— Sunteți creștin? E prima oară când îi trece asta prin cap. Multe familii bune, progresiste, sunt creștine.

Dar el neagă din cap.

— Am studiat religia și gândirea vestice în Tokio. Acolo am citit *încrederea în sine*.

Yuliang aprobă, privirea căzându-i absentă pe părțile intime abia acoperite ale statuii. Chiar înveșmântate cu o cârpă cioplită, tot dau impresia unei bărbății de dimensiuni apreciabile. Le privește brusc fascinată - nu de lujerul ascuns, ci de felul în care piatra fusese transformată într-o imitație atât de delicată a pânzei. Apoi simte că este privită și își întoarce ochii.

— Cum poate un fiu să devină propriul său tată? Întreabă repede. Am auzit de tați care sunt și bunicii copiilor lor. Cu toate astea, un asemenea fapt nu ar trebui să fie obiect de adorație. Nu-i așa?

El râde.

— Nu m-am gândit niciodată la chestiunea asta în acești termeni. Dar nu cred că trebuie să înțelegi. Trebuie doar să crezi. Arată spre o altă sculptură, mama cu copilul. Mai trebuie să crezi și că ea nu a avut niciodată... relații înainte de a naște.

— Nu are tată?

— Are și n-are.

Yuliang studiază și această statuie: mâinile materne care transmit delicatețe și putere în același timp. Pruncul durduliu și totuși ciudat de matur. Se surprinde gândindu-se la copii; apoi, aproape prea ușor, la mama ei. Nu la cea care a mințit-o și apoi a plecat, ci la mama care a crescut-o. Care a legănat-o să adoarmă. Mama care i-a cântat și i-a spus povești. Închizând ochii, Yuliang aproape că reușește să o audă vorbindu-i despre Țesătoarea Celestă, despre Păstorul Cerurilor. Despre împăratul Ceresc, mai întâi unindu-i, apoi despărțindu-i din cauză că iubirea lor îi împiedica să-și mai ducă la îndeplinire muncile...

Un porumbel apare ca din senin de pe o grindă, o furtună de pene albe și maronii. Apoi, din clopotnița pe jumătate terminată se aud bătăi.

Inspectorul își scoate ceasul.

— Chiar este ora cinci? De necrezut. Probabil a fost ziua care a trecut cel mai repede în ultimele luni. Clatină din cap. Dar mi-e teamă că trebuie să plec. Sunt așteptat la judecător.

Se îndreaptă spre ușă, înainte ca vorbele sale să-și facă efectul în totalitate. Când și-l fac însă, Yuliang simte că sângele îi piere din obraji. În ultimele ore nu se mai gândise că ziua aceasta se va sfârși — la ceea ce se va întâmpla când turul lor se va termina. Acum aude vocea Nașei, la fel de grea și de crudă ca întotdeauna: „Dacă te-ntorci fără sămânța lui în tine...”

— Și mie... și mie mi-a plăcut. Trebuie să plecați așa curând? ciripește ea.

El se întoarce, surprins.

— Crede-mă. Aș prefera să rămân acasă cu poemele mele. Sau cu tine. Inima ei începe să bată nebunește. Dar, din păcate, nu pentru asta m-au trimis aici. Zâmbește. Unde să te las? înapoi... acasă?

Nu e acasă.

— Nu, răspunde ea tăios. Pot să iau o ricșă. (Gândește, gândește, gândește!) Am auzit că judecătorul este o gazdă foarte generoasă, trânteste ea. S-ar supăra dacă ați... ați aduce cu domnia voastră un musafir?

Este o propunere absurdă: el, incoruptibilul, apărând în casa unei persoane sus-puse cu o prostituată cunoscută. Yuliang își dă seama de asta chiar în momentul în care cuvintele i se rostogolesc din gură. Când el o privește, observă că mișcă numai din cap, însă pe chipul lui se citește stânjeneala.

— Mi-e teamă, spune blând, că este o întrunire foarte restrânsă.

Începe din nou să meargă, de data aceasta mai repede. Nefericită, Yuliang îl urmează. Își dă seama că va trebui să le spună, pur și simplu, că nu se poate. Că nu este genul de bărbat pe care să-l îmbrobodească. A fost o idee nebunească de la început. Și totuși, trecând pe lângă Isusul chinuit, se gândește din nou la Mingmei, la rochia ei sfâșiată și îmbibată-n sânge.

Cu ochii ațintiți pe spatele tovarășului ei, încearcă să-și spună că de asta se teme cel mai mult: de pedeapsă. Dar, de fapt, știe că este mai mult de-atât. Îi este frică să se despartă de el acum, să se despartă de această zi iară pereche. Să se întoarcă la camera ei, la patul și la cutia de bijuterii plină ochi și să știe că data viitoare când îl va vedea totul se va reduce la rolurile lor obișnuite: funcționarul bătos, târfa dichisită.

Aproape iară voia ei, pașii-i devin din ce în ce mai mici. Dar nu destul de înceți pentru a-1 pierde din ochi.

Afară, cheamă lectica fără a mai spune nimic. Yuliang se îndreaptă spre ea, luptându-se cu dorința arzătoare de a se întoarce și de a-i cere o amânare. Voi supraviețui, se gândește. E numai piele. Nimic mai mult decât merit. Ce prostie din partea ei să creadă că este mai mult. Vreodată... Exact în clipa aceea, cerul se prăvălește, iar lumea se răstoarnă, aruncând-o la pământ ca pe un sac de cartofi.

Pan Zanhua se întoarce la timp pentru a o prinde-n brațe.

— *Aiyaaaa*. Te-ai lovit?

Apoi, cumva, ajunge în brațele lui, chiar și mai îngrozitor, plânge, cu toate că nu a făcut decât să se împiedice de o bucată de lemn. Nu este scâncetul de copil pe care a învățat să-l folosească cu clienții zgârciți. Sunt hohote enorme, sonore, care dor în timp ce se descătușează.

— Haide. Vino aici. Stai jos, spune el, impresionat. Stai jos cu mine. Aici. Poruncește lecticii să aștepte.

— Îmi pare rău, șoptește ea. Îmi pare așa de rău.

— Ai nevoie de un doctor? Ți-e rău? Vocea lui tremură de-a bine- lea, iar ei îi trece prin minte că bărbatul ar putea crede că este însărcinată. Fără nici un motiv anume, lucrul acesta i se pare foarte amuzant. Poate că și sunt. Poate că sunt virgină, se imaginează spunând.

— Spune-mi, o îndeamnă el. Ce s-a întâmplat? Te rog. Mie poți să îmi spui.

Acum este aproape p»? cu mâinile.

— Nu pot.

— De ce nu poți?

Yuliang respiră adânc.

— Vor exista consecințe.

— Ce consecințe? De ce? Pare sincer încurcat. Ai petrecut timp alături de mine. Breasla și-a îndeplinit dorința.

Cum poate un învățat să fie așa de prost?

— Nu, nu și-a îndeplinit-o. Mi-au spus să nu mă întorc până ce nu termin.

— Ce să termini?

Brusc, nu-și mai dorește decât să plece de lângă el, din locul ăsta. Își dorește ca speranța pe care a simțit-o fără să-și dea seama, pur și simplu pentru că fusese alături de el toată ziua, să dispară. Dacă va trebui, va merge acasă pe jos. O vor dura picioarele, dar nu este nici o problemă. Astfel, se va pregăti pentru durerea mai mare căreia va trebui să-i facă față mai târziu.

»

— Nu contează, răspunde ea, ridicându-se.

— Nu, stai. El sare lângă ea. Care sunt? Care sunt consecințele? Muncitorii se ghemuiesc puțin la odihnă, în timp ce blidele lor golite sunt strânse de o bătrână care le aruncă în vârful unui par. Când Yuliang face un pas spre stradă, el o urmează.

— Te rog, spune încet. Te rog, vorbește cu mine.

Nimic nu se va schimba. Dar, încă o dată, noutatea acestei cereri — vorbește cu mine — o umple de recunoștință.

— A fost o fată, începe ea, așezându-se din nou. La... în casa mea. Madama a legat-o de pat, cu fața-n jos. Se oprește. Spatele și mâinile i-au sângerat o jumătate de zi. A fost nevoie să aruncăm cearceafurile.

Maistrul își sprijină mâinile groase pe pulpe și se ridică greoi. Yuliang își dă seama că nici măcar nu a privit-o. În hainele acestea sobre și alături de omul acesta serios, a arătat decent. Ca o femeie obișnuită.

— Au bătut-o? întreabă Pan Zanhua.

— Da, răspunde cu glasul obosit. Până ce aproape nu a mai respirat. Apoi, tata Gao și prietenii lui au intrat la ea. Au încuiat ușa. Au... Se oprește, respiră. Ca să fie despăgubiți.

Yuliang își coboară ochii spre intrarea de marmură a bisericii. Fulgii de mică din compoziția pietrei sclipesc înșelător, asemenea unor

steluțe. I-ar plăcea să rămână aici și să îi privească până la apariția stelelor adevărate. Dar, când maistrul strigă din nou, chemând muncitorii la treabă, se ridică și ea.

La început, inspectorul nu se clintește. Apoi vine lângă ea, atin- gându-i umărul.

— Zhang *xiaojie*. Te rog, așteaptă. Aș vrea să te ajut.

— O să găesc o ricșă, spune ea și încearcă să zâmbească.

— Nu, zice el. Nu așa. Mi-ar plăcea să vii cu mine.

Ea clatină din cap.

— Va fi mai rău dacă ne vor vedea așa.

— Nu-mi pasă ce văd ei. îmi pasă de dreptate. N-ai priceput? Respiră adânc. Vreau să vii la mine acasă.

Se luptă să nu lase ușurarea să i se citească-n voce.

— La noapte pot să dorm pe jos. Apoi, mâine, voi găsi eu o cale să le explic.

— Nu am vrut să spun asta, răspunde, făcându-le semn hamalilor să se apropie.

Dintr-odată, se simte foarte obosită, aproape prea obosită ca să-i mai pese. Și totuși întreabă:

— Ce vreți să spuneți?

El clipește de câteva ori, ca și cum s-ar pregăti pe sine pentru ceea ce urmează. Când, în sfârșit, vorbește, tonul său este oficial, ca și cum ar face o proclamație publică.

— M-am hotărât, îi spune. Te voi scoate de-acolo.

Partea a patra
CONCUBINA

La paisprezece ani, m-am măritat cu tine, stăpânul meu; Nu am râs niciodată, fiind așa sfioasă.

Plecându-mi capul, m-am uitat la perete.

Strigată, de o mie de ori, nu m-am uitat niciodată înapoi.

LI BAI

Paisprezece *Wuhu, 1916*

— A trecut ceva timp, spune Nașa.

Nu este o politețe, cu toate că vocea patroanei bordelului este mai dulce și mai mieroasă ca niciodată. Doar vorbește despre bani: Yuliang este sigură că toate întâlnirile ratate au fost adăugate în nemilosul registru negru al madamei.

Pentru a-i confirma gândurile, Nașa atinge masa cu buricele înroșite ale degetelor, calculând pe un abac invizibil. Este cald. Are broboane de sudoare la rădăcina părului vopsit. Yuliang privește cum un picur se prelinge, ușor colorat în gri.

— Șase săptămâni, răspunde avocatul care negociază eliberarea lui Yuliang. Nu mai mult decât le ia majorității fetelor să se vindece de o boală rușinoasă. O spune cu ușurință, studiindu-și și îndreptându-și reverele costumului, șifonate de căldură.

Madama pufnește.

— Credeți-mă, nu mă plâng. Asta nu mi-a adus decât necazuri încă din ziua în care am primit-o aici.

În anii petrecuți la Salon, Yuliang a fost bătută cel mai puțin dintre toate florile, iar acum se pregătește să spună asta. Apoi, simte mâna lui Zanhua pe spate. Își ține buzele lipite. Wen îi avertizase mai devreme: Va încerca să vă supere. Să vă coboare la nivelul ei. Orice ar fi, nu o lăsați să facă asta.

— Ați plătit bani lichizi? Întreabă avocatul senin, de parcă s-ar referi la mulțimea de brățări ale patroanei, și nu la fata așezată în fața ei.

— Să reformulăm, o întoarce Nașa. Este fiica mea. Am acte.

Wen își privește documentele, potrivindu-și ochelarii cu degetele sale subțiri ca niște bețișoare. Sclavia, știu cu toții, fusese abolită de

când republicanii preluaseră puterea. Adoptia este doar o modalitate de a evita această îngrădire.

— Câți ani spuneți că are? întreabă el.

Yuliang așteaptă veșnicul șaisprezece; toate fetele de la Salon au și vor avea întotdeauna șaisprezece ani. Spre surpriza ei, totuși, madama tace.

— Eu am înțeles, continuă avocatul, așezându-se mai comod pe scaun, că are șaptesprezece ani. Ceea ce înseamnă că avea paisprezece când ați cumpărat-o - pardon - când ați adoptat-o. Zâmbește, dezvelindu-și dinții pătați de tutun. Acest lucru poate fi o problemă, din moment ce legea interzice copiilor sub șaisprezece ani să locuiască într-un bordel.

— Cunosc legea, răspunde matroana tăioasă. Este fiica mea. Unde era să doarmă? Pe stradă? Cine era s-o protejeze?

Yuliang își amintește de creștinul care-și cufundase dinții în piciorul ei. De negustorul de apă căruia îi place să le plătească pe fete să urineze pentru el, apoi le bate fiindcă sunt „murdare“. Se gândește la floarea moartă găsită în lacul Wuhu și la Jinling, legată și mutilată în portbagajul unui automobil. O furie lipsită de speranță o cuprinde, tot mai puternică, pe măsură ce zâmbetul matroanei-mame devine din ce în ce mai larg.

— Judecătorul Li ne este prieten, continuă Nașa. El a fost acela care m-a asigurat că există... excepții. În timp ce avocatul ridică din sprâncene, ea adaugă grăbită: Sigur că el nu a avut niciodată vreuna din fetele mele.

Legea interzice ca funcționarii civili să frecventeze casele de flori, fapt pe care Yuliang îl știe foarte bine după ce îi scăpase pe vreo câțiva pe fereastră.

Avocatul Wen își prinde degetele laolaltă și-și întinde mâinile deasupra capului. În cameră răsună zgomotul moale al ligamentelor pocnind sub piele.

— Oricum ar fi, spune țâfnoasă madama, fata este datoare. Din plin. Mulți oameni — oameni care muncesc din greu — depind de ea ca să-și câștige existența. Nu numai eu am fost furată.

— Nimeni nu a furat pe nimeni, intervine aspru Zanhua, uitând până și el de dispozițiile avocatului.

Madama nu face altceva decât să zâmbească îngăduitoare, ca unui copil smiorcăit.

— Pe lângă asta, continuă ea, costă destul de mult să retragi numele unei fete. Cenzorii pretind cincizeci de taeli doar pentru a-i schimba statutul în registru.

Yuliang își privește avocatul: nici măcar nu i-a trecut prin cap că numele său atârnă încă la poarta Salonului. Cu toate că, sigur, acum, că se gândește, așa și trebuie să fie. Inventarul unui bordel este tabloul cu nume de afară. Așa țin autoritățile pasul cu cine a venit și cine a plecat, cu cine a murit și cine a dispărut. Și, până la urmă, cu cine trebuie să plătească taxe. Gândul acesta o neliniștește și mai tare: este ca și cum literele suflate de vânt au în ele mai mult adevăr și substanță decât fetele cu nume false cărora li se face reclamă.

— Mai sunt și datoriile, spune matroana. Șapte săptămâni de întâlniri ratate.

— Cinci săptămâni, șase zile, numără avocatul Wen.

— Și notele de plată ale croitoresei, continuă femeia, privind cu dispreț tunica gri-porumbel a lui Yuliang. Lucruri minunate. Dar extrem de scumpe. Eu știu - doar am plătit pentru multe dintre ele. Aș mai scădea ceva în contul broderiilor pe care le-a mai făcut pentru noi, dar nu au fost de calitate. Yuliang își încleștează pumnul sub masă. Și fumatul! clatină madama din cap.

Este prea mult.

— Eu nu fumez! spune Yuliang pe un ton ridicat. Ești mincinoasă!

Răbufnirea este urmată de o tăcere scurtă, plină de surpriză. Nașa strâmbă din buze victorioasă.

— Te rog, Zhang *xiaojie*, spune încet avocatul.

— Și mai sunt și stricăciunile pe care le-a făcut camerei ei, continuă madama. Excelență, știați că acestei fete îi place să stârneasă mici incendii?

— Cât vrei? întreabă Zanhua printre dinți. Spune o cifră.

Nașa așteaptă un pic, o actriță care așteaptă să pronunțe fraza-cheie.

— Două mii de yuani, spune ea.

Yuliang îl privește pe Zanhua la timp pentru a-1 vedea cum se cutremură. Asta este, se gândește ea. S-a terminat. Așteaptă ca avocatul Wen și Zanhua să plece jigniți. Să își ridice mâinile neputincioși și să dispară din viața ei. Și totuși, spre surpriza ei, ambii rămân la

locurile lor, cu toate că Zanhua este puțin agitat. Pe fereastră, cerul albastru și soarele le dau binețe gratis.

— Ai demonstrat ceea ce aveai de demonstrat, spune avocatul sec. Fata este profitabilă. Mai ales din moment ce în două treimi din timpul petrecut aici nu ai plătit impozitele pentru ea. Își ia abacul și începe să împartă bilele, cu degete atât de subțiri, încât parcă se încurcă. Să văd. Chiar și presupunând că ai plătit taxele cuvenite... amenda pe zi... cât mai era, zece? Douăzeci?

•— Nimeni nu dă atenție acestei reguli, protestează femeia. Noi deja plătim poliția și blestemații lor de bani pentru protecție. Dacă mai plătesc și taxe, unde ajung?

— Din păcate, legea nu este interesată de acest aspect, spune avocatul Wen. Și-a făcut înțeles punctul de vedere, pune abacul jos. Ți-aș mai sugera să te încrezi în sfatul onorabilului Li cu un pic de precauție. Recent, au existat plângeri la adresa lui. China nouă, moralitate nouă. Toate astea. Unii spun chiar că aceste case de flori vor fi scoase în afara legii. Dar sunt convins că asta ți-a spus și el.

Gura madamei, o mărgică pictată în roșu, se schimonosește în timp ce se întoarce cu răutate spre Yuliang.

— Ești o prostituată cum n-am mai văzut, varsă cuvintele. Tu crezi că el te salvează. Își mută ochii vopșiți spre Zanhua. Știți, nu-i așa, domnule inspector, că fetele acestea nu se schimbă, de fapt, niciodată? Sigur, le puteți lua de aici, de la noi. Dar nu puteți să scoateți rădăcinile. Nu puteți să vă luptați cu soarta.

Buzele lui Zanhua se strâng și mai tare. Când ochii lui se întâlnesc cu ai lui Yuliang, ea încearcă să-i zâmbească. El, pur și simplu, se întoarce.

— Doamnă Ping, spune rece avocatul, să nu uitați de protecția cui se bucură reclamanta. Excelența Sa poate avea un impact important asupra sorții clienților tăi.

— Și ei asupra sorții lui, întoarce ea vorba amenințătoare.

— Îți voi mai atrage atenția că nici un tribunal pe care îl cunosc nu ar trimite un ordin mai mare de o mie. Nici chiar — pufnește — onorabilul judecător Li.

— Hoție! Hoție! Mă veți aduce la faliment.

ⁱⁱ ⁱ
Madama își închide evantaiul pe umăr, nervoasă.

— Îmi pare rău să spun, dar mă cam îndoiesc. Avocatul Wen se ridică. Cu toate că noi nu ne-am supăra dacă toată această chestiune va ajunge la tribunal, dacă insiști.

Se întoarce, făcându-le semn clienților lui să îl urmeze. Matroana îi privește plecând cu ochii din ce în ce mai îngustați, bătând încă darabana cu evantaiul. Este un gest pe care Yuliang îl cunoaște preabine. La Salon de cele mai multe ori prevestește bătaia: chiar și acum spatele i se încordează din instinct. Dar, până ce nu trec pragul de afară al bordelului, madama nu mai spune nimic. Apoi:

— O mie opt sute, latră ea. Îmi este dragă fată. Vreau să fie fericită.

— O mie cinci sute, spune micios avocatul Wen.

— Nu ai inimă, se plânge matroana. O să sfârșesc în cimitirul săracilor. Fără a avea nici bani de coșciug. Se îndreaptă greoi spre Yuliang. La fel ca prietena ta, draga mea. I-ai spus salvatorului tău aici de față despre Jinling? Ce păcat că nimeni nu a ajuns la timp! Sigur, dacă ai fi spus adevărul de la început...

Un moment, lumea din jur tremură ca un miraj. Yuliang clipește. Zanhua o ia de braț.

— Mergi, mormăie el. Mergi cu mine.

Dar Yuliang se trage de lângă el. Fără a se mai gândi a doua oară, se îndreaptă spre madamă, destul de aproape pentru a-i simți mirosul: un amestec grețos de dulce de crizantemă și ginseng.

Ceea ce își dorește, mai mult decât orice altceva, este să o vadă moartă. Se mulțumește însă cu a spune, în sfârșit, ceea ce gândește cu adevărat.

— Să ferească cerurile, îi șuieră ea în față, să ajungi pe undeva pe-aproape de ea. Cu mâna mea te voi scoate de-acolo. Nemernică bătrână cu pielea ca de vacă.

Șocul lungește trăsăturile groase ale madamei. Șuieră repede, apoi ridică o palmă grasușă. Fă-o, o provoacă în gând Yuliang. Dă-mi un motiv să ripostez. În sfârșit.

Dar, în loc s-o lovească, madama își deschide evantaiul negru. Câteva secunde, singurul zgomot care se aude este foșnetul aerului cald pompat în gura ei roșie. Când își revine, închide din nou evantaiul și se îndreaptă șchiopătat spre ușă.

— Scrie înțelegerea, spune ea scurt. În două săptămâni voi trimite după bani. Dacă plata nu va fi făcută, înțelegerea cade.

— Bani îi vor parveni, răspunde avocatul. Dar, indiferent de interval, clienta mea rămâne sub protecția noastră.

Femeia greoaie se holbează la el. Apoi se uită din nou la Yuliang. Un zâmbet triumfător i se întinde pe față.

— Eu n-aș fi, spune ea, atât de sigură de asta, dacă aș fi în locul tău.

În seara aceea, fac dragoste, cu intensitatea aceea stranie și ezitantă care a ajuns să marcheze actul în toate cele câteva ocazii care s-au petrecut. Care acum sunt (Yuliang numără încet, pe degete) opt la număr.

Pare un număr absurd de mic dat fiind timpul îndelungat de când se află sub acoperișul lui. Este și mai absurd să numere, acum, când banii nu mai au nimic de-a face cu treaba asta. Când nu mai are nici un registru în care să se noteze. Și totuși, nu se poate abține. Socoteala nopților ei rămâne un obicei bine înrădăcinat, ca și acela de a sta trează până la răsărit și de a-și controla ganglionii și picioarele ca să se caute de vreo eventuală boală venerică. Acum, zăcând cu spatele ud lipit de pieptul neted al lui Zanhua, se întreabă dacă și la șaptezeci de ani va fi la fel. Dacă va continua să se încordeze la auzul unor pași grei pe scară, să se îngrijoreze când un bărbat se uită la ea și să intre în panică dacă își mută privirea dezinteresat.

În primele săptămâni petrecute aici, Yuliang nu a putut, bineînțeles, să nu se îngrijoreze. Și-a petrecut primele mese, plimbări și nopți de singurătate în mare îndoială; legate nu de intențiile nobile ale „salvatorului” ei, ci de lipsa aparentă de interes carnal dintre ei. Cu tot discursul lui Zanhua despre „demnitatea naturală” și „egalitatea între sexe”, ea se aștepta cu toată ființa să-l vadă apărând la un moment dat în camera de oaspeți unde fusese instalată. Orice alt bărbat aflat în poziția lui ar fi considerat asta dreptul său. Când Pan Zanhua întârziase să facă pasul, ea fusese, la început, ușurată. Dar urmaseră alte nopți de singurătate, iar neliniștea ei crescuse.

Nu pentru că ar fi fost dornică să ajungă în pat cu el. Ar fi fost mai mult decât fericită să nu mai fie nevoită să mai atingă vreodată un bărbat. Dar, din câte știa, nici un bărbat normal n-ar lua o târfa acasă dacă nu ar vrea s-o aibă cu totul. Și cu siguranță nu ar pierde timpul ținându-i prelegeri despre lume dacă nu ar avea de gând să o trimită înapoi în ea.

Așa că așteptase, ascultând cuminte atunci când el avea chef să vorbească despre politica în care credea sau despre vreun filozof francez, american sau din dinastia Ming. Își împărtășea cu el opiniile când era întrebată, uimitor de des. Zâmbea, așteptând vreun semn care să definească relația dintre ei.

Trecuseră aproape cinci săptămâni până să vină acest semn, și se dojenea că nu-1 așteptase.

Se uita (așa cum o face adesea, în ciuda dezaprobării continue a lui Qian Ma) la muntele poemului-tablou de pe hol. Atrasă de el ca întotdeauna, își întinsese un deget cu care, fără să-și dea seama, atinge sticla.

— Ah, spusese Zanhua. L-ai descoperit pe bătrânul Shi Tao.

Stătea chiar în spatele ei - nu-I auzise intrând.

Retrăgându-și mâna repede, Yuliang văzu că lăsase o urmă mică pe geam.

— Îl... îl admiram, se bâlbâise, privind amprenta mică, rotundă, cum dispare.

— Este foarte vechi. Are mai mult de patru secole.

— Trebuie să fie foarte prețios, spusese Yuliang, reamintindu-și primele cuvinte pe care Qian Ma i le adresase: „Valorează mai mult decât toată viața ta, de la început și până la sfârșit“.

— Ca valoare? Da. Zanhua se gândise o clipă. Ți place?

— Da. Yuliang rostise acest cuvânt cu tărie, ca să contracareze provocarea lui și pentru că acest verb, a plăcea, nu reușea să descrie cum trebuie sentimentele pe care i le stârnea tabloul.

Gazda ei își trecuse degetele pe scrisul ca de păianjen, citindu-i cu voce tare, din obișnuință:

— „Ploi grele și rafale groaznice de vânt însoțesc primăvara. Ușa este închisă la apus; anotimpul nu poate rămâne.“ Un moment păruse că se gândește la asta intens. Apoi, dintr-odată, se întorsese cu fața spre ea: A fost un cadou pe care l-am primit în ziua nunții mele.

O clipă lui Yuliang i se oprise respirația.

— Sunt sigură că este foarte frumoasă, reușise să îngaime.

Răspunsul venise din reflex. Era acela pe care îl dăduse întotdeauna în momentul în care bărbații își inventau neveste din nimic, precum magicienii.

— Părinții mi-au ales-o. Eram niște copii. (Ea îi simțise privirea zăbovindui-i pe față.) M-am împotrivit, bineînțeles. Mă trimiseseră la Tokio ca să învăț căile noi, doar pentru a mă chema acasă și a arunca pe fereastră toate învățăturile. Își frecase ușor nasul de parcă această amintire ar fi fost cuibărită acolo precum o durere de cap sau începutul unei răceli. Un refuz ar fi dezonorat pe toată lumea. Fata începuse deja să amenințe cu sinuciderea. Așa că m-am căsătorit cu ea. Răsese scurt: Sigur, când m-am alăturat mișcării de secesiune am murit pentru toți ai mei. Căsătoria asta nu a făcut decât să îmi amâne execuția.

— Execuția?

— O metaforă, răspunsese rapid.

Yuliang își mușcase buza.

— Ai... ai și copii?

— Doar unul.

— Un fiu?

El dăduse din cap.

— Născut anul trecut. Ea va rămâne în Tongcheng până ce fiul meu va începe școala. Părinții ei sunt acolo. Este mai ușor. Dar, continuase el, nu asta contează.

— Dar ce contează? Întrebuse ea. Nu fals, ci cu o insistență ciudată: brusc, chiar simțea nevoia să știe.

Zanhua își mișcase o clipă buzele fără a rosti vreun cuvânt.

— Nu ne potrivim, spusese până la urmă.

Yuliang își lăsase capul în jos, încercând să-și înfrângă un zâmbet trist. Din toate cele pe care bărbații le spuneau ca să justifice ceea ce făceau, „nu ne potrivim“ era fraza cel mai des întâlnită. Își adusese aminte de Suyin anunțând în timpul hlizelilor de la masa de prânz:

— Ceea ce vrea, de fapt, să spună este: nu ne regulăm!

Își adusese aminte și de altcineva — Xiaochen? — ciripind:

— Nu, nu! Ea nu mă lasă să-mi eliberez marele lujer de jad în portalul dosnic rubiniu!

O clipă, extrem de scurtă — cea mai scurtă —, Yuliang simte ceva ce poate fi asemănat cu dorul. Nu pentru Salon în sine, bineînțeles, nu pentru bărbați, pentru orele lungi, pentru rușinea crasă a tuturor lucrurilor de acolo. Ci pentru imunitatea pe care poziția de floare o oferea față de acest soi de vulnerabilitate deosebită și stranie. De

vocea aceea slabă care îi șoptea acum în urechi: A mințit. Și acum te va părăsi.

— Motivul pentru care nu ți-am spus, zisese el, ca și cum ar fi auzit șoapta la rândul său, este acela că nu contează deloc. În mintea mea, nu a avut loc nici o căsătorie.

La auzul acestor cuvinte, Yuliang nu se putuse abține să nu râdă.

— De ce nu?

— O adevărată căsnicie se face printr-o unire a minților și a inimilor. Nu prin intermediul pețitorilor sau al potențialilor cuscui. O căsnicie adevărată este aceea în care bărbatul și femeia consideră că sunt potriviți unul pentru celălalt. O căsnicie adevărată...

O privise intens o clipă, cu respirația accelerată și îmbujorat. Apoi, brusc, o trăsesese către el.

Mă va săruta, se gândise Yuliang bucuroasă. Aici. Acum. Simțise mâinile funcționarului, surprinzător de puternice, pe mijlocul ei și tremurase la atingerea buzelor sale de urechea ei. Îi auzise inima, bătând așa de tare, încât i se părua imposibil să nu-i rănească pieptul. Mai auzise și zgomotul metalic al telefonului care îi făcuse pe amândoi să tresară speriați.

Zanhua gemuse, apoi îi dăduse drumul.

— Trebuie să plec, spusese el, la a doua sonerie. Vorbim mai târziu.

— Când? întrebă ea slab.

— Când o să mă întorc de la Shanghai, peste o săptămână.

Și se retrăsese. Îl auzise răspunzând la telefon cu o voce mult prea puternică („Wei! Aici inspectorul Pan. Da, centrala, faceți-mi legătura...“), chiar dacă trebuia să răsună până departe, într-un oraș necunoscut. Yuliang se îndreptase încet spre curte, unde și rămăsese câteva momente în lumina din ce în ce mai slabă a după-amiezii.

Prin porțile în formă de lună intrau strigătele și trăncăneala străzii: vidanjori bătând din tobele lor de tinichea, un vânzător de carne de tigru cu pachetelele lui de hârtie îmbibată în grăsime („Vindecă astma! Fiți neînfricați și puternici cu fetele!“). Un câine lătra, iar ea se întrebase vag dacă era unul dintre animalele acuate-n piață sau dacă aparținea cuiva, până ce auzise un bărbat aproape lătrând și el:

— Napoleon! Mișcă-te odată, cârlionțatule!

Yuliang își dăduse capul pe spate pentru a simți mângâierea soarelui. Închisese ochii și privise felul în care lumina se înroșea prin filtrul

pleoapelor. Și și-a imaginat-o pe *da taitai*, prima soție. îmbrăcată într-o rochie roșie, călătorind în lectica de aceeași culoare spre casa logodnicului său. O văzuse sorbindu-și vinul dintr-o cupă legată de cea a lui Zanhua printr-un fir roșu. Schimbând jurăminte, cu capul înveșmântat în roșu, plecat cu sfială. Nu a fost o căsătorie adevărată, spusese el. Și totuși, senzația care pusese din ce în ce mai mult stăpânire pe ea fusese gelozia.

Yuliang considerase întotdeauna că gelozia e o boală. Însă nu îi mai părea așa. Aburii înțepători nu-i întorceau stomacul pe dos, ci îi puneau ordine în gânduri. Și, când deschisese ochii, decizia era luată.

În aceeași seară, târziu, după ce luminile fuseseră micșorate, iar Qian Ma se retrăsese în camerele sale, Yuliang dăduse pătura la o parte. Ridicându-se, se despletise și se pudrase ușor. Apoi urcase scările ce scârțâiau spre dormitorul principal. Intrase cu frică, pe jumătate așteptându-se ca el s-o gonească dezgustat. Sau, mai rău, ca sexul să-și exercite strania lui alchimie inversă și să-l transforme, din salvatorul ei, într-un bărbat din șirul lung care-o mințiseră, se culcaseră cu ea și apoi plecaseră.

Și totuși, Pan Zanhua nu făcuse nici unul din aceste lucruri. O privise cu ochi grei, ca și cum ar fi fost o imagine pe care încerca s-o deslușească de la distanță, sau în ploaie. O întrebase dacă era sigură. Și, când Yuliang dăduse din cap și se așezase, tăcută, lângă el, în pat, parcă-i venise să plângă.

În timpul ce urmase, îi susținuse privirea într-un fel în care nu o mai făcuse nimeni, niciodată. Părușe conștient de mintea ei, de inima ei, de plăcerea ei. Îi pusese întrebări care prin noutatea lor o lăsaseră fără glas: Te doare? Este prea repede? Și totuși, partea cea mai uimitoare fusese blândețea cu care o atinsese. De parcă ar fi fost pură și fragilă ca prima pojghiță de gheață a iernii.

Una peste alta (se gândește Yuliang acum, mângâindu-i cu grijă părul), fusese cel mai ciudat și blând fel în care o atinsese vreodată un bărbat. Și, cu toate că buzele și degetele sale nu-i treziseră aceiași fiori delicioși precum Jinling, îi oferiseră o senzație aproape ntai puternică: senzația de siguranță. O siguranță absolută. Yuliang o simțise din nou când o dusesse de două ori în pat în ziua întoarcerii sale din călătorie. De atunci, făcuseră dragoste cel puțin o dată pe zi și, cu

fiecare nou act, șterseseră mai mult și mai mult din distanța aflată între ei.

Și totuși, acum, îngrijorarea o sâcâie precum un cățelandru nervos. La un total de o mie cinci sute de yuani, fiecare tăvăleală valorează în jur de două sute. Două sute!

Nu mai socoti, își spune. Nu te mai gândi. Nu te mai gândi la asta.

Zanhua se întoarce spre ea, adormit.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic.

— Prostii. Tocmai ai oftat de două ori.

Yuliang se gândește la opțiunile pe care le are. Dacă îi spune adevărul, încalcă o regulă nespusă: aceea că, în ciuda sincerității cu care discută despre săracii Chinei, despre femeile ei și despre istoria ei (și, asemenea multor patrioți, Pan Zanhua pare că vede China ca pe o întrupare a tuturor acestor lucruri: o femeie săracă cu o istorie veche, glorioasă), rădăcinile mânjite de noroi ale lui Yuliang trebuie să rămână îngropate. În puținele ocazii când adusesese vorba despre Salon, el se crispase, apoi schimbase subiectul. De fapt, până și întâlnirea din dimineața aceasta fusese anunțată atât de sec, de parcă ar fi fost un rând citit din telegramele pe care le primește frecvent de la guvern:

— Am găsit pe cineva care să ne ajute să-ți clarificăm statutul, îi spusese Zanhua. Un avocat. O să te duc la el mâine. Atâta tot.

— Adevărul, spune acum Yuliang, este că mă gândesc la taxă. La taxa pe care noi... tu... avocatul Wen a stabilit-o astăzi.

— Ce e cu ea?

— Este... pare așa de mare, spune, cu grijă.

Simte un nod în gât în timp ce el o privește în tăcere. Apoi se apleacă pentru a-și lua ceasul.

— Este aproape șase. Suntem așteptați la cină, rostește revoltat, ca și cum timpul s-ar fi strecurat pe furiș pe lângă el, fără actele necesare.

Yuliang nu mai întreabă nimic în zilele care urmează. Dar nu poate să-și scoată suma de tot din minte — o mie cinci sute. Își spune că sigur va plăti, că i-ar fi zis dacă n-ar fi avut de gând. Doar este un om de cuvânt. Dar, de fiecare dată, se gândește: chiar dacă îi redă libertatea, ce-o să se schimbe? Pericolul ca el să plece va continua

s-o bântuie. Și, dacă face asta, pe Yuliang o așteaptă mai mult decât o simplă bătaie. Bătaile (acum știe prea bine) sunt pentru neascultare. Nu pentru trădare. Răscumpărată sau nu, fără Zanhua alături de ea, Yuliang se îndoiește că va reuși să supraviețuiască o săptămână.

Termenul-limită este în două săptămâni. Apoi în zece zile. Apoi într-o săptămână. Nu mai număra, se gândește ea. Nu te mai gândi, își trece zilele la fel de tăcută precum broasca țestoasă a lui Mi Fu, concentrându-se pe lista de cuvinte pe care Pan Zanhua i-a pregătit-o la rugămintea ei. „Victime“, a scris ea de nenumărate ori. „Franța. Franța. Expansiune imperialistă. Căpetenie militară. Căpetenie militară. Răufăcători.“ Apoi, „decapitări“.

În ciuda acestor lecții sumbre, descoperă că, totuși, este fericită, îi place să învețe: emoția cuceririi unui cuvânt, apoi a altuia. Emoția de a-1 recunoaște într-un text, deunăzi imposibil de descifrat. Îi plac la nebunie conversațiile cu Pan Zanhua; noua intimitate dobândită de când nu mai împart doar reședința, ci și patul. Și îi place la nebunie să vadă și alte aspecte ale acestui oraș, nu doar banchetele sale.

Zanhua o scoate deseori din casă, la început reluând plimbările lipsite de țință din trecut. Apoi, în din ce în ce mai multe locuri publice; la catedrală, unde vrea să vadă o slujbă duminicală, cu ritualurile ei ciudat de asemănătoare daoismului (mătăanii, tămâie), cu muzica ei de orgă, înfundată. Se duc la noua patiserie-cafenea franțuzească din cartierul colonial, unde comandă savarine și prăjituri Napoleon și cafea, care le este servită în cești minuscule, tivite cu auriu. Yuliang mai băuse cafea și îi plăcuse aroma ei complexă, dură. Savarina arată precum dulciurile arăbești pe care Yi Gan i le adusese odată din călătoriile sale. Dar, când mușcă dintr-una, descoperă că nu este însiro- pată-n miere, ci într-un lichior dulce care face ca ochii să-i lăcrimeze.

Zanhua râde văzând expresia ei. În timp ce romul începe să-și facă simțită în trupul ei bătaia aripilor sale calde, el se întinde și-i ia de pe bărbie o bucată de prăjitură.

— Mai ai multe de învățat, micuță Yu, spune el.

Câteodată se simte tentată să-i spună și ea același lucru: nepăsarea lui față de bârfa din Wuhu o lasă mască. Și totuși, în ciuda convingerilor ei, nu vrea ca aceste ieșiri să înceteze.

Așa că totul continuă: vizite la ceainării ca să mănânce prăjituri și orez prăjit, dulce. Excursii la lacul Wuhu pentru picnic. Se duc

chiar și la operă, să vadă spectacolul *Insoțind-o pe Jingniang acasă*. Este un spectacol de după-amiază, cortina se ridică la o oră la care majoritatea frunzelor și florilor de la Salon sunt afundate în paturile lor reci și umede. Cu toate acestea, între acte și la schimbarea fiecărui decor, Yuliang cercetează audiența, speriată că ar putea să le descopere pe Nașa sau pe Suyin, holbându-se la ea. Povestea este cea obișnuită, aceea a unui brav luptător care se devotează apărării castității unei fecioare. Bineînțeles, în clipa în care dă greș, ea se sinucide.

După aceea, Zanhua o conduce la un restaurant, unde se așază la o masă afară, aproape de luminile puternice ale străzii. Yuliang, deja buimăcat din cauza decorurilor strălucitoare și a costumelor bogate, îl lasă să-i umple paharul cu vin o dată, încă o dată. Curând este de-a dreptul amețită și îmbujorată, bucurându-se de culorile și de mirosurile nopții, chiar și de conversațiile din jur, toate atât de liniștitor de diferite de șoaptele pline de ură care umpleau Salonul. „Așa că îi spun, aude ea, dacă vrei o nuntă modernă, n-ai decât. Dar să fiu a naibii dacă-mi voi îmbrăca copila în alb, de parcă ar fi în doliu după cineva. Numai dacă nu cumva te spânzuri tu înainte!” La stânga lor, un grup de studenți beau și discută despre o piesă vestică pe care unul dintre ei dorește ca școala s-o pună în scenă. „E scrisă de vesticul ăla - nu-mi mai aduc aminte cum îl cheamă. Dar fata din ea, Nora, află că mariajul nu este decât sclavie.” în dreapta, este o masă cu *taitai* bine îmbrăcate. „Copilul era deja mort? Din mila cerului, chiar așa. Până la urmă, era fată. Ultimul lucru de care mai avea nevoie casa aceea erau mai multe prăjituri-lună...”

— Ah, murmură Zanhua. Asta este adevărata răutate.

Yuliang ridică privirea.

— Prăjiturile-lună?

Ei i se pare o tradiție inofensivă: după ce o partidă este aranjată, familia mirelui trimite acasă la mireasă, în dar, prăjituri. Familiile bogate trimit căruțe întregi, lucru care poate fi etichetat drept risipă. Dar rău?

— Nu, răspunde el. Faptul că societatea încă le percepe pe femei strict din punct de vedere al capacității lor de a sluji bărbatul, prin prisma fertilității pântecelelor lor. Ignoră o parte mult mai importantă din anatomia doamnelor.

— Care este...?

— Mentea lor, bineînțeles. Mai bea puțin, *maotai-u*\ îi înroșește ochii și obraji. Este beat, bănuiește ea. Gândește-te un pic, micuță Yu, gândește-te la preaiubita ta doamnă Li! La Jeanne D’Arc! La Qiu Jin, Femeia Cavaler din Lacul de Oglindă!

— Cea căreia i-au tăiat capul pentru că o prinseseră complotând să distrugă dinastia Qing?

Face un semn cu mâna, pentru a alunga acest personaj.

— Mai este și Sofia Perovskaia.

— Perovskaia... Yuliang își întoarce pe deget o șuviță de păr, încercând să-și amintească.

— Rusoaica radicală, intervine el. A încercat să-l asasineze pe Alexandru II.

— N-au spânzurat-o?

— Ba da, ba da. Dar nu asta este ideea. îi face un semn cu bărbia către carafa; ascultătoare, ea umple din nou paharele. Ideea este că a făcut ceva. Nu s-a considerat o floare lipsită de substanță, care trăiește numai pentru decor sau fertilizare. Nu a căzut în capcana frumuseții inutile.

Nu, o avertizează partea pragmatică a minții sale. Nu, nu, nu. Dar și ea este un pic beată acum și *maotai-ul*, al cărui efect este accelerat de accesul neașteptat de furie, alungă toate avertismentele din lume.

— Nu este o capcană de care să te poți feri așa ușor, spune încălzită. Eu n-am avut nimic de zis în - în aranjamentul care am ajuns. Și, pe lângă asta... Se avântă pe un teritoriu interzis, dar nu se poate opri; Și, pe lângă asta, frumusețea nu este lipsită de scop. Este esențială. Este elementul care ne susține mințile. Face parte chiar din combinația care le conferă măreție. Indiferent dacă sunt minți de femeie sau de bărbat.

Nu asta își propusese să spună, dar cuvintele se rostogolesc cu atât de mare pasiune, încât știe că sunt adevărate. Frumusețea este aceea care, cel puțin în parte, a susținut-o în toți acești ani petrecuți în iadul fetid al Salonului. Poemele lui Li Qingzhao. Albul mat al brațului lui Jinling, mâinile ei grațioase ca de fildeș. Pantofii de nuntă... la gândul acesta, o încearcă un sentiment de pierdere care o înțeapă asemenea unei dureri fizice. Ca toate celelalte lucruri ale sale, și ei sunt încă la Salon. Nașa nu i le va trimite până ce nu va fi răscumpărată.

— Eu nu spun că frumusețea nu are nici un rol, continuă Zanhua. Ci numai că se poate... abuza de ea. Toată această idee cu picioarele de crin, de exemplu. Este grăitoare pentru cât de greșit, sau chiar malefic, poate fi manipulat conceptul de frumusețe.

— Unii ar putea spune că nu este atât un mijloc prin care bărbații le controlează pe femei, cât invers, îl contrazice Yuliang. Eu cunosc fete care au primit de la bărbați tot ceea ce și-au dorit, doar dându-și jos pantofii.

Cele două matroane de la masa alăturată o privesc dezaprobator; asemenea lucruri nu se discută cu bărbații. Yuliang își mută ochii de la ele.

— Oricum, noi nu avem nici un cuvânt de spus. Mama mi-a legat picioarele pe când aveam șapte ani, așa cum mama ei i le legase la rândul său. Așa trebuia. Fără să îl privească, adaugă: Picioarele soției tale nu sunt legate și ele?

O clipă, aproape că nu-i vine să creadă că a întrebat așa ceva. Când se încumetă să-și ridice privirea, pe fața lui se citește o expresie ciudată.

— Te rog să mă ierți, spune moale. Nu reușesc să mă abțin și să nu mă întreb lucrurile astea. Nu am nici o idee despre cum arată.

Pentru prima dată, el nu se împotrivește scuzelor ei. Soarbe lung, își privește mâinile.

— Da, sunt legate. Se spune că au lungimea perfectă. Dar acesta este unul dintre lucrurile greșite. Vezi tu, și ea a spus că nu a fost decizia ei. Chiar și atunci când i-am zis că există metode... Oftează: Și, adu-ți aminte, nu picioarele tale au fost acelea care ne-au adus împreună.

— Ci fața mea frumoasă.

O spune în glumă. El îi răspunde cu o vehemență care aproape că o sperie:

— Ai fost tu. Cuvintele tale. Mintea ta. Până să le folosești, pentru mine nu erai decât o fată frumoșică. Când te-ai întrecut cu mine în poeme, atunci am văzut mai mult.

Îi susține privirea o clipă. Fără voia ei, Yuliang roșește.

— Am participat la întrunirile Ligii împotriva legării picioarelor când am fost la Shanghai, continuă. Am pe undeva broșurile lor. Te pot ajuta să le dezlegi. Se apleacă pe masă spre ea. Și vei rămâne tot frumoasă, spune moale. Iar pentru mine, vei fi mai frumoasă. Vei fi liberă. Liberă de tirania bărbaților.

— Liberă de tine, vrei să spui? După aceea mă vei părăsi?

Din nou, vrea să fie o glumă. Dar privirea pe care i-o aruncă acum este atât de rănită, încât inima-i stă în loc.

— Cu toții pleacă, spune ea cu voce stinsă. Mint. Apoi pleacă.

O clipă tac amândoi. Apoi mâna lui o acoperă pe a ei.

— Trebuie să înțelegi ceva. Eu nu sunt ca toți ceilalți. Am spus că voi avea grijă de tine. Pe vede. O strânge de degete atât de tare, încât o doare. Yuliang, eu nu te voi minți niciodată, îi zice. Eu nu o să te părăsesc.

Uimită, vede că ochii lui sunt plini de lacrimi. În afara ieșirilor plângărețe ale clienților de la Salon, care băuseră sau cheltuiseră prea mult, este prima oară când vede un bărbat cu ochii-n lacrimi de-adevăratelea.

— Spune-mi că mă crezi, îi cere el. Este important.

Îi trebuie ceva timp pentru a reuși să rostească cuvântul. Când, în sfârșit, reușește, este o șoaptă abia auzită - mai mult o rugăciune oftată decât o afirmație:

— Da.

Știe că ar fi trebuit să spună mult mai multe. „Îți mulțumesc. M-ai salvat.“ Totuși, privirea pe care el i-o aruncă este atât de caldă și de ușurată, încât Yuliang o simte până în cel mai mic dintre degetele sale chinuite.

Două zile mai târziu, după ce Zanhua a plecat cu treburi în oraș, Yuliang se retrage la biroul lui să studieze. Ca de obicei, i-a lăsat pe birou o pagină plină de caractere pe care ea trebuia să le copieze și să le învețe. De data aceasta însă, mai vede ceva — o fotografie alb-negru de felul celor pe care pețitorii le fac cadou potențialilor miri. Cu inima bătându-i nebunește, Yuliang ridică imaginea înrămată. Fata din ea stă așezată într-un scaun lăcuit și pictat. Pare foarte tânără, nu mai mare de paisprezece ani. Părul îi este împodobit cu flori și strâns pentru a i se putea vedea mai bine fața. Ochii ei sunt mari și extraordinar de limpezi, urechile, delicate și frumos alcătuite, din ele curg râuri de jad. Poartă o jachetă de mătase și pantaloni largi, asortați, ridicați exact cât trebuie pentru a dezvălui privirii o pereche perfectă de crini aurii. Picioarele, împodobite cu papuci bogat brodați

cu tocuri din lemn, ar părea minuscule chiar și în palma unui bărbat de talie medie.

Trăsăturile fetei, deși cuceritoare, par la fel de lipsite de viață precum ale unei păpuși. Nimic nu poți ghici ce-ar putea-o mișca, ce-ar putea-o face să râdă sau să plângă. Este pur și simplu un produs expus pe piață, ca alte sute sau chiar mii prezente în cataloagele pețitorilor. Singurul lucru care o deosebește este faptul că părinții lui Zanhua au ales-o pe ea.

Ochii i se îndreaptă spre lista de pe masă. Legătură (\$11), scrisese el. Frânghie (Îl). Oprimare (Eiâ). Yuliang își trece mai întâi degetele peste ele, stabilindu-și absentă în minte ordinea mișcărilor. Până la urmă, ușor înfrigurată, împinge poza în cel mai îndepărtat colț al biroului. O întoarce cu fața în jos. Apoi ridică penița și începe să lucreze.

Cincisprezece

În aceeași săptămână Zanhua se trezește și propune o excursie la niște grădini aflate un pic mai la vest de oraș.

— Nu trebuie să te duci la slujbă? îl întreabă Yuliang, desprinzându-se din brațele sale (unde, își dă ea seama surprinsă, dormise toată noaptea).

— Se descurcă și fără mine o zi, răspunde Zanhua, mângâindu-i coapsa. În plus, este cazul să-mi iau o vacanță.

Yuliang se uită la el, uimită. Pan Zanhua este omul cel mai muncitor din câți a cunoscut. Pleacă în fiecare dimineață în zori să își supravegheze funcționarii, ajunge acasă târziu în cele mai multe dintre seri, tras la față și obosit. Și totuși, după cină muncește din nou în biroul său, îmbrăcat în robă, citind telegrame și revăzând formulare până la miezul nopții. În toate săptămânile pe care le-a petrecut la el nu l-a văzut niciodată luându-și o zi întreagă liberă și, în timp ce el o trage lângă trupul lui, gândul acesta începe să o neliniștească. O întrebare plutește în aer, când el îi sărută gâtul. Un moment mai târziu, totuși, dispare, reîntorcându-se în colțișorul de unde ieșise, iar buzele lui îi zăbovesc pe trup.

Parcul nu este prea aglomerat când ajung; plimbându-se pe aleile de pământ, trec pe lângă copii, studenți, vizitatori sosiți din alte părți ale țării. Sunt și câțiva străini: un bărbat îmbrăcat într-un costum kaki și soția sa, un iezuit cu sutană neagră, întins lângă iaz. Când trec pe lângă el, Yuliang se uită peste umărul lui ca să vadă scena delicată immortalizată în cărbune negru. Omul acela capturase cu talent aplecarea sfioasă a sălciilor, bobocii palizi reflectați în apele negre de dedesubt.

Zanhua, observându-i interesul, încetinește pasul. Când preotul își ridică privirile, ochii-i sunt palizi ca prima rouă a dimineții.

— *Bonjour, monpere*, salută el, folosind franceza pe care o învățase la Tokio de la un profesor rus.

— Nu știam că desenează și flori, murmură Yuliang continuându-și plimbarea. Eu am crezut că nu pictează decât imagini cu fiul zeului lor. Și cu fecioara pe care o proslăvesc.

— Desenează și pictează multe lucruri. Ei au fost cei care au introdus arta vestică în China. Ai auzit de Lang Shining? Yuliang clatină din cap. Numele lui adevărat a fost Giuseppe Castiglione. Era italian - preot, ca și acesta de aici. Cu vreo trei sute de ani în urmă. A locuit în Orașul Interzis și acolo a studiat pictura noastră.

Își consultă ceasul pentru a treia oară în dimineața aceea.

— Ne întâlnim cu cineva? întreabă Yuliang, curioasă.

El neagă.

— Din obișnuință. De obicei nu-mi iau vacanță.

Nici eu, aproape că spune ea, dar se oprește la timp. În schimb rostește:

— A pictat precum chinezii acest Casti... Casd... acest italian?

— El a îmbogățit arta chineză cu elemente vestice. Ai auzit vorba „spirit chinezesc, tehnică vestică”? Yuliang încuviință. El a fost primul care a aplicat acest concept în artă. Vezi tu, el a înțeles că modalitățile tradiționale nu trebuie să se pună de-a curmezișul celor noi. Că se pot completa unele pe altele, precum yin și yang. Nu trebuie să se afle în conflict. Arată spre preotul care începe să se piardă din vedere. Iezuiții au fost cei care au deschis o școală de artă vestică pentru băieți în Shanghai. Se numește... cum se numește? Siccawei, cred. Își mângâie bărbia, gânditor. Prietenii mei mi-au spus că în Concesiunea franceză s-a mai deschis una. Un tip tânăr care picta decoruri pentru studiourile

de fotografie - nu-mi aduc aminte numele lui. Dar se pare că a făcut adevărate furori aducând fete goale.

— La școală? Întreabă ea, șocată.

El zâmbește încurcat.

— Numai pentru ca băieții să le poată desena.

Yuliang se uită la el.

— Deci, școala aceasta nu primește decât băieți?

— Cred că da. Ridică o sprânceană. De ce? Ai vrea să te înscrii?

Nu se știe de ce, dar roșește.

— Oh, nu. Sigur că nu.

Totuși, este cuprinsă de emoție la un asemenea gând: o școală unde se studiază arta! Pare revoluționar, la fel ca și idealurile preaiubitului Sun Yat-sen, pe care el a pus-o să le repete în scris până le-a învățat pe de rost. Unu: Alungați-i pe manciurieni. Doi: China a chinezilor. Trei: China republică. Patru: Egalizarea împrăștiată cu pământ. Yuliang încearcă să-și imagineze cum ar arăta o asemenea societate. Dar singura educație de care a avut parte a fost cea dată de unchiul său. Apoi de Salon.

— Vorbind de îndatoriri, spune Zanhua, aș vrea să mai adaug câteva chestiuni politice la lecturile tale. Ai auzit de periodicul *Tineretul nou*? Promovează dezvoltarea științifică, democrația. Bazele sale au fost puse de Chen Duxiu, un prieten. Acum el este în Japonia. Dar am luptat împreună pentru republică... Micuță Yu, unde mergi?

— Ce? Yuliang se oprește.

Fără să-și dea seama se întorcea spre locul unde se afla preotul.

— Ești obosită? Întreabă el. Ne putem întoarce.

— Sunt bine.

Începe din nou să meargă, dar nu înainte de a-1 privi pe artist încă o dată. Acum blocul lui de desen nu mai este decât un dreptunghi mic, alb, iar roba, o pată neagră pe fundalul apei argintii.

Două zile, Zanhua pleacă la muncă în fiecare dimineață și se întoarce, ca de obicei, la ora cinei. Îi citește noutățile și transcrie termenii importanți pe care ea trebuie să-i copieze (Capitalist: Hegemonie: lătil. Libertate: §). Când, în dimineața celei de-a treia zile, Yuliang își adună curajul să-l întrebe, el îi scurtează vorba cu un simplu:

— Da.

Atât expresia chipului, cât și tonul o conving că nu va mai continua această conversație. Așa că își petrece ziua într-o stare de relaxare suspendată. Este conștientă de libertatea ei (£l ffi). Dar nu este convinsă. Și, până seara, nici nu înțelege cum de-a reușit.

În drum spre curte, unde merge să studieze în lumina ei favorită a zilei (luminiscenta moale ca bumbacul a după-amiezii târzii), Yuliang se oprește puțin în holul de la intrare. Băgându-și caietul sub braț, mângâie cu degetele peretele și nu-i vine să-și creadă ochilor.

Este gpl. Nici urmă de Shi Tao, de parcă nu fusese acolo niciodată.

— Qian Ma! strigă. Bătrâna servitoare apare, ducând pe o tavă un urcior și un vas. Ta... tabloul, rostește Yuliang tremurând.

— Care tablou?

— Tabloul, repetă Yuliang arătând locul gol. Shi Tao. De când lipsește?

Qian Ma se gândește.

— Cred că... da, omul a venit după el miercuri.

— Care om?

— Omul care a fost trimis aici să-l ridice, spune Qian Ma. Rar, ca și cum Yuliang ar fi idioată. Omul pe care conașul mi-a spus să-l aștept.

Miercuri, se gândește Yuliang. Miercuri. Un moment, gândurile sale împrăstiate nici măcar nu pot localiza ziua. Apoi își amintește: miercuri se duseseră la grădini. Excursia pe care Zانبua o făcuse să pară un impuls de moment. Acum își dă seama că nu mai anunțase pe nimeni de plecare. Nici un comisionar la docuri, nici un telefon la biroul lui. Probabil că le spusese cu o zi înainte.

îndurerată, privește peretele.

— Cum... cum arăta?

— Conașul? întreabă Qian Ma, cu surpriză exagerată.

— Nu, nu. Bărbatul.

Qian Ma, savurând frustrarea lui Yuliang, își ia un răgaz de câteva secunde.

— înalt, spune în sfârșit. Cu o tunsoare ciudată. Fără coadă. Dar nu ca diavolii oceanelor. De parcă și-ar fi tăiat singur părul.

Servitorul Salonului. Tulburată, Yuliang atinge din nou zidul. Spațiul gol din fața ei este dovada vie de care ar avea nevoie să fie sigură că Zanhua s-a ținut de cuvânt, că va rămâne. Și totuși, pironind cu

privirea zidul golaș, nu simte ușurare, ci durere la pierderea a ceea ce, acum realizează, era pentru ea un mic miracol zilnic. O minune de cenușă, apă și pensulă. Valorează mai mult decât toată viața ta, de la început și până la sfârșit, îi spusese Qian Ma, iar acum Yuliang crede în aceste vorbe.

— Doamnă? Tonul lui *amah* răpește cuvântului tot respectul pe care îl poartă.

Yuliang își desprinde privirea.

— Da?

— Tava aceasta este prea grea pentru mâinile mele bătrâne.

Yuliang privește o clipă în ochii apoși ai lui Qian Ma. Și, în momentul acela, observă că s-a mai schimbat ceva: în sfârșit, a reușit să treacă dincolo de disprețul bătrânei. Nu pentru că aceasta a încetat să o urască. Pur și simplu, în noua ordine lipsită de Shi Tao, a încetat să mai conteze.

— Da, spune Yuliang prudentă. Adică, du-te. Dar întoarce-te imediat. După ce vei umple vasele pentru stăpânul Zanhua, du-te și încălzește apă pentru mine.

Fața ridată se încruntă și mai tare.

— Ce anume?

— Apă, repetă Yuliang. Apă fierbinte. Multă, multă.

Nu este obligată să-i explice unei biete servitoare. Dar o face. Doar pentru a se auzi spunând-o:

— Cred, zice, c-o să fac o baie.

Șaisprezece

— Cină la ghilda sării, spune oftând Zanhua o săptămână mai târziu, ajungând acasă și găsim în hol o invitație. N-ajunge că acum pretind cu toții că mă simpatizează, odată cu revenirea generalului Sun.

— Ar trebui să te duci, îl mustră Yuliang din ușă. Ai o datorie.

— Față de cine?

— Față de... față de națiune, spune, gesticulând vag. Dacă nu le accepți banii, măcar nu le insulta mâncarea.

— Yuliang, nu este mâncarea lor, râde el. Este plătită din fondurile furate pe care biroul meu ar trebui să le încaseze.

— Dar cum o să dea refuzul tău repetat? Este a treia invitație căreia nu-i dai curs.

Este pentru a treia oară în trei săptămâni când Zanhua refuză invitația grupurilor pe care le supraveghează. Iar acest fapt o îngrijorează. Pentru că, oricât de mult s-ar bucura de atenția lui Zanhua - aproape la fel de mult pentru lucrul în sine, cât și pentru că îi oferă dovada că locul ei este într-adevăr aici -, e, de asemenea, conștientă de fragilitatea poziției lui în ierarhia nu prea strictă a lumii de afaceri din Wuhu. Yuliang îi cunoaște pe oamenii aceștia pe care el îi umilește și îi desconsideră. Știe că n-au nici un scrupul. Salonul a cultivat politicieni care au căzut în dizgrație atât de repede, încât, în mai puțin de o lună, se ascundeau de recuperatorii Nașei.

— Micuță Yu, ce s-a întâmplat? întreabă Zanhua. Deja vrei să mă vezi plecat de-acasă?

— Știi că nu-i așa.

— Bine. Ți-am adus ceva. Acesta este periodicul de care îți povesteam.

Yuliang ia revista.

— *Tineretul noul* citește ea încet.

— Da. ' ,

Se îmbujorează de plăcerea victoriei. Dar atenția i se îndreaptă rapid spre opera de artă de pe copertă. Ea înfățișează două mâini puternice care se reunesc pe un glob imens. Una este un pic mai închisă la culoare, bătătorită și musculoasă precum a unui țăran. Curioși, ochii îi poposesc pe caracterele pictate de artist dedesubt. Bineînțeles, nu reușește încă să le deslușească. Se gândește să-l roage pe Zanhua, dar acesta se îndreaptă deja spre birou.

Oftând, lasă ziarul jos, atingându-1 invidioasă încă o dată cu mâna sa, care (nu se poate abține să nu observe) pare mică și ciudat de vulnerabilă.

Și în serile următoare Zanhua cinează tot acasă și ia micul dejun târziu, dând dovadă de o nepăsare aproape rebelă pentru programul, vorbele și planurile sale. Trăiesc așa cum Yuliang își închipuie câteodată că o fee tinerii căsătoriți din locuri exotice precum New Yorkul, Shanghaiul și Parisul: mâncând, vorbind, retrăgându-se deseori în dormitor să facă dragoste. El o atinge tot timpul când îi verifică scrisul, îi dă părul la o parte din ochi, îi îndepărtează câte o geană căzută

pe obraz. Yuliang este, încă, mai reținută. Dar, încet-încet, își dă seama că începe să împărtășească cu el nu doar munca pe care o depune în timpul zilei, ci și gândurile care îi vin în absența lui. Vorbește despre cea mai nouă superstiție a lui Qian Ma:

— Crede că mașinile vestice au spirite rele în ele!

Despre o gravură înfățișând o fabrică din Anglia:

— Asta vrei să spui prin muncă și capital?

Despre o femeie străină pe care o văzuse și ale cărei mâini și picioare erau aproape la fel de mici ca ale ei:

— Ești sigur că nu le leagă?

El clatină din cap.

— Absolut sigur. Dar unele dintre ele își mai leagă taliile.

Mai există o observație pe care Yuliang se luptă să nu i-o mărturisească - cel puțin la început: propria ei fascinație, din ce în ce mai puternică, pentru viață și reflectarea ei în desen.

Mâzgălituri, asta le consideră. Micile și neînsemnatele ei încercări: fructe minuscule, flori, fețe de maimuță. Din când în când câte un dragon încununat cu capul lui Qian Ma. Acestea sunt desenele care, aproape fără voia ei, înmuguresc și se desfac pe marginile caietului ei. În ochii ei, imaginile acestea sunt la fel de prost realizate precum desenul acela plin de durere prin care încercase să o readucă la viață pe Jinling. De mai multe ori, înspăimântată de felul în care creionul ei maltrata florile, își jurase să se oprească. Și totuși, imaginile care deformează continuă să se materializeze irezistibil. Este aceeași nevoie care odată o făcuse pe Yuliang să stea trează toată noaptea pentru a broda pe haine bujori și piersici proaspete. Dar, descoperă ea, există ceva cu totul eliberator în cerneală și cărbune. Descătușată de fir, poate transforma în realitate fanteziile sale — copaci care foșnesc, flori ce se veștejesc. Când imaginile sunt prea proaste, soluția e simplă: Yuliang nu face decât să rupă pagina și să o ia de la capăt. Iar și iar...

Cum din ce în ce mai mult din timpul destinat studiului este dedicat artei, începe să-și facă probleme când vine vremea să-i prezinte lui Zanhua foile cu „tema”; i se pare imposibil ca el să nu o dojenească pentru că nu se străduiește mai mult. Spre uimirea ei însă, nici nu pare să observe că literele pentru realizarea cărora se chinuia înainte ore întregi sunt acum expediate în jumătate din timp, în mare grabă.

El îi laudă penița, delicatețea surprinzătoare a execuției. Până într-o zi, când rămâne acasă și lucrează în biroul său.

Yuliang este trântită în patul lui de sus, cu instrumentele de scris. Relaxată și învăluită într-o ceață visătoare de ploaia care bate în ferestre, se gândește la preotul francez pe care-1 întâlniseră; la îndemânarea cu care mâinile acelea cărnose surprinseseră frumusețea fragilă a florilor. Este cuprinsă de același sentiment pe care îl avusese atunci - emoție amestecată cu dorință - și, aproape fără să se mai gândească, foile trec peste vocabularul din caiet. Cu limba între buze, ea lasă urme ușoare, gri, pe hârtie. Adaugă detalii: o linie ștearsă aici, o pată colo. O dungă neagră pentru cuta gingașă a unei frunze. Defectele florii - inegalitatea ei, umbrele lipsite de naturalețe care coboară pe ea - o sâcâie. Și totuși, încearcă.

La cea de-a patra, încearcă o nouă abordare. În loc să o deseneze linie cu linie, caută să realizeze acea asociere rapidă între imagine și înțelesul ei, care este și cheia alfabetizării sale atât de pline de succes. Orhidee, se gândește. Orhidee. Și, fără a-și mai lăsa mintea să se desprindă din concentrare, pune din nou vârful creionului pe suprafața hârtiei. Când termină, închide ochii, apoi îi deschide din nou.

Spre surpriza ei, chiar asta a desenat: o orhidee. Este puțin strâmbă și are tija și pistilul un pic cam groase. Ar fi ieșit mai bine dacă ar fi avut una în fața ei. Și totuși, oricine ar privi imaginea — un școlar, un copil încă incapabil să citească cuvântul — ar ști ce reprezintă.

Îmbujorată de victorie, tocmai dă pagina ca să încerce din nou, când Zanhua se năpustește-n pat, aproape peste ea.

— Aha! Te-am prins! strigă el, frecându-și nasul de gâtul ei. Nu m-ai auzit urcând? O trage spre el, cu tot cu caiet, îmbrățișând-o strâns. Barcagiii parcă au înnebunit, se plânge el. Nu avem nici o șansă să reușim să controlăm toate ambarcațiunile din port înainte ca ei să ajungă la docuri.

— Nici o șansă, cu siguranță, spune ea în pomada cu miros de lămâie a părului său, dacă tu nu mai ieși din casă.

Se trage înapoi puțin.

— Ah. Deci vrei să plec.

Ea râde.

— Sigur că nu vreau.

Trăgându-și brațul de sub greutatea lui, încearcă să arunce caietul din pat. Dar el o prinde de mână.

— Nu așa degrabă. Haide să ne uităm la munca ta, micuță studentă.

Și, continuând s-o ținuiască sub greutatea lui, deschide caietul.

Yuliang simte cum se îmbujorează din nou în timp ce el se uită la foi, apoi la ea.

— Tu ai făcut asta?

Ea dă din cap.

Zanhua se rostogolește de pe ea. Începe să dea paginile, grăbit, îl privește descoperind totul: caracterele mâzgălite, desenele pe care le considerase destul de bune ca să le păstreze. Orhideea nu chiar atât de rea și cea care arată ca un leu. Și cea care pare călcată în picioare. Dar se întoarce la cea bună, mângâindu-i liniile cu buricele degetelor, încruntându-se la ea ca și cum ar fi o problemă de nerezolvat.

— Nu prea mai reușeam să mă concentrez, murmură Yuliang. Ploaia...

El nu răspunde. Neliniștită, Yuliang își roade o unghie. Când se rupe își coboară privirea și vede că iar a mușcat prea tare: îi curge sânge.

— Așa îți petreci timpul zilele acestea? Întreabă el.

— Pe cele mai multe le fac după ce termin de studiat.

— Ai luat lecții?

Râde.

— Când să fi luat lecții? Apoi, dându-și seama că el se referă la Salon, își mușcă buzele. Nu. Niciodată. Îmi place să mai desenez câte ceva din când în când. Nu mă prea pricep.

El își strânge buzele.

— Ba te pricepi foarte bine.

Complimentul mai că-i taie respirația.

— Nu sunt Shi Tao, reușește să răspundă până la urmă. Cu siguranță că vezi și tu asta...

Amuțește, agitată. Nu discutaseră deloc dispariția tabloului.

— Este interesant, continuă el, ignorând comentariul.

— Ce e interesant?

— Că te-ai hotărât să foci... asta. Arată spre locul în care a încercat să figureze adâncimea cu linii încrucișate, trasate neîndemânatic, o tehnică pe care o văzuse pe coperta unuia dintre numerele *Tineretului nou*. Nici unul dintre vechii maeștri n-a dat atâta importanță perspectivei.

— Știu. E o prostie.

— Nu-ți cere scuze. Artiștii — artiștii moderni - ar trebui să picteze lumea așa cum este. Nu ca pe un exercițiu de estetică golit de sens. Intorcându-se ușor, arată tabloul care atârna pe peretele camerei de dinainte ca ea să intre aici prima oară: Câte versiuni ale acestei imagini crezi tu că atârna pe pereții caselor?

Yuliang îi urmează gestul și ajunge în locul unde un învățat cu barba rară contemplă un izvor abia zărit. Un crap se uită la el, cu ochii bulbucați și plini de admirație. Yuliang privise această imagine deseori, de obicei în momente de plictiseală. I se pare realizată cu măiestrie, dar nu simte nimic pentru ea. Zanhua îi spusese că o cumpărase de la un vânzător de pe malul unui lac, în Hangzhou. Se aventurează să ghicească:

— Sute?

— Milioane, răspunde el, ca și cum le-ar fi numărat personal. Dar ai văzut vreodată o asemenea scenă? Un învățat lângă un izvor? Un crap apărând să facă conversație?

— Nu, răspunde șovăielnică.

— Sigur că nu! Așa cum nimeni nu a văzut muntele acoperit de pini de la poale și până-n vârf al Maestrului Tao.

— Ba trebuie să fi existat oameni, protestează Yuliang, luptându-se să își aducă aminte imagini observate pe malul râului în timpul îndepărtatei sale călătorii cu unchiul Wu. Până și eu am văzut. Mă rog, ceva asemănător.

El clatină din cap.

— Nimeni nu poate dobândi această perspectivă de jos. Artistul ar trebui să deseneze din vârf. Poate chiar din avion. Nu prea cred să se fi întâmplat acum patru sute de ani. Ar trebui să te semnezi. Toți artiștii își semnează operele. Și, în timp ce ea refuză modestă printr-o mișcare a capului: Ar trebui. Dar ar trebui să te ții în continuare și de lecții. Eu voi avea întotdeauna mai multă încredere în cuvinte decât în imaginile frumoase.

Rostește ultimele cuvinte sever, ca un profesor de școală, iar Yuliang nu se poate abține să nu-1 tachineze puțin.

— Dar în femeile frumoase ai încredere?

La început este un pic speriat, ca de fiecare dată când glumele ei îl surprind. Apoi râde.

— Asta, spune el, întinzându-se spre ea, este cu totul altceva.

Două zile mai târziu, ploaia a lăsat în urma ei un cer albastru înghețat, iar soarele strălucește neschimbat. Yuliang stă în biroul lui Zanhua, încercându-și mâna la fluturi.

După discuția avută, lucrase mai mult la schițele ei. El îi oferise chiar și materiale: o cutie cu cărbuni bine ascuțiți, niște pensule moi, mai groase decât cele folosite la caligrafie. Un bloc de desen cumpărat de la un magazin din Wuhu. Hârtia de un alb strălucitor este mult mai fină decât paginile groase și îngălbenite ale vechiului caiet. Se și comportă altfel, nu absoarbe cerneala, ci rezistă la sărutul umed al pensulei. Ii permite să traseze liniile cu mai multă acuratețe, le conferă mai multă strălucire.

Este aplecată asupra acestei descoperiri când telefonul de pe hol începe să sune. La început, sunetul o face să tresară pe scaun. Dar Zanhua lăsase instrucțiuni precise ca nimeni să nu răspundă la „cutia electrică cu voce“ când este plecat. Cel puțin pentru servitori este o poruncă bine-venită, căci mașinăria li se pare lucru necurat. Qian Ma o privește cu dezaprobare fățișă:

— Nu se poate să vorbim Iară să ne vedem față în față, bombăne ea.

Și totuși, în următoarea jumătate de oră, aparatul continuă să sune cu intermitențe, iar Yuliang închide ușa de la birou să nu-1 mai audă. Aproape în același timp ușa de la intrare este dată de perete.

— De ce este podeaua atât de-al naibii de udă? Nu mai poate omul să pășească fără grijă nici măcar în propria lui casă? răcnește Zanhua.

Este joi, ziua în care menajera spală pe jos. Dar Yuliang nu-și dă seama de asta când el intră nervos în birou. În schimb, îl privește fix, luată prin surprindere nu numai de apariția lui intempestivă, ci și de cât de palid și supărat este. Când telefonul își descătușează din nou sunetul, el nu face nici o mișcare să răspundă.

— Am de lucru câteva ore, spune.

Așteaptă, lovindu-și coapsa cu ziarul îndoit pe care îl ține în mână. Yuliang reușește să zărească titlul: *Cristal*. Este o publicație josnică, despre care Zanhua spune de obicei că nu merită banii. „Bârfă feme- iască fără importanță, pufnește el. Hârtie de șters la fund. Numai porcării.“ Acum, urmărindu-i privirea, aruncă ziarul pe fotoliu.

— Yuliang, te rog.

Cu toată grația de care e în stare, Yuliang se ridică și trece pe lângă el, ținându-și desenul cât mai drept ca să nu se scurgă. El închide ușa în urma ei.

Plănuise să se mute sus. Dar se trezește întârziind în locul în care lucrase până în acel moment. Undeva, în mintea ei, se declanșează un cor mic, strident, asemenea bâzâitului aducător de neazuri al lăcustelor de vară: Te părăsește. Pleacă.

Lucru care, își spune, este, cu siguranță, ridicol. Probabil că nu s-a întâmplat nimic. Doar vreo ordonanță sau taxă. O altă lovitură dată economiei sfâșiate de război. Totuși, ea cunoaște ziarele de scandal și mai ales *Cristalul*. Nu scrie decât despre două lucruri: despre sex și bârfele legate de el. Articolele economice nu se duc mai departe de investigarea vieții luxoase a colecțiilor de impozite. Cât despre război, Yi Gan îi citise odată două pagini întregi care descriau cum generalul Feng, „țărănoiul“ acela, permisesse ca o inspecție să fie condusă de cățelul concubinei sale.

Yuliang își coboară privirea spre fluturii ei. Numai că nu-i simte bătând din aripi în stomacul ei. Se încumetă să bată la ușă.

— Am... am uitat ceva.

Când deschide ușa, el stă pe scaun, cu capul sprijinit în mâini.

— Voiam să iau creionul acesta, minte Yuliang, ridicând unealta de scris de pe birou. Și *Tineretul nou*.

Îi adusesse un alt număr săptămâna aceasta. Pe copertă, un luptător de sumo, acoperit la șale cu steagul Japoniei, pregătindu-se să devoreze întreaga Chină cu bețișoarele sale.

— Te rog, spune Zanhua.

Revista este lângă fotoliu. Yuliang se îndreaptă spre el, cu ochii ațintiți pe *Cristal*. Ziarul este deschis la secțiunea „Văzute prin oraș“. Reușește să citească două cuvinte: inspector financiar și grădini. Cu sufletul la gură, se apleacă să vadă mai bine.

— Nu citi, spune, prea aspru. Nu te privește.

Yuliang se îndreaptă, încet.

— Nu este adevărat, răspunde.

El o privește amenințător. Apoi oftează, își trece mâna pe obraz.

— Ai dreptate. Nu te-am mai mințit niciodată, ți-am promis că nu te voi minți niciodată.

Se ridică, se îndreaptă încet spre fotoliu, trecând pe lângă ea. Ridică ziarul ieftin.

— Acest articol a fost publicat astăzi.

Se spune că domnul Pan, noul inspector financiar delegat, și-a risipit mult timp (și, ne permitem să sugerăm, banii orașului?) pe o tânără de la iubitul nostru Salon al Eternei Splendori. Cei doi, despre care se spune că ar trăi într-o „uniune a dezvățului” acasă la domnul Pan, au fost zăriți săptămâna trecută la Zeshan Wanlu, unde picioarele minunatei companioane a inspectorului Pan se zice că ar fi fost mai frumoase — chiar dacă mult mai mari — decât orice alt boboc de floare. Se știe prea bine că inspectorul Pan se mândrește că ar fi unul dintre gânditorii noi, „moderni” ai Chinei - prea modern pentru a primi vreuna din politețurile tradiționale oferite de numeroșii săi admiratori. De aceea este mulțumitor să aflăm că în unele privințe este btfelde demodat ca toți ceilalți semeni ai săi: orice bărbat, sărac sau bogat, este atras de Atingerea Norilor și a Ploii...

Un zgomot tăios. Își pleacă privirea și vede că rupsese în două creionul. Sunetul se face auzit în cameră asemenea unui foc de artificii.

— Îmi pare rău, șoptește ea. Singurul lucru pe care poată să-l rostească. Altul decât ceea ce gândește: Bineînțeles. Bineînțeles, trebuie să se termine.

— Era inevitabil, spune Zanhua, citindu-i din nou gândurile. Yi Gan este un om puternic. Iar madama ta Ping era destul de supărată. Știam de când te-am luat că unele sprâncene se vor ridica. Dar nu am bănuir că totul va ajunge un asemenea scandal. Întotdeauna intențiile mele au fost mai mult decât onorabile. Nu înțeleg de ce ei nu pot să priceapă asta.

— Ce să priceapă?

— Că am dorit să te salvez. Să te reabilitez. Că restul nu a fost plănuir.

Întâlnindu-i privirea, Yuliang își dă seama, șocată, că spune adevărul: intențiile lui au fost onorabile. Mai mult, își dă seama de ceva ce el nu sesizează: că acei „ei” despre care vorbește știu asta. Chiar foarte bine. Și că tocmai această descoperire — onoarea lui, cinstea lui nepătată - îi face să-l urască așa de tare.

- Un gând nu-i dă pace: Aceasta va fi pieirea ta.
- La ce te gândești? întreabă el.
- Ea simte cum urechile i se înroșesc.
- La faptul că... că ai făcut pentru mine mai multe decât aş fi putut spera vreodată și că nu știu cum să-ți mulțumesc. Sau cum să te răsplătesc.
- Nu a fost niciodată o chestiune de plată și răsplată, spune tăios, cu toate că tot timpul este o chestiune de plată. Și asta (gândește ea) nu face decât să demonstreze și mai mult acest lucru. Dacă i-ar fi lăsat să îl cumpere și i-ar fi plătit Nașei ceea ce ceruse... Dacă ar fi dat amândoi mai multă importanță semnelor sorții, felului în care se trăiește viața în Wuhu, și nu numai modului în care au vrut ei să o trăiască...
- Yuliang?
- Ea lasă ochii în pământ.
- Nu trebuie să-ți faci griji pentru mine, spune încet. Voi fi în siguranță.
- El se încruntă.
- În siguranță? Unde?
- Oriunde.
- Nu te prosti, îi răspunde scurt. Nu pleci nicăieri. Unde să te duci? înapoi la Salon? Și, când ea clatină din cap: înapoi la unchiul tău?
- E mort.
- Ba nu. Este la închisoare. Yuliang, care încă se juca nervoasă cu creionul rupt, ridică brusc capul. Autoritățile din Zhenjiang l-au închis anul trecut, continuă Zanhua. Nu-și mai plătitse impozitele de zece ani. Nu te uita așa la mine. Doar nu credeai că nu voi cerceta. Se întoarce, începe să măsoare camera cu pasul și îi spune: Am promis că nu te voi minți niciodată. Dar nici tu nu ai voie să mă minți, Yuliang. Mai ales dacă vom face pasul acesta.
- Care pas?
- Căsătoria, spune el rar. Nu mă pot gândi la altă soluție care să-ți spele numele și care să le închidă gura cât să-mi pot vedea liniștit de treabă.
- Ea îl privește cu gura căscată.
- Să ne căsătorim, repetă ea.

— Oficial, bineînțeles că nu poate fi o căsătorie adevărată. Dar putem fiice o ceremonie publică. Ceva simbolic. Prietenul meu Chen Duxiu, cel despre care ți-am vorbit, vine din Japonia pentru scurtă vreme. Ne poate fi martor.

Concubină, se gândește ea. Voi deveni concubina unui funcționar înalt. Ce spunea mama ei despre concubine? Căminul unei soții este bucătăria casei, locul în care se află toate lucrurile bune. Concubina nu are mai mult decât o cămară amărâtă.

— Va salva aparențele, continuă el. Nu trebuie să fie mare lucru — un schimb de jurăminte, în public. Putem trimite un anunț la *Cristal* și la celelalte ziare. Toată lumea pe aici mai are o soțioară — sau două, sau trei. Cu toate că nu există unul care să nu fi votat în favoarea monogamiei. Își mângâie bărbia. Avocatul Wen va face contractul.

Îi vine în minte o imagine: unchiul ei, Zheng *niangyi*. Cu documentele de vânzare în mână.

— Nu, spune ea, tăios. Fără contract.

El o privește nedumerit.

— Dar vrei să o faci?

— Ce să fac?

— Vrei să te căsătorești cu mine? Știi că te iubesc.

Este pentru prima oară când un bărbat îi spune așa ceva, cel puțin în afara patului. Prima dată când aceste cuvinte au avut semnificație - cu adevărat - după moartea mamei ei. Și totuși, în timp ce își pregătește buzele să îi răspundă, gândurile sale se îndreaptă către soția lui din Tongcheng. Nu a fost niciodată o căsătorie adevărată, spusese el.

Reușește să rostească o întrebare:

— Vom... vom locui în Tongcheng?

Un moment, trăsăturile lui sunt umbrite de dezamăgire și, poate, de ceva mai grav de-atât.

— Nu. Cel puțin nu la început. Dar nici aici nu poți să mai rămâi. Te trimit la Shanghai.

Shanghai. Yuliang își freacă ciotul creionului de braț. Acesta lasă în urma lui o urmă rozalie.

— Spune-mi, întreabă pe un ton oficial, ți se pare în regulă?

Începe să-și pună ordine în acte. Dar ea știe fără să-l privească că încă o mai așteaptă să-i spună: Și eu te iubesc. M-ai făcut mai fericită decât aș fi sperat vreodată că voi fi.

Oare de ce nu poate?

Chiar îl iubește. O știe cu aceeași siguranță cu care știe și că cerul este negru, nu albastru, că universul este infinit. Și totuși nu reușește să rostească aceste vorbe.

În schimb, se ridică și întinde mâinile spre el. Desenul este uscat acum. Hârtia lasă în urmă sa o boare de aer.

— Ar fi minunat, spune. Și apoi: Ți plac fluturii? Sunt pentru tine.

Partea a cincea

CASA

Teritoriul este o Câmpie netedă și atât de cultivată încât pare un Oraș al Grădinilor, plin, de asemenea, de Sate, Cătune, Turnuri. Sunt mulți înțelepți și Studenți, un Conducător bun și cu toții trăiesc mult, optzeci, nouăzeci și o sută de ani.

PĂRINTELE MATTEO RICCI (Descriere a Shanghaiului, cca
1610)

Şaptesprezece Shanghai, 1916

Yuliang tocmai reuşise să adoarmă în momentul în care sunetul apei şi strigătul o trezesc brusc — exact la timp pentru a fi martora evitării la milimetru a unei ciocniri cu una din bărcile de gunoi ale Shanghaiului.

— Dă-te din drumul meu, câine! urlă căpitanul şampanei lor. Cârma ta este la fel de puturoasă ca şi încărcătura! Face un gest obscen, apoi îi aruncă o privire lui Yuliang: Doamnă, îmi pare rău. Iată, pri- viţi-1. Arată cu degetul. Oraşul.

Yuliang îşi pune mâna streaşină la ochi. La început, Shanghaiul este o licărire de culori şi nuanţe, o pâclă distantă de fum şi piatră şi verde crud. Dar, pe măsură ce ambarcaţiunea lor se apropie, orizontul devine mai clar, dezvăluind un mal străin şi scânteietor.

— Bund-ul, spune Zanhua, cuvântul sunând la fel de greu ca o bucată de metal.

— Bund, repetă ea ascultătoare. Este un cuvânt francez?

— Indian, cred. Înseamnă „loc de adunare“.

— Foarte ciudat. Să numeşti un loc chinezesc cu un nume străin.

El râde.

— Stai să vezi oraşul. Jumătate din numele străzilor sunt franţuzeşti sau englezeşti. Şi, în unele cartiere, şi jumătate din populaţie. Zâmbeşte. Va fi ca şi cum ai trăi peste mări şi ţări.

Gândul acesta este în acelaşi timp neliniştitor şi emoţionant: Yuliang nu a vorbit cu prea mulţi străini în viaţa ei. Încearcă să-şi adune în minte cele câteva cuvinte franţuzeşti şi englezeşti pe care le cunoaşte („dah-ling“, reuşeşte să spună; „howareyou“, „j t’aime“) în timp ce el îi arată o altă clădire.

— Aceea este clădirea vămii britanice. Sunt mai mulţi bani în cuierele ei decât în toate birourile fiscale din Wuhu puse laolaltă. Şi acolo -

vezi schela aceea de bambus? - este noua Bancă Ruso-Asiatică. Se spune că va fi splendidă. Privește cu coada ochiului, mutându-și degetul. În partea aceea sunt hotelurile de lux. Evreii le-au construit. Am auzit că acolo au loc petreceri scandaloase.

Yuliang îl privește rapid, întrebându-se ce-or fi evreii și ce este considerat scandalos în Shanghai. Nu poate decât să spere că definiția cuvântului este mult mai largă decât cea care a dus la căsătoria din urmă cu o lună.

Nu se comparase nici în vis cu ceremonia la care s-ar fi așteptat mama lui Yuliang: nu existaseră nici o rochie roșie, nici o lectică, nici o pășire peste șaua *an* aflată pe pragul casei mirelui. Nici un „tumulț în camera nupțială”. În schimb, a fost un simplu schimb de jurăminte — scris de Zanhua și prietenul lui Duxiu — la sala de petreceri unde s-au cunoscut. Chen Duxiu, un tânăr elegant, cu trăsături și limbă ascuțite, a fost martor și a scris anunțul, care, după aceea, a fost trimis imediat tuturor ziarelor din oraș.

— Acum totul este electric? întrebă Yuliang, privind linia strălucitoare a malului.

— Noaptea s-a transformat în zi.

— Probabil încasează o grămadă de taxe.

— Nu chiar atât de multe. Străinii nu trebuie să plătească nimic.

— Chiar? De ce?

— De ce a dat împărăteasa văduvă francezilor atâția taeli de argint pentru un templu? întrebă, ridicând din umeri.

Barca intră în siajul unui remorcher pe aburi care trage după el mai multe case plutitoare legate între ele.

— Ah, spune căpitanul. Iată-i cum vin. Prinzându-se de banchetă ca să nu cadă, Yuliang vede o hoardă de cerșetori gălăgioși, înaintând spre ei cu greu, pe plute șubrede. înconjoară șampana, întinzând mâinile, trăgându-i de mâneci. O femeie, cu chipul ca o piele subțire de culoarea cuprului întinsă pe un craniu, împinge o legătură în fața lui Yuliang. Ii ia o clipă să deslușească ce este acel morman de cârpe vechi.

— Vă rog, doi bănuți pentru copilul meu bolnav! strigă femeia. Nu mai am lapte, sunt secătuită. Vă rog, doi bănuți pentru fiica mea!

Ochii fetei sunt închiși, acoperiți cu o crustă. Yuliang închide gura și încearcă să se apere de duhoarea puternică — urină, putreziciune, sânge închegat. Dar ceva în toată această priveliște — brațele subțiri

încolăcite în jurul trupului micuț - o impresionează. Fără un cuvânt, își caută poșeta.

— Nu face asta, spune Zanhua.

Ea se întoarce, speriată.

— De ce nu?

— Îi va da patronului ei. Care-i va cheltui pe opiu. Sau mai rău.

— Dar copilul...

— Uită-te mai bine. Nici măcar nu mai e în viață.

Are dreptate: într-o clipă, mila se transformă în repulsie. Yuliang aproape că se îneacă, atât din cauza priveliștii, cât și din cauza revoltei care pune stăpânire pe ea. Cel puțin, se gândește ea, cerșetorii din Wuhu sunt oameni cinstiți, săraci: călugări, țărani fugiți din nord, din calea foametei și a secetei. Dar asta este ceva cu adevărat revoltător.

Și totuși, în timp ce Zanhua se îngrijește de bagaje, scoate doi bănuți.

— Îngroap-o, șoptește scurt. Dacă ai iubit-o măcar un pic, las-o să se odihnească.

Ochii injectați ai femeii se uită fix în cei ai lui Yuliang, o clipă. Nu se citesc în ei nici recunoștința, nici recunoașterea faptei comise, înșfacă monedele, le vâră într-un buzunar ascuns, zdrențuit. Apoi se îndreaptă spre o altă șampană care se apropie, ținând în sus povara ei morbidă.

Noua casă a lui Pan Yuliang, noua „soție mai mică“ a lui Pan Zanhua, este în Haiying Li, o stradă principală nu prea dichisită, care începe chiar dincolo de fosta poartă de nord a Orașului împrejmuit. Zidul nu mai există, fusese dărâmat de soldații republicani în efortul de a uni vechiul Shanghai cu orașul nou. Și totuși, ajunsă în umbra călduță a cartierului, Yuliang simte că a găsit un loc de reculegere. După toată sticla aspră, cărămida, metalul, construcțiile amețitor de înalte ale noului Shanghai, lemnul brăzdat de vreme și umbrele pe care le așterne sunt precum un balsam. Ricșa lor aleargă trecând pe lângă bătrâni care fumează din pipe cu lujerul lung sau se plimbă ținând în mâini colivii de păsări. Bunici stau ghemuite și cocoțate pe scaune în umbra gardurilor, cârpind, fumând, bârfind. Studenții se plimbă îmbrăcați în cămăși de mătase, asortate cu pantaloni vestici și pantofi de piele. O parte dintre ei sunt strânși în fața unei uși prăfuite, acoperită de afișe și în fața căreia se află mormane de ziare legate. Yuliang citește semnul de deasupra ușii cu surpriză.

— *Tineretul nou*? Nu este revista prietenului tău?

Zanhua dă din cap.

— Aici este redacția. Acum, Duxiu s-a întors în Japonia. Dar prietenul meu Meng Qihua - cel care ne-a întâmpinat pe chei - contribuie câteodată cu fotografii.

Face semn cu brațul ricșei din fața lor.

— îi cunoaște pe artiștii de la *Tineretul nou*? întreabă ea.

La cererea ei, Zanhua începuse să-i cumpere aproape toate numerele periodicului, manifestându-și mulțumirea față de interesul ei pentru starea națiunii. Ceea ce el nu știe este că rareori iubita lui citește un articol de la cap la coadă. Ea studiază, de fapt, ilustrațiile - mai ales pe acelea care poartă semnătura încă de nedescifrat pe care o văzuse pentru prima oară sub cele două mâini care se atingeau pe globul pământesc.

— Așa cred, răspunde el absent. Și apoi adaugă: Ah. Am sosit!

Ricșa prietenului său Qihua se opriase în fața unei case vechi, cu lemnul înnegrit de ani și fum.

— îmi pare rău, strigă fotograful spre ei. Nu e cine știe ce palat în stil occidental.

Și, într-adevăr, vila micuță nici nu se poate compara cu casa de inspirație vestică pe care Zanhua o avea în Wuhu. Este mică și prăfuită, iar scândurile de pe hol scârțâie dulce, de parcă ar fi păsărele. Ferestrele sunt acoperite cu hârtie de orez, nu cu sticlă. Dar Yuliang, care merge în urma lui Zanhua, în timp ce Qihua se duce să verifice latrina, este neașteptat de mulțumită. Uitase felul în care hârtia filtrează lumina și domolește liniile și umbrele mai dure ale vieții.

Trecându-și buricele degetelor pe pervaz, și le studiază nemulțumit.

— Speram la ceva mai modern.

— Este mai mult decât îmi trebuie, îl asigură Yuliang, evaluând un pic situația înainte de a urca la al doilea cat. Etajul este strâmt, are două dormitoare mici, o baie și un birou. Cada are un robinet modern, dar nici o țeavă, observă ea văzând că nu curge nimic. Ușa dormitorului nu vrea să se deschidă la început, dar, până la urmă, cedează. În spatele acesteia se află un spațiu înșorit cu un pat dublu, lipit de perete.

Încălzită de efort, Yuliang deschide obloanele și se apleacă afară. La est se află acoperișul plin de ornamente al Templului Zeului Bogăției; la vest, crucea de fier a Misiunii Londoneze, a cărei umbră devine din ce în ce mai mare în apusul tivit cu roz, care se coboară deasupra orașului.

Respirând adânc, Yuliang se gândește: sunt singură. Este un gând surprinzător de eliberator. Nu pentru că nu-1 iubește pe proaspătul ei soț, dar după trei zile împreună, în spațiul atât de strâmt, abia așteaptă să poată gândi din nou, în liniște...

— Yuliang? strigă Zanhua spre etaj. Acolo ești?

Suspînând, Yuliang se desprinde cu greu de priveliștea care acum bate în auriu.

— Vin acum.

Când ajunge jos, îl găsește într-o cameră micuță pe care ea nici nu o observase - un spațiu minuscul, plin de lumină. Ii trebuie o clipă pentru a-și da seama ce este diferit: în mod inexplicabil, cămăruța are singura fereastră de sticlă din toată casa.

— Asta ce este? întreabă, trecând pe lângă el.

— Camera servitoarei, răspunde Zanhua. La fel de murdară ca și restul casei.

Este murdară: până și fereastra e acoperită pe dinăuntru cu funingine, pe dinafară cu găinaț. Sub stratul de praf, împrăștiate pe podea, se află cârlige de rufe și frânghii de cânepă rămase de la rufăria cuiva, formele lor palide fiind înconjurate de linii punctate lăsate de șoareci sau de gândaci sau de cine știe ce alte creaturi. Și totuși, primul gând care îi trece lui Yuliang prin cap este: Perfect. Aici se va putea pierde cu adevărat, nu numai în realizarea caracterelor meticuloase și din ce în ce mai grele pe care le studiază acum, dar și în activitatea care devine la fel, dacă nu cumva chiar mai importantă: desenele ei.

— Nu există *k'ang*, spune Zanhua. Dar fetei o să-i fie destul de cald. Poate sta aici până în Săptămâna Ceții Albe, sau chiar până la echinocțiul de toamnă. După aceea se poate muta în bucătărie.

— Ce fată?

— Servitoarea, spune el, ca și cum ar fi fost evident.

— Nu am nevoie de servitoare.

— Nu se poate să te ocupi de casă de una singură.

— Am mai făcut-o.

Zanhua strânge din dinți.

— Ai făcut o grămadă de lucruri înainte. Acum ești soția mea. Și soția mea nu face curat și nu gătește.¹

¹ Pat de cărămidă încălzit.

— Vrei să spui soțiile, îi întoarce Yuliang vorba, deși, văzându-1 cum se dezumflă, își regretă imediat vorbele. Este o casă mică, spune ea, mai blând.

■— Nu este vorba numai despre casă. Vei avea nevoie de cineva cu care să continui tratamentul. Se uită spre picioarele ei. Bineînțeles, dacă nu cumva consideri că nu-ți mai trebuie nici ele.

Și asta o doare. În ciuda vorbăriei lui Zanhua despre „emancipare” și „eliberare”, Yuliang nu poate percepe dezlegarea picioarelor ei decât ca pe un act de sacrificiu suprem, care a înlocuit crinii ei nu foarte eleganți cu niște *da jiao*: picioare mari, deformate, urâte.

Când Zanhua îi arătase pentru prima oară, cu două luni înainte, broșura Societății Picioarelor Cerești, i se păruse prea multă muncă pentru un scop pe care nu-1 înțelegea: băi în vin de orez fierbinte de trei ori pe zi, urmate de „frecarea și masajul energetic al membrului emancipat”. Plimbări înfiorătoare pentru a ajuta oasele să revină la locul lor. Qian Ma fusese încântată să îi administreze aceste tratamente atât de dureroase. Frământând, frecând și lovind voioasă crinii lui Yuliang, apoi târând-o pe tânăra ei stăpână prin toată casa. Pe vas, Zanhua însuși o ajutase și, la început, văzându-1 cum se uită la degetele ei goale, chinuite, mai că-i venise să se arunce peste bord. Și totuși, încet-încet, stânjeneala se transformase într-un soi de tremur recunoscător. Ce alt bărbat din lumea asta ar face așa ceva - cine i-ar mai masa tălpile deformate și degetele schimonosite, spălând puroiul și bătăturile, fără să crâcnească?

Această amintire îi alungă, ușor, supărarea.

— Fie, voi accepta o servitoare, spune încă încordată. Dar nu va rămâne și peste noapte.

Zanhua se întoarce cu spatele la ea, cu fălcile strânse încă.

— Cred, spune el, că vom putea găsi pe cineva care să vină când ai nevoie. Oftează. Cel puțin, singurătatea te va îmbia la studiu.

Dimineață se aud cântatul unui cocoș singuratic și țiuitul trist al unei locomotive pornite spre sud. Nu la mult timp după aceea încep să se audă și tropăitul cailor făcând livrările curente, apoi claxoanele nervoase ale autoturismelor și strigătele vânzătorilor ambulanți. După vreo săptămână, Yuliang se obișnuise din ce în ce mai mult cu cei patru tenori americani care îi fac serenade în fiecare dimineață

de la un gramofon din apropiere. Proprietarul lor (care cântă alături de ei în timp ce se bărbierește) îi oferă astfel primele lecții precare de engleză: *I've got my tickets*, se trezește fredonând mai târziu. *My train is leaving here at half-pastfour. Ohhhh, my beautiful doll, goodbye.*

Avându-1 încă pe Zanhua în preajmă, diminețile seamănă cu cele din Wuhu. Servitoarea pe care Qihua o găsește vine, în prima săptămână, în fiecare zi, strecurându-se în casă puțin după răsăritul soarelui pentru a pregăti micul dejun. Zanhua îi citește ziarul lui Yuliang, notând cuvinte noi pentru caietul ei. Au stabilit un sistem prin care ea să-i trimită temele lui, acasă, iar el să se uite pe ele și să-i transmită corecturile și comentariile.

Lui Yuliang îi place această rutină - atât familiaritatea, cât și noutatea ei. Și totuși, cel mai mult prețuiește orele de după micul dejun. Aici nu sună telefonul, nu există curieri care să tot vină și să plece ducând și aducând bilețele, invitații. Își petrec fiecare zi împreună, luând ricșe și trăsurile care îi poartă prin tot orașul. Umplu căsuța cu mobile și alte lucruri utile: tablouri de pe strada Fouzhou, cărți de la Li and Co. Biblioteci și mese pentru bucătărie de pe bulevardul Nanjing. La compania de covoare Dragonul Auriu găsesc chilimuri aduse de cămile care străbătuseră drumurile deșertului. Mângâind culorile - nuanțele de portocaliu, maroniu și roșu aprins — Yuliang își imaginează degetele care le realizaseră, imaginea provocându-i în suflet un dor ciudat.

În ultima seară a lui Zanhua, îl invită pe Meng Qihua la cină. După masă, bărbății se așază mai comod și își aprind țigările.

— Uimitor, spune Zanhua, după câteva fumuri de intrare în atmosferă. Felul în care s-au desfășurat lucrurile în ultima săptămână pe front.

— La Somme? Întreabă prietenul său, fotograf.

Yuliang ridică privirea. În dimineața aceea Zanhua îi vorbise despre ultima bătălie sângeroasă pe care o relata *Echo de Chine*-, douăzeci de mii de oameni uciși în mai puțin de o oră. Yuliang, care văzuse moartea în ipostaze pe care mulți nici măcar nu și le-ar putea imagina vreodată, nu reușește să-și închipuie această scenă oribilă. În timp ce Zanhua citise știrea, nu reușise să strângă în minte decât culorile: o paletă scârboasă de verde-iarbă, negru noroios și roșu sângeros.

Acum, neliniștită, se ridică și mai toarnă din vinul franțuzesc de masă adus de Qihua.

— Este de neconceput, spune Zanhua, că tehnologia i-a dat omului o astfel de putere. Nu numai pentru a-și îmbunătăți viața, ci și pentru a dezlănțui asemenea dezastre. Își ațintește privirile asupra bănelor vechi ale tavanului. Vor fi nevoiți să intre și ei la un moment dat. Vor fi nevoiți.

— Americanii? Qihua se lasă pe spate, paharul strălucindu-i în lumina lumânărilor.

Este un om suplu și totdeauna îmbrăcat modern. E cu mult mai tânăr decât prietenul scriitor al lui Zanhua, Duxiu, și totuși Yuliang e intimidată de el. O face să se simtă atât neșcolită, cât și de joasă extracție — cam cum o făceau să se simtă întotdeauna bărbații de la Salon.

— Wilson nu poate să stea cu mâinile în sân și să privească masacrele astea, spune Zanhua.

— Poate că da. Poate că nu. Vechiul său prieten ridică din umeri. Cel puțin, războiul ne mai lasă și pe noi să respirăm, îi ține mai departe *pzyangguizi*. Să se lupte și ei o dată pentru nenorocitul lor de pământ.

— Dar mai sunt și japonezii, subliniază Yuliang.

Meng Qihua o privește, ușor amuzat.

— Foarte bine spus, doamnă Pan. Ceea ce mă îngrijorează pe mine este cât de ușor ne domină. Suntem cea mai mare națiune de pe pământ. Avem o experiență de război cu câteva mii de ani mai îndelungată.

— Problema noastră este spiritul, spune Zanhua. Trebuie să ne considerăm astfel. O națiune. Așa cum spunea de la început generalul Sun. Ochii i se luminează puțin, așa cum se întâmplă întotdeauna când vorbește despre Sun Yat-sen, care, chiar și aflat în exil, rămâne eroul lui. În primul rând, guvernare militară. Expulzarea imperialiștilor. În al doilea rând, educație politică. Învață oamenii să se conducă singuri. Și apoi...

— Și apoi... ah, da. Marele vis al autoguvernării, spune Qihua, făcând un gest teatral cu portțigaretul.

Zanhua îl țintuiește cu privirea.

— Bineînțeles. Așa cum spuneam la Tokio. Și tu spuneai același lucru. Nu mai crezi în cele Trei Stadii?

— Poate că sunt prea bătrân acum pentru a mai crede în răspunsuri ușoare. Fotografii îl privește meditativ, suflând câteva cerulete care plutesc în sus, în aerul umed și cald. Sau poate că orașul ăsta este de vină. Poate că, spune el, arătând spre urma de cremă lăsată în farfurie de prăjitura Napoleon, toată această decadență vestică mi-a zăpăcit gândirea. Dar există un lucru în care cred: China nu este Anglia. Nu este America. Nu este nici măcar Franța. Are un trecut și probleme complet diferite.

— Și atunci, care este răspunsul? îl provoacă Zanhua.

— Poate că este o cauză pierdută.

— Nu am crezut niciodată că ești un pesimist.

— Un pesimist ar spune că țara noastră nici măcar nu are un spirit. Eu spun că are. Eu, pur și simplu, cred că liderii săi nu au. Sau poate că liderilor, în general, le lipsește acest element. Se lasă pe spate. Poate că acesta este răspunsul: iară conducători.

Zanhua îl privește surprins.

— Acum susții anarhismul?

)

Prietenul său zâmbește.

— Eu nu cred în *isme*. Ai uitat deja?

— Nu am uitat. Așa cum n-am uitat nici de cei o sută de yeni pe care mi-i datorezi încă.

— De unde și până unde? râde Qihua.

— De la prinsoarea pe care ai pierdut-o la Tokio, aceea cu Marx...

Cei doi bărbați continuă să vorbească despre zilele cele bune din Japonia și despre speranțele mari pe care le-au avut pentru China la nașterea Noii Republici. Când Qihua pleacă, este târziu. Vasele stau împrăștiate pe masă precum piesele unsuroase ale unui mozaic haotic. Dar, când Yuliang se ridică să le ducă de-acolo, Zanhua o oprește.

— Le poate strânge fata.

— Am trimis-o acasă la miezul nopții.

— Dimineață, atunci.

Ea vrea să protesteze. Dar el o întrerupe blând, spunând doar: „Vino“, și o conduse spre scară.

Sus, actul dragostei este precum un atac: îi acoperă fiecare centimetru de piele cu buzele, mâinile și limba. Mai târziu, se așază peste ea precum o pătură sau o plasă, apăsându-i pieptul, picioarele și brațele

și chiar și degetele, inelul său tăindu-i încheieturile subțiri. După aceea, zac unul lângă celălalt, cu ochii privind în tavan și la fumul ultimei țigări a zilei.

— Nu știu cum să fac asta, spune, în sfârșit.

— Să faci ce?

— Li mângâie o buclă neagră care îi cade pe fruntea netedă.

— Să plec. Să trăiesc. Fără tine. Oftează. Am nevoie de tine ca să respir.

Yuliang deschide gura, apoi o închide la loc, nesigură de ceea ce vrea să spună. Nu simte pentru el această dependență viscerală despre care vorbește bărbatul. Nu a simțit-o decât pentru mama ei. Întor- cându-se pe spate își dă, totuși, seama că el are dreptate - acest fel de iubire seamănă puțin cu nevoia de aer. Nu ești conștient de asta decât atunci când rămâi fără oxigen. Și, brusc, îți dai seama că ești pe punctul de a te sufoca.

Respiră adânc.

— Șase luni nu înseamnă nimic, dar chiar nimic. Ai trăit singur un timp mult mai îndelungat înainte de a ne cunoaște.

— Înainte de a te întâlni pe tine nu eram eu însumi. Își împreunează degetele din nou. Ce încerc să-ți spun eu este că nu vreau să mă mai întorc la „înainte de a ne cunoaște“... Vocea i se sparge ușor. Promite-mi. Promite-mi că n-ai să pleci.

— Să plec? râde ea. Unde să mă duc?

— Am tot avut vise îngrozitoare în care mă trezeam dimineața și descopeream că dispăruseși. Zâmbește încurcat. Știu că este o prostie. Dar orașul este periculos. Aici sunt bande care devin tot mai puternice pe zi ce trece. Chiar și poliția este coruptă, micuță Yu... își întoarce ochii spre ea. Promite-mi că te vei păzi.

Siguranță, se gândește ea. își amintește de prima noapte cu Yi Gan. Se gândește la Salon, la bățile și „lecțiile disciplinare“. Și la bărbați, noapte după noapte. Aceste lucruri fac acum parte din viața ei, atât de bine înrădăcinate, încât chiar și în cele mai fericite momente ale sale știe că nu le va uita niciodată. Poate că va fi capabilă să le nege, chiar să le șteargă cu buretele - cel puțin, din povestea spusă a vieții sale. Dar ele îi vor marca întotdeauna spiritul. Precum cicatricile.

— Yuliang?

Când se întoarce cu fața spre el, tot nu reușește să spună cuvintele pe care este așa de clar că bărbatul și-ar dori să le audă, iar rușinea

acestui fapt îi face vocea să tremure. Reușește să rostească, fără a se da de gol:
— Promit că voi avea grijă de mine.

Optsprezece

Vara ploioasă a Shanghaiului se zvântă într-o toamnă puțin mai răcoroasă, care se lasă cu greu înduplecată să facă loc umezelii reci a iernii din Jiangsu. Yuliang își despachetează hainele groase și trage obloanele pentru a nu lăsa frigul să pătrundă înăuntru. Incercuiește în calendarul din birou ziua următoarei vizite a lui Zanhua, începând să se deprindă cu viața de femeie singură.

La început, existența-i pare năucitor de laxă, deșirată precum căptușeala cuverturii sale. Noaptea, se trezește cuprinsă de o panică nedefinită, dar puternică, sigură că a pierdut sau a uitat ceva de valoare - „verigheta“ ei, poșeta. Zace câteva minute, cu inima bătându-i nebunește, înainte să-și dea seama că îi e dor de Zanhua. Durerea pricinuită de lipsa lui aproape că o sperie câteodată. Când, după trei luni, îi scrie că vizita lui se va amâna, are impresia, la început, că nu a citit biletul cum trebuie. După ce Qihua îi confirmă că înțeleșese bine („Faci mari progrese!“ îi spune el, binevoitor), se întoarce acasă și se bagă în pat, unde rămâne toată după-amiaza și seara, cu poeziile lui Li Qingzhao.

Din fericire munca îi mai umple timpul. Intre micul dejun și prânz Yuliang studiază, scriind temeinic șir după șir de radicali și de combinații de caractere. La sfârșitul săptămânii, trece în revistă paginile, rupându-le și apoi punându-le în plicuri pregătite dinainte, pe care aplică sigiliul oficial al lui Zanhua. Ahying le înmânează curierului poștal, care trece la prânz și pe la ora trei, înconjurat de „ticăloșii cu turbane roșii“, gărzile sikh. Yuliang este conștiincioasă ca de obicei, dar, în același timp, se lasă pradă din ce în ce mai des micilor ei „mâzgălituri“. Câteodată i se mai întâmplă să treacă de la pictogramă la desen fără să-și dea seama. Caracterul pentru *imperial* (■SIS), cu radicalul său regal în formă de coroană, se transformă, pe nesimțite, în capul unui monarh. Cei trei copaci ai cuvântului *pădure* (?5s) devin o frunză veștedă cu nervuri chircite plutind pe

un lac. Fengtai (M'â), locul vestitei bătălii dintre regatele Qin și Jin, ia forma unui Phoenix (Jl), care, la rândul său, lasă loc unei reprezentări fanteziste a cupelor de vin ale lui Jinling, cu păsări Phoenix, care zac pe raftul de cărți al lui Yuliang.

După studiu și desen, în cele mai multe dintre după-amiezi Yuliang se aventurează să descopere noul său oraș. La început, se plimbă numai ca să-și întărească picioarele, care încet-încet se reobișnuiesc cu normalitatea. Treptat însă, este subjucată de misterele și nenumăratele culturi ale orașului și, curând, începe să umble cu îndrăzneala unui explorator. Vrea să îl vadă în întregime. Și, pentru prima dată în viață, nu mai are de ce să fie acasă la ora cinei.

De la antichitățile argintate de pe strada Oceanului ajunge la vitrinele strălucitoare ale străzii Nanjing — care, așa cum îi spusese Zanhua, lucesc și mai puternic după lăsarea întunericului. Hoinărește pe aleile cu iz de cafea ale Concesiunii franceze și în cartierul japonez din districtul Hongkou, cu magazinele sale ascunse ce miros a orz și a ceai verde. Străbate Bund-ul, inhalându-i mirosul puternic de benzină, pește și bani îmbibați de sudoare. Își pune mâna streășină la ochi privind vapoarele ce se pierd încet în zare, trăgând în urma lor pescăruși ce par mărgăritare înșirate pe un fir în bătaia vântului. Nu știe de ce, dar priveliștea o mișcă. Crede că e singura, până când niște studenți de la arte sosesc acolo ca să schițeze peisajul.

Tinerii, îmbrăcați în robe prăfuite și cu pantofii pătați de vopsele, se așază la piciorul podului, în jurul unui bărbat mai vârstnic, purtând eșarfă și beretă de fetru. Se uită atenți cum acesta își ridică creionul, privește, apoi îl lasă să cadă pe foaia albă.

— Dacă observați, spune el, remorcherul acela mic dinspre est nu ocupă mai mult de o treime din creionul meu. Și acum — urmează o scurtă pauză până ce instrumentul coboară din nou pe hârtie - calculez la scară pe suprafața asta. O treime, domnilor. Nu mai mult.

Continuând să deseneze, adaugă:

— Există personaje, chiar și la academie, care consideră că aceasta este o metodă mult prea tehnică pentru artă. Credeți-mă, nu este. Un tablou căruia îi lipsește perspectiva este un tablou căruia îi lipsește puterea de convingere. Luați-vă cât timp vă este necesar pentru a ajunge la mărimea și distanța corecte.

Studentii dau din cap și îi urmează exemplul, ridicându-și creioanele și desenând la unison, precum o orchestră tăcută, bizară.

Academia, se gândește Yuliang. Academia de Artă din Shanghai. Nu știe de ce, dar parcă tremură.

Trecuse pe lângă școală deseori, în excursiile sale pe strada Fântânii, câteodată chiar abătându-se din drum pentru a hoinări în fața porților sale. Studiază avizierul de afară. Prelegerea despre pictura vestică amânată, spunea recent unul dintre anunțuri. Studiul de nud, reprogramat pe motiv de boală, zicea un altul (E borțoasă? scrijelise cineva mai jos). Mai era înșirată și o listă cu materialele de care aveau nevoie studenții nou acceptați: placaj, clei de oase, pensule și culori, care puteau fi procurate de la un magazin aflat la două străzi mai încolo. Yuliang își notase numele magazinului, dorind să se întoarcă și să arunce un ochi, dar în ultimele săptămâni uitase.

Acum, furișându-se mai aproape, trage cu ochiul peste umărul unuia dintre studenți, un tânăr vânjos, cu părul bogat, lung. Stă aplecat, ca și cum și-ar cere scuze pentru statura lui înaltă, pe care Yuliang o ghicește. Încheieturile și degetele lui sunt puternice ca ale unui țăran. Dar țin creionul cu o delicatețe care o uimește pe Yuliang, cu o finețe ciudată. Mâna sa mare trece înainte și înapoi pe pagină, lăsând în urma ei o buclă impresionantă de nori.

— Xudun! strigă la el profesorul. Desenează cu brațul, nu cu degetele. Dacă te concentrezi prea tare, imaginea ta va fi prea rigidă.

Băiatul începe să se miște cu mai multă lejeritate, redând cu măiestrie o joncă ancorată lângă docuri. Yuliang privește cum el înfrumusețează vremea de afară, adăugând un nor negru (acum chiar apărând pe orizontul adevărat) și o umbră de ploaie care se apropie. Nemulțumit de această ultimă decizie, se apleacă după guma de șters. Apoi, ochii săi surprind privirea lui Yuliang. Zâmbește larg, ușor.

Băiatul așezat lângă el îl vede și își ridică, la rândul său, ochii.

— Hei, surioară, strigă el. Vino mai aproape. Avem nevoie tot timpul de modele!

Prietenul lui îl împunge cu cotul destul de tare cât să-i cadă de pe cap pălăria prăfuită.

— Nesimțitule, spune el în glumă. Ține-ți gura!

Yuliang se îmbujorează. Îi este foarte clar ce dorise băiatul să spună: ziarele încă vuiesc de scandalul folosirii de către Academia de Arte

din Shanghai a modelelor pentru nuduri. Pe cât îi permisesese vocabularul, Yuliang urmărise dezbaterea cu interesul cu care urmărea toate noutățile legate de această școală, loc ce o fascinasese încă de prima dată când Zanhua îl menționase. Visase uneori că intră pe ușile acelea franțuzești, verzi, alături de studenții boemi, pe care îi vedea discutând și fumând afară. Dar, evident, nu visase niciodată să se dezbrace pentru ei.

Acum se uită cu toții la ea, douăzeci de priviri masculine, goale. Gâtul lui Yuliang se încordează. Undeva departe, în mintea ei, aude o voce groasă: Zâmbește! Zâmbește!

Dar nu o face. În schimb, scuipe, lucru pe care nu l-a făcut prea des până atunci, și niciodată în fața unui grup de bărbați. Saliva țâșnește de pe buzele ei și aterizează, cu un plescăit, lângă balustrada de fier. Se uită la pată o clipă, oripilată și nevenindu-i să creadă.

Apoi, cu inima bătându-i să-i sară din piept, se întoarce și se îndepărtează cât de repede-i permit picioarele bolnave. Departe de bărbații aceia cu creioanele lor, de navele ce pleacă și de pescăruși. Către siguranța opulentă a celei mai apropiate străzi cu magazine.

Nouăsprezece

În martie sosește, în sfârșit, și Zanhua. Pe timpul vizitei sale de o săptămână, Yuliang îl lasă să o conducă prin așezarea multinațională, să-i țină prelegeri despre politicile comerciale și extrateritorialitate. Cînează pe melodiile murmurate de un cor împodobit cu flori, despre care se spune că e format din „cei mai buni cântăreți hawaiiieni care au părăsit vreodată insula“. Noaptea se îngroapă mai adânc în adu- ceri-aminte și căldura trupurilor lor.

În ultima lor zi împreună, Zanhua o duce pe Yuliang la unul dintre cinematografele care răsăriseră peste tot prin oraș în ultimii doi ani. Filmul este american — *Peripețiile lui Heleti*. Eroina lui blondă face felurite isprăvi și ajunge să sfideze moartea - conduce o motocicletă, zădărnicește prădarea unui tren, pentru ca, la sfârșit, să se arunce de pe un pod. Nu pentru a se sinucide (așa cum ar face o eroină chinezoaică), ci pentru a salva bebelușul din brațele ei. Fiecare act este prezentat de povestitorul cinematografului:

— Eroul o vede pe Helen! Și el se grăbește spre pod. Va putea, oare, să ajungă la ea și la copil înainte de venirea trenului?

Spre deosebire de alți oameni din public, Yuliang nu sare de pe scaun să protesteze când ultima bobină se sfârșește. Se simte ciudat de pustiită, ca și cum cortina de catifea s-a tras nu numai peste viața lui Helen, ci și peste a ei.

Este neobișnuit de tăcută, atât la cină, cât și după aceea. Chiar și atunci când face dragoste cu Zanhua se simte distantă, ca și cum o parte din ea ar fi rămas în America cea gri a ecranului. După aceea, bărbatul se așază lângă ea, privind-o întrebător.

— Ce-ți trece prin cap? îl întreabă Yuliang, mai mult să-l necăjească.

El nu îi zâmbește.

— Mă întreb doar dacă acest... aranjament a fost înțelept. Mă întreb dacă ar exista un loc mai bun pentru tine, altundeva.

— Nu vreau să stau în căsuțele acelea pentru femei. Sunt ca... niște pușcării, spune (se oprește chiar la timp, înainte de a spune: ca la Salon).

— Eu mă gândesc la altceva. Undeva unde să nu mai fii singură așa de mult.

)
— Mie îmi place să fiu singură, spune Yuliang, fără a se gândi cum sună. Adică... mi-e dor de tine. Cu siguranță. Foarte dor. Dar... îmi umplu timpul.

— Asta, spune el, mă îngrijorează. Buzele lui se strâng: Micuță Yu, Shanghaiul este un oraș periculos. Sunt multe feluri în care o tânără ar putea să fie ademenită și să intre în necaz. Mă gândeam dacă nu ar fi mai bine să te muți acasă.

— În Wuhu? întreabă ea, cu grijă.

El nu pare să înțeleagă. Se uită la ea și spune:

— Nu. În Tongcheng.

— Cu... soția ta?

El dă din cap.

— Astfel nu ar mai trebui să îmi împart timpul. De fapt, te-aș vedea mai des. Pe amândouă v-aș vedea mai des.

Urmează o tăcere scurtă. închizând ochii, Yuliang încearcă să-și închipuie tabloul: aleargă în spatele primei soții, ducând în mână o umbreluță de soare pentru a proteja pielea aceea perfectă pe care o văzuse în fotografie. Dar cele mai rele ar fi nopțile. Yuliang își închipuie

o asemenea viață: nu doarme în dormitorul principal, ci într-o cameră mai mică, departe, pe același hol. Se vede stând acolo, singură, așteptând să audă pașii stăpânului ei. Apoi, dându-și seama că nu se îndreaptă spre ușa ei, ci trec mai departe.

— Nu pot să fac asta, spune ea, blând.

— Nu vrei să fii cu mine? Cu soțul tău?

— Ba da. Dar...

— Dar ce?

Simte cum el o privește stăruitor. După o clipă, oftează și se întoarce pe spate.

— Dacă ai ști cât de greu îmi e.

Deschide ochii.

— De ce?

— Ești exact soția pe care mi-am dorit-o. Nu... mai mult. Cu tine pot vorbi deschis, fără să-mi fie teamă sau să mă prefac. Cu tine sunt eu, cel adevărat, mă simt mai bine decât cu oricare altă femeie. Câteodată cred că și tu simți la fel. Că noi doi suntem la fel. Dar, apoi...

Yuliang își ține respirația. În sfârșit, el continuă.

— Îți mai aduci aminte de orașul de care ți-am povestit, din Italia? Acela care a fost acoperit de lavă cu secole în urmă? Câteodată — în seara asta, de exemplu — pari mai puțin soția mea și mai mult unul dintre trupurile pe care le-au descoperit acolo. Parcă trebuie să sap în straturi peste straturi de pământ pentru a ajunge la tine.

Yuliang își mușcă buzele. Își aduce aminte de discuția avută despre orașul ăsta, despre fotografiile cu corpurile care fuseseră dezgropate. Siluete fără față, femei și copii surprinși de moarte doar pentru a fi redați lumii sute de ani mai târziu, sub forma unor stafii albe, contorsionate. Era, în același timp, dezgustată și uimită de felul în care fuseseră create acele sculpturi triste: oamenii de știință spărseseră roca întărită, umpluseră spațiul cu ipsos adus de la Paris. Făcuseră mulaje pentru că trupurile dispăruseră de mult din cauza căldurii și timpului: iar acum existau numai datorită acelui vid dureros, tragic.

— Spui că sunt gpală pe dinăuntru? Întreabă acum, cu vocea moale. E surprinsă de cât de mult o doare gândul acesta.

— Nu goală. Doar... distantă. Câteodată închisă. Când simt asta, sunt cuprins de o singurătate îngrozitoare.

Un moment nu poate răspunde; e mult prea copleșită de vină. Cum de îl poate lăsa să se simtă astfel după câte a făcut pentru ea?

— Nu sunt închisă. Nu pentru tine, cel puțin. Mă cunoști mai bine decât oricine altcineva. Yuliang se cuibărește lângă el. Așezându-și buzele aproape de urechea lui, adaugă, aproape fără să se gândească: Și nu trebuie să fiu nici goală.

El o privește.

— Ce vrei să spui?

— Că am putea avea un copil. Un fiu. Pentru tine.

Nu știe de ce spune asta — cu siguranță nu s-a gândit serios să devină mamă. De fapt, fără știrea lui, folosisese câteva metode contraceptive bune și în afara Salonului. Nu îndrăznește să îi ceară lui Ahying mormoloci, dar încă mai folosește monede vârâte în locuri ascunse și face spălături foarte sărate. Așteaptă cu sufletul la gură perioada de sângerare din fiecare lună, nu cu speranță, așa cum fac soțiile bune, ci cu neliniște.

Și totuși, acum, văzându-i nefericirea, văzând că numai inima nu și-o scosese din piept ca să i-o dea, Yuliang promite că va fi mai bună. Își amintește din nou că el merită: dacă nu cei douăzeci de fii despre care vorbește vechea binecuvântare, măcar unul. Doar unul. Știe că și-ar dori. Și, dacă într-un colț al minții ei se aprinde flacăra îndoielii (Dar cum rămâne cu ceea ce-mi doresc eu?), o stinge repede, sărutându-l pe nas, pe bărbie, pe ureche. Savurând senzația stranie că, măcar o dată, îi poate și ea oferi ceva de valoare.

Douăzeci

La un an după moartea lui Yuan Shikai (unii spun că de inimă rea, din cauza năruirii visurilor sale imperiale), o căpetenie militară din nord a atacat Orașul Interzis și l-a reinstaurat pe tron pe Puyi, împăratul copil.

Vestea zguduie întreg Shanghaiul: pe toate standurile de ziare apar ediții speciale în chineză, franceză, rusă, germană, engleză, idiș. Studenții ies pe străzi cu senzația de *déjà vu* și degustați. Pe strada Oceanului, mătușile din cartier își fumează pipele și dezbat noua monarhie, în timp ce *Tineretul nou* încropește o ediție specială pe care o dă la tipar. Intr-una din aceste zile, ieșită să-și facă plimbarea zilnică, Yuliang aproape se lovește de un tânăr grăbit care trece pe lângă ea ducând

în mână o cutie plină cu foi volante pe care sunt desenate caricaturi. Câteva dintre cele așezate deasupra cad când omul se oprește brusc. Ridicându-și privirea, ea îl recunoaște pe băiatul pe care îl urmărise desenând în ziua aceea, pe chei.

Yuliang devine lividă, însă el îi zâmbește, nimic mai mult.

— Scuzați-mă, spune el și se dă mai în spate.

Yuliang îngenunchează pentru a strânge foile căzute pe jos, sperând cu disperare că nu fusese recunoscută. Dar, când se ridică pentru a le da înapoi, ochii lui mari se luminează.

— Ei, spune el cu vocea adâncă, somnoroasă. Tu ești fata aceea din Bund - m-am gândit eu că te-am mai văzut pe undeva.

— Eu...

După ce că e unul dintre puținii oameni care o văzuseră scuipând precum o pescăreasă de la piață, mai e și unul dintre cei mai înalți oameni pe care i-a întâlnit vreodată. Ca să-l privească trebuie să-și lase capul mult pe spate.

— Trebuie să-mi cer scuze pentru ziua aceea, începe ea.

— Nu. Eu trebuie să-mi cer scuze, o întrerupe el. Prietenul meu a fost extrem de nepolitic. Mi-e teamă că la academie nu prea vede multe fete frumoase.

Nu așa spun și ziarele, se gândește ea, amintindu-și ultimul articol anti-nuduri apărut în ziarul *Shenbao*. În schimb spune:

— Dumneavoastră nu studiați la academie?

— Am mers și încă mă mai duc, câteodată, când se țin lecții în aer liber. Dar m-am hotărât să-mi direcționez eforturile spre cauze mai importante.

— Ce poate fi mai important ca arta?

Întrebarea îi zboară de pe buze. Yuliang își lasă ochii-n jos, stânjenită. Surprins, băiatul ridică din sprâncenele lui groase. Apoi zâmbește din nou.

— E o întrebare foarte bună, spune el. Am și eu una la care m-am tot gândit: până la urmă, ce este arta?

Yuliang îl privește fix. Apoi, fără să vrea, izbucnește în râs.

Din redacția *Tineretului nou* se aude un strigăt:

— Hei, Xing! Tu ai venit aici ca să muncești sau ca să agăți fete?

— Nici prietenii de-aici nu sunt mult mai politicoși decât aceia de la academie, observă ea.

— Se vede că nu. Dar manierele nu merg mâni în mână cu politica. Veștile de ieri nu fee decât să dovedească acest lucru, nu-i așa? încă zâmbind, se întoarce să plece, apoi revine spre ea: Numai un pic, spune. Tot nu-ți cunosc numele încă.

— Yuliang, spune femeia. Nu își dă seama de ce, dar ezită înainte de a adăuga, Pan Yuliang. Soțul meu îl cunoaște foarte bine pe editorul tău, cred.

Vede cum informația se înregistrează în ochii lui negri.

— Domnul Chen, spune. Da. Acum este la Tokio. Zâmbește din nou - zâmbetul acela mare, deschis. Oricum, eu sunt Xing Xudun. Mi-a făcut plăcere să ne întâlnim din nou. Sper că ne vom mai revedea, Pan Yuliang.

În timp ce el se grăbește spre poarta redacției, Yuliang își dă seama, prea târziu, că încă ține în mâini manifestele pe care le culesese de jos. Face un pas înainte, apoi se oprește și le studiază, surprinsă. Pe unul dintre ele, caricatura unui bebeluș în pantalonași despicați la spate, clătinându-se sub greutatea unei coroane bogat ornamentate, desen pe care nu-l mai văzuse niciodată. Dar manifestul celălalt îl recunoaște imediat. Este coperta *Tineretului mu* din urmă cu un an și ceva, cea înfățișând două mâini strânse pe un glob pământesc.

Și, pentru prima oară, știe să citească semnătura minusculă a artistului din josul lumii în alb și negru: Xing Xudun.

În următoarele săptămâni, Yuliang desenează așa cum nu a mai fecut-o niciodată, câteodată trezindu-se ca să lucreze la cinci sau la șase pentru a prinde prima lumină a dimineții. Desenează iar și iar un pește cu ochii sticloși și solzi subțiri, ca de hârtie. Petrece ore întregi în compania unui fruct de durian, cu silueta lui de porc spinos, la fel de greu de desenat precum e de mâncat, cu duhoarea și țepii lui. Cu interesul trezit de dezbaterile legate de modele, își încearcă mâna din nou la un portret, alegându-și drept subiect singurul trup femeiesc pe care este sigură că îl cunoaște pe dinafară: cel al lui Jinling.

Inchizându-se în cămăruța ei într-o dimineață, puțin după răsăritul soarelui, Yuliang desenează, cu limba ieșită printre dinți. O conjură pe prietena și îndrumătoarea ei moartă să-i apară, nu umflată și vânătă și înfășurată într-un sac, ci așa cum arăta la debutul unei seri importante: cu părul lins și prins cu perle. Cu ochii și buzele

bine conturate. Ochii, se gândește Yuliang, merg... acolo. Nu, nu, mai jos. Acolo. Acolo. Desenează nasul pe care bărbaii îl adorau atât de tare, nările sale puțin dilatate. Un nas despre care prezicătoarele-i spusese că-i va aduce o viață plină de bani și de confort. Chiar dacă (de-abia acum își dă seama Yuliang) nimeni nu-i spusese nimic despre cât de lungă va fi.

După ce lucrează o oră, se oprește și își studiază desenul. Gâtul pare îndesat, ochii ca două mărgeluțe, suspicioși. Rupe pagina și o ia de la capăt. Cap, păr, gât. Gândește-te la o salcie, se ceartă. Frumoasă, subțire, dreaptă. Un talisman adâncit. Un lac micuț la baza lui. Desenează cu brațul, nu cu degetele. Schițează doi sâni ridicați pe dedesubtul halatului simplu de mătase, sugerează doar micul fagaș care duce spre ombilic precum un râuleț. Lumea de afară bârfește și se agită ca de obicei. Dar Yuliang nu aude decât sunetul creionului și, aproape la fel de des, zgomotul dojenitor al gumei ei de șters.

Apoi, dintr-odată, se face ora zece.

Epuizată își reazemă spatele, coloana și ochii durând-o. Cercetează. Și din nou, speranța ei, oricât de mică, dispare. A desenat o fată. O fotă chiar frumoasă. Părul are lungimea potrivită și este pieptănat corect, ochii sunt bine proporționați. Trupul este subțire și grațios. Yuliang redase și un picior de crin, fermecător de mic, un pic cam lat pe margini. Cu toate astea însă, nu e Jinling. Fata pe care a desenat-o este o străină.

Demoralizată, Yuliang rupe portretul și îl mototolește. Se ridică din nou în scaun, cu blocul de desen în brațe și ochii ațintiți pe pagina dinainte. Este o schiță făcută săptămâna trecută, la o zi după întâlnirea cu Xing Xudun. Pentru prima dată reușise să redea extrem de bine propriile sale mâini. Desenase mai multe versiuni: una ținând un pahar, alta sprijinindu-se de umărul lui Zanhua. În acest desen, ține în mână o crizantemă de mătase pe care și-o cumpărase dintr-un moft de la un vânzător ambulant. Yuliang o studiază neliniștită. Oare de ce, se întreabă, reușește să-și picteze mâinile așa de bine și, totuși, nu reușește să surprindă cum trebuie nici măcar degetul mic al lui Jinling?

Își întinde brațele spre lumina dimineții, le mișcă, le strânge pumn. Răspunsul îi vine ca o revelație: poate să-și deseneze mâinile pentru că are mâinile. Le poate desena pe viu. Bineînțeles că de aceea se numește „studiu pe model viu”. În timp ce de la Jinling nu are nimic, în afara cupelor sale de vin.

Pentru o clipă doar, vocea ușoară a prietenei sale pare să învâluie camera. „În Shanghai nu era vorba numai despre bani și paturi. Dansam, scriam poeme. Chiar și desenam, dacă aveam talent... în Shanghai... Când lucram în Shanghai...”

Yuliang ridică ghemotocul de hârtie și îl aruncă la gunoi. Apoi, aproape pe negândite, își ia șalul și poșeta și iese.

Strada Fouzhou începe, largă și străjuită de copaci, în partea de vest a Bundului. Prima ei parte e plină de clădiri comerciale occidentale, înalte, care dau Shanghaiului aerul său european. Dar acestea sunt înlocuite de clădiri coloniale, cluburile de ceainării, băncile, de bordeluri cu felinarele lor roșii și fațadele frumos ornamentate.

Pentru aceia care caută plăceri mai rafinate, există o mulțime de anticariate pe mica alee pietruită. Dar nu există nici un dubiu legat de adevăratul comerț care se desfășoară în zonă. Chiar și acum, dimineața târziu, încă mai sunt fete pe stradă, chiar dacă majoritatea se întorc de la programările avute cu o seară înainte. Vin din toate provinciile, din aproape toate țările — există chiar și „surori de apă sărată”, care servesc fluxul de marinari străini ai Shanghaiului. Una peste alta însă, fețele istovite ale târfelor și mersul lor frânt au o familiaritate înfricoșătoare - și o revoltă. Ascultând un schimb de cuvinte pe care ea însăși îl avusese de sute de ori, Yuliang se trezește luptându-se cu un val de panică:

— Ling Ma, o seară bună?

— Ah, nu prea bună, nu prea bună!

■— Măcar ai mâncat bine?

— Ha! N-am avut timp de mâncare cu un câine bătrân ca el!

Este cuprinsă de teama inexplicabilă că în orice moment una dintre femei ar vedea-o și, dacă nu chiar ar recunoaște-o, ar sesiza măcar o aură subtilă, un indiciu vag a ceea ce fusese. O seară bună? ar întreba-o. Ce mai face inspectorul tău? Câte bijuterii și câte rochii ți-a cumpărat?

Nu pot face asta, gândește ea în timp ce florile ofilite se despart. Nu știu de ce-am venit aici.

Intr-adevăr, excursia aceasta a fost mai mult un impuls decât un plan, o speranță bruscă, sălbatică, o șoaptă care îi spunea că, dacă ar găsi primul salon al lui Jinling, ar avea șanse să afle vreo rămășiță de-a ei, uitată — un mic portret, ceva, orice. O imagine în medalionul

unei alte iubite. Acum însă, ideea i se pare prostească. Fiindcă ce ar mai fi oare de găsit? Toată lumea știe ce se întâmplă după ce o floare moare sau fuge: lucrurile ei sunt vândute, furate sau arse. Chiar dacă madamele le numesc pe muncitoarelor lor „fiice“, termenul este unul legal, nu sentimental. Cu siguranță nu ar păstra vreun suvenir de la o floare dusă de vânt.

Cu toate astea, așa cum se întâmplă cu majoritatea sarcinilor pe care și le pune-n minte — și asta este valabil pentru mai toți Mistreții -, Yuliang nu poate să renunțe, pur și simplu. Așa că, atunci când hamalul oprește ricșa în fața unui rând de obloane vopsite-n verde, ea nu-i spune „Du-mă acasă“, ci îi dă numele casei de flori unde Jinling îi spusese că începuse munca:

— Știi Salonul Porților Cerești?

— N-am auzit de el, răspunde bărbatul. Și aș fi auzit — am legături cu aproape toate casele de pe aici. Conduc mulți domni la porțile lor. Cercetează strada, gânditor, înainte de a arăta din cap spre cel mai mare stabiliment care se vede. Ați putea încerca acolo.

Rostește cuvintele respectuos, fără nici o suspiciune sau subînțeles. În timp ce el își continuă fuga, Yuliang se uită în urma lui, un pic rușinată de demonii care nu vor s-o părăsească.

Casa indicată are pereții acoperiți cu mușcate urcătoare. O reclamă care se mișcă-n vânt anunță că a sosit la Palatul Bucuriei și Plăcerii Veșnice. Cu excepția gărzii sikh de la intrare, pare părăsit. Dar, apropiindu-se, Yuliang vede că pe trotuarul celălalt sunt două femei care merg grăbite în aceeași direcție. Una din ele, încărcată cu o umbrelă de soare, geantă și niște pachete unsuroase (rămășițe de la banchet, presupune Yuliang), este, cu siguranță, servitoare. Profesia celeilalte este ușor de identificat datorită uniformei purtate: o rochie strâmtă, galbenă, în stil occidental, care îi dezvăluie jumătate din piept prin blana albă, neglijent așezată pe umeri.

— Pe toți zeii, Meimei, strigă ea, uitându-se în spate, la cameristă, grăbește-te, te rog! Sunt obosită moartă!

Yuliang își îndreaptă umerii.

— Scuzați-mi îndrăzneala, strigă ea, traversând strada repede.

Trebuie să strige de două ori până ce fata se întoarce.

— Cu mine vorbești?

Prostituata rostește cuvintele domol, ca oamenii născuți și crescuți în Souzhou. Dar ochii săi aprigi îi dezmint dulceața glasului.

Yuliang are un nod în gât.

— Da, răspunde ea. Trebuie să vă vorbesc.

Fata îi face semn servitoarei să se oprească.

— Este vorba despre soțul tău?

— Cum? se oprește brusc Yuliang.

— Un sfat pentru tine, soră mai mare. (Femeia se pregătește deja să plece.) II vrei, muncește pentru el. Fă-1 fericit și nu va mai pleca de-acasă. Dar, orice ar fi, nu mă amesteca pe mine.

Se îndreaptă spre ușă, cu camerista fugind în urma ei. Yuliang se uită după ea, cu privirea golită. O clipă încearcă să și-l imagineze pe Zanhua cu această frumusețe cu gura slobodă. Apoi se dezmeticește. Bineînțeles că fata nu-și putea închipui altceva. Așa cum observase deja, Yuliang nu era o târfă. Alternativa clară era să fi fost o nevastă supărată.

— Nu, spune ea, mai tare decât își propusese. Mă aflu aici pentru că sunt în căutarea cuiva. A unei fete.

— Noi nu facem chestii din astea, pufnește femeia, desfăcându-și blana. Nu este decât un singur loc în Shanghai unde se acceptă așa ceva. La Madame Lou, pe Rue du Pere Froc. Nu vei trece însă de paznici. Numai diavolițele albe pot intra.

— Nu, nu, nu pentru asta, spune repede Yuliang, fără să clipească la auzul acestei informații uimitoare. O fată pe care am cunoscut-o. O cunosc. Eu... sora mea. Se duce mai aproape, inventând cât de rapid poate și rugându-se ca totul să sune convingător: Am fost despărțite pe când eram copii. Tatăl nostru a vândut-o aici. Acum el a murit - s-a înecat. În râu...

Fata oftează plictisită. Simțind o poartă închizându-se, Yuliang ridică amândouă mâinile.

— Te rog. Mama mea... a noastră este foarte bolnavă. Trebuie s-o vadă înainte de a muri, să-și ceară iertare. M-a trimis să o găsesc. Mi-a spus că a fost vândută la Salonul Porților Cerești...

Povestea este cusută cu ață albă, chiar și pentru urechile ei. Dar, la auzul numelui bordelului, fata ridică privirea, limba ei roz atin- gându-i buzele. Spre uimirea lui Yuliang, izbucnește într-un hohot

de râs. Camerista, care le ajunsese din urmă, scoate la rândul ei un chicot, dar stăpâna se întoarce spre ea, furioasă.

— Nu râde de doamna, latră. Tu nu ai suflet? Mama ei este pe moarte!

Se întoarce din nou spre Yuliang.

— Salonul Porților Cerești, spui? Dacă sora ta nu este o stafie, e cu neputință. Plictisită, își scoate acul de la pălărie. Odată, demult, exista un loc numit așa mai departe, pe lângă aleea Nanlu. Nepăsă- toare, își pune pălăria pe teancul de lucruri ținute de cameristă în echilibru precar și continuă: Dar a decăzut acum multă vreme. Cât încă era pe tron văduva împăratului. Văzând că umerii lui Yuliang se lasă, adaugă, fără răutate: Mai spune-mi. De unde sunteți?

— Ne-am născut în Hefei. Cu toate astea, am auzit zvonuri că de aici ar fi plecat în Wuhu.

— Wuhu! Fata strâmbă din nas, ca și cum până și numele ar fi puțit a provincialism. De ce n-o cauți acolo, atunci?

— Am căutat-o. Mi-au spus că a dispărut. M-am gândit că poate s-a întors aici... Se oprește, sigură că vorbele îi sună la fel de prostesc precum se și simte. Când își ridică privirea, frumusețea din Suzhou cascadează așa de tare, încât Yuliang vede până în adâncul gâtului. O cheama Yuhai, termină ea rapid, luptându-se cu impulsul de a se retrage. Zhou Yuhai.

Nu poate decât să sperie că numele e corect. Jinling avea mai multe versiuni ale originii sale și mai multe nume de familie potrivite fiecăreia dintre ele.

— Cum arăta și ce știa să facă?

— Cânta, dansa, știa să cante la *pipa*. Avea picioare de crin, multe rochii. În Wuhu era faimoasă pentru bijuteriile ei.

Fata ridică din umeri.

— Oricum, nu a lucrat la noi. Clienții noștri caută fete mai moderne. Aruncă blana servitoarei. Ai putea încerca la una dintre casele mai mici de pe strada aceasta, mai spune ea. Multe fete din Anhui ajung aici. Și, în același timp, fără să-și schimbe tonul sau să se adreseze cuiva anume, adaugă: Trebuie să mă bag în pat acum.

Apoi dispare. Servitoarea o urmează. îi dă rămășițele grase paznicului și intră în casă. Acesta din urmă rânjește și-i dă o palmă peste fund, drept mulțumire.

Yuliang își petrece următoarele două ore umblând prin ceainării și bordeluri mai mici. Reamintindu-și că viața în casele de toleranță ascunde un pântec moale și complice, adresează majoritatea întrebărilor către fete: cameristele mai tinere, servitoarele. Se roagă de ajutoarele de la bucătărie, de „frunzele“ care atârnă rufăria la uscat, așa cum odată o făcea și ea, împreună cu Suyin. Își țese povestea din nou și din nou, până ce toate găurile și lipsurile sunt acoperite, iar ea începe să curgă la fel de lin precum o baladă tristă. Cu fiecare repetare, povestea devine mai adevărată, până ce, pe la amiază, simte că aproape toate acele lucruri se întâmplaseră: dacă va găsi persoana potrivită și dacă îi va spune ce trebuie, ar putea, cu adevărat, să o regăsească pe Jinling. Aici, întreagă. Strigând cu vocea ei cristalină: „Yuliang! Pe unde mi-ai umblat?“

Și totuși, la primele șase case, nu află nimic nou, i se confirmă doar faptul că Salonul Porților Cerești nu mai exista de zeci de ani. Întrebările sale sunt întâmpinate cu negări unanime și ridicări din umeri. Doar o matroană pe fața căreia se citea răutatea răspunde la plâmuirea ei malițioasă:

— A fost aici, da. Dar a murit de boala Guangzhou. Foarte trist!

Este trecut bine de prânz - și de începutul oficial al zilei la multe dintre saloane — când Yuliang ajunge la al treilea bordel de la capătul străzii Fericii Statornice. O casă mică, dărăpănată, care își spune Palatul Opulenței Strălucitoare, în ciuda celor câteva obloane sparte și a balconului povârnit. E atât de neîngrijită, încât Yuliang aproape că trece fără s-o bage-n seamă. Dar servitoarea pe care o strigă îi răspunde destul de binevoitoare.

— Îmi pare rău, mătușă, spune Yuliang, pășind pe cărți de vizită îndoite, îngălbenite și pe mucuri de țigară. Curtea pare părăsită, ca și cum nimeni n-ar fi călcat în ea de săptămâni de zile. La o privire mai atentă și servitoarea i se pare mai bătrână: are părul vopsit, dar fața plină de riduri adânci. Tenul ei este de un alb ciudat, aproape lăptos, moștenirea unor ani lungi de tratamente de albire. Dar o ascultă pe Yuliang cum își deapănă povestea pentru ultima oară.

— Lună Frumoasă, spune ea, scărpînându-și capul, gânditoare. Cunosc numele ăsta. Să mă gândesc. Era tânără, nu-i așa?

Inima lui Yuliang începe să bată nebunește.

— Da, spune ea, încercând să calculeze ce vârstă avea Jinling când plecase din Shanghai. La Salon, bineînțeles, avea întotdeauna

șaisprezece ani. Dar Suyin, care știa lucruri din acestea, pretindea că ar fi avut douăzeci și patru în anul sosirii lui Yuliang.

— S-ar putea să o fi cunoscut, se gândește femeia. Se prea poate. Dar o memorie bătrână ca a mea are nevoie de un ajutor ca să-și dea drumul.

Se uită cu subînțeles la poșeta argintie a lui Yuliang. Fata ezită. Dacă o mituiește, va trebui să se întoarcă pe jos acasă - un lucru nu prea ușor pentru picioarele ei. Mai mult de-atât, femeia asta și „palatul“ ei dărmat o neliniștesc. Yuliang șovăie puțin, pipăind închizătoarea genții. Femeia își mișcă picioarele minuscule.

— Ei bine, domniță? croncănește ea.

Yuliang deschide geanta și scoate monedele. I le dă femeii, care se uită la ele în lumină, înainte de a le băga în buzunar.

— Dinți neregulați. Ochi mari, strălucitori, spune veselă. Picioare nu chiar așa cum ar fi trebuit — un pic cam late. Pe vremea mea li se spunea „mătase tivită cu pânză“.

Se uită încruntată la picioarele lui Yuliang. Dar dezaprobarea ei se pierde în răbufnirea de entuziasm a lui Yuliang: femeia tocmai descrisese perfect picioarele lui Jinling.

— Și avea ceva pe coapsă, continuă ea. Un semn negru. Cam de mărimea asta, nu-i așa? Ridică mâna și desenează un cerc cu degetele, exact de mărimea aluniței lui Jinling. Ca un ochi mare, negru, păzind porțile de jad.

— Da, șoptește Yuliang, clipind pentru a-și opri lacrimile care îi umplu ochii.

— Din cauza cerculețului aceleuia, îi ziceam Micuța Lună Neagră, spune femeia, dând din cap. Cât de mult îl mai ura.

— Numele?

— Semnul.

Yuliang se încruntă. Jinling îi spusese tot timpul că alunița ei e norocoasă.

— Oh, da. Bătrâna chicotește. Fetele o prindeau tot timpul furând pudră pentru dinți și înălbitor de piele. Voia să-l facă să dispară.

Ideea că Jinling ar fi putut fura ceva i se pare lui Yuliang la fel de imposibilă ca și faptul că ea a lucrat în locul acesta soios. Și totuși, descrierea femeii se potrivește. Pășește mai aproape, ignorând duhoarea dinților stricați.

— Te rog, mătușă, spune ea. Aș putea găsi pe aici vreo fotografie, ceva? Vreun tablou? I-a făcut vreodată cineva portretul?

Femeia o privește pe Yuliang o clipă, de parcă ar fi stat în cumpănă dacă să ia sau nu în serios întrebarea. Apoi râde, un acces asemănător cu tușea, care o slăbește destul de mult pentru a fi nevoită să se sprijine de coada măturii.

— Fotografii! spune, în sfârșit. Cine să fi dorit s-o fotografieze pe ea? Chiar dacă le-aș fi permis asta aici. Să știi, nu le dau voie. Acele cutii cu foc drăcești, străine îți fură sufletul din trup. O bate pe Yuliang pe piept, de parcă ar fi certat-o pentru o glumă proastă. Dar, chiar dacă le-aș fi lăsat? De ce să cheltuiesc banii? Nu era decât o sclavă aici. Jumătate din timp trăia pe malul râului. Câteodată o mai lua vreun domn, dacă celelalte nu erau disponibile. Dar, îți garantez, nimeni nu s-ar fi gândit s-o fotografieze!

— Cred că vă înșelați, spune Yuliang când reușește să-i regăsească glasul. Jinling... adică Yuhai era o fată de primă mână. Era cea mai cerută floare din Wuhu. Avea zeci de rochii și multe bijuterii. A fost curtată de un prinț. *Cristalul* îi urmărea toate mișcările.

— Wuhu? Femeia se scarpină din nou în cap. Acolo a plecat? M-am întrebat întotdeauna unde s-a dus. Însă nu mi-am bătut capul să încerc s-o găsesc. Nu merita. Se întoarce la măturatul ei. De fapt, se potrivește.

— De ce?

— Ei bine, când a plecat de-aici era grea, spune femeia ca și cum toată lumea ar fi trebuit să fie la curent cu asta. Bineînțeles, bucătarul nu a putut s-o mai păstreze la bucătărie. Iar fetele au crezut că o făcuse dinadins ca să-și găsească bărbat. Se apleacă, de parcă ar fi încercat să-și vadă mai bine amintirile. Xiumei a fost cea mai supărată. Cel mai bun client al ei era un negustor din Wuhu. Ii tot spunea Lunii Negre să se potolească - ba chiar a biciuit-o odată, dacă-mi aduc bine aminte. A spus întotdeauna că fota asta îi făcea ochi dulci. Eu n-am crezut niciodată. Dar poate că m-am înșelat. Cât despre rochiile de care vorbești, probabil le-a furat. Oftează: Săraca Xiumei. Se mai uită o dată la curtea mică, înainte de a-și ridica ochii spre balcon. Nici nu mi-ai spus ce părere ai despre drapelul nostru, adaugă dojenitoare.

Yuliang îi urmărește privirea ațintită către un triunghi galben hăr- tănit care atârna la etajul doi. Pe el, se poate observa cu greu dragonul albastru cu cinci degete al dinastiei Qing.

— L-am scos din cămară ieri, spune mândră bătrâna. Imediat ce am aflat vestea cea bună. Eu am spus întotdeauna că prostiile astea cu republica nu vor dura prea mult. Poate că acum vor termina cu inspecțiile. Sprijinindu-și mătura de un copac, îi face semn din cap lui Yuliang: Ei bine, astea ar dormi toată ziua, dacă nu le-aș trezi eu.

Dă să se întoarcă, dar Yuliang pășește repede în urma ei.

— Așteaptă! Aș putea... aș putea vorbi cu bucătarul sau cu Xiumei?

Femeia își continuă mersul șontăcăit, clătinând din cap.

— Bucătarul este mut. Bandele i-au tăiat limba acum vreo câțiva ani. Iar Xiumei... Dă din nou din cap. A murit acum doi ani. A plecat într-o noapte, a doua zi a fost găsită cu gâtul tăiat. Fetele astea nu știu cum să-și poarte de grijă. Nu sunt așa cum eram noi.

Ridică din umeri, lipsită de compasiune. O clipă mai târziu, Yuliang îi aude vocea seacă precum un lătrat amenințându-și florile somnoroase să se trezească.

Yuliang are nevoie de câteva momente pentru a-și putea mișca picioarele. încet, dureros, le forțează să meargă.

„Grea. Locuia pe râu. De-abia dacă era o sclavă.“ Întotdeauna a știut că Jinling înfrumuseța lucrurile. Dar oare se putea ca tot ce-i spusese lui Yuliang, sufletului ei pereche, să nu fi fost decât o minciună?

— Hei! bombăne cineva din spate, chiar în urechea ei. Ce ești tu, cal, de dormi în picioare?

Privind în jos, Yuliang observă că stătea în rigolă. Dar nu se mișcă de acolo. Holbându-se la noroi, și-o amintește pe Jinling făcându-și toaleta elegantă. O vede gustându-și pasta de perle și strâmbându-se: „Mai mult zahăr, Yuliang!“ O simte pe Jinling luând-o de mână după o noapte deosebit de grea: „Ascultă, Yuliang. Vreau să îți spun ceva ce-am învățat în Shanghai. Ascultă, Yuliang. Noi nu suntem ca ele - ca nici una dintre ele. Tu ești ca mine. Noi nu am fost menite locului acestuia...“ Și atunci mințea, oare? Și de unde dobândise totul - finețea, poveștile fanteziste? Fuseseră furate, așa cum spusese bătrâna? Ei bine, de ce nu? Până la urmă, fata cea mai bună își furase propriul trecut. Și îi furase și lui Yuliang singurul adevăr frumos pe care-1 avusese

în lumea aceasta. Și șansa de a alina pe cineva care cu siguranță ar fi avut nevoie de alinare. Ar fi putut să-mi spună, se gândește Yuliang. Ar fi putut să plângă pe umărul meu pierderile suferite, rănilor ei... copilul ei...

Oamenii continuă să o împingă.

— Domnișoară, nu vă simțiți bine? Întreabă cineva.

Yuliang nu răspunde. O cuprinde greața, un potop verde de bilă.

Cu toții mint. Și apoi pleacă.

Varsă în rigolă, privind neputincioasă cum toată ființa ei dispare în murdăria curgătoare a străzii Fericirii Statornice.

Douăzeci și unu

Cea de-a doua domnie a lui Puyi durează mai puțin de două săptămâni, până în clipa în care altă căpetenie militară îl forțează să abdice rușinos. De partea cealaltă a graniței de nord, o altă monarhie fusese, de asemenea, detronată. Acum, Yuliang încearcă să deslușească combinații de caractere nu cu mult mai vechi decât schimbările survenite în Rusia (bolșevic, Kremlin). Intr-una dintre aceste zile se îndreaptă încet spre casă, cu *Shenbao* în mână, când este oprită în loc la auzul unei arii de muzică străină care începe să răsună brusc. Nu se compară cu susurul strident al patefonului vecinului; e o orchestrație completă, o soprană suspinând. Aproape inconștient, se ia după sunet și ajunge în dreptul unei ferestre deschise.

Interiorul camerei este vraiste. Scaunele și masa sunt pline de ghemotoace de hârtie și de cârpe pătate de vopsele. Peste tot sunt presărate borcane cu apă închisă la culoare și pensule. Pe toți pereții camerei sunt sprijinite la întâmplare pânze, amestecând-o după nuanțele de gri ale zilei; uleiuri în culorile curcubeului, cascade de fructe. Stele și flori imposibil de însuflețite. Mai puțin imagini și mai mult vise luxuriante în culori. La început, Yuliang este așa de absorbită de ele, încât aproape că nici nu-i observă pe cei doi bărbați din fundul încăperii. Numai după ce mai clipește de câteva ori, își dă seama că nu sunt doi, ci unul singur. Se studiază într-o oglindă enormă.

Fredonând, omul desenează o cruce imensă, neagră, pe foaia de hârtie prinsă pe șevalet. Pe fiecare din pătratele rezultate, schițează, abil, câte o imagine, adăugând umbră și perspectivă, cu mișcări rapide, agile, într-un timp uimitor de scurt creează patru forme, fiecare dintre ele o transpunere perfectă a propriei persoane.

Întregul proces durează cinci minute, poate. Dar sunt cele mai nesfârșite cinci minute pe care le-a trăit Yuliang vreodată. Privindu-1 pe acest bărbat recreându-se - din nimic, din cărbune - nu simte indecența situației, ci, mai degrabă, o emoție îmbătătoare, în parte recunoaștere, în parte exaltare.

Se apleacă mai mult pe fereastră. Nu vrea să rateze nici o mișcare.

Bărbatul stoarce vopsea pe o paletă de lemn, pe care o ridică, fără nici un efort, cu mâna stângă. Împrășteie culoarea cu un cuțit lat. Apoi, atingând pensula de paletă, începe să creeze rapid. Spre ușoara dezamăgire a lui Yuliang, nu folosește spectrul strălucitor al celorlalte lucrări ale sale, ci un maro mohorât. Și totuși, îl urmărește fără suflare, concentrându-se atât de tare, încât, după o vreme, ochii încep să o doară și este nevoită să și-i frece pentru a reuși să privească în continuare.

Când și-i ridică la loc, bărbatul se uită la ea în oglindă.

— Cred că ai obosit, spune el. Și când Yuliang sare în spate: Te rog. Nu mai fugi din nou.

Din nou?

Când își rotește scaunul pentru a se întoarce spre ea, totul prinde contur: îl mai văzuse. Le preda tânărului ilustrator de la *Tineretul nou* pe care îl întâlnise nu demult, Xing Xudun, și tuturor studenților prezenți pe malul râului în ziua aceea. Yuliang se înroșește precum un măr.

— Cred că vă datorez scuzele mele, spune bărbatul. Mi-e teamă că băieții mei sunt cam obraznici.

— Nu, se bâlbâie Yuliang, mie îmi pare rău. Chiar nu am vrut să vă spionez în felul ăsta. În ziua aceea. Nici... acum.

Tace îngrozită. Vocea sopranei se ridică. El face un semn cu mâna.

— Verdi. Superb, nu-i așa? Mă ajută să mă concentrez. În parte pentru că nu prea știu italiană. Versurile nu mă distrag. Se uită la ceas. Dar a trecut aproape o oră. Cred că te dor picioarele. De ce nu intri să te odihnești un pic?

O oră? Nici nu i-ar fi trecut prin cap că timpul zburase astfel.

- A, nu, spune ea. Nu pot... chiar trebuie să ajung acasă.
El arată spre tablou.
- Măcar spune-mi ce crezi.
La început, are impresia că nu a auzit bine.
- Ce cred eu?
- Sper că nimeni nu studiază atât de îndeaproape vreun tablou, mai ales de-al meu, fără a își forma o părere sau a avea măcar un gând.
Își încrucișează mâinile, așteptând, cu o expresie un pic amuzată. De parcă ei doi ar fi fost prieteni vechi. De parcă ar fi interesat cu adevărat.
- Cred, spune ea cu grijă, în sfârșit, că este cel mai bun tablou în stil vestic pe care l-am văzut de-aproape. Lucru care este adevărat: până în ziua aceea, nu văzuse nici unul. Doar că... Yuliang își mușcă buzele. Nu știe cum să continue fără să pară total lipsită de respect.
- Probabil, o îmboldește el, pui sub semnul întrebării perspectiva. Ți-a plăcut mai mult vreunul din celelalte studii?
- Nu, răspunde ea, cu o ușurință care o uimește. Acesta e cel mai natural. Este mai puțin spațiu gol pe fundal.
El își scoate ochelarii, ștergându-î cu șorțul său pătat.
- Și crezi că acesta e un lucru bun.
Yuliang dă din cap.
- Dacă e prea mult spațiu, ochiul devine confuz. Privitorul nu mai știe unde să se uite.
- Ah. Un tovarăș artist!
Yuliang roșește.
- Doar măzgălesc. Nu-s bună de nimic.
- Puțini dintre noi știu să își aprecieze calitățile, spune el încruntat, punându-și la loc ochelarii. Dar, îmi cer scuze, încă nu mi-ai spus care era întrebarea ta.
- Mă întrebam doar de ce folosiți culoarea aceasta. De ce să faceți tot tabloul cu maro? Cu siguranță ar fi mai realist dacă ați mai folosi și altceva decât... decât culoarea noroiului.
- În aceeași clipă simte nevoia de-a înghiți la loc cuvântul. Dar bărbatul dă din cap, gânditor.
- O întrebare excelentă. Nu ai văzut prea multe lucrări în ulei, așa-i? Yuliang aprobă. Nu este nimic de rușine în asta, continuă el. Puțini au văzut deocamdată. Aici, cel puțin. Adevărul este că pictura

în ulei este extrem de diferită de acuarelă. În loc să lase pânza sau hârtia albă, artistul acoperă fiecare milimetru cu vopsea. Unora dintre noi le place să acopere formele și umbrele dinainte.

Ridică tubul de culoare pe care l-a folosit.

— Nuanțele neutre sunt cele mai bune. Ca asta, care nu este culoarea noroiului, ci, privește la eticheta minusculă lipită pe tub, siena arsă. De la Siena. Se oprește, uitându-se contemplativ în tavan, în timp ce muzica continuă să se audă pe fundal. Siena. Ce oraș minunat! Ai fost? Yuliang scutură din cap, ușor flatată că el crede că ea știe unde se află Siena. Acest prim strat are două roluri, continuă el. În primul rând e un strat tampon. Apoi de schiță. Nu e vorba doar de faptul că vopseaua se prinde mai bine de vopsea decât de pânză sau carton - cu toții ne exprimăm cel mai natural cu cei asemenea nouă, nu-i așa? -, ci și de faptul că, astfel, avem o hartă. Domnișoară, adevărul este că picturile sunt precum câinii. Lasă-le lesa destul de lungă și te vor plimba ei pe tine. Râde. Asta este bună, nu? Trebuie să-mi aduc aminte să o spun în următoarea mea prelegere. Notează ceva în colțul uneia dintre schițe. Dar este nepolitic din partea mea să îi dau înainte cu mine și opera mea dragă. Încă nu știi nimic despre tine. Adică, în afară de faptul că ești interesată de studiile în aer liber.

Yuliang roșește iar.

— Mi-e teamă că m-am purtat îngrozitor în ziua aceea. Nu... nu mă simțeam prea bine.

Ochii lui scânteiază.

— Poate te voi ierta dacă îmi spui cum te cheamă.

— Sunt Pan Yuliang. Una din soțiile lui Pan Zanhua. Locuiesc după colț.

El se înclină ușor.

— Iar eu sunt Hong Ye, pictor aproape necunoscut în acest oraș imens.

Zâmbește larg și, cu toate că expresia lui nu este cu nimic nepotrivită, indecența situației îi vine din nou în minte. Și totuși, privirea lui rămâne atât de directă și de prietenoasă, încât Yuliang nu poate decât să îi zâmbească la rândul ei. Simte brusc că e un om care nici măcar nu ar clipi dacă ar afla că nu demult stătuse o oră privind, pur și simplu, arțarul din curtea ei. Sau că există luni în care-și cheltuiește alocația în magazine scumpe din Concesiunea franceză, doar pentru a zugrăvi pe caietul său de schițe manechine cu ochii mari.

Yuliang nu spusese aceste lucruri nimănui - nici chiar lui Zanhua. Fiindcă, indiferent cât de mult i-ar încuraja pasiunea, îi este frică, totuși, să nu o găsească ciudată. O pierdere de timp. Dar acest om, acest străin, ei bine, ar înțelege.

Ce spusese oare? „Cu toții ne exprimăm cel mai natural cu cei asemenea nouă.“

Își atinge obrazul cu mâna.

— Trebuie să plec.

Profesorul Hong se uită la ea, blând.

— Mi-a făcut plăcere. Te rog să mai vii.

— Ah, nu, n-ar trebui să deranjez, spune, deși gândește: Când? Ar vrea să strige în gura mare, să acopere muzica: Când pot să vin din nou?

În schimb, bineînțeles, se înclină politicoasă, murmurând:

— Vă mulțumesc din suflet pentru bunătatea dumneavoastră, apoi dispare grăbită, lăsând-o pe Verdi, oricine ar mai fi fost și asta, să cânte trist în urma ei.

Două săptămâni mai târziu, Ahying apare în biroul ei, ștergându-și mâinile crăpate pe pantaloni.

— Doamnă, un domn dorește să vă vadă.

Yuliang ridică privirea din tablou, surprinsă: în afara vânzătorilor ambulanți de bijuterii sau materiale, singurul „domn“ care o vizitează este Qihua. Dar el a venit cu doar două zile în urmă.

— Cine este?

Ahying clatină din cap.

— Un domn mai în vârstă, cu o pălărie ciudată.

Yuliang se încruntă.

— Seamănă cu o clătită neagră, așezată pe cap, adaugă fata, dorind să ajute. Să îl poftesc?

Yuliang ezită, apoi lasă jos cărbunele. Nu poate fi decât unul din prietenii lui Qihua. Sau, pesemne, un curier de la oficiul fiscal — prin ei îi transmisese Zanhua că-și va amâna vizita.

— Il voi primi în curte. Te rog să îl servești cu ceai.

Câteva clipe mai târziu, fără șorț, pășește în curte - și îngheață. Oaspetele ei, care stă picior peste picior pe singura băncuță de piatră din curte, bând ceai, nu este nimeni altul decât profesorul Hong.

Artistul poartă pantaloni largi, ca ai muncitorilor, numai că ai lui sunt plini de vopsea, nu de praf. Are o cămașă albastră de lucru, precum acelea pe care Yuliang a văzut că le poartă francezii. Pe cap, parcă stând să cadă, e bereta neagră pe care o văzuse și în Bund.

— Bună dimineața, spune vesel. Sper că nu am picat într-un moment prost.

— Nu faceam nimic important.

— Munca nu este importantă?

Yuliang îl privește uimită. Hong Ye zâmbește.

— Ai cărbune pe frunte.

— Ah, spune ea, frecându-se pe frunte. Foarte drăguț din partea dumneavoastră să mă vizitați.

— Plăcerea este de partea mea. Mă bucur de acest ceai foarte bun.

— Ah, nu-i mare lucru. Soțul meu îl cumpără din Hangzhou.

— Bănuiesc că nu este aici.

Yuliang clatină din cap, neștiind cât de mult ar trebui să explice. Strada Oceanului, asemenea tuturor cartierelor vechi, este un port deschis al informațiilor, plin de marea șoptită a treburilor altor oameni. Ultimul lucru de care ar avea nevoie, gândindu-se la Zanhua, este un alt scandal.

Părând să sesizeze ce gândește, profesorul Hong își drege glasul.

— Toamna, anunță el, este anotimpul meu preferat. Este mai ușor de lucrat după ce nu mai ai nevoie de evantai, iar umiditatea se mai potolește. Nu crezi?

Yuliang dă din cap.

— Sper că neobrăzarea mea nu v-a perturbat prea mult munca.

Profesorul Hong neagă.

— Arta este o profesiune singuratică. De fapt, vizita ta m-a încurajat să te deranjez la ora aceasta matinală. Lăsându-și ceașca jos, se apleacă spre pânza pe care ea de-abia acum o observă sprijinită de bancă. Cuvintele nu dau naștere unui tablou, cum se spune, mai zice el. Am considerat că poate fi de ajutor să exemplific câte ceva din lucrurile pe care le-am discutat.

Întoarce pânza spre ea, iar fata vede portretul la care el lucrase în ziua aceea. Sau, cel puțin, așa bănuiește. Lucrarea este extrem de diferită acum. Versiunea pictată a lui Hong Ye a fost umplută de culoare, încărcată cu strălucire și adâncime. Barba și mustața lui

îngrijite strălucesc de argintiu și gri. Ochii săi, care privesc de după lentilele care reflectă lumina (Oare cum, se întreabă Yuliang, poate cineva să facă asta - să picteze un lucru pe care ochiul de-abia îl vede?), arată ca și acum: empatici, plini de interes. Pierzându-se în ei, este cuprinsă de un sentiment ciudat. Seamănă cu dorința. Și un pic cu iubirea. Dar nu felul acela de iubire despre care scriu poeții. Este, mai degrabă, o năzuință cumplită de a fi omul acesta, de a trăi în pielea lui brăzdată de vreme. Ar da orice să poată desena ca el.

— Acum vezi, spune el, că tonurile de siena nu întunecă lucrarea. Nu fac decât să-i confere adâncime. Își ridică ochii spre ea. Să înțeleg că ești de acord?

— Este uscat? Pot să-l ating?

După ce rostește cuvintele, această cerere i se pare revoltător de intimă. Ca și cum i-ar fi cerut s-o lase să-i mângâie părul.

Dar profesorul Hong dă din cap.

— Face parte din atracția uleiului, nu-i așa? Textura. Cu mult mai bogată și mai interesantă decât aceea a acuarelei. Prima oară când am văzut *Podul japonez* al lui Monet, m-am trezit întinzându-mă spre el, precum un băiețel spre o bomboană. Chicotește: Paznicul aproape că m-a dat afară din sală.

O cheamă mai aproape printr-un gest al mâinii. Yuliang, prea mirată pentru a se mai deranja să-ntrebe cine era acel Mo-neh, urmează, încet, cu degetele locurile pe unde trecuse pensula. La prima vedere, vopseaua părea aproape sculpturală - groasă și stratificată. Urmărind cu atingerea ei schimbările de formă și lumină își dă însă seama că nu atât dimensiunea fizică a vopselei, cât culoarea este aceea care dă relief imaginii.

— Eu cred, spune profesorul Hong în timp ce ea explorează, că mânuirea pensulei este aspectul cheie al picturii. Directorul Liu de la *l'ecole* unde predau este de acord. Îl știi?

Yuliang dă din cap, când, de fapt, nu știe decât ce poate descifra din ziar sau din ce aude de la Ahying și de la mătușile scandalizate din cartier.

— Nu este el acela care plătește modelele... își lasă ea capul în jos, stânjenită.

— Să se dezbrace, da, spune el. Un editorial de săptămâna trecută l-a numit „trădător al artei“. I-a plăcut atât de mult titlul, încât a

pus să-i fie făcut un sigiliu cu el. Acum așa semnează toate documentele. Se întoarce la tablou. Dar, așa cum spuneam, mânuirea pensulei este fundamentală. Mulți dintre artiștii vestici au perspective și scheme de culori impresionante, dar habar n-au cât e de importantă aplicarea lor. Își atinge buza de sus, cu un aer meditativ. Este foarte asemănător cu brodatul. Mișcările tale sunt cusăturile. Fără ele, totul se destramă.

Yuliang își ridică privirea, izbită de această trimitere neașteptată la prima și cea mai familiară formă de artă. Cu toate învățămintele lui Zanhua referitoare la soartă, vede cuvintele acestea aproape ca pe un semn. Este posibil ca ele să o îmboldească să întrebe un lucru total neașteptat:

— Profesore Hong, sunt extrem de directă... dar aș putea să vă arăt ceva?

Cu degetul așezat din nou în dreptul buzelor, ardstul cu față blândă contemplă ultimul desen al lui Yuliang — o vază cu crizanteme, în parte inspirată (el nu știe, desigur) tocmai din tablourile lui florale, strălucitoare. Afară, Ahying bate un covor. Pentru a lupta cu nervozitatea, Yuliang numără loviturile: una, două, trei... La douăzeci și șapte, este ușor iritată: chiar atât de mult durează curățarea unui covor așa de mic?

După un răstimp care-i pare nesfârșit, Hong Ye se întoarce, în sfârșit, spre ea.
— Mai ai și alte piese, spune el.

Este o afirmație, nu o întrebare. Ascultătoare, Yuliang scoate caietul cu schițe din bibliotecă, din spatele *Armatei revoluționare* a lui Zou Rong, apoi îl privește pe profesor frunzărindu-l. Fața sa este impasibilă. Dar pe unele dintre ele le lovește, hotărât, cu degetele, la fel cum făcuse și cu studiul autoportretului pe care se hotărâse să-l picteze. Se uită câteva momente la imaginea unei păpuși pe care ea o găsisese abandonată pe o stradă.

— Răscolitor, remarcă el.

Yuliang își coboară privirea, nesiguri dacă e o laudă sau o acuzație.

— Ai vreun profesor? Și când ea clatină din cap: Vrei să spui că nu ai unul oficial.

— Nu am deloc. Mama m-a învățat un pic de broderie. Câteodată desenam diferite modele, pentru a ne hotărî cum să coasem. Iar soțul

meu m-a învățat ceva caligrafie. Dar asta - arată spre crizanteme, spre caietul murdar de cărbune - am făcut-o singură.

O altă tăcere scurtă.

— Și stimatul tău soț încurajează pasiunea ta?

— Da. Dar... Yuliang ezită: îi este teamă că mă va distrage de la celelalte studii.

Buzele lui Hong Ye zâmbesc scurt, grav.

— Aud cuvintele acestea deseori. Cu toate că, trebuie să recunosc, nu de la femei. Soțul dumitale trebuie să fie un om deosebit.

Dacă îi sesizează neliniștea, nu o arată. Suspină, își dă jos din nou ochelarii, se scarpină-n ureche cu unul din brațele lor.

— Voi spune, începe el, în sfârșit, este un lucru pe care nu-l spun prea des sau prea cu ușurință. Sub nici o formă nu trebuie să-l iei ca pe o scuză ca să nu mai lucrezi.

Yuliang își ține respirația, neîndrăznind să se miște.

— De foarte puține ori în cariera mea, continuă profesorul Hong, am întâlnit pe cineva care să promită așa de mult. Ar trebui să adaug că am avut o carieră lungă și care m-a purtat prin multe locuri. În Japonia, Italia, Franța... Din fericire însă, talentul nu cunoaște conceptul de naționalitate.

— Vă... vă plac? îl întrerupe Yuliang, abia venindu-i să-și creadă urechilor.

El dă din cap.

— Imaginile sunt simple. Unora le lipsește complet perspectiva. Mai răscolitor este romantismul intens din ele. Unele sunt atât de feminine, încât devin supărătoare. Ca artist-femeie ar trebui să te păzești de asta. Să lași arta să vorbească pentru sine.

Nu știe de ce, dar felul în care rostește cuvântul „femeie” - sau poate felul în care îl subliniază în comparație cu „artist” - o deranjează puțin.

— Acum nu vorbește?

— Păpușa adaugă o notă plăcută, vibrantă, recunoaște el. Își pune ochelarii pe nas. Dar arta adevărată trebuie să conțină o paletă emoțională care să vorbească privitorului. Să vorbească - și știu că mulți dintre maeștrii noștri tradiționali n-ar fi de acord - nu adormind simțurile într-o satisfacție falsă, ci încercându-le. Provocându-le. Aducând chiar durere, dacă așa trebuie. Făcând orice pentru a ne forța să ne

situăm deasupra gândurilor vieții de zi cu zi. Cred că vei învăța asta alături de noi.

— Cu... cu noi?

Speranța din glasul ei este atât de evidentă, încât o sesizează și el, cu siguranță. Zâmbește doar.

— Ce-ai spune dacă ai încerca să dai examenele de intrare la academie, în ianuarie?

Yuliang își ridică mâinile uimită spre gât.

— Cum?

El dă din cap, mișcarea făcând ca bereta să îi alunece puțin pe spate. Absent, o așază la loc.

— Ar trebui să te previn, încă nu am avut prea multe femei. De fapt, a fost doar una care a rămas doi ani. Dar simt că le vei putea face față tinerilor noștri. Văzându-i expresia, explică repede: Vreau doar să spun că am simțit în tine, aproape de la început, o anumită... aș putea spune putere? Tu ai încredere în instinctele tale. Nu ți-e frică să susții lucrurile în care crezi. Nu lași hotarele mărunte ale tradiției și etichetei să stea în calea exprimării de sine. Aș putea să te întreb în ce an te-ai născut?

Yuliang clipește din nou.

— În anul Mistrețului.

El dă din cap.

— Interesant. Eu aș fi spus că-n cel al Oii.

Dar Yuliang încă se gândește la prima parte uimitoare a declarației lui Hong Ye.

— Ați vrea ca eu, spune ea rar, să intru la Academia de Artă din Shanghai.

El ridică un deget.

— Vreau să dai examenul de admitere. Școala noastră este una selectivă. Mai ales în ceea ce privește femeile care aspiră la statutul de artist.

Din nou accentul pus pe femei. Chiar și așa, ei i se pare că toată încăperea s-a transformat în aur. Yuliang se și vede: studentă la academie! Stând alături de colegii ei în Bund, participând la lecțiile în aer liber. Intrând pe ușile franțuzești ale școlii, cu blocul de desen sub braț... Apoi, privirea îi cade pe biblioteca din spatele lui, plină

cu cărțile pe care Zanhua i le dăduse sau i le trimisese. Yuliang își lasă capul să cadă.

— Sunt copleșită, spune încet, de onoarea pe care mi-ați făcut-o. Mi-e teamă, însă... mi-e teamă că va trebui să îl întreb pe soțul meu mai întâi.

— Din câte l-ai descris pare un om cu gândire modernă.

— Este. A fost tot timpul foarte bun. El vrea însă ca eu să mă concentrez mai mult pe studiu. Și un pic de artă, poate. Dar, în primul rând, pe lucruri folositoare — istorie, politică. Clasicii. Zâmbește timid: Are mai multă încredere în cuvinte decât în imaginile frumoase.

Profesorul Hong cântărește ultima ei frază.

— îmi cer scuze că te întreb atât de lipsit de eleganță, dar soțul tău nu locuiește aici?

— Nu, spune Yuliang, simțind cum se îmbujorează iar. Ei bine, ba da, câteodată. Dar slujba lui este în Wuhu.

— Și, aș mai putea întreba, la fel nepolíticos, când va veni?

— Imediat după Anul Nou. Zanhua își va petrece Anul Nou chinezesc, adică cea mai importantă sărbătoare, cu familia lui oficială.

Profesorul Hong bate din palme.

— Ei bine, atunci. Suntem norocoși. Examenele pentru semestrul următor ar fi trebuit să se țină săptămâna următoare, dar au fost reprogramate pentru doisprezece ianuarie. Poți să le dai fără a te obliga la nimic, iar opt săptămâni sunt timp destul ca să te pot pregăti. își ridică privirea spre tavan. Aș sugera să ne vedem până atunci de trei ori pe săptămână. Lunea, miercurea și vinerea seara ar fi foarte bine pentru mine.

Nu pricepe, se gândește fata.

— Domnule, spune dintr-o suflare. îmi pare rău, dar probabil că nu m-am făcut bine înțeleasă. Nu sunt prea sigură că aș putea veni la școală. Nu este vorba numai despre priceperea mea. Ezită; nu este bine să discuți problemele financiare ale familiei în public, însă continuă: Mai este și problema banilor. Cu toate că nu suntem săraci. Dar nu sunt sigură... vedeți dumneavoastră, deja are în întreținere trei gospodării.

Profesorul Hong se ridică, aranjându-și eșarfa.

— Draga mea, unul dintre lucrurile pe care va trebui să le înveți, dacă vei păți pe acest teren plin de greutate, va fi să-ți călăuzești neliniștile - și nu vor fi puține - acolo unde chiar este nevoie de ele. Încă nu se pune problema de plată, nici chiar de frecventarea școlii. În următoarele două luni nu trebuie decât să îți crezi o șansă. Ridicându-se, lasă caietul de schițe pe micul birou al lui Yuliang. Din fericire, ministrul educației, Cai, este un mare prieten al artelor. Dacă vei fi acceptată - dacă! —, cred că ar putea să se găsească o bursă. Și, dacă este cazul - încă o dată, dacă reușești să intri -, atunci ne vom face griji și pentru restul.

— Restul? întreabă vag Yuliang.

— Îi face cu ochiul.

— Cum să-l abordăm cel mai corect pe stimatul domn Pan.

Douăzeci și doi

— Nu aveți voie să ridicați creionul, anunță profesorul Hong, până nu vă spun eu.

Se încruntă la clasa aglomerată, dar tăcută, întâlnind, scurt, privirea lui Yuliang. Încurcată, ea întoarce ochii.

— Examenul va dura exact două ore. Orice linie după trecerea acestui interval îl va descalifica pe autorul ei. M-ați înțeles?

Un cor de voci, șaptezeci de timbre vocale puternice și copleșitor masculine, răspund:

— Da, domnule profesor.

— Bine. Călcând printre tinerii așezați pe jos cu picioarele încrucișate (nu sunt destule scaune pentru toți concurenții), ia de pe pervaz o clepsidră de mari dimensiuni. Trei... doi... unu... începeți!

Aerul se umple de zgomotul creioanelor pe hârtie. Yuliang își pironeste ochii la pagina ei albă, cu gura uscată precum nisipul care se scurge, leneș, în cronometru. Nu pot să fac nimic, se gândește ea, nefericită. Oare unde mi-au fost mințile?

Se trezește studiindu-i pe furiș pe ceilalți candidați din încăpere: băieți cu părul lins, o mână de fete, trufașe și bine îmbrăcate. Sunt bogați cu toții — se vede. Și așa este și logic. Pentru că, chiar dacă o familie săracă s-ar lipsi de unul din fii și l-ar da la școală, cine ar alege

ceva atât de frivol precum pictura vestică? Și ce familie săracă și-ar trimite fata la școală?

— E un rahat.

Brusc, colegul ei de bancă își aruncă creionul cât colo și își mototolește prima încercare. Camera chicotește, dar Yuliang simte un val de mulțumire: măcar nu este singura în fața căreia se află o foaie albă.

Suspinând din nou, își îndreaptă privirile spre natura moartă. „La început, nu te gândeai la ea ca la un întreg, îi spusese profesorul Hong ieri. Deconstruiește-o. Folosește fiecare obiect ca și cum ar fi o cale de acces spre următorul.“ Dar dacă toate căile par să se înfunde?

Colegul ei de bancă este deja bine înaintat în cea de-a doua încercare. Pe fața lui nu se mai citește frustrare, ci doar o concentrare intensă. Desenează, își poruncește ea, luptându-se să alunge un val de panică. Desenează și tu ceva.

Ascultătoare, desenează ceva: un pătrat. Este o încercare de redare a suprafeței mesei roșii. Forma n-o mulțumește. Însă întotdeauna este mai ușor să o iei de la capăt decât să începi de la nimic.

Rupând pagina, încearcă din nou, de data aceasta cu rezultate mai bune. „Folosește fiecare obiect ca o cale de acces spre următorul. Începe cu cel mai simplu obiect de pe masă, portocala... Și într-o clipă doar, pe care nici nu o simte și care nici nu contează, ființa ei nu se mai situează în afara naturii moarte, ci lucrează în interiorul ei, trecându-și mâna minții peste coaja încrețită a fructului. Apăsându-și fața pe sticla netedă. Explorând fiecare adâncitură a vazei atât cu vârful degetelor, cât și cu vârful creionului, fiecare obiect făcând parte dintr-o propoziție vizuală pe care o traduce. Nu par să fi trecut mai mult de cinci minute, când profesorul Hong bate în catedră și spune cu blândețe:

— Timpul a expirat. Apoi, mai rece: Timpul a expirat. Creioanele jos.

Un murmur general. Yuliang abia dacă mai are timp să se semneze în partea stângă a lucrării pe care o predă, ferindu-și ochii. Până la urmă, recunoaște că, indiferent de felul în care se simte în timp ce desenează, primul sentiment care o încearcă după ce termină este acela de eșec: toate imaginile se situează sub speranțele sale de la început. Câteodată se întreabă — mai ales după ultima vizită a lui Zanhua - dacă tinerele mame își simt la fel bebelușii, care le coboară din pânțe

uși și încrețiți. Mama ei, bineînțeles, susținea cu totul altceva. Tu? își aduce Yuliang aminte că spusese. Tu ai fost cel mai frumos copil din lume.

Chiar? întrebuse ea, fascinată, la fel ca toți copiii mici, de începuturile vieții ei. Bineînțeles, râdea mama ei, udând cu limba firul albastru ca cerul.

Când ajunge pe strada Oceanului, mintea lui Yuliang se află tot la examen, revăzând fiecare mișcare din mână și fiecare loc atins cu vârful creionului ei. Vaza ornamentată fusese cea mai grea - toate colțurile ei, umbrele reflectate. Se desface la nasturi, cântărind alegerea de a folosi guma de șters pentru impresia de licărire, când aude în salon voci joase, bărbătești.

Hoții! este primul ei gând. În cartier avuseseră loc mai multe tâlhării organizate de bandele interlope. Geanta i se prăbușește pe jos. Tocmai se îndreaptă spre ușă, când Zanhua apare pe hol.

— Pe unde ai umblat?

Vine spre ea, apoi se oprește în momentul în care un creion i se rostogolește sub talpă. Yuliang își coboară privirea spre materialele împrăștiate pe podea.

— îmi pare rău, se bâlbâie, chiar dacă nu știe dacă își cere scuze pentru dezordine sau pentru întârziere. Apoi adaugă: Ai venit acasă.

— Da, confirmă el.

Yuliang își umezește buzele.

— Mi-ai scris că-ți vei petrece sărbătorile în Tongcheng.

— Mi-am schimbat planurile. Zâmbește strâmb: Am vrut să-ți fac o surpriză.

— Mi-ai făcut, spune sfârșită. Are impresia că inima i s-a mutat lângă timpane. Zanhua, eu...

Pe hol se aud alți pași grăbiți, ușori. Înmărmurită, o clipă Yuliang și-o închipuie pe prima soție, venită pentru a o cunoaște pe noua ei soră și slugă. Din fericire, totuși, nu este decât Qihua.

— Ah, spune el. Vezi? Ți-am spus că se întoarce. Bine ați venit acasă, doamnă Pan. Sper că ați avut o după-amiază plăcută. Privirea îi coboară, întâmplător, pe podea. Cărbune, observă el, lovind o bucată cu vârful pantofului. Ce coincidență! Tocmai îi povesteam soțului dumneavoastră de noile preocupări pe care le cultivați.

— Preocupările mele?

— Lecțiile cu maestrul Hong. Râde. A fost un subiect îndelung dezbătut de vecinii noștri mai în vârstă.

Yuliang simte că nu mai poate respira.

— Am vrut să-ți povestesc, îi spune lui Zanhua. Crede-mă. Doar că... nu am știut cum se scrie.

— Nici nu mă îndoiesc, o întrerupe el cu răceală. Intre vizitele făcute acasă la alți bărbați și hoinăritul prin oraș cu orele, nu-ți mai rămâne mult timp pentru studiu.

— Zanhua, spune ea, nu e ce crezi. Am studiat. Am...

— Tovarășe, poate că ar trebui să auzim ce are de spus minunata ta soție. Fără să-l roage nimeni, Qihua începe să-i adune desenele de pe jos. I le dă lui Zanhua. Felicitările mele, spune el, am auzit multe despre progresele făcute.

— Progrese? întreabă Yuliang, uimită.

— Fondatorul academiei, Liu Haisu, mi-a vorbit despre dumneavoastră săptămâna trecută. Ne-am întâlnit la o prelegere despre arta fotografiei, la consulatul francez.

— Liu Haisu?

— Nu li se-ntâmplă prea des să aibă concurente așa promițătoare.

O clipă, Yuliang rămâne cu gura căscată, la propriu. Uitase complet că fotograful îl cunoștea pe artist. Se întoarce veselă spre Zanhua.

— A auzit de mine. Liu Haisu a auzit de mine!

— Eu cred că tot orașul a auzit de tine, spune Zanhua aspru. Doar faci vizite unui bărbat care plătește femeile ca să se dezbrace.

Pe Yuliang o dor urechile de parcă ar fi fost lovită. Dar se chinuie să mențină un ton neutru.

— îmi dă niște lecții, spune ea. Lecții de desen și de pictură. Crede că am șanse să intru. Ca studentă.

— Bănuiesc că lecțiile acestea nu sunt supravegheate de nimeni, nu-i așa?

Adevărul este că nu sunt. Totuși, spre surprinderea lui Yuliang, Qihua îi vine din nou în ajutor.

— Ca să fiu cinstit, spune el, pescuind din buzunarul de la vestă pachetul de țigări, oricine o cunoaște pe doamna Hong știe că au fost supravegheați îndeaproape. Am avut de-a face cu ea când am

fotografiat portretul de logodnă al fiicei ei. Femeia este o tigroaică. Ridică din umeri teatral, aprinde chibritul. Și, dacă ți se pare că asta contează, să știi că academia este foarte respectată. Haisu mi-a spus că oferă cursuri de pictură anatomică, istorică și chiar politică.

Zanhua studiază desenele lui Yuliang. Deasupra se află păpușica stricată. Yuliang nu-și dă seama de ce, dar și-ar dori să fie orice altceva - o pădure de bambuși. Un tablou-poem.

— Acest Hong Ye, spune el, fără să-și ridice privirea, chiar crede că ai talent.

Simte o rază de speranță - verde perlat, vulnerabilă.

— Mai mult decât orice alt student pe care l-a avut.

Nu rostește cuvintele cu aroganță, ci cu disperare.

— Și cum se intră la școala aceasta?

— Se dă... se dă un examen.

— Și când este examenul?

Ea înghite.

— În după-amiaza aceasta, șoptește. Intre trei și cinci.

El o privește, înmărmurit.

— Zanhua, spune ea. Aveam de gând să-ți spun dacă intram. Nu am vrut să te mint. Te rog...

Dar este prea târziu: dintr-o singură mișcare, el mototolește desenul cu păpușa și îl aruncă în perete.

— Nu aveai dreptul să faci asta! strigă ea. E munca mea.

— Este o minciună! urlă și el, la fel de furios. M-ai mințit! După toată vorbăria ta despre cinste. Cinste! Râsul îi e rece, lipsit de orice urmă de veselie. Pasul pe care îl face spre ea este atât de rapid, încât se sperie. Dar el nu face decât să dea, victorios, cu piciorul în ghe- motocul de hârtie, înainte de a se întoarce și a se îndrepta spre ușă. O clipă, buzele sale schițează un zâmbet amar: Și eu, care credeam că eu voi fi cel care va face surpriza!

Iese în curte, iar pașii i se sting în zgomotul de pe stradă. Tremurând de frustrare, Yuliang își aruncă cărbunele în perete, lăsând pe albul zidului o pată neagră. Nu încearcă să o șteargă. În schimb, îngenunchează, ridicând desenul și netezindu-l.

Yuliang nu plânge. Furia lui, dezlănțuită de lașitatea ei, e îndreptățită: tăcerea aceea a fost o minciună. De ce nu-i scrisese? Neîncrederea

ei este, încă, atât de adâncă, încât nu-i poate împărtăși adevăratele ei speranțe fără a se rușina?

Se uită la desenul distrus. Fața albă a păpușii este acum ridată, de parcă ar fi îmbătrânit. Yuliang rupe hârtia în bucățele mici, mototolite. Le lasă să-i curgă printre degete, ca o zăpadă murdară.

— Doamnă Pan.

În spatele ei, vocea lui Qihua este neobișnuit de lipsită de sarcasm. Speriindu-se, Yuliang se întoarce spre el. Uitase că era acolo.

— Îmi pare foarte rău, murmură ea, ridicându-se. Mă comport rușinos.

— Ca să fiu sincer, și el. Îi dă înapoi cărbunele. Blând, ca și cum i-ar da unui copil jucăria. Dar voi vorbi cu el. Noi, artiștii, trebuie să ne luăm apărarea unii altora.

Yuliang îl privește surprinsă: este prima dată când i se adresează aproape ca unui egal.

— Are dreptate, spune ea, stins. Sunt o soție rea.

— Vă subestimați atât pe dumneavoastră, cât și pe soțul dumneavoastră.

Ștergându-și mâinile, Meng Qihua se îndreaptă, încet, spre ușă, oprindu-se să-și mai aprindă o țigară. Întorcându-și capul, îi face cu ochiul. Apoi, aruncând chibritul în curtea peste care se așterne întunericul, iese.

Zanhua se întoarce aproape de miezul nopții. Yuliang este în atelierul ei, desenând flori la lumina palidă a lămpii de gaz. Intră în cameră urmat de mirosul de *maotai*, asemenea unei scuze.

Dar Zanhua nu-și cere iertare. Se apropie de ea, cu pași nesiguri, cu ochii roșii de la oboseală și vin. Se așază pe jos, odihnindu-și capul pe genunchi. Rămâne așa, până ce Yuliang se apropie și îngenunchează lângă el. Atingându-i întâi obrazul, apoi părul. Sunt ude.

— Plouă? Întreabă.

— Ninge.

Surprinsă, se uită pe fereastră, lucru pe care nu-l mai făcuse de cel puțin o oră. Vede cum fulgii de nea se lovesc de fereastră. Nu este zăpada grea, moale pe care s-ar fi așteptat s-o vadă aici, îngroșată de umezeala atotprezentă și căzând cu grația și blândețea care-i lipsește

Shanghaiului. Este o ninsoare răzbunătoare ce cade repede, cu asprime. Cumva, vederea ei o tulbură.

— Nu am vrut să te mint, îi spune. Mi-a fost însă teamă că nu mă vei lăsa să merg.

El o privește o clipă.

— Am venit în după-amiaza asta având presentimentul că nu te voi mai găsi. Și, când am văzut că nu ești acasă, m-am temut că nu te vei mai întoarce.

— De ce să crezi așa ceva?

— Nu mi-ai mai răspuns la scrisori. Până și telegrama pe care ți-am trimis-o în urmă cu două săptămâni a rămas fără răspuns.

Yuliang își lasă ochii în jos, vinovată: este adevărat. Cu totul absorbită de examenul de astăzi, nu-i mai scrisese de mai mult de o lună. Telegrama - un vers din Li Qingzhao („Lucrurile ei sunt aici, dar esența sa a dispărut: totul a încetat“)

— o așezase sub pernă, apoi uitase. Cât pot să fiu de egoistă, se gândește ea, dar nu cu ură, ci uimită de purtarea sa.

— Apoi te-ai întors, continuă el. Dar Qihua apucase să-mi spună ce faceai. Poate că am reacționat urât. Însă gândul la tine în compania altui bărbat... Vocea i se frânge: îmi e atât de teamă că mă vei părăsi.

La început îl privește doar, uimită ca întotdeauna de această frică a lui, exact opusul fricii ei. Mistreț și Șobolan, se trezește gândin- du-se. Perechea perfectă.

— Nu te voi părăsi niciodată, îi spune. Intorcându-se, ia de pe masă desenul cu flori. Te rog, uită-te la asta. Vreau să-ți arăt ceva.

El se ridică, privind desenul în lumina slabă.

— Este bun, spune, simplu.

— Nu-i vorba despre asta. Uită-te la marginea de jos, din stânga. La nume.

— Pan Yuliang, citește el, în timp ce femeia se ridică și se așază în spatele lui.

— Îți amintești, murmură ea, cu buzele aproape atingându-i urechea, când mi-ai spus să îmi semnez lucrările?

El dă din cap, închizând ochii.

— Acum așa fac. Și iată-te. Faci parte din toate tablourile mele. Chiar și din acelea care mă poartă departe de rine.

Lipindu-se de ea, își trece degetele albe peste numele lor. Apoi lasă hârtia jos și, trăgând-o înspre el, își odihnește buzele în părul ei.

— Promite-mi ceva.

— Ce?

— Promite-mi că te vei întoarce întotdeauna.

Își deschide buzele ca să-i răspundă, dar are limba amorțită. În schimb, își lasă capul pe cămașa lui udă. Luând gestul acesta ca pe o încuviințare, soțul ei nu-i mai cere nimic. Ridicând-o în brațe o duce spre ușă. Apoi o poartă în sus, pe scări și în dormitorul lor întunecat.

Douăzeci și trei

În ziua în care se afișează rezultatele, Zanhua o duce el însuși la academie.

Pe drum, Yuliang nu se uită la soțul ei decât de două ori. În vacanța aceasta au petrecut, au mers la cumpărături. Și-au cumpărat haine frumoase pentru Anul Nou, au luat masa cu prietenii, au jucat jocul lor cu poezie și vin (ea l-a bătut din nou). Au făcut dragoste des, tandru. În tot acest răstimp însă, ea s-a simțit apăsată de o așteptare încordată. Acum, că momentul a sosit, are nervii fragili precum gheața scârțâind sub copitele calului.

Apropiindu-se de academie, Yuliang cercetează îngrijorată mulțimea de tineri adunați în fața ei, discutând, suflând aburi și fum de tutun în aerul înghețat. Vede trei băieți, aruncându-și pălăriile în aer. O clipă mai târziu, trec pe lângă ei, la braț, cântând o melodie la modă.

— Ești sigură că nu vrei să merg eu să mă uit? întreabă Zanhua, în timp ce trăsura se pregătește să oprească.

— Nu, răspunde ea încordată, apoi îl ia de braț. Îmi pare rău. Doar că... vreau să fac singură asta.

— Nu-ți cere scuze. O mângâie pe cot. Și eu m-am simțit la fel când am primit scrisoarea de la Todai. Doar că n-am smuls-o din mâinile mamei mele. Tristețea îi întunecă pentru scurt timp chipul, așa cum se întâmplă de fiecare dată când vorbește despre căminul lui. Apoi, se luminează. Oricum, ți-am cumpărat asta.

Căutând în buzunar, scoate un obiect mic și verde. Luându-1 în mână, Yuliang descoperă un mistreț sculptat în jad.

— Semnul tău zodiacal. Să-ți poarte noroc.

Ea își ridică privirea.

— Dar tu nu crezi în șansă.

— În timpuri de criză cred. O strânge de mână, apoi arată spre avizier: Aș putea să vin cu tine?

Îi scoate, încet, mâna din mâneca ei, clătinând din cap. Apoi, respirând adânc, se ridică de pe banchetă.

O clipă se află din nou în Zhenjiang, apropiindu-se de mulțimea de pasageri ce se îndreaptă spre Wuhu. Oare ce spusese Wu? „Unei femei bune nu îi e teamă de oameni“... Yuliang strânge din dinți. Mulțimea, părând să-i simtă hotărârea, îi face loc să treacă. Curând se află în fața listelor.

Numele nu sunt trecute în ordine. Zhang Diwa, citește ea. Wong Zhihou. În spate, cineva înjură.

— Nenorociți împutiți!

— Ghinion, frate, spune altcineva. Apoi: Dă-o încolo. Nici eu nu sunt pe listă.

Yuliang continuă să citească: Ho Shenwan. Li Renju. Fiecare nume care nu este al ei se mai adaugă precum o greutate pe piept. Yong Reji. Sen Lishang, citește fără să clipească.

Și, ultimul: Yi Leishe.

Încă trei băieți strigă victorioși.

— Ne vedem în septembrie!

Cred că am trecut peste el, se gândește ea, protestește, și se face că mai citește lista încă o dată.

— Yuliang.

Zanhua este în spatele ei. Se întoarce spre el.

— Nu e pe listă.

— Nu-i nimic.

— Nu e pe listă.

— E o greșeală, spune el, luând-o de braț. Însuși directorul vrea să intri.

Ea clatină din cap.

— A mințit. Începe să se împingă înapoi spre trăsură. Gândin- du-se: Idioată mică. Târfă proastă. Adevărul este că Zanhua avea dreptate

în legătură cu candidatura ei: probabil o cunoaște întregul oraș. Cine ar vrea o femeie de stradă în academia lui?

Încercând să-și stăpânească lacrimile, se uită la soțul ei.

Dar el s-a oprit din nou.

— Yuliang, stai. Ai scăpat...

Se apleacă, se ridică. Ține în mână mistrețul mic, verde. Yuliang îl ia înapoi, cu toate că ar vrea să-l arunce în șanț.

— Să mergem, te rog.

Mulțimea din jurul avizierului începe să se risipească, dar Zanhua rămâne pe loc. Când pornește, nu se îndreaptă spre trăsura, ci merge în direcția opusă — spre intrarea în școală.

— Unde te duci?

— Să întreb.

Se apropie de ușile franțuzești. Câțiva studenți îl urmăresc, uimiți. Yuliang privește pe furiș fețele lor spilcuite, fine, apoi se grăbește în urma lui.

— Ar trebui să mergem acasă, pur și simplu. Nu trebuie să facem scandal. Și, când vede că nu se oprește: Zanhua. De-aceea am plecat din Wuhu, nu-i așa? Ca să nu se mai facă vâlvă.

El se oprește.

— Nu, răspunde. Am plecat din Wuhu ca să fim... ca să fii fericită.

Și, făcând această declarație surprinzătoare, se întoarce spre porțile academiei. Exact în momentul acela, cineva le deschide.

Își fac apariția doi bărbați, pășind grăbiți. Primul are vreo șaiszeci de ani și poartă robă de negustor. Celălalt arată destul de tânăr pentru a fi student, cu toate că este îmbrăcat mult mai elegant decât oricare dintre aceștia. Yuliang își (ace o impresie rapidă: o față bine proporțională, un pic ironică; bărbie puternică, cam pătrătoasă; ochi aprigi, sub sprâncene înalte, frumos desenate. Vocea sa denotă un calm plin de încredere și strigă după negustor, care se îndreaptă spre o mașină luxoasă parcată pe partea cealaltă a străzii.

— Domnule Chu, chiar asta e ideea. Contrar a ceea ce afirmați dumneavoastră, școala noastră nu este un bordel. Și da, ar fi o pierdere de timp și bani dacă fiul dumneavoastră ar face ochi dulci unor femei dezbrăcate. Dar nimeni nu face asta în școala mea.

Bărbatul mai în vârstă se întoarce, neîncrezător.

— Atunci, înseamnă că ești și orb, și lipsit de pudoare. În caz că nu ai observat, fata aceea nu avea pe ea nimic - dar absolut nimic!

Și nu numai că fiul meu se zgâiește la ea de zile întregi, dar mai și arată imaginile cu puicuța tuturor! Inclusiv, aș vrea să vă informez, viitoareii lui soacre! Ii face semn șoferului să îi deschidă portiera. Sau poate că acum ar trebui să spun fostei sale viitoare soacre!

Latră la șofer, care se duce în fața mașinii să pornească motorul. Cu mâinile făcute pâlnie la gură, bărbatul mai tânăr strigă ca să acopere zgomotul puternic:

— Intre zidurile noastreenerate, forma umană este sacră. Nuditatea este starea cea mai pură, cea mai naturală. Ca artist, fiul dumneavoastră are sarcina - nu, mai bine spus datoria - de a o studia. Așa cum un savant studiază Analectele¹ și doctrina Căii de Mijloc²!

Negustorul își scoate capul pe geamul automobilului.

— Acum te compari cu Confucius.

— Nu este nimic fals în ceea ce spun! răspunde directorul Liu. Artiștii din Vest lucrează cu modele de sute de ani! De fapt, nu numai artiștii, ci toată lumea ar trebui să aprecieze trupul uman. Așa cum spunea Robert Henri: „Când vom ajunge să respectăm nudul, nu ne vom mai rușina de el”.

— Moment în care, latră bărbatul îndărăt, eu voi pleca din China. Alături de toți oamenii respectabili din țara asta. În timp ce șoferul pornește motorul, el scoate din nou capul pe geam: O să-mi trimit secretarul să discute nota de plată, mai spune. Cu toate că, maestre Liu, nu sunt convins că dumneata și școala dumitale meritați un yuan din banii mei.

Automobilul pornește brusc, aproape lovind o bătrână care trece strada. Blestemând, ea scotocește prin buzunare și scoate o oglindă. O agită în urma mașinii care se îndepărtează, probabil pentru a alunga spiritele rele.

Liu Haisu lasă privirea în pământ. Scoate din buzunar un trabuc și îl aprinde. Câțiva studenți se îmbulzesc spre el ca să-i arate desene, să-i pună întrebări. Cei mai mulți însă au plecat deja. Se pare că acest spectacol nu mai reprezintă o noutate pentru ei.

Yuliang îl privește pe Zanhua, fiind convinsă că scena îi schimbaseră hotărârea. Dar el nu face decât să-și îndrepte pălăria.

1 învățăturile lui Confucius.

2 Doctrina buddhistă.

— Maestre Liu! strigă. O clipă, dacă se poate... Și se alătură mulțimii adunate în jurul artistului.

Yuliang privește, uimită, cum soțul ei și directorul Liu se angajează într-o conversație. Zanhua stă cu spatele la ea, vorbește încet. Dar reușește să citească cu ușurință surpriza întipărită pe fața directorului.

— Este foarte ciudat, inspectore Pan, îl ascultă ea spunând și este uimită cât de bine se aude până la ea vocea lui domoală. La ultima ședință, conveniserăm ca soția dumneavoastră să fie acceptată.

Ochii ei se îndreaptă, gânditori, spre Yuliang. Privirea lui e lungă și liniștită, o privire de bărbat care o cântărește. Yuliang nu se simte nici „sacră“, nici „pură“. Se forțează să se uite în ochii lui.

Liu Haisu zâmbește ușor. Apoi, dând din cap spre Zanhua, se îndreaptă, fără grabă, spre ea.

— Doamnă Pan. Am auzit atât de multe despre dumneavoastră, îmi pare foarte rău că trebuie să ne întâlnim în aceste - se uită scurt spre avizier - circumstanțe nefericite.

Ar vrea să cadă la pământ în fața lui. „Te rog, ar striga. Te rog, acceptă-mă. Nu o să-ți fac probleme. O să muncesc din greu. O să...“ Dar își dă seama că nu asta este soluția. Îl cunoaște pe directorul Liu. Sau, cel puțin, a cunoscut bărbați ca el. Poate că-i plac scandalurile, așa cum spune toată lumea. Dar o femeie plângând l-ar plictisi.

În schimb, dintr-un impuls, Yuliang ridică bărbia.

— Circumstanțe nefericite, întreabă, pentru cine?

Directorul Liu clipește.

— Mă scuzați?

— Îmi pare rău, dar nu pot să nu mă gândesc că respingerea mea este mai puțin nefericită pentru mine decât pentru școala dumneavoastră.

Două tinere studente, auzind-o, se opresc neîncrezătoare. Una din ele chicotește, lovind-o cu cotul pe cealaltă.

Și totuși, directorul Liu o privește cu interes.

— Așa credeți? spune el.

— Știu că sunt directă. Dar am fost așa de încurajată de tot ce am citit și am auzit despre faimoasa dumneavoastră academie. Și am fost impresionată de felul în care, în trecut, ați combătut spiritele înguste - minți precum aceea a omului care tocmai a plecat. Ați susținut răspicat că acest mod de gândire este demodat, că scopurile dumneavoastră sunt nobile. Moderne.

Lui Yuliang aproape că nu-i vine să creadă că spune ceea ce spune. Și totuși, se menține pe poziție: miza este mult prea mare. În plus, rareori se întâmplă ca flatarea să nu înmoaie personalitățile puternice. Mai ales personalitățile masculine puternice.

— Îmi pare bine să aud asta, spune el. (De fapt, radiază de plăcere.) Tocmai pe acest concept se bazează academia aceasta. Pe modernitate. Pe artă în sensul său cel mai pur, cu haine sau fără. Masculină sau feminină.

— Așa am crezut și eu. De aceea sunt surprinsă că, atunci când o femeie talentată bate la porțile dumneavoastră, nu o lăsați să intre. Și nu e vorba despre calități artistice, se pare. Ci despre... alte lucruri, (îl aude pe Zanhua respirând greu.) Dacă nu mă înșel, cred că ați fost citat spunând că femeile ar trebui să joace un rol-cheie în revoluția culturală a Chinei. Așa cum ar trebui s-o facă și în revoluția socială pe cale să se îndeplinească. Directorul Liu se încruntă, iar ea precizează: *Shenbao*. Cu două săptămâni în urmă, cred.

— Se prea poate să fi declarat asta, spune el, vădit flatat. Cu toate că în acest oraș reporterii sunt mai buni decât pictorii. Își aruncă trabucul pe jos și continuă: Adevărul este însă că rezultatele de astăzi n-au nici o legătură cu revoluția. Au legătură cu istoria. Există în consiliul profesoral voci care susțin că studentele nu fac decât să se amuze aici, că nu sunt serioase. Nu suportă să fie criticate și renunță imediat ce se căsătoresc sau rămân însărcinate. De fapt, ultima a plecat fiindcă a fost deranjată de modele. Mai mult decât băieții. Râde zgomotos: Lucru care spune multe.

Yuliang își îndreaptă spetele.

— Eu nu sunt așa.

El o privește mai de-a-proape.

— Spuneți-mi cum sunteți.

Sunt diferită pentru că, se gândește ea, eu n-o să plâng niciodată la vederea unei perechi de sâni goi sau a unei porți de jad. Și pentru că am văzut mai mulți oameni dezbrăcați, în mai multe poziții rușinoase decât veți vedea tu sau scumpii tăi băieți toată viața voastră. Chiar dacă aveți noroc.

Dar spune simplu:

— Sunt mai bună.

I se pare doar, sau ochii lui o privesc cu mai multă profunzime?

— Mai bună decât femeile care s-au perindat aici înainte?

— Mai bună decât ceilalți studenți. Băieți sau fete.

Este o aroganță de neiertat. Dar, privindu-i reacția - gânditor, măsurând-o din cap până-n picioare, apoi, în sfârșit, dând din cap știe din nou că și-a jucat cartea așa cum trebuie. Mângâindu-și bărbia, directorul se uită din nou la liste, apoi la locul unde fusese parcat Bentley-ul.

— Acum, cu siguranță, mai avem un loc liber, spune până la urmă, un pic mândrit. Și, cu toate că sunt mai tânăr decât mulți dintre profesori, totuși sunt director.

— Deci... Yuliang nu prea mai îndrăznește să-și forțeze norocul. Dar încă nu-i răspunsese la întrebare. Deci am intrat?

El o privește în ochi, apoi se înclină adânc, teatral.

— Doamnă Pan, sunteți bine-venită la școala mea umilă. Sper să nu regretați niciodată alegerea făcută.

Partea a şasea

ACADEMIA

Renoir este vulgar, Cézanne este superficial, Matisse este inferior.

XU BEIHONG

Douăzeci și patru

Femeile sunt așezate în poziții de odihnă și bârfă, cu trupurile lucind de uleiuri parfumate și săpun. Yuliang, ascunsă în spatele unei bănci din baia publică, le supraveghează încordată, ca un vânător pân- dindu-și prada.

Le măsoară din priviri pe tânăra care stă dreaptă și mlădioasă ca un lăstar și pe bunica aplecată care își curăță de zor pielea roz. Le urmărește pe cele două femei de vârstă mijlocie care stau de vorbă într-un colț, frecându-și călcâiele și coatele. Una este slabă și vânoasă. Cealaltă este de două ori cât prima. Coapsele, sânii și burta îi sunt acoperite de țesut adipos. Puse la un loc și împărțite în mod egal, se gândește Yuliang, lipsită de delicatețe, ar deveni normale. Apoi mai este fata cu încheieturi subțiri și privire serioasă, care-i zâmbise lui Yuliang la vestiar. E tânără și-și luase cu ea și cartea, în ciuda efectului pe care aburul îl va avea asupra paginilor.

Alegerea devine, brusc, mai grea decât realizarea desenului în sine. De ce? se întreabă Yuliang, scoțându-și creionul din ascunzătoare. Până la urmă, toate sunt femei. Dar ce le face totuși să fie atât de diferite? Și de ce se gândește că una dintre ele este drăguță, iar celelalte sunt obișnuite sau chiar urâte? Și oare ea — până la urmă, o femeie — are puterea de a schimba această percepție?

Liu Haisu așa crede.

— Misiunea voastră este, le spusese el studenților în discursul de deschidere a celui de-al doilea an al lui Yuliang la Academia de Arte din Shanghai, să schimbați premisele majore ale privitorilor voștri. De a lua o floare moartă și de a ne arăta viața sa ascunsă. De a lua o femeie urâtă și a ne arăta frumusețea din spatele urâteniei sale. Ocolise subiectul desenării bărbaților — probabil pentru că și el, ca și toți ceilalți, pare să considere că este mai scandalos să-i pictezi dezbrăcați

pe ei decât pe femeii. Cel puțin pentru femeii. De aceea, cursurile în care se studiază corpul bărbătesc nu sunt deschise decât pentru bărbați. Oricât de mult ar deranja-o pe Yuliang lucrul acesta (cu toate că nu poate declara asta în public - și așa șoptesc tot timpul pe la colțuri lucruri despre ea), știe că nu este un fenomen specific Orientului. Până la urmă, tabloul lui Caillebotte *Bărbat îmbăindu-se*, în care de-abia se ghicește un scrot, a fost considerat în Belgia atât de șocant, încât, la început, a fost expus în chiar toaleta în care fusese pictat.

Acum, pe furiș, Yuliang desface restul materialelor, din prosopul la adăpostul căruia le adusese în baia publică. Apoi se întoarce și le supraveghează din nou pe femeii. Cel mai ușor ar fi, bineînțeles, s-o aleagă pe oricare, la întâmplare, și s-o deseneze — rapid, corect, detașat. În felul în care desenează întotdeauna nudurile. Dar astăzi caută mai mult decât acuratețe și formă. Se află aici pentru a surprinde ceva ce profesorul Hong numește „forță vitală” — ceva ce, cu toată îndemânarea ei, nu pare capabilă să surprindă în clasă. Lecție după lecție, se aplecase total asupra nudurilor sale. Dar, cu toată corectitudinea anatomici pe care-o dovedesc, le lipsește ceva.

— Încetează să le mai privești doar ca pe o simplă piele, îi sugerase profesorul Hong săptămâna trecută, o exprimare care o adusese brusc și dureros în mintea lui Yuliang pe Jinling.

Și Yuliang a încercat să-i urmeze sfatul. Totuși, nici cele mai bune nuduri ale ei nu reușesc să fie mai mult de atât - mai mult decât piele. Forme încremenite, plate, lipsite de spirit și de viață.

Ideea cu baia publică îi venise cu o săptămână în urmă, când Hong Ye adusese un desen ca să-l arate clasei.

— Am găsit acest tablou la Paris, anul trecut, îi anunțase el. Uita-ți-vă la linii, puternice și vii. Să țineți minte întotdeauna că liniile, și nu detaliile sunt cheia. Marele spaniol Picasso a petrecut odată luni întregi încercând să deseneze o vacă. Nu să o înfrumusețeze, fiți atenți, ci să-i redea esența. Până la urmă, din vacă nu au mai rămas decât trei sau patru trăsături de penel. Dar a fost mai reală decât ar fi putut-o desena, să spunem, artistul victorian Landseer, obsedat de detalii și de animale.

— Este un Picasso? a întrebat cineva.

— Crezi că-mi permit un Picasso? Cu rahatul de bani pe care îi câștig aici? răspunsese profesorul Hong. În chicotelile ce au urmat,

adăugase: Nu. Este opera unei femei. Valadon. L-am găsit la o galerie mică din Montmartre. Doamnelor, aveți o întrebare, sau faceți doar schimb de rețete culinare?

Privise spre celelalte două fete din clasă, care, ca întotdeauna, șușoteau. Una dintre ele își dăduse ochii peste cap. Fiica unui negustor bogat care se împăuna tot timpul cu călătoriile sale în Vest. Tot ea făcea mereu comentarii despre „femeile decente“.

— Scuze, domnule profesor, spusese atunci. Mă întrebam doar dacă este adevărat că Valadon a fost o târfă.

— Este adevărat că nu era educată și că, la un moment dat, a fost foarte săracă. Dar lucrurile astea nu o transformă într-o târfă.

— Atunci înseamnă că nu era decât o femeie frumoasă care s-a folosit de farmecele sale ca să-și seducă profesorii. Și criticii de artă.

Camera vuse de râsete înfundate. Yuliang simțise ochi întorcându-se spre ea. Habar n-avea câți dintre colegii ei îi cunosc trecutul, dar se pare că zvonurile circulă nestingherite.

Profesorul se încruntase.

— Din contră. Din multe puncte de vedere, ea ne arată adevărul filozofiei lui Lao Tzu: și-a transformat slăbiciunea în forță. S-a folosit de singurul atu pe care îl avea și care o putea ajuta să-și croiască drum în lumea artei - frumusețea. Lucrând ca model, a câștigat prietenia lui Toulouse-Lautrec și a lui Degas, care au reușit să-i sesizeze talentul. A muncit mult — lucru pe care unii dintre studenții noștri nu-l fac... Doamnă Pan.

În momentul acela profesorul ajunsese la banca lui Yuliang. Spre surprinderea ei, pusese Valadon-ul în fața ei.

— Mai ales dumitale ți-ar prinde bine să te uiți mai atent la acest desen. Te rog, o îndemnase, văzând că ezită. Uită-te.

Yuliang privise. Schița în cărbune a franțuzoaicei surprinsese o fată tânără aflată într-o cadă de tablă, pe jumătate îngenunchată, precum creștinii la rugăciune. Dar, în imaginea aceasta, poziția părea extrem de senzuală: linia umărului ei, şuvițele ude de păr păreau să îmbie privitorul să vină mai aproape, să o atingă. Trecându-și degetele peste liniile puternice, Yuliang își dăduse seama că profesorul Hong avea dreptate. Forța tabloului nu venea din acuratețea lui fizică; ci din ceva mai evaziv. Din faptul că artistul nu crease o imagine, ci o fată. O fată vădit inconștientă că este pictată și admirată.

O fată care pur și simplu... facea baie.

— Trebuie să îți ridici capul, altfel nu o să reușesc niciodată să-ți curăț coama asta de iapă.

Fata se supune, închizându-și bine ochii, în timp ce bunica îi toarnă apă pe cap. Lichidul transformă părul într-o foiță subțire de negru strălucitor, ajungând, moale, până în spatele genunchilor copilei. Așteaptă tăcută să fie frecată cu săpun, acoperindu-și sânii goi cu o mână.

Privind-o din ascunzătoare, Yuliang simte că respirația i se accelerează. Nu numai pentru că fata este minunată, iar umerii ei delicați îi amintesc de Jinling. Ci și pentru că este perfectă, modelul perfect. Perfectă. Pielea ei este fină, poziția, naturală și sigură pe sine. Este precum *Nașterea lui Venus* a lui Botticelli. Într-o baie publică.

Hârtia blocului de desen este acum umedă de la abur. Și totuși, Yuliang desenează repede, cu linii la fel de simple și hotărâte ca ale caligrafiei sale. Probabil lucrează vreo jumătate de oră, uitând de pălăvrăgeala și zeflemeaua femeilor, poate chiar și de locul în care se află, așa încât, atunci când apa îi stropește foaia, nici nu se mișcă. Urmează alt strop și apoi altul. Până la urmă își ridică privirea și vede aplecată deasupra ei o femeie puternică, cu fruntea ridată și încruntată.

— Hei! spune femeia tare. Ce naiba faci aici?

În spatele ei, pălăvrăgeala se oprește brusc.

— Ce este, soro? întreabă cineva.

— Vaca asta nesimțită ne desenează, ce să fie! răspunde femeia. Goale!

Trăgând-o pe Yuliang de braț, îi smulge din mână desenul. Celelalte femei își întorc și ele capetele spre sursa scandalului.

— Unde? strigă. Cine este?

— Aici! Femeia flutură desenul în fața ei, strângând-o și mai tare de braț pe Yuliang. Probabil că voia să-l vândă pe stradă, mai încolo, strigă ea.

Yuliang încearcă să se elibereze.

— Nu încercam... începe ea.

Nu reușește să mai spună nimic; femeile se strâng în jurul ei. Gesticulează cu periile lor de baie și cu degetele lor cu pielea buricelor încrețită.

- Luați-i prosopul! urlă una dintre ele. Probabil că este bărbat deghizat!
- Sau o „furnică albă“, șuiere bunică, trăgându-și în spate nepoata drăguță. Așa începe totul. întâi desene obscene. Apoi bordelul!
- Asta e nebunie curată.

Strângându-și mai bine prosopul pe lângă ea, Yuliang vrea să se îndrepte spre vestiare. Dar femeile nu îi dau voie, mânând-o, în schimb, înspre recepție.

- Lao Chen! strigă femeia bărbătoasă. Ajutor! Am fost atacate!
- Te rog, spune Yuliang, privindu-și desenul care trece dintr-o mână udă într-alta. Sunt studentă la Academia de Artă. încercam să studiez...
- Academia de Artă! prima femeie se întinde spre prosopul ei, trage de el. Spune-mi, ce-ar fi să te desenez eu pe tine goală acum?
- Nu, nu! Să-i facem o fotografie! Asta chiar am putea s-o vindem pe bani buni! îi ține isonul alta.

Majoritatea femeilor se retrag pe măsură ce se apropie de perdeaua din mărgelile care marchează intrarea principală. Dar cea cu părul scurt, care o ține de braț pe Yuliang, nu se oprește din mers și o împunge pe prizoniera sa în camera de la intrare.

- Lao Chen! strigă din nou. Te rog! Am prins-o pe asta!
- Ce? Ce s-a mai întâmplat? întreabă recepționarul, un bărbat zdravăn.
- Imagini obscene! croncăne femeia, fluturându-i în față desenul lui Yuliang. Privește! A desenat-o pe Sumei goală-goluță!
- Ba nu! Sau, cel puțin... Yuliang își prinde mai bine prosopul care stă să-i alunece. Domnule, vă rog. Tot încerc să le explic. N-am vrut să le fac nimic rău. Sunt studentă la Academia de Artă. încercam...

Bărbatul o măsoară pe Yuliang din cap până-n picioare, suspicios.

- Aveam impresia că sunt acceptați numai băieți, spune el.
- Acum sunt și trei fete, se bâlbâie Yuliang (gândindu-se: Asta dacă nu cumva mă vor exmatricula). Vă rog. Nu... nu am crezut că se va supăra cineva.
- Bănuiesc că domnul polițist s-ar supăra, îi taie vorba femeia. Tu ce zici?

— Să chem poliția? întreabă nerăbdător recepționarul. Nu sunteți.. . nu sunteți îmbrăcată ca s-o faceți dumneavoastră, Chung Ma. Vă rog să îmi scuzați exprimarea.

— Nu! Yuliang se albește. Parcă îl vede deja pe Zanhua citind titlurile. Vă rog, spune ea, cu voce de soprană, nu puteți face așa ceva. N-am vrut să fac rău nimănui...

Perdelele din mărgeluțe se despart din nou, de data asta de după ele apărând tânăra pe care Yuliang o remarcase mai devreme. Ca toate celelalte, acum își înfășurase silueta zveltă în prosop. Însă în mână continuă să țină cartea roșie, umedă.

— Mai stai o clipă, Chung Ma, îi spune ea femeii mai în vârstă. Aș vrea să vorbesc cu ea mai întâi.

Femeia cu părul scurt ezită.

— Ce te bagi?

— Și eu am fost studentă acolo. La academie. Așa că voi ști dacă ne spune adevărul. Fata pune o mână pe umărul femeii. Prosopul aproape că-i alunecă. Dar nu pare să-i pese. Chung Ma, nu mă recunoști? Eu am fost cea care te-a ajutat săptămâna trecută. Cu polițistul.

— Nu înțeleg ce vrei să zici, spune femeia, încordată.

— Când băiatul tău era să fie arestat pentru furt? îi amintește fata. Și ai avut nevoie de cineva care să citească acuzațiile ce i se aduceau. Organizația Poporului Nou m-a trimis pe mine.

— Nu a furat! spune femeia scurt. Cărbunele acela a căzut din vagon. Aveam dreptul să-l vindem.

— Știu, știu, spune fata ușor, cu glas liniștitor. Și, împreună, am spus poliției lucrul acesta, nu-i așa? Femeia dă din cap, înclădată. Gândește-te puțin, continuă fata. Dacă îl chemăm pe polițist, iar sora noastră aici prezentă spune adevărul? Dacă nu a avut gânduri obscene și nu a vrut să facă nici un rău, iar noi o azvârlim în închisoare? Știi cât de rău este să fii acuzat pe nedrept.

O clipă, femeia ezită. Apoi dă din cap.

— Bine, poate să intre înapoi cu tine. Dar vin și eu. Și dacă minte...

— Nu mint! protestează Yuliang, în timp ce femeia o înșfacă de braț și o târăște înapoi.

În baie, celelalte femei formează un mic cerc în jurul celor trei: Yuliang, acuzatoarea ei, apărătoarea neașteptată.

— Spui că ești la academie, începe aceasta din urmă, ridicând blocul de desen.
Pe cine ai profesori?

— Profesorul Hong a fost cel care mi-a călăuzit pașii. L-am avut pe profesorul Li la peisaje, pe profesorul Jiang la naturi moarte. În semestrul acesta studiez pictura pe model viu cu profesorul Hong.

Ochii fetei se îngustează.

— Model viu, repetă ea. Și profesorul Hong. El te-a trimis aici să desenezi femei goale?

— Mi-a spus că am nevoie de exercițiu.

Fata îi flutură în fața ochilor caietul de schițe.

— Să exersezi această formă de artă exploatatoare, burgheză.

În spatele lor, Sumei șoptește cu voce înfricoșată:

— Ce înseamnă burghez, Nainai?

Yuliang clipește.

— Nu este exploatatoare.

Dar fata clatină din cap.

— Ba este. Artă adevărată nu ar trebui să mângâie simțurile sau să înfierbânte sângele cu imagini de fete goale, drăguțe. Ar trebui să îmbunătățească condițiile de viață ale săracilor. Ale celor oprimați. O privește pe Yuliang cu scepticism: Lucruri despre care mă îndoiesc că știi prea multe.

— Știu mai multe decât crezi, spune cu răceală Yuliang.

— Nu despre asta este vorba! strigă cineva. De ce nu desenezi la școală?

— Ba desenez și-acolo. Dar nu sunt destule modele.

— Atunci, de ce nu te furișezi în băile publice pentru bărbați?

Un val de chicoteli.

— Oricum ar fi, spune adevărul. Fosta studentă la academie se întoarce spre grup, cu blocul de desen în mână: Chiar dacă, se vede clar, nu este prea isteată. Surorile mele, ce-ați zice de un pact? Dacă rupe desenul, o lăsăm să plece?

— Dar dacă sunt mai multe? întreabă bunică. Stă de ceva timp aici.

— Nu a reușit să deseneze mai mult.

— Ba da, ar fi putut, insistă Chung Ma. Ar putea avea desene cu noi toate.

— Unde? țipă Yuliang. Pe sub prosop?

Femeia nu face decât să ridice bărbia.

Ridicând din umeri, fata se întoarce spre Yuliang:

— Va trebui să le arăți.

Suspînând, Yuliang și desface prosopul, lăsându-se studiată pînă ce toată lumea este mulțumită. Fata îi dă lui Yuliang înapoi blocul de desen.

— O singură pagină, murmură ea. Rupe-o acum, să vadă toată lumea.

— Așteaptă! Este Sumei. Timidă, tînăra pășește în față. Aș putea să...

— Micuță Su! șuieră bunica.

Dar Yuliang îi dăduse deja caietul. Așteaptă cu o neliniște ciudată, în timp ce modelul studiază imaginea. Are o viziune: ea, tremurînd dezbrăcată într-altă baie. Dar, cînd își ridică privirile, fata pare mai puțin înfricoșată decît uimită.

— Așa arăt eu?

— Ba chiar mai bine, spune Yuliang cu blîndețe. De-aceea am nevoie de mai mult exercițiu.

Fata face ochii mari.

— Dacă ai nevoie aș putea...

— Destul, răcnește femeia cu părul scurt. Sumei, taci din gură. Și dă-mi gunoiul ăla. Ii smulge desenul și i-l înapoiază lui Yuliang. Scapă de el. Acum.

„îmi pare rău“, îi spune în gînd fetei. Și, fără să-și ferească ochii, rupe foaia de hîrtie în două. Apoi în patru.

Urmează o tăcere scurtă, umedă. Apoi, fosta studentă la arte dă din cap.

— S-a terminat, spune ea. Haideți să ne vedem fiecare de treburile noastre, bine?

Femeile se împrăstie la băncile și la gălețile lor. Totuși, înainte de a pleca, cea cu părul scurt se apleacă spre Yuliang:

— Astăzi ai avut noroc, șuieră ea. Dar dacă mai vii aici îți va părea rău că mama ta - pe care ai făcut-o de răsul lumii — s-a mai chinuit să te nască.

— Nu înțeleg unde ți-a fost mintea.

Întoarsă în vestiar, fata își despătorește jacheta cu guler ridicat și pantalonii.

— Sunt femei bune și cinstite. Cea cu părul scurt avea la un moment dat o fermă. Era prosperă. Dar, de cînd cu foametea, a

supraviețuit cerșind și vânzând cărbuni pe care fiii ei îi șterpelesc de la companiile de cale ferată.

— Aha, deci fură!

— Și ce dacă? Străinii ăștia fură de la noi în fiecare zi. Ne iau slujbele. Banii. Mândria. Uitându-se la Yuliang, adaugă: Să știi că pentru unii oameni baia aici nu este un simplu spălat. Este un eveniment. Nici nu mă mir că au fost așa de supărate. Vocea i se înăbușă în timp ce-și trage bluza peste cap. Totuși, desenezi foarte bine. Mult mai bine ca mine.

— Când ai fost la academie? întreabă Yuliang ștergându-și încet părul.

— Acum doi ani. Nici pe atunci nu erau destule modele. Din fericire, eu nu m-am gândit niciodată să-mi încerc norocul la baia publică.

— De ce ai renunțat?

Fata ridică din nou din umeri.

— Niște prieteni m-au convins că există lucruri mai importante cu care să-ți umpli timpul și pe care să cheltuiești banii părinților. Ridicându-și cartea udă, adaugă: Aceasta este prima traducere integrală a *Manifestului comunist* al lui Marx. Tocmai a ieșit din tipar. Conducătorul grupului meu de discuții, profesorul Chen, ne-a făcut rost de el. Ne-a dat fiecăruia câte un exemplar înainte să iasă pe piață.

— Chen Duxiu este profesorul tău? întreabă Yuliang surprinsă. Nu este la Beijing?

Citise în ziare despre vechiul prieten al soțului ei — întoarcerea lui din Japonia pentru a prelua conducerea Universității din Beijing, influența lui în așa-numita mișcare anti-imperialistă de la 4 mai, recenta fondare de către el a Partidului Comunist Chinez. Cu toate acestea, de când se întorsese în Shanghai nu îl văzuse decât în trecere — o dată ieșind din redacția *Tineretului nou*, altă dată conducând un protest împotriva recent semnatului Tratat de la Versailles, care cedase fostele posesiuni teritoriale ale Germaniei din China nu Chinei, ci Japoniei.

— De când l-au eliberat călătorește mult, spune fata. După răzmerițe l-au vârat la închisoare, să știi. Ștergând ușor coperta cărții cu prosopul, adaugă: Ascultă asta.

Deschizând cartea, își trece degetele peste un paragraf subliniat cu cerneală roșie, care deja se scurge pe marginile paginii.

— „Lumea va fi pentru omul de rând, iar sunetele fericirii vor ajunge până și-n cele mai îndepărtate izvoare. Ah, veniți dar! Oameni din lumea întreagă, cum de nu v-ați trezit încă?” Ridicându-și privirea, fata adaugă visătoare: N-aș fi crezut niciodată că Marx poate fi așa de poetic. Tu ai fi crezut? Se încalță cu o pereche de papuci cu toc, în două culori, surprinzător de șic pentru cineva cu păreri atât de rigide. Oricum, tu nu ai nevoie să vii la baia publică, nu-i așa?

— Nu, nu chiar, spune Yuliang.

— Ca să fiu sinceră cu tine, nu cred c-ar trebui să te mai întorci aici. Fata își bagă cartea în geantă. Acum am fost eu aici, dar data viitoare s-ar putea să nu mai fiu. Găsește-ți o altă rezolvare pentru problema de la școală. Mergând cu Yuliang spre ușă, continuă: Dacă te interesează, vino la cursul nostru de tâmplărie. În serile de marți. Ne întâlnim la etajul doi de la Uchiyana Shoten, pe strada Fântânii. Apropo, eu sunt Guifei.

Yuliang își reține un zâmbet. Noua ei prietenă este numită după una dintre frumusețile faimoase ale Chinei - cea care îl vrăjise atât de tare pe un împărat din secolul al XVIII-lea, încât acesta lăsase țara pradă unei rebeliuni devastatoare. În schimb, librăria japoneză este vestită ca fiind locul de întâlnire al tinerilor revoluționari din oraș. Yuliang nu se poate abține să nu se-ntrebe dacă părinții lui Guifei sunt la curent cu noile pasiuni ale fiicei lor.

— Eu sunt Pan Yuliang, spune ea. Apoi, dintr-un impuls, întreabă: La întâlnirea voastră participă și un băiat pe nume Xing Xudun?

— De la *Tineretul nou*? El și alți membri ai redacției vin deseori. Sunteți prieteni?

— Ne-am cunoscut, spune repede Yuliang. Eram doar curioasă.

Părăsește baia publică cu adresa lui Guifei notată acolo unde ar fi trebuit să se afle ultimul ei desen. Brațul îi este învinețit de la strân- soarea țărâncii, iar soluția ei genială fusese, literalmente, ruptă în bucăți. Ceea ce este și mai rău, nu se află mai aproape de dobândirea forței vitale a profesorului Hong.

Dar, se consolează ea (mergând încet spre casă), reușise să realizeze ceva aproape la fel de dificil: se pare că reușise să-și facă o prietenă nouă.

Douăzeci și cinci

Banca Poștală de Economii Wagner, dată în funcțiune cu șapte ani în urmă la Viena și reușind să îmbine cu succes [ceva] teutonic și conceptele clasice ale [ceva] este atât o [ceva] manifestare a [ceva] modernist, și foarte accesibilă persoanelor din afară...

Atâta, decide supărată Yuliang, poate spune despre acest text. Cu tot efortul pe care îl depune, nu reușește să citească mai mult de jumătate din termenii. Săptămâna viitoare îl va ruga pe Zanhua să i-l citească.

Nemulțumită, închide cartea cu zgomot. Apoi, uitându-se la ceas - 3:15; ca de obicei, directorul Liu întârzie - își aprinde o țigară și își îndreaptă atenția spre tabloul de deasupra biroului.

Tabloul înfățișează un monstru enorm care consumă un om, sau rămășițele unui om. Leșul este lipsit de cap și de un braț. Celălalt este ridicat într-un salut însângerat. Ochii monstrului sunt sălbatici, gura îi este deschisă într-un extaz atât de intens, încât Yuliang se simte cuprinsă de un val de dezgust, chiar în momentul în care Liu Haisu dă buzna în cameră, trântindu-și hârtiile pe birou.

— Scuze! strigă fără suflu. Ale naibii întruniri de consiliu. Doamnă Pan, să nu vă băgați niciodată în vreun consiliu. Vă va părea rău. Se așază la biroul său dezordonat. Sper că nu întârziați din nou din pricina mea.

— Astăzi nu am cursuri, minte Yuliang.

— Ce fericită sunteți. Afundându-se în scaun, directorul își scoate trabucurile. Yuliang îl privește, un pic stânjenită. Adevărul este că are anatomie. Dar chiulește - gândul de a se holba două ore la imagini cu oase și mușchi nu-i surâsese în dimineața aceea.

Pufăind din țigară, Liu Haisu urmărește privirea lui Yuliang care se îndreaptă, în continuare, spre monstru.

— Este foarte... izbitor, comentează ea.

El râde.

— E un fel de a spune. Am putea să ne întrebăm la ce se gândea Goya.

— Este un Goya? Yuliang privește lucrarea cu mai mult interes.

Liu Haisu se consideră un impresionist. Dar îl idolatrizează pe maestrul spaniol, pe care îl consideră primul artist cu adevărat modern.

— O copie după o reproducere a tabloului său, spune el acum. Am pictat-o cu ani în urmă, când de-abia mi se trezise interesul asupra operei lui - la început, pentru că mi se păruse extrem de chinezească.

— Chiar?

El dă din cap.

— Aceeși schemă de culori, aceeași atenție la mânuirea pensulei. Mă intriga felul în care arta depășește granițele culturale. Cred că aveam probleme cu propriile mele lucrări.

— Dumneavoastră aveți necazuri? întreabă Yuliang, uimită. Liu Haisu este cel mai prolific pictor pe care îl știe. în ciuda orarului încărcat de la academie și a luptei de a ajunge în paginile fiecărui ziar și revistă de artă din China, tot produce lucrări mai multe — și mai bune — decât i se pare lui Yuliang omeneste posibil. Tablourile prezentate ultima dată la Spațiul Expozițional din Shanghai îi tăiaseră răsuflarea: naturi moarte încărcate și, totuși, impecabil de elegante; peisaje cu ceață, impresioniste, construite, la o privire mai atentă, din mișcări ale pensulei care s-ar fi putut compara cu cele ale lui Shi Tao. Combinarea acestor două stiluri - estic și vestic, vechi și nou — o impresionase profund pe Yuliang.

— Cu toții mai avem necazuri, spune acum. Muza ne vizitează. Doar rareori se mută cu totul în noi. își duce mâna la buze. Dar nu despre asta am vrut să vă vorbesc azi.

Yuliang își stinge țigara, întrebându-se, stânjenită, dacă va aduce în discuție incidentul de la baia publică. Mai mult ca sigur a auzit de el. încă își mai aude șoptită noua poreclă: Frumoasă la baie.

— Sper că veți concura la întrecerea dintre studenți și profesori de anul acesta, spune, în schimb.

— Eu... nu m-am gândit la asta.

Din nou o minciună. în ultimele săptămâni aproape că nu se gândise la altceva. Nu prea o ajută nici faptul că toată școala vuieste în legătură cu premiul de anul acesta: o bursă plină, în cadrul noului program de prietenie sino-franceză, la Universitatea din Lyon.

Când profesorul Hongîi pomenise despre asta prima oară, pulsul i-o luase razna. Se gândise la castelele pastelate ale lui Rubens, la câmpurile de un verde crud și la cutele robelor lui Gentileschi. Se imaginase plimbându-se pe alei pietruite alături de zeii vlăguiți ai lui Leonardo și de femeile lui aflate ca în ceață - poate chiar întâlnindu-se cu Suzanne Valadon. Totuși, cu aproape o săptămână în urmă, Yuliang s-a resemnat,

în sfârșit, cu gândul că un vis trebuie să rămână ceea ce și este — un vis. Adevărul este că nu are nici o lucrare cu care să intre în competiția de anul acesta. Și chiar dacă ar fi avut - chiar dacă ar fi câștigat - cu siguranță că lui Zanhua nu i-ar fi plăcut ideea ca ea să hoinărească prin Franța.

— Acum n-am nici o lucrare cu care să mă înscriu, îi spune. Se pare că muza mă evită. Poate că a aplecat urechea la toate bârfele care circulă pe seama mea.

— Bârfa, declară el, nu este decât invidie ascunsă. Să fi auzit ce spuneau despre Leonardo.

— Eu nu sunt Leonardo.

— Nu asta m-ai făcut să cred odată.

Își alege un trabuc, îi taie vârful. În timp ce îl aprinde, Yuliang simte că izbucnește în lacrimi.

— Pur și simplu... pur și simplu nu-mi ies, rostește ea, lăsându-și ochii în pământ.

— Tablourile?

— Nudurile. Profesorul Hong îmi spune că paleta de culori este bună. Doar că... siluetele nu le pot reda cum trebuie. Suspină: Ca să fiu sinceră, nu cred că sunt în stare să reproduc trupuri. Cred că această parte din mine este...

Fumează, gânditor.

— Cum este?

— Vătămată, spune ea, în sfârșit. Nu pot face asta.

Se află cel mai aproape de a-și mărturisi trecutul, altcuiva în afară de Zanhua. Ciudat însă, mărturisirea eșecului ei artistic o face să se rușineze.

Yuliang aude scaunul lui Liu Haisu scârțâind sub greutatea lui în timp ce se apleacă să-și scuture trabucul în piatra veche de cerneală care-i servește drept scrumieră.

— Goya a spus odată că somnul rațiunii naște monștri. Se oprește. Câteodată, eu mă întreb dacă monștrii noștri nasc artă.

Ea își ridică privirea.

— Cum?

— Nu v-a trecut niciodată prin minte că rănila pe care le avem ne împing spre actul creației? Își întoarce capul și privește gânditor spre *Saturnul* lui Goya. Până la urmă, pierderile suferite se compensează

cu altceva. Gândiți-vă la simțuri. La felul în care pierderea văzului duce la ascutirea mirosului, atingerii și auzului. Dacă acest lucru se întâmplă și în procesul de creație? Dacă aceia care au pierdut ceva încearcă să se regăsească în arta lor? În acest caz, vătămarea nu face decât să-i ajute. Ea este aceea care îi conduce spre artă. Se întoarce din nou spre ea. Așa s-ar putea explica și faptul că cei mai buni artiști au fost întotdeauna și cei mai săraci.

— Chiar așa?

— Spuneți-mi numele măcar unui artist bogat și foarte talentat.

Ea îl privește îngrijorată.

— Este un examen?

— Nu încă, zâmbește el larg.

Yuliang se așază picior peste picior, fără să zâmbească.

— Și nu e numai asta. Mi-ar trebui mai multe modele. Zece ore pe lună nu ajung.

El oftează.

— Sunt conștient de acest fapt.

— Și nu știu absolut nimic despre cum se pictează un trup de bărbat. De ce băieții au șansa de a exersa și nuduri feminine, și nuduri masculine, iar femeilor nu li se permite accesul decât la alte femei?

Asemenea lacrimilor, ieșirea aceasta vine pe neașteptate. Dar Liu nu face decât să zâmbească.

— Așa, aceasta este fata pentru care am încălcat regulile. Bine ai venit înapoi.

Și, în ciuda ei înseși, Yuliang nu poate decât să zâmbească la rîndul ei.

— Dar, continuă el, mi-e teamă că aceasta este o regulă pe care nu pot s-o încalc. Este destul de greu să desenăm femei fără a crea scandal. Dacă am pune prețioasele fete și soții ale elitei chineze în fața unui bărbat dezbrăcat, nu s-ar mulțumi să închidă școala. M-ar împușca. Zâmbește binevoitor. Sigur, ar fi o publicitate neprețuită, dar cariera mea de pictor s-ar încheia.

Afară, sună. Liu Haisu se uită la ceas.

— *Aiya/Trebuie* să merg la cursul lui Takeshita. Să țin o prelegere despre fauvism. Despre ce naiba să vorbesc? Matisse? Derain?

— Mie îmi place Matisse.

El se încruntă, lăsând impresia că acesta este răspunsul greșit.

— Cred că nici nu contează. În mare parte, sunt la fel. Împinge scaunul în spate și se năpustește spre ușă, dar se întoarce și-i face semn să îl urmeze.

Traversează podelele înclinate, trec pe lângă pereții scorjiți. Spre ușurarea lui Yuliang, ușa sălii în care profesorul Lin își ține cursul de anatomie este închisă, cu toate că îl aude explicând dinăuntru („Ce os este acesta? îmi poate spune cineva?“). Liu Haisu merge grăbit în față, cu hârtiile pe jumătate ieșite din geanta desfăcută, dând din buze, punându-și cap la cap prelegerea. Se oprește atât de brusc, încât aproape se ciocnesc.

— Trebuie să îți revii, fata mea, spune el, serios, de parcă ar fi vorbit tot drumul. Zilele savanților-pictori bogați au trecut de mult. Munca pe care o faci s-ar putea, la un moment dat, să-ți pună mâncarea pe masă.

Yuliang înghite.

—Vă... vă mulțumesc pentru sfaturile dumneavoastră. Voi încerca să le urmez întocmai.

— Și încă un lucru: te-aș sfătui din suflet să intri în concursul pentru premiul de la Lyon. Cu toții suntem de acord că meșteșugul tău s-ar putea îmbunătăți de pe urma acestei călătorii.

Ea îl privește uimită.

— Dar cum să intru în competiție dacă nu am cu ce? Până la concurs nu mai sunt nici trei luni!

—Trebuie să te pui din nou pe lucru, răspunde directorul. Unele dintre cele mai bune picturi de pe pământ au fost făcute în câteva zile. Trei luni sunt mai mult decât de-ajuns, dacă vei înceta să iei în seamă toate gândurile negre care te bântuie. Cuvintele, spuse în maniera calmă, dar răspicată caracteristică artistului, răsună pe holuri tare, precum un discurs: încearcă să-ți găsești un model. O servitoare. O prietenă. Cineva prea prost, infirm, sau cineva căruia să nu-i fie rușine să se lase studiat și întors pe toate părțile. Trebuie să pictezi. Atâta tot.

Pune mâna pe ușă și se pregătește să bată, apoi se întoarce.

— Și nu-ți căuta prieteni într-o încăpere plină cu artiști nesiguri pe ei, adaugă el, abia acum coborându-și vocea. E ca și cum ai căuta o față cinstită la Versailles.

O săptămână mai târziu, Yuliang tot nu revenise la cursuri. Dar cel puțin își reluase munca. Inspirată (sau ambiționată) de Liu Haisu,

își storsese creierii și, până la urmă, reușise să găsească un model care să întrunească cerințele ei. Fusese nevoie de îndrăzneală, hotărâre și două refuzuri de pomină. Dar, după ce găsisese soluția, i se păruse în același timp absolut genială și cu totul nebunească. Începuse chiar în după-amiaza aceea.

Acum își roade o unghie, studiindu-și subiectul.

— Ar trebui să trăiesc în tine, îi spune fetei. Așa mi-a spus profesorul Hong.

Modelul o pironeste cu privirea, o privire goală. Pe coapse are pielea de găină. Yuliang se freacă pe brațe — este frig. Căminul în care s-a mutat (atât pentru că este foarte aproape de școală, cât și pentru că-i poate evita pe Qihua și pe Ahying când lucrează) interzice folosirea caloriferelor cu cărbuni. Dintr-un motiv întemeiat: anul trecut, mai mult de treizeci de fete muriseră într-un asemenea cămin, într-un incendiu izbucnit noaptea, bătând într-o ușă ferecată pentru ca ele să fie

A • ^ V «

„în siguranța .

Încercând să nu mai tremure, Yuliang amestecă nuanțele din care să creeze piele: violet, galben, *terra roșă*, negru ivoriu, roșu venețian. Creează rapid și ușor o schiță a trupului. Apoi înmoaie pensula în culoare și începe să umple forma.

În timp ce lucrează, își interzice să se gândească sau să se întrebe. Pictează doar; cu nepăsare, metodic. Modelând formele tivite cu culoarea piersicii, umbrele bej. Când ajunge la sâni, aude vocea Nașei: „Dacă ating direct sânii, le iei cu șapte bănuți mai mult. Zece dacă îți ating picioarele“.

— Mai tacă-ți fleanca, târfa bătrână, murmură ea și se mută spre coapse. Abdomen. Sărutul țuguat al buricului.

Tocmai își încarcă din nou pensula pentru a mai lucra la păr, când de afară începe să se audă larmă. Pe stradă trece un cortegiu funerar. La început, Yuliang încearcă să lucreze în continuare, dar nu poate. Vraja s-a rupt.

Își pune pensula în borcan și aruncă pe ea un șal care s-o apere de frig. Îndreptându-se spre birou, desface sticla de vin pe care și-a cumpărat-o ca să mai ia din când în când câte o gură, în timp ce lucrează, își toarnă un pahar. Apoi merge spre fereastra deschisă.

Sicriul este așezat chiar în fața casei de vizavi - răposata trebuie să fi murit departe de casă. Însă nu duce lipsă de oameni care s-o plângă.

Fiicele sunt îmbrăcate în negru, nepoții și strănepoții, în albastru. Ginerii poartă alb imaculat și galben deschis. Acest cor colorat de bocitori este subliniat de sunetul zarurilor de *pat-cha*. Gongul de doliu așezat în partea dreaptă a porții semnifică faptul că decedatul este o femeie, iar prezența strănepoților indică faptul că era, probabil, foarte bătrână. Dar Yuliang este prea departe pentru a desluși portretul rezemat pe un scaun de lângă sicriu, printre coroane de flori și alte ofrande. Încearcă să-și amintească bunicile care o salută uneori când se întoarce acasă. Fața uneia dintre ele seamănă cu un bostan ofilit, iar vocea ei este dulce și ciudat de tânără. Câteodată îi strigă lui Yuliang:

— Te duci la școală, fetiço? Când mă pictezi și pe mine?

Yuliang și-o imaginează acum pe această femeie, zăcând țeapănă în coșciugul ei, cu fața și trupul acoperite de pânză galbenă și albastră. Ce-ar fi să desenezi asta într-un studiu pe viu - un trup care nu are în el nici o fărâmbă de viață? Cursurile ei de anatomie sunt ținute pe baza unor manuale și a unui schelet vechi, donat de clinica misiunii pentru că îi lipsesc două oase. Dar se spune că Leonardo ar fi învățat pe morți, petrecând ore întregi în morgi întunecate, disecând, jupu- ind. Desenând. Colegii ei fuseseră oripilați. Yuliang însă abia dacă ridicase din umeri în sinea sa. Se gândise doar că, dacă maestrul italian ar fi ales medicina, ar fi dobândit prin studiile lui cunoștințe temeinice de fiziologie.

Acum își studiază din nou modelul — sfârcurile întărite, pielea de găină. Vederea ei așa — dezbrăcată, singură - o doare. Yuliang închide ochii, apoi se dojenește în liniște: Târfă proastă. Nu o vei putea picta dacă nu vei reuși să o vezi.

Și apoi, dintr-odată, îi vine în minte: Nu pot s-o văd.

Entuziasmată, deschide ochii, găsind un sens nou cuvintelor profesorului Hong. Încearcă să vezi pielea ca fiind mai mult decât simplă piele, spusese el.

Este exact opusul a ceea ce-i zisese Jinling odată: E numai piele. Și totuși, studiindu-și acum din nou modelul, Yuliang realizează, brusc, că necazurile ei, atunci ca și acum, sunt provocate de propriul său eșec de a vedea pielea ca fiind mai mult, sau mai puțin, decât ceea ce este; de a o vedea în afara durerii. În viața ei cea veche era o slăbiciune, o suprafață moale ce aștepta să fie rănită. Privită în felul acesta, la

academie nu poate naște pasiune creatoare, ci numai un val de repulsie. Și, în ambele locuri, ea nu fusese în stare - oricât de mult ar fi încercat - să-i perceapă frumusețea. S-o vadă ca pe ceva demn de a fi desenat... Afară, bocitorii plâng:

— *Aiiiii*. Mamă, întoarce-te. Întoarce-te!

Cu inima bătându-i nebunește, Yuliang închide din nou ochii. Se gândește la Jinling, nu moartă, așa cum o văzuse ultima dată, ci în acele zile incredibil de îndepărtate, când începuse să o slujească, înainte de a fi înțeles în totalitate care era valoarea comercială a unui trup, când nu putea evalua decât în moneda frumuseții. Se gândește la felul în care arăta pielea lui Jinling dimineața devreme. Strălucind de sudoare, încordată de plăcere copleșitoare. Înfățișată în lumina slabă a răsăritului de soare.

Frumusețe, se gândește ea. Se uită din nou în oglindă.

E un moment potrivit. Soarele apune, în sfârșit, învăluind camera în portocaliu și auriu. În acest moment, Fata din Oglindă i se pare aproape eterică — atât de departe de pielea simplă precum este curcubeul de o ploaie ușoară.

Yuliang se studiază singură: coapsele ei suple, șoldul curbat. Și, pentru prima dată în ani de zile, se vede cu adevărat. Se simte, în sfârșit, eliberată de degetele cercetătoare ale „furnicii albe”, de mâinile străinilor. De bijuteriile care o leagă, precum lanțurile, de datorie...

Ridicându-și paleta, pictează grăbită peste imaginea țeapănă de dinainte. Își ridică privirea, respiră adânc și o ia de la capăt. Pictează până ce lumina de afară este înghițită de întuneric; până ce călugării se duc acasă și până ce nu mai rămâne decât zgomotul zarurilor jucătorilor.

Douăzeci și sase

> >

— Franța, repetă Zanhua, lăsând jos ceașca. Este nedumerit, serios.

— N-ar fi decât doi ani. Yuliang are grijă să pară indiferentă. Dar, dacă voi câștiga, bursa va acoperi toate cheltuielile. Chiar cred că ar fi mai ușor...

Încordarea lui este apăsătoare.

— Mai ușor să călătorești treizeci de zile pe un vapor decât trei? Mai ușor să nu-ți mai vezi soțul deloc decât să-l vezi rareori?

— Mi-ar fi mai ușor să... lucrez, spune Yuliang.

Lucru care, bineînțeles, este exact ce nu ar fi trebuit să spună. Citește pe fața lui asta. Să lucrezi? gândește el. Ce să lucrezi?

Ea își mușcă buzele. Știe că e mândru de realizările ei. Anul trecut, când se situase pe locul doi la expoziția concursului între studenți și profesori, îi trimisese o telegramă. Ii vizitase spațiul de la cămin, atelierul de la școală, făcuse cunoștință cu câțiva profesori. Protestase când unul dintre ei îl creditase cu descoperirea talentului lui Yuliang: „Nu am făcut decât să mă îndrăgostesc“, spusese.

Acum își îndreaptă din nou privirea spre ziar. Yuliang continuă și ea lectura unui articol despre un tânăr artist modern bine cunoscut, Xu Beihong. Însă se gândește numai la sosirea lui Zanhua, cu o seară în urmă, la îmbrățișarea caldă pe care i-o dăduse. Urmată de un anunț:

— Sunt transferat din nou în Tongcheng.

Vestea o șocase pe Yuliang și o făcuse să treacă sub tăcere speranța de a călători. Cel puțin pe moment.

— Că tot veni vorba despre Paris - închide Zanhua ziarul —, săptămâna aceasta au avut din nou loc demonstrații în fața legației chineze de acolo.

Ea nu-și ridică privirea.

— În legătură cu ce?

— Ca de obicei. Condițiile de muncă și plata muncitorilor chinezi. Pufnește. Încep să cred că asta este ideea lor despre democrație - să ne trateze pe toți la fel, ca pe niște baligi.

— Muncitorii sunt în grevă?

El clatină din cap.

— Este vorba despre studenți — din așa-numitul program guvernamental.

— Programul ăla în care studenții muncesc în fabricile din Franța ca să-și plătească școala?

Întrebarea nu este chiar sinceră, din moment ce Yuliang are câțiva prieteni (inclusiv pe Xing Xudun) care au concurat pentru programul „Muncă sânguincioasă/Studiu cu măsură“. Dar simte că Zanhua nu ar aproba aceste prietenii. O impresie pe care următoarea lui frază o confirmă:

— Teoretic. Dar toată lumea știe că programul a fost fondat de anarhiști. Dă pagina, la fel de încordat. Pun pariu că în spatele lui se află această Organizație a Poporului Nou.

- Cineva trebuie să apere interesele Chinei afară, subliniază Yuliang.
El ridică din sprâncene.
- Văd că te gândești mult la lucrurile astea. Asta e bine. Apoi: Cee?
Ea ridică ochii.
- Nimic.
- Tot oftezi. La ce te gândești?
- Yuliang deschide gura pentru a spune „la nimic“. Apoi o închide la loc. Ca de obicei, el o cunoaște prea bine.
- Mă gândeam că... Directorul Liu crede că am mari șanse să câștig bursa la Lyon. Spune că sunt unul dintre studenții cei mai de perspectivă pe care i-a avut.
- Deci ne-am întors la asta. Zanhua închide ochii un moment. Asta se întâmplă când te căsătorești cu un Mistreț. Nu te lași.
- Tu nu crezi în astrologie, îi reamintește ea. Și nu e vorba numai despre mine. Adevărul e că toți profesorii cred că programul ar fi benefic pentru mine.
- Acum este rândul lui să suspine.
- Programul ar fi putut să fie bun pentru tine dacă ai fi fost bărbat. Sau dacă ar fi fost în Shanghai - să spunem, la consulatul francez. Dar adevărul este că deja ai studiat doi ani aici. E de-ajuns.
- Mulți băieți studiază aici, apoi merg în străinătate să-și completeze cunoștințele. Chiar tu mi-ai spus că educația în străinătate este un element esențial în noua cultură a Chinei. Și întotdeauna ai susținut că femeile au aceeași capacitate intelectuală ca bărbații.
- Așa e, iar tu ai demonstrat lucrul acesta. Începe să-și piardă răbdarea. Însă femeile mai au unele capacități pe care bărbații nu le au. Mai ales în interiorul căminului.
- Dar cineva trebuie să reprezinte interesele Chinei și în afara casei. În ciuda voinței ei, își ridică vocea din ce în ce mai mult. Ce s-ar fi întâmplat la Versailles dacă acei studenți nu ar fi împiedicat delegația chineză să semneze tratatul?
- Exact ceea ce s-a întâmplat oricum, spune el sec. Ar fi obiectat. Cu foarte mare elocvență, sunt sigur. Apoi, așa-numiții noștri aliați ar fi dat, oricum, pământul nostru Japoniei. Lovește din nou ziarul cu degetele. Dacă ai da la fel de multă atenție evenimentelor naționale

cum dai „muncii“ tale ai ști că nimănui nu-i pasă nici cât negru sub unghie de ceea ce credem noi. Tot ceea ce doresc este să stoarcă și mai mulți bani de pe urma noastră.

— Măcar acolo am șansa să mă fac mai bine auzită.

El râde scurt.

— Auzită în legătură cu ce? Cu naturile tale moarte? Cu peisajele tale? Cu gândurile tale legate de paleta de culori ce trebuie folosită pentru bujori?

Yuliang își ferește privirea, îndurerată.

— Privește adevărul în față, doamna mea Guan, continuă el. Este o nouă poreclă: Guan Daoshen este cea mai faimoasă pictoriță a Chinei, bine cunoscută pentru bambușii ei și ceața serii. Tu nu pictezi pentru politică. Tu nici măcar nu citești ziarele dacă nu scriu despre preaiubitul tău director Liu.

Yuliang închide revista, roșind puțin.

— Îmi iubesc țara la fel ca toată lumea. De fapt, mai mult decât majoritatea bărbaților pe care îi cunosc. Și, pe lângă asta, nu poți separa lucrurile în felul ăsta. Kang Youwei însuși a scris că totul - industrie, comerț, bani - este legat de artă. Că modernizarea artei este esențială pentru viitorul Chinei în modernizarea economiei. Sau a flotei.

E luat prin surprindere.

— Ți-am citit eu asta?

Yuliang zâmbește scurt.

— Am citit singură. Pentru cursul de pictură politică.

— Și, sigur, idealul tău este acela de a duce mai departe stindardul acestei cauze nobile. (Îi face semn lui Ahying să plece.) Foarte bine. Spune-mi mai multe despre noul tău ideal pentru care ai fi gata să te sacrifici. Despre pictarea unor tablouri drăguțe pentru a-ți sluji patria.

Ahying ia bolul din fața lui Yuliang, cu ochii în pământ. Dar urechile sale sunt roșii precum cele ale femeilor grăsuțe, cu pielea albă, ale lui Sargent. Și Yuliang simte că se îmbujorează. Nu din cauza rușinii, ci a furiei.

— Nu știi nimic despre munca mea, îi spune, nervoasă, lui Zanhua. Sau despre viața mea. Nimic!

El lovește cu pumnul în masă.

— Exact! De-aceea vreau să vii în Tongcheng, alături de soțul tău, alături de familia ta.

— Familia *tal* Nu a mea!

— Familia mea, deci și a ta, îi răspunde dur. Noi suntem singura familie pe care o vei avea vreodată.

Cuvintele o dor precum o lovitură aplicată pe pielea deja învinețită. Speriată de sunetul lor, Yuliang închide ochii. „Acum noi suntem familia ta, șoptește Nașa în mintea ei. Suntem cu toții o familie. Avem tot ce ne trebuie.“

Când deschide din nou ochii, se simte de parcă ceața delicat pictată de doamna Guan i se ridică de pe ochi. Pentru prima oară își dă seama cât de puțin au reușit să-i schimbe lui Zanhua mentalitatea prefacerile imense pe care el însuși le-a pus în mișcare. Cum tot efortul - alfabetizarea, conștiința politică hrănită de prieteni precum Guifei, neașteptatul succes de care s-a bucurat la școală, chiar și părul ei modern tuns și pantofii șic (cea mai nouă modă franțuzească cu toc acoperit de piele) — este pentru Zanhua invizibil precum hainele împăratului. În ceea ce-1 privește pe el, ea este aceeași fată salvată. Ingenuă, Protejată. Femeia care-i va purta în pânțe următorul fiu.

Zanhua dă din cap. Am hotărât, pare să spună gestul lui. Se întoarce, mulțumit, la ziarul lui. Yuliang își termină vinul, furioasă încă.

— Vreau... vreau să îți arăt ceva, îi spune, când, în sfârșit, își regăsește vocea.

El nu își ridică ochii.

— Ce anume?

Ea se ridică în picioare.

— Vino și ai să vezi.

Zanhua se încruntă. Dar își împăturește ziarul și o urmează.

În pragul studioului, Yuliang îl privește evaluând camera: foaia de pânză groasă care acoperă podeaua și o protejează de petele de vopsea, rafturile de cărți pline cu dizolvant și vopsele, borcanele de sticlă care lucesc în lumină. Mirosul puternic de terebentină: o clipă, Yuliang simte că leșină. Dar își recapătă echilibrul și se îndreaptă, fără a rosti nici un cuvânt, spre șevalet. Încet, îl întoarce spre el.

Zanhua se apropie, prudent, de tablou, ca și cum acesta ar fi fost un animal necunoscut.

— Ce este asta? întreabă aspru.

— Aceasta este lucrarea cu care voi concura la expoziția din mai. Zâmbește sec. Îi spun *Frumoasă la baie*.

Ea urmărește priveliștea care se așterne în fața ochilor lui: părul din care picură apă, membrele ude și trăsăturile care i-au răpit ore întregi și toată pofta de mâncare. Coapsele îi strălucesc de căldură și abur. Sâni îi sunt expuși în totalitate, la fel ca și abdomenul alb și rotund de dedesubt. Sub el, a subliniat fâșia mică de păr pubian, cu mișcări ale pensulei aproape caligrafice. Când își smulge privirea de la tablou și o îndreaptă spre adevărata Yuliang, uscată și îmbrăcată în fața lui, Zanhua a început deja să pălească.

— Pare neterminat.

— Mai am două săptămâni.

— Ce... ce trebuie să faci ca să îl termini?

Numără pe degete.

— Picioarele nu sunt terminate. Umbra de la baza căzii nu e cum trebuie, iar fundalul nu este complet. Vreau să mai pun ceva - o masă mică, roșie, poate. Sau încă un prosop. În colț.

El nu spune nimic.

— În tonuri de maro, adaugă ea, ca și cum ar fi contat.

— Și fața?

Ea îl privește cu ochi goi. Fața este aproape terminată. Este bucățica la care a lucrat în ultimele zile. S-a culcat visând la ochii ei, la buzele și pomeții săi.

— Fața, o presează Zanhua. O păstrezi?

Numai atunci înțelege: el se așteaptă ca ea să renunțe la fața ei. Să o înlocuiască cu fața altcuiva.

Pentru că, până la urmă - fața ei, neatinsă de rușine sau de machiaj este aceea care face acest tablou revoluționar. Yuliang l-a luat drept exemplu pe Manet și a mers un pas mai departe: privește cu ochii mari ziaarele de scandal, bârfitorii, academia, îmbrăcată numai în adevărul gol-goluț al talentului ei.

■— Da, spune Yuliang.

Zanhua repetă rar, de parcă ea nu ar fi înțeles întrebarea.

— Fața ta. Privindu-i pe toți cu expresia... asta.

— Este un autoportret.

— Este un autoportret dezbrăcat.

— Un autoportret nud.

Privirea pe care el i-o aruncă este atât de îndurerată, încât inima ei aproape că suferă pentru nefericirea lui.

— Zanhua, începe ea, apropiindu-se de el. Când Yuan Shikai a trădat republica, mulți oameni au fost prea lași sau prea tradiționaliști ca să protesteze. Dar tu ai ridicat sabia. De aceea te admir așa de mult. Tu nu vezi că este același lucru - că asta este bătălia mea?

— Să nu-ndrăznești să compari aceste două lucruri. Se trage înapoi. Și nu mă atinge.

Paralizată, își lasă mâna să cadă. Afară, un câine latră furios, apoi se liniștește la fel de brusc cum începuse.

Maxilarul lui Zanhua se contractă de furia mută care îl ia în stăpânire. Nu se mișcă până ce Ahying întreabă, bâlbâindu-se prin ușă, dacă poate pleca.

— Da, spune el, mult prea aspru.

Mai trec câteva clipe până ce vorbește din nou.

— Nu pot înțelege, spune, în sfârșit, de ce ai făcut asta. După toate șansele pe care ți le-am oferit! După toate șansele de a deveni mai bună!

— Sunt mai bună! strigă Yuliang. Sunt cea mai bună studentă din anul meu!

— Dacă așa crezi tu că ești mai bună, gândești mai strâmb decât, decât... Vocea i se sparge. Închide ochii. Scapă de asta, îi spune.

Yuliang își întinde capul înainte.

— Ce?

— Aruncă-1, sau îl voi arunca eu. Nu voi permite să faci asta... să faci asta din nou.

Acel cuvânt simplu, din nou, are greutatea unei palme. Foarte încet, întreabă:

— Ce să fac din nou?

Zanhua deschide ochii.

— Să te transformi în târfă.

Știa că asta va spune — poate că asta era tot ce putea spune. Totuși, de-abia reușește să șoptească cuvintele:

— Nu trebuia să spui asta.

— Halal! urlă Zanhua. Acum ai neobrăzarea de a-mi spune ce nu ar trebui să fac! Tu! Care...

Pășește spre ea, cu pumnii încleștați, iar Yuliang se întreabă dacă până la urmă o va lovi. Gândul acesta îi aduce o satisfacție stranie: dacă o face, cu siguranță va suferi mai mult decât suferă ea.

Dar, în schimb, se îndreaptă în cealaltă direcție și face singurul lucru care o doare și mai tare în acest moment: ridică brațul și doboară tabloul de pe șevalet.

— Oprește-te! se repede Yuliang între el și tablou.

Zanhua o împinge cu destulă forță pentru a o trimite în perete. Când pornește din nou spre el, o îmbrâncește. Apoi ia coupe-papier-ul de jad de pe birou. Cu lama în mână, se năpustește din nou spre imaginea ei pictată, cu fața atât de schimonosită, încât pare un străin.

— Nu, Zanhua, strigă, cuprinsă de teroare. Te rog...

— Nu voi permite așa ceva, șuieră el. Ești soția mea. Ți ordon să oprești mascarada asta. Ținând-o cu o mână, ridică lama verde deasupra pânzei. Stai aici.

Dar Yuliang nu stă. În schimb, punând în practică o tehnică de la Salon pe care nu-și aduce aminte cum a învățat-o, îl lovește pe soțul ei în ceafă cu marginea palmei. Când el se retrage, clătinându-se, ea se aruncă la podea, protejându-și tabloul.

Zanhua își revine. Încearcă să înjunghie trupul gol, trecând de corpul în carne și oase, îmbrăcat.

— Oprește-te. Nu știi. Nu știi ce faci.

— Fac ceva ce ar fi trebuit să fac de mult. Pun capăt acestei nebunii.

— Îi faci rău copilului nostru.

El râde crud.

— Îndrăznești să compari acest gunoi cu un copil?

— Nu vorbesc de tablou!

O tăcere plină de uimire. Încet, își recapătă echilibrul.

— Ce-ai spus?

Yuliang clipește și își protejează pântecul cu mâinile.

— Este adevărat? întreabă încet.

Și culmea este că da, acesta este adevărul.

Yuliang dă din cap, resemnată, numărând pe degete simptomele care indică starea ei, la fel de calmă cum enumerase mai devreme ce trebuie să mai facă pentru a termina tabloul: schimbările de dispoziție, prea bruște chiar și pentru temperamentul ei. Balonarea și durerile de burtă. Greața și indigestia pe care le atribuiseră faptului

că mânca prost atunci când lucra. Durerea resimțită în zona sânilor care apăruse și dispăruse în urmă cu două săptămâni. Și apoi, mai evident - și cum să fi putut ignora asta? menstruația care, pur și simplu, încetase.

Și, ca și cum nu ar fi fost destul de clar, faptul că dintr-odată vopseaua, terebentina și până și cafeaua îi făceau rău. Și vizitele dese la toaletă pe care le pusese pe seama ceaiului băut adesea ca să-și alunge oboseala.

Săptămâna trecută, Yuliang atribuisese toate aceste simptome nervilor. Numai acum, cu el aici, cu imaginea ei goală în spate și cu trupul îmbrăcat tremurând de frică, Yuliang permite adevărului aceuia colosal să o învăluie.

Mișcându-se cu mare atenție, Zانبua pune la loc pe masă coupe-papier-ul.

— În câte luni ești?

—■ Cred că am aproape trei luni.

— înseamnă că este aproape prins, spune el. Vocea nu poate ascunde emoția ce îl cuprinde. S-a întâmplat când am venit ultima oară?

Ea dă din cap, rece. Își aduce aminte, vag, de o cutie goală de ceai „Șase Zâne“ pe care-1 cumpără de la farmacia lui Lin de pe strada Fouzhou („Ideal pentru a curăța organismul de semințe nedorite“). Și de ceea ce gândise: O singură zi. Și oricum nu pot concepe. A făcut greșeala clasică de care Jinling o avertizase tot timpul să se ferească: și-a pus baza în ciclul ei înșelător.

— N-ar trebui să stai pe jos.

Îi întinde mâna. Ezitând, Yuliang îl lasă s-o ajute. Aflată în picioare, se apleacă imediat să se uite la tablou.

În spatele ei, el măsoară camera cu pasul, face planuri.

— Când se termină semestrul, pleci la Tongcheng. De fapt, nu văd de ce-ai mai sta.

Ea își ridică ochii.

— Am examene!

— Un motiv în plus să pleci, răspunde el. Ar trebui să fii într-un loc sigur, liniștit. Mai sănătos pentru copil. Se întoarce spre ușă. Îi poți spune directorului Liu mâine. Ai multe de împachetat?

Yuliang se apleacă din nou, recuperându-și, amețită, tabloul. Se uită fix în propriii săi ochi.

— Nu, spune ea, moale.
— Bine. O să găsesc niște hamali înainte să plec O să îl sun pe Qihua.
— Nu, repetă Yuliang.
— Nu vrei hamali?
— Nu mă mut.
El se încruntă.
— Dar tocmai ai spus...
— Stau până la expoziție.
Bărbatul râde scurt.
— Nu vorbești serios. Ce rost mai are?
Ea se întoarce, încet, spre el.
— Nu pot pleca așa, pur și simplu. Ce-ar spune directorul Liu?
— Dar eu? Cum rămâne cu ceea ce spun eu? Pe fața lui se citește o nedumerire sinceră. Yuliang, spune el. Chiar crezi că făcând acest lucru - că dezbrăcându-te pentru ei toți - le vei câștiga, în sfârșit, respectul?
— Mă respectă.
Pufnește.
— Nu te respectă.
— De unde știi? aproape urlă ea.
— Nu te respectă pentru că ești femeie, spune Zanhua. Pentru că ești orfană și ești concubină. Și trecutul tău... Face un gest cu mâna spre tablou. Sunt mii de motive pentru care nu te vor respecta niciodată. Chestia asta nu face decât să le mai ofere unul.
— Acesta nu este trecutul meu, spune ea, furioasă. Este viitorul meu.
— Este și viitorul meu. Și acum vor folosi toate acestea împotriva mea. Cred că-ți mai aduci aminte că reputația ta a fost aproape să mă coste postul din Wuhu.
Lucrul de care își aduce ea aminte este aroganța lui - credința lui ridicol de naivă că ar putea să se afișeze cu ea peste tot prin oraș, fără a exista consecințe. Nu spune asta, ci:
— Ție îți este imposibil să-ți amintești că și eu am acum o poziție?
El râde.
— Poziție? Ești studentă. Și înveți o artă pe care nimeni din China nu o înțelege.
— Sunt pictoriță, se încăpățânează ea. O pictoriță din Shanghai. Iar asta — își atinge pânza — asta este arta mea.

O vreme, bărbatul doar o privește. Apoi își lasă capul în jos. Când vorbește, o face calm, cu foarte multă grijă.

— Prea bine. Pictorița din Shanghai poate să aleagă să își păstreze tabloul, poziția ei. Respiră adânc. Sau să-și păstreze calitatea de a-mi fi soție.

O clipă, Yuliang se îndoiește că a auzit bine. Dar expresia de pe fața lui e fără echivoc. Ar face-o, se gândește ea. Ar abandona-o pe străzi, grea cu copilul lui. Și nici un tribunal din Shanghai nu i-ar pune la îndoială acest drept. Până la urmă, nici măcar nu sunt căsătoriți. Este o simplă concubină. O sclavă, de fapt.

Lumea se oprește-n loc. Apoi, încet, se întoarce spre ușă, ținând *Frumoasă la baie* sub braț. Pășește, se oprește, apoi pășește iar, el nu face nici o mișcare. În prag, se oprește din nou. El nici măcar nu clipește.

Afară, pe hol, își lasă jos pânza doar pentru a-și ridica din cui haina căptușită. Ascultă din nou: tăcere absolută. Se simte la fel de palidă și de goală precum leșurile lăsate în urma lui de Vezuviu. Dar continuă să meargă: trece pe lângă arțarul japonez din curte, iese pe poartă. Se pierde în umbrele iertătoare ale străzii Oceanului.

Aproape două ore hoinărește prin Orașul Vechi, răsuflarea ei transformându-se în nori de abur din cauza frigului serii. Aproape că nu-și dă seama că trece peste pâraul Suzhou și pe lângă siluetele verzi ale sălciilor de pe strada Fântânii. Lasă în urmă vechiul circuit de curse, Universitatea Sfanțului Ioan. Vilele în stil Tudor ale negustorilor străini, cu paznicii lor ruși stând neclintiți și atenți. Până la urmă, se urcă într-un tramvai care se îndreaptă spre nord. Privind pe geam, în gol, face două sau trei curse, după care conductorul o informează că se retrage la depou. Când se dă jos, habar nu are unde se află. După aceea vede felinarele roșii de pe strada Fouzhou.

Este seara devreme, marțea, dar în cartierul bordeielor viața este deja în plină desfășurare. Trec marinari chercheliți, glumind în dialectul cantonez. Oameni de afaceri japonezi cu fețele roșii urmează un tânăr ghid care le vorbește în pidgin:

— Putem, da, mergem, ajungem în vârf la casa cu fete, hop-hop, doi, poate trei dolar? Asta mult mai bună decât puicuțele de stradă.

Yuliang găsește o bancă și se așază. Câțiva dintre bărbații care trec o privesc cu subînțeles. Ea nu-i bagă în seamă, privindu-și, în schimb,

abdomenul ei ușor umflat. Cât de bine este ascuns acest oaspete nepoftit. Își apasă mâinile acolo, aproape așteptându-se să-l simtă. Bineînțeles, nu poate. Și totuși, felul în care-și simte carnea - până la urmă nu este decât asta; doar carne, doar piele - o liniștește. Se masează absent, ca și cum abdomenul ei ar fi o bucată de lut. După câteva momente simte o durere surdă, în loc să se oprească însă, apasă mai tare. Curând, se lovește cu coatele.

Câțiva marinari trec, îmbrăcați în uniforme dungate, cu guler amplu.

— Hei, *mademoiselle*, strigă unul dintre ei. Nu vrei să te fac să te simți așa bine *avec mop* însă în capul ei nu răsună decât porunca soțului ei: Scapă de el. Cuvintele îi învăluie mintea, iar atacul ei se întetește: Scapă de el. Scapă de el...

Fără a băga în seamă mulțimea care se adună, Yuliang își dă jos haina, apoi se ridică ca să se poată lovi de spătarul băncii. Se lovește așa cinci minute încheiate; gura i se umple de fiere.

— Este nebună, spune cineva. Cheamă poliția.

Vocile ajung la ea, precum un vis.

Și totuși, Yuliang nu s-a simțit mai sănătoasă la minte în viața ei. Fiecare izbitură este un salt spre viitorul ei, fiecare lovitură, un vestitor al victoriei. Pântecul i-a luat foc, coastele nu mai sunt decât vânătași enorme. În viața ei n-a fost mai concentrată și mai hotărâtă. Când mâini puternice o prind de umeri, se luptă cu sălbăticie.

— Lasă-mă. Lasă-mă în pace.

Mâinile nu pleacă, iar ea se lasă moale, doar până când îi dau drumul. Apoi se năpustește din nou spre bancă.

— *Aiya*, spune unul, ridicând-o pe umăr.

— Tabloul meu! strigă Yuliang.

— Cum de le lasă pe stradă în halul ăsta?

— Te rog, hohotește ea. Ia-mi tabloul!

— Nu arată ca celelalte, spune celălalt. Ești sigur că e-o stricăță?

— La Spitalul Speranței o să știe, spune primul. Să o ducem acolo. Ce vrei, domnișoară? Vopsea? Machiajul tău? Ah. Tabloul tău. Se întoarce. Cred că asta vrea să spună.

Prietenul lui ridică, vesel, *Frumoasă la baie*. Un zâmbet lin i se așterne pe față.

— Sigur, spune el. E o stricăță, nici o îndoială.

Douăzeci și șapte

Mulțimea se năpustește spre ea, precum lăcustele spre semănăturile noi. Sunt zeci, ochii le lucesc, au buze umede. Femeile sunt machiate strident, bărbații, voinici și gălăgioși. Nu sunt publicul obișnuit al unei săli de expoziție. Seamănă, mai degrabă, cu niște spectatori la execuție. Sunt grosolani, surescitați. Unii sunt deja beți de la vinul oribil pe care Liu Haisu îl oferă cu aceste ocazii. Stând lângă tabloul ei, Yuliang reușește să audă, din cealaltă parte a încăperii, murmurele lor dezaprobatore.

— Nerușinare, aude ea.

— Pornografie.

— Dizgrațios.

Primul impuls este să fugă. În schimb, zâmbește. („Zâmbește, zâmbește.“) Până la urmă, asta i-ar spune directorul Liu să facă.

— Artiștii sunt niște păcătoși, spusese el, în unul dintre interviurile sale recente. Întârziem, suntem egoiști. Ne culcăm unii cu soțiile celorlalți. Dar păcatul pe care un artist adevărat nu l-ar comite niciodată este să-și ceară scuze pentru opera lui.

Și totuși, e clar că mulțimea aceasta nu se va mulțumi cu scuzele lui Yuliang.

— Stricata! strigă un bărbat. Zâmbește și își arată sânii. Nu există decât un singur loc pentru o femeie ca asta.

— Și picioarele alea, țipă o femeie. Ca niște pești mari, groaznici. De ce s-ar mai chinui să-și dea pantofii jos?

— Câți ani ziceai că are?

— Șaisprezece, nici o zi mai mult.

Un hohot de râs crud. Cuprinsă de panică, Yuliang se dă înapoi. Stă aproape lipită de pânza ei, când o altă voce familiară începe să se facă auzită. Dulceagă și insidioasă.

— Domnilor, vă rog. Lăsați-mă să trec.

Mulțimea se dă în lături pentru a-i face loc unei femei grase, într-o rochie roșie. Făcându-și vânt din evantai, cu mișcări repezi, vine agale chiar lângă Yuliang. Cu mâinile în sold, o studiază.

— Ești prea slabă, se pronunță Nașa. Primul vânt ce va veni o să te ia pe sus.

Yuliang urmărește ochii ce îi măsoară trupul - care este, dintr-odată, la fel de dezbrăcat ca în tablou - din cap până-n picioare. Și da, este slabă. La fel de slabă ca fumătorii de opiu cu state vechi. Slabă precum victimele foametei din nord. Pielea i se întinde peste rama osoasă a pântecului, de parcă ar fi mătase. Înfricoșată, își apără burta cu palmele.

— Este copilul, cere ea îndurare. Mănâncă tot.

Clopoțee de pe poșeta madamei zornăie cu veselie falsă, în timp ce ea pășește înainte.

— Nu minți, spune ea. Știi ce pătesc fetele care mă trădează.

Mulțimea, mirosind violența, închide cercul și mai mult.

■— Dă-i ceea ce merită! țipă cu toții. După ce termini dă-ne-o și nouă! Eu dau douăzeci!

— Eu voi plăti treizeci!

Yuliang se chircește de la prima lovitură. Tocmai se simte înghițită de pământ, când aude o altă voce:

— Xiuqing.

Aerul rece miroase dintr-odată a cenușă și lămâie, a cedru.

Yuliang își îndepărtează mâna de la ochi. Vederea formei zvelte alunecând spre ea pare să-i elibereze o greutate din piept.

— Mamă? murmură ea. Mamă. Te-ai întors.

Mama ei se apropie și mai mult, îmbrăcată în brocartul ei cel mai fin. Un șal argintiu îi acoperă fața. Dar Yuliang ar recunoaște-o oriunde și oricum — mâinile frumoase, moi, poziția perfectă a trupului. Bucuroasă, sare să o îmbrățișeze.

Dar apoi, brusc, forma cea suplă își lasă mâinile să-i cadă pe lângă trup. Se uită la *Frumoasă la baie*, apoi din nou la Yuliang.

— Fiica mea, spune ea, împingându-și pe spate acoperământul de pe cap. Xiuqing. Ce ai făcut?

Lui Yuliang i se pare că de pe față i se scurg picături de sudoare înghețată. Pentru că, în timp ce corpul — hainele, degetele, postura perfectă — sunt, fără tăgadă, ale mamei sale, ochii ei nu sunt. Acești ochi nu au pupile. Nu au deloc culoare. Sunt la fel de albi și de lipsiți de suflet ca zăpada.

Yuliang tresare, respirând repede. Își apasă degetele pe piept. Simte apropierea umedă a cămășii din bumbac, a lenjeriei. Când, în sfârșit,

reuşeşte să îşi găsească ceasul, vede că nu este trecut de 2:30. A dormit mai puțin de o oră.

Cu gura încă uscată, se întinde din nou, ducându-și, din instinct, mâinile spre abdomen. Pielea de-acolo este netedă și întinsă, nu poartă nici un semn al vizitei la rusul care făcea avorturi, găsit de Zanhua în Concesiunea franceză. Un moment, simte o durere goală, mai mult emoțională decât Fizică — un ecou al tristeții stranii care o cuprinsese după ce totul se terminase. Ridicându-se, se scutură pentru a o alunga, forțându-se să se gândească la lucruri mai frumoase: la petrecerea de aseară, în avanpremiera vernisajului expoziției. Își aduce aminte cât de încântat fusese Liu Haisu de lucrarea cu care va intra în concurs: imediat ce a văzut-o, a pus *Frumoasă la baie* prima în ordinea expoziției.

— Este lucrarea despre care vor vorbi cu toții, spusese el, voios. O vom așeza în așa fel încât toată lumea să rămână cu gura căscată.

Și chiar și Yuliang, tremurând din cauza emoțiilor și a lipsei de somn, aproape îngrozită de ceea ce era pe cale să facă, fusese nevoită să-i dea dreptate. În comparație cu celelalte tablouri - naturi moarte, peisaje, câteva portrete tradiționale -, *Frumoasă la baie* era aproape un fenomen. Nuanțele de stacojiu, portocaliu, roz și purpuriu atrăgeau ochiul de la griurile mohorâte ale pastelului alăturat. Privirea fără țință a lui Yuliang domina camera; uitându-se de sus atât la admiratori, cât și la dușmani. Provocându-i să îi poruncească să se îmbrace.

Fără îndoială, tabloul hrănise, de asemenea, resentimentele pe care mulți dintre colegii lui Yuliang le simțeau deja. După ce fusese atârnat în locul stabilit, fata auzise șoaptele; văzuse zâmbetele afectate. Simțise cum încăperea se umple de invidie, mai tăioasă decât mirosul de lac. Nu fusese surprinsă când inamica ei, fiica negustorului, se apropiase cu fața la fel de încordată și de vopsită ca autoportretul său, complet îmbrăcat, pe care directorul Liu îl atârname într-un separeu din colț.

— Doamnă Pan, spusese ea, mieroasă. Felicitările mele. Un loc atât de proeminent — m-aștept ca mulți bărbați să dorească să vă cumpere. Întorcându-și privirea spre *Frumoasă la baie*, adăugase: Sunt sigură că soțul dumneavoastră va fi foarte mândru. Va veni și prima lui doamnă?

Mistreț sau nu, Yuliang aproape că o pocnise drept în față; singurul lucru care o determinase să se controleze fusese perspectiva clară a

exmatriculării. Asta nu însemna că nu era încă plină de nervi, în momentul în care Liu Haisu venise spre locul unde se afla *Frumoasa*.

Totuși, vizita tânărului director fusese mult mai încurajatoare. Liu Haisu îi oferise un pahar plin cu vin trezit, apoi își lungise gâtul, gânditor. Yuliang își închipuise că reevalua tabloul. Dar, când își ridicase ochii din pahar, privirea sa amuzată încă zăbovea asupra ei.

— Curaj, prietena mea, spusese el. Gândește-te la felul în care Manet trebuie să se fi simțit înainte de a expune *Dejun pe iarbă* la Salon des Refusés. Sau Sargent, cu *Portretul doamnei X*.

— Și uite ce s-a întâmplat după aceea.

Aflată imediat după examenele de istoria artei europene, Yuliang știa cât de disprețuite fuseseră la început lucrările acestea.

— Da, într-adevăr, răspunsese Liu Haisu. Tablourile au trezit un public aflat în letargie. Acum sunt studiate de orice iubitor de artă din lume. Coborându-și vocea, adăugase: „Albul cadaveric al pielii doamnei X, atât de șocant cu patruzeci de ani în urmă, astăzi poate fi considerat o manifestare a geniului”.

— Mi-ați citit eseul?

— A fost în teancul de lucrări pe care le-am corectat eu. Își roti vinul în pahar cu dexteritate. Ca și cum acest gest ar fi putut să-l facă mai bun. Cu siguranță, penița ta a devenit mai agilă.

Yuliang se strâmbase la amintirea primului ei eseu, din urmă cu doi ani - acela pe care, până la urmă, fusese nevoită să-l roage pe Zanhua să-l termine, după ce refuzase cu încăpățănare orice ajutor până cu două ore înainte de examen. Fusese o umilință pe care își jurase să nu o mai trăiască niciodată. Într-un singur semestru reușise să-și însușească încă cinci sute de caractere noi.

— Asta înseamnă că am trecut? întrebese ea.

— Eu trec studenții nu pe cuvinte, ci pe imagini. Își dăduse peste cap paharul. În ceea ce mă privește, tu ai trecut din ziua în care te-ai înscris la examenul de admitere. Chiar crezi că altfel i-aș fi sfidat pe moșnegii ăia conservatori care voiau să te țină la distanță? Dăduse din cap arătând spre paharul ei. Termină-1. O să îți prindă bine.

Așa făcuse — și o ajutase.

Totuși, șapte ore mai târziu, simte din nou atingerea umedă a terorii. Nu pentru prima oară, se întreabă dacă este pe punctul de a comite o greșeală fatală. La controverse se așteaptă, sigur. Dar dacă lucrarea ei va fi întâmpinată cu revoltă, și nimic mai mult? Oare cariera ei se

va sfârși înainte să înceapă? Zanhua ar fi ușurat - cu toate că, bineînțeles, nu ar fi niciodată atât de grosolan ca să i-o spună în față. Aceasta fusese una dintre condițiile tacite ale împăcării lor: nu discută despre tablourile ei. La fel cum nu discută nici despre copilul avortat.

Ușa Speranței, locul unde polițiștii din Concesiunea franceză o duseseră pe Yuliang în noaptea aceea, este un refugiu pentru prostituate situat pe strada Nanjing. Înăuntrul clinicii vopsite în alb, un medic german aspru a consultat-o pe Yuliang și i-a pus întrebări cu ajutorul sorei medicale chinezoaice.

— Ai băut? murmurase sora. Fumezi? Iei pudră albă? Și, o clipă mai târziu: Știi că ești însărcinată?

Yuliang își ferise fața.

— Scăpați-mă de el, șoptise.

Femeia își făcuse cruce și clătinase din cap.

Mai târziu, îi dăduseră un sedativ, deschiseseră un dosar. Puseseră din nou întrebări, nenumărate întrebări:

— Știi în ce zi suntem? Știi unde te afli? Ne poți spune numele cuiva care să vină să te ia de-aici?

Prima în minte îi venise Guifei, dar ea era plecată în vizită la rude. Chen Duxiu era la Beijing, iar Ahying și Qihua nu ar face decât să-l cheme pe Zanhua.

Așa că Yuliang nu răspunsese. În ceața indusă de laudanum, așteptase doar, și privise cum încăperea se umplea de fete. Unele pe targă, sângerând, cu rochiile ieftine rupte. Altele conduse înăuntru pe propriile picioare, acoperite de blănuri false și satin. Unele erau mai bătrâne, cu fețe grele, sub ridurile adânci și vânătaile albastrii. Altele erau destul de mici ca să se joace cu păpușile. O fată, de treisprezece, maxim paisprezece ani, povestise că fusese legată de pat și îndopată cu resturi de mâncare, precum un câine. Când medicul german încercase să o atingă, fugise în colțul opus al camerei. Îndurerată de familiaritatea scenei, Yuliang își ațintise privirea pe tabloul îngrozitor care atârna pe perete: Isus Christos, spălându-i-se picioarele.

Ochii fetei care le spăla aveau formă de migdale, era pictată prost, în culori șterse. Perspectiva lucrării era deformată. Și totuși, cu tot disprețul pe care îl simțea, Yuliang nu putuse să nu-și amintească alte picioare, învinețite și rupte, într-un lighean mic de tablă. Își adusese aminte de mâinile albe ale lui Zanhua, îndepărtând țesutul mort și

masând încheieturile distruse. De orele petrecute încurajând-o („Respiră adânc, mergi cu mine“) în timp ce ea, pas după pas, șontăcâind, învățase să meargă din nou.

Până la urmă, se cufundase într-un somn ușor, agitat, plin de imagini din trecut. I se păruse că o vede pe Jinling zâmbindu-i, șoptindu-i: „Ascultă, Yuliang. Ascultă...” îl văzuse pe unchiul Wu Ding într-o ceață de opiu: „Vezi? îi șoptea el, abia facându-se înțeleș. Ești foarte deșteaptă. Ai putea fi aproape orice ți-ai dori...” își închisese ochii ca să îl alunge, dar îi simțise atingerea moale pe încheietură.

— Yuliang. Yuliang, iubita mea. Trezește-te.

— Nu mă atinge. Trăgându-se îndărăt, Yuliang își deschisese din nou ochii obosiți - pentru ca de data asta să-l vadă pe soțul ei.

Zanhua stătea în fața ei, cu chipul tras și palid, cu obrazul stâng pătat iarăși cu cerneală. Nu era pieptănat. Nedumerită, încercă să se ridice.

— Cum... ?

El îi puse un deget pe buze.

— Tabloul. Pe spatele lui ți-ai scris numele și adresa.

O clipă, îl privi fix, luptându-se să înțeleagă atât cuvintele, cât și întorsătura uluitoare pe care o luase seara aceea - faptul că exact lucrarea care îi făcuse mai devreme să se despartă îi adusesese, cumva, înapoi.

— Copilul, spusese ea, în sfârșit. Ei nu vor să mi-l scoată. Dar eu nu vreau... nu pot...

— Șșșttt, îi zisese din nou. Nu-i nimic. Vom avea alții.

Yuliang nu-și mai aduce aminte să mai fi rostit vreun cuvânt. Își amintește doar de felul în care a luat-o în brațe. Și de căldura lui: de felul în care a învăluit-o în siguranță, lăsând-o să fie cuprinsă de un somn greu.

Douăzeci și opt

Publicul de a doua zi este amestecul perfect de shanghaiezi bogați și chinezi cunoscători de artă. Bărbații poartă costume fine, cravate înguste. Femeile sunt pudrate și rujate, cu rochiile împodobite de șnururile și cataramele la modă imediat după Marele Război. Una peste alta, sunt cât se poate de diferiți de șleahta grosolană din visul

lui Yuliang. Totuși, în prima oră, inima îi bate nebunește de fiecare dată când cineva se uită la lucrarea ei.

Reacțiile sunt, în majoritate, cele așteptate: guri căscate și chicoteli, oameni care se mai uită o dată și alții care roșesc.

— Ar trebui să-ți fie rușine, i-o trânteste o matroană. Nici măcar soțul tău n-ar trebui să vadă așa de mult din tine dintr-odată.

Un alt bărbat studiază portretul cu ochii mari, apoi o invită pe Yuliang într-o excursie la Hongzhou. Cu toate acestea, mult mai jignitoare este prima ofertă pe care o primește pentru lucrarea ei. Nu vine de la un bărbat (așa cum prezisese inamica ei), ci de la un cuplu tânăr, plin de banii noi ai Shanghaiului.

— *Dah-ling!* izbucnește soția, folosind alintul englezit, atât de popular acum în cercurile sociale șic. Este perfect pentru salon - se asortează cu fotoliul.

— Nu știu... nu cred că marourile se potrivesc cu canapeaua. Soțul ei își îngustează ochii, gânditor. Am putea să-l atârnam în camera cu biliardul.

— Sau în toaleta de la etajul trei, vine femeia cu ideea, căutându-se, deja, în geantă. Deasupra căzii? După ce termină cu țevile? Ar fi amuzant...

— Îmi pare rău, o întrerupe Yuliang, nemaiputând să asculte în continuare. Nu este de vânzare.

— Nu este de vânzare? Femeia se întoarce, încurcată, spre soțul ei.

— Bineînțeles că este de vânzare, spune el. Aici suntem în Shanghai. Totul este de vânzare.

— Tabloul ăsta nu, repetă Yuliang (aproape spune: „Eu nu“).

Femeia arată spre *Frumoasă la baie*, asemenea unui copil căruia i se refuză o jucărie.

— Atunci, de ce l-ai mai pictat?

Yuliang o studiază - părul impecabil tuns, unghiile frumoase, costumul parizian perfect. Numai hainele și pregătirea pentru astăzi costă probabil mai mult decât întreaga garderobă a lui Yuliang. Ciudat totuși, nu o invidiază; îi este milă de ea. Ești plictisită de moarte, îi vine, brusc, în gând. Și nici măcar nu știi.

Spune cu blândețe:

— Pictiez pentru că sunt pictoriță.

Majoritatea privitorilor însă îi apreciază opera în cu totul alte feluri, mai încurajatoare.

— *Charmante! Une belle image — très post-impressioniste!* exclamă un francez, despre care Yuliang nu-și dă seama decât mai târziu că este unul dintre membrii juriului. Un american îmbrăcat în mătase îi scutură mâna ca și cum ar fi pompa unui puț. Uchiyama Kanzo, tânărul japonez care conduce librăria unde Guifei și Xing Xudun se duc la întruniri, se oferă să-i expună opera pe pereții magazinului său. Probabil că cel mai încurajator este consulul francez, și el unul dintre cei trei jurați principali. Un om roșu la față, cu o şuviță pomădată de păr, atent pieptănată de la o ureche la cealaltă, *monsieur* Delafleur petrece aproape cinci minute în fața *Frumoasei la baie*, clipind ca și cum i-ar fi intrat ceva în ochi.

— Ați studiat în străinătate? o întreabă, în sfârșit, prin intermediul translatorului său.

— Nu, *monsieur*.

— Ați făcut asta... cum? Cu oglinzi?

— O combinație de oglinzi și amintiri. Își lasă privirea în jos pentru a nu-1 vedea încercând să și-o închipuie pictând așa.

— Extrem de surprinzător, răspunde el, în sfârșit, și o măsoară din priviri încă o dată.

Există reacții calde și din partea chinezilor prezenți la vernisaj. Când Lo Jialiang — soția lui Silas Hardoon și bine-cunoscută patroană a artiștilor din Shanghai - se oprește în fața ei, Yuliang își îndreaptă puțin spatele. Licărirea din ochii bătrânei, în timp ce o măsoară, îi evocă o amintire neplăcută a Nașei. Totuși, până la urmă, faimoasa doamnă o desemnează pe Yuliang (sau poate lucrarea ei) ca fiind „promițătoare“, comentariu notat cu atenție de reporterul de la *Shenbao* care merge după ea.

Acesta din urmă fotografiază *Frumoasa la baie*, apoi o roagă pe Yuliang să-i spună ce părere are despre dreptul femeilor la vot și amorul liber. Când ea se pronunță în favoarea primului și împotriva celui de-al doilea, el zâmbeste sceptic și scrie concentrat.

— Abia aștept să mai văd lucrări de-ale dumneavoastră în viitor, spune pregătindu-se să plece. Am sentimentul că Shanghaiul va mai dori lucrări ale doamnei Pan.

Pe măsură ce orele trec, iar interesul crește, neliniștea lui Yuliang se transformă într-o emoție nervoasă. Singurul lucru care-i strică cheful este absența lui Zanhua.

Soțul ei îi telegrafiasse să-i spună că va veni din Guangzhou, acolo unde Sun Yat-sen depune jurământul ca președinte provizoriu. Trenul său ar fi trebuit să ajungă la ora unu. Dar acum este patru. Yuliang se întreabă dacă până la urmă o va dezamăgi, când zărește o siluetă subțire traversând hotărât încăperea.

Bucuroasă, se întoarce să-l salute, dar își dă seama că nu este Zanhua, ci un bărbat sever, cam de statura lui. Alți trei oameni îl urmează cu pași apăsați.

Bărbații mărșăluiesc prin încăperea aglomerată, ignorând celelalte lucrări și artiști, oprindu-se agresivi lângă locul ei.

— Acesta este tabloul tău? întreabă conducătorul grupului.

Yuliang cercetează camera în căutarea lui Liu Haisu. Dar tânărul director nu se vede nicăieri. Și nici gărzile rusești pe care le angajase să mențină ordinea la această manifestare.

— Răspunde-mi! Ești de la academie? latră bărbatul.

— De unde altundeva?

Intorcându-și capul, el scuipă pe lemnul lăcuit al podelei. Flegma aterizează, verde și lucioasă, chiar lângă vârful pantofului fetei.

— Ai ratat, murmură ea.

— Dumneata, domnișoară, răspunde el, ești o rușine pentru sexul dumitale, pentru strămoșii dumitale și pentru națiunea din care faci parte. Iar asta — face un semn către *Frumoasă la baie* - numai artă nu este. Ar trebui să fii exmatriculată, exilată și aruncată în închisoare precum o târfa ieftină. Ar trebui să fii bătută până ce vei învăța ce este respectul.

Cuvintele, scuipate destul de tare pentru a umple camera, au impactul dorit: capete întoarse, sprâncene ridicate. Fiica negustorului afișează un zâmbet malițios. Cu coada ochiului, Yuliang îi vede pe profesorii Hong și Chin șușotind. Haideți, îi imploră ea, în gând. Veniți și ajutați-mă.

Dar profesorul Hong se întoarce pe călcâie și se grăbește spre ieșirea galeriei.

— Ești o rușine, continuă acuzatorul ei. Ar trebui să fii judecată și biciuită pentru pornografie.

Răsuflă scurt, acru. Yuliang face un pas înapoi, cuprinsă de un sentiment rece de *déjà vu*: aproape că se așteaptă ca Nașa să apară de după umărul stâng, încordat, al bărbatului. În schimb, spre imensa ei ușurare, îl vede pe profesorul Hong, venind grăbit spre ea. Liu Haisu este în spatele lui. Împingând mulțimea care începe să se strângă, tânărul fondator al școlii pune o mână grea pe umerii vorbitorului.

— Evenimentul de astăzi este deschis numai pentru prietenii artei, progresului și ai academiei, domnule Jiang, spune el, rece. Nu-mi amintesc să vă fi trimis vreo invitație.

— Eu am venit în calitate de prieten al acestui oraș, răspunde omul. Și al guvernatorului. Și în speranța că voi vedea că ți-ai revenit, îmi este clar însă că lucrurile nu stau așa. Arată cu degetul spre *Frumoasă la baie*. Ba mai mult, este mai rău ca anul trecut. Acum corupi și tinere.

— Cel puțin, eu nu le atac. Liu Haisu zâmbește ușor. Vi se pare că fata asta este așa o amenințare pentru dumneavoastră și guvernatorul dumneavoastră, încât să fie nevoie și de bandiții lui? Vocea lui este plină de sarcasm. Chen Jiongming își spune guvernator, dar, de fapt, nu este decât ultimul militar destul de puternic pentru a controla orașul tulburat.

— Este o amenințare la adresa decenței publice, continuă bărbatul. Așa că da. Ar trebui să știi că vom preda un raport complet. Guvernatorului Chen, ministrului educației, autorităților guvernamentale din provincie. Dacă va fi cazul, chiar și președintelui. Căutându-se în buzunar, scoate o foaie de hârtie. Aici se află proiectul unei noi legi, o lege care să ne scutească pentru totdeauna de mizeriile astea.

Directorul Liu cercetează hârtia înainte de a o arunca pe jos.

— Vom vedea, spune scurt. Ca să fiu sincer, nu cred că legea voastră va avea șanse de izbândă în Shanghai. Conducătorii noștri adevărați sunt mai interesați de modernizare decât de regres. Se întoarce spre ușă, cu subînțeles. Acum însă am o școală de condus. Iar dumneavoastră, domnule, din clipa aceasta, oficial, nu mai sunteți bine-venit în ea. Așa cum, credeam eu, v-am spus clar și în trecut.

Gărzile reapăruseră de nicăieri în spatele directorului. Arată destul de nervoase. Intrusul se uită încă o dată spre tablou. Dar ultimele cuvinte i le adresează directorului Liu.

— Să te pregătești, îl avertizează el. Voi avea grijă ca școala ta să fie închisă.
— Înainte de asta, o să te văd eu pe un vapor cu aburi, scufundându-te în iad, strigă tânărul artist după el, cordial.

După ce bărbatul iese, se apleacă și ridică fițuica de pe jos. Mototolind-o iară grabă, i-o dă unuia dintre paznici.

— Arde rahatul ăsta! Se întoarce spre Yuliang. N-au stricat nimic, nu-i așa?

Ea clatină din cap, cu toate că picioarele încă îi tremură.

— Cine sunt?

— Niște ticăloși ipocriți. Nu este prima dată când fac scandal. Îi face semn cu capul profesorului Hong, care se îndreaptă spre masa juriului. Cel puțin, bine că n-au stricat nimic. Anul trecut s-au legat de profesorul Yang - au făcut scandal în legătură cu *Tânără la oglindă*. Au spart unele dintre busturile studenților la sculptură. Nu-ți amintești?

Yuliang își amintea prea bine. Pe moment, își închipuise că turbulenții nu erau decât niște bețivi. Se uită din nou spre intrare, sperând să-l zărească pe Zanhua. Îi vede însă pe Tang Leiyi, reporterul de la *Shenbao*, notând rapid în carnetul său. Se albește.

— Aiya. Acum vor vui ziarele.

Directorul Liu îi urmărește privirea.

— Bineînțeles, spune, înviorat. Este minunat. Și fuge din nou cu mâna întinsă spre un oaspete.

Yuliang se uită o clipă după el, apoi se freacă la ochi. Poate, gândește ea obosită, ar fi mai bine dacă Zanhua n-ar veni. Ultimul lucru pe care l-ar dori ar fi să se implice în evenimente. Și trebuie să recunoască că orice soție care își face bărbatul să treacă prin așa ceva este exact cum spusese omul acela mai devreme: o rușine.

— Doamna Pan?

Yuliang ridică privirea și întâlnește ochii calzi ai lui Xing Xudun, vecinul și colegul ei artist.

— Îmi pare rău, spune ea tulburată. Nu te-am văzut intrând.

— Se pare că am ajuns prea târziu pentru artificii, râde el.

Ea zâmbeste încurcată.

— M-am dat în spectacol. Nici mai mult, nici mai puțin decât în fața profesorilor mei.

— *Les grands ne nousparaissent grands queparce que nous sommes āgenoux. Levons-nous!* declară el. „Superiorii ni se par puternici pentru că suntem în genunchi. Să ne ridicăm!“ Zâmbește larg. Așa au spus bonapartiștil năpustindu-se în Bastilia. Ea știe că băiatul studiase franceza, matematica, istoria și își făcuse o idee despre munca în fabrică, la noua școală a Asociației Educaționale Sino-Franceze din Concesiunea franceză.

— Cred că iei note mari, îi spune.

— Stau bine numai la materiile care mă interesează.

— Cum ar fi franceza?

— Cum ar fi revoluția.

Yuliang îl privește surprinsă, întrebându-se dacă glumește. El zâmbește din nou.

— Ai auzit că am primit viza?

— Nu! Deci pleci?

— În august. Poate ne vom întâlni în Franța.

Rostește cuvintele într-o doară, iar Yuliang, cumva, găsește atitudinea lui înduioșătoare.

— Mă îndoiesc că o să mă mai vrea după ce s-a petrecut astăzi, spune ea, atingând cu degetele mistrețul de jad din buzunar. Tu o să fii în Montargis, nu-i așa? Este departe de Lyon... sau nu? Vezi și tu cât de puține știi.

— Eu sper că voi fi tot în Lyon. Am auzit că programul din Montargis este prea încărcat pentru noi. Un student din provincia mea mi-a scris că nu prea se găsește de lucru - și nici chiar paturi - pentru cei ajunși acolo. Se pare că el și încă alți zeci dorm în birourile administrației. Unii dintre ei, chiar și în corturi.

— Atunci de ce mai trimit studenți?

Xudun râde.

— Problema ar fi dacă ar încerca să ne împiedice să plecăm. Șansa de a locui în Franța merită sacrificii mai mari decât câteva nopți dormite prost. Privind-o în ochi, adaugă: Mai ales dacă și compania este plăcută.

Yuliang își ferește privirea, simțind cum se îmbujorează. Ochii îi cad pe *Frumoasă la baie* și, din impuls, arată spre tablou.

— Încă nu mi-ai spus ce crezi despre tabloul meu.

Măsoară din priviri tabloul, fără vreo undă de stinghereală. Când se întoarce spre ea, nu mai zâmbește.

— Este aproape cel mai frumos lucru din încăperea aceasta, spune el, încet.

O clipă nu vorbește nici unul. Apoi, el se uită la ceas.

— Trebuie să plec. Ora de prelucrarea metalelor. Zâmbetul îi reapare. Îmi pare rău că nu voi fi aici ca să te văd cum câștigi.

— N-o să câștig, răspunde ea, repede.

— Ba da. Simt asta. Și o să bem împreună o cafea. *Un café, s'il vous plaît.*

Întorcându-se elegant, își scoate o pălărie imaginară, într-un gest copiat din cel mai recent film al lui Chaplin. În timp ce iese, ea și-l imaginează străbătând un campus verde și cézannesc. Imaginea o amuză — până ce-și reamintește la ce se gândea înainte.

Cu zâmbetul pierindu-i de pe buze, cercetează mulțimea în căutarea lui Zanhua. Te rog, vino, se roagă ea, cuprinsă de o disperare stranie, ca și cum apariția lui ar fi un semn al zeilor.

Iar el apare, pur și simplu.

Zanhua stă în pragul ușii, cu valiza în mână. Părând neliniștit, el dă din cap și pornește spre ea. Pe măsură ce se apropie, este cuprinsă de impulsul ciudat de a păși în fața *Frumoasei la baie*. De a o proteja din fața privirii lui abătute. Nu face asta, bineînțeles. Îl așteaptă, împietrită. Și, până la urmă, el oricum nu se uită decât în ochii ei, nici la stânga, nici la dreapta, ci doar în ochii ei.

— Era cât pe-acum să nu ajung, spune el, strângându-i grăbit mâna. Trenul spre Shanghai a fost plin ochi după ceremonie. A fost nevoie să ne suie în altul, mai târziu.

Pare obosit. Nu își dă seama dacă a auzit sau nu despre proteste.

— Îmi pare bine că ești aici, îi spune ea. În scurt timp ne vor spune dacă am câștigat sau nu.

Yuliang nu știe de ce spune „noi“ în loc de „eu“. Nici de ce se întoarce și arată înspre tablou. Este un impuls diferit de cel care o împinsese să-i atragă atenția lui Xudun asupra imaginii ei, emoțiile pe care le simte acum sunt diferite: inima îi bate cu atâta putere, ca și cum Zanhua nu ar fi soțul ei, ci unul dintre jurați. Iar când ochii nu pot - sau nu vor — să se îndepărteze de pe fața ei, o mică parte din suflet simte, brusc, că deja a pierdut.

Din fericire, acest sentiment nu durează decât o clipă. Apoi, vocea clară a lui Liu Haisu se aude în încăpere.

— Doamnelor și domnilor! *Mesdames et messieurs!* Se uită la ea fix, zâmbind larg. Puteți, vă rog, să-mi acordați puțină atenție? continuă directorul. Suntem încântați să vă anunțăm rezultatele concursului de astăzi.

Privirile celor din încăpere se întorc spre ea - nu cu dispreț sau lăcomie, ci cu anticipație și încurajare.

Nu pot s-o fac, se gândește Yuliang amețită, cuprinsă de teroare. Nu mă voi mai putea mișca niciodată. Parcă ar fi ținută de podea.

Dar apoi, Zanhua este lângă ea, luând-o de braț.

— Haide, murmură el. Vino cu mine. Și o ajută să traverseze camera. Să lase în urmă *Frumoasa*. Să se îndrepte spre juriu.

Partea a șaptea

L'ÉCOLE

Apele sunt albastre, plantele sunt roz; seara este superbă.

*Se merge la plimbare; marile doamne merg la plimbare; în spatele lor
pășesc micile doamne.*

NGUYEN TRONG HIEP, *Paris, capitale de la France: Recueil de vers*
(Hanoi, 1897)

Douăzeci și nouă

Franța, 1923

În iulie, părăsește Lyonul, cu străzile lui liniștite, și se urcă într-un tren, spre nord, către capitală. Răspunde politicoasă la întrebările conductorului, în franceza ei încă stângace, și ignoră privirea jignită a colegei de compartiment, o matroană în vârstă, cu părul alb îngălbenit. Unul dintre lucrurile pe care Yuliang le-a învățat în cei doi ani care-au trecut este să folosească momentele în care este observată fără voia ei ca scuză pentru a se pierde în gândurile sale. Scoțându-și cartea din geantă, o deschide, ferindu-se din calea privirilor și simțindu-se satisfăcută de titlul pe care îl afișează (în mod clar, spre deosebire de ea, francezută la sută).

Cartea este eseul lui Tolstoi *Ce este arta?*, o ediție nouă, pe care Xing Xudun i-a trimis-o după ce a ajuns aici. Cu toate că Yuliang a mai deprins franceza, încă îi este greu să citească și, până la urmă, nu prea reușește să treacă de dedicația în chineză: *Când am găsit asta, m-am gândit la prima noastră conversație și sunt mai mult decât fericit la gândul că o vei ține în frumoasele tale mâini de artist. Totuși, abia aștept ceașca aceea de cafea de mult promisă. S'il vous plaît.*

Yuliang însă nu caută nici aceste gânduri cumva îndrăznețe, și nici măcar să citească cartea, ci ceea ce se află între paginile ei: o scrisoare, cu ștampila poștei din Paris, dar scrisă în chineză. O scoate, uitându-se cu admirație la caracterele pline de grație. Nu știe prea multe despre Xu Beihong, în afara faptului că Liu Haisu crede despre el că e un lăudăros. Dar, dacă vechiul proverb care spune despre pictură și caligrafie că izvorăsc din aceeași pensulă este adevărat, lucrările sale trebuie să fie cu adevărat impresionante.

Cercetează din nou biletul, verificând încă o dată detaliile întâlnirii pe care tânărul artist i-o propusese pentru mâine. Este la 11:30; dacă e norocoasă, se gândește ea, poate o va scoate la masă. Ii lasă gura

apă după niște *croque-monsieur*. de când guvernul din Anhui îi tăiasse bursa, în urmă cu șase luni, nu prea mai mâncase carne.

Băgând biletul înapoi între paginile netăiate ale cărții, Yuliang privește cu pasiune coperta o clipă. Apoi, simțind din nou ochii bătrânei, își îndreaptă atenția spre peisajul de afară.

Este natura atât de îndrăgită de Millet: pini verzi, cea mai închisă nuanță a spectrului de vară; siluetele deschise la culoare, neclare, ale țăranilor care lucrează câmpurile de grâu pârguit; case de un roșu ars trecând prin fața ochilor într-un ritm vesel, sub nori la fel de curați și de albi precum bumbacul dăruit. Peisajul este cu mult mai frumos decât și l-ar fi putut închipui dintr-o sală de clasă aglomerată și sumbră din Shanghai. La aproape trei ani de la venirea ei aici însă o izbește și normalitatea lui. Netrecut prin botezul vopselei, nu este peisaj - e doar pământ. Cu mult mai interesantă este propria sa reflexie pe fundal: o tânără cu privirea sobră, imaginea topindu-se în șinele ce se îndreaptă hotărâte spre destinație.

Xu Beihong întârzie aproape o oră la întâlnirea de a doua zi, dar nici măcar nu încearcă să inventeze scuze. În schimb, cu o mișcare maiestuoasă (potrivită cu haina de catifea roșie), îi lăce semn unuia din ospătari. Cere pentru el *café noisette* și adaugă licorii mult lapte și câteva cuburi de zahăr. Observându-l, Yuliang remarcă bărbia lui delicată și buzele pline, ambele contrastând cu un nas proeminent, puternic. Lui Jinling, cugetă ea, i-ar fi plăcut fața acestui om. Ar fi spus că nasul îi dezvăluie potența financiară, iar buzele și bărbia, aplecarea spre plăcerile trupești. O combinație extrem de apreciată la Salon.

— Deci, spune artistul, sorbindu-și băutura lăptoasă. Vrei să studiezi aici. Dar scrisoarea dumitale pomenea ceva despre o complicație.

— Astea explică totul.

Yuliang scoate celelalte două hârtii pe care le așezase între paginile lui Tolstoi. Una din ele este notificarea concisă de respingere pe care o primise de la Beaux-Arts. Cealaltă este chiar și mai concisă; comunicatul prin care guvernul din Anhui o informa că ambele sale burse fuseseră retrase.

Tânărul artist le studiază pe rând. Yuliang se așază mai comod pentru a studia cultura pariziană a cafenelelor, lucru pentru care nu avusese timp în călătoria precedentă în capitală. Este, într-adevăr, departe

de cea din Lyon. Un barbar îmbrăcat în arlechin Țopăie pe lângă ei, pasându-i unei fete așezate în partea cealaltă a sălii un bilet. Fata îl citește și îi trimite o beza languroasă autorului răvașului. Ea însăși este îmbrăcată într-un costum ce pare o uniformă militară bărbătească și își ține pudelul sub braț ca pe o poșetă. Cu agrafele sale aurii și pulovărașul tivit cu blană de maimuță, cățelul este, de departe, mai bine îmbrăcat decât stăpâna sa. Sau, gândește cu sarcasm Yuliang, mai bine decât ea însăși.

— Ai fost la noul Institut Sino-Francez? întreabă Xu Beihong.

Yuliang își îndreaptă, cu greu, din nou atenția spre interlocutorul ei.

— Doar șase luni. După aceea m-am transferat la Academia de Ană din Lyon.

— Suficient de mult timp ca să te obosești cu exercițiile de gramatică și cu lecțiile de bune maniere. Bate darabana cu degetele. Ești de acord cu demonstrațiile?

— Da.

— Ai participat?

— Nu. Dar le-am susținut. Și, în timp ce el ridică o sprânceană: Aveau dreptate. Consulul chinez le garantase admiterea.

— Din câte am auzit, el nu spune același lucru.

Ea își lasă jos ceașca.

— Atunci, este un laș și un mincinos.

Interlocutorul ei pare amuzat.

— N-ar trebui să ai mai multă grijă? Poate avea prieteni chiar în această cafenea.

— Dacă are, nu sunt și prietenii mei.

Totuși, Yuliang aruncă o privire în jur. Femeia brunetă își hrănește acum pudelul cu prăjituri cu migdale, rupându-le cu unghiile ei aurii în bucățele pe care le îndeasă între gingiile negre ale cățelului.

— Tu nu-ți îndulcești niciodată cuvintele? întreabă Xu Beihong, întinzându-se din nou după zahăr.

— Odată o faceam. Dar am învățat că nu poți picta cu dulceață.

El zâmbește, un zâmbet domol, cald, care parcă înviorează atmosfera din jurul lui.

— Bravo! O să te descurci bine aici, *mademoiselle*.

— *Madame*, îl corectează Yuliang.

— Așa este, spune el, lipsit de interes. Bătându-și ușor buzunarele, scoate pe masă o tabacheră uzată. Chestia asta despre consul, spune, băgându-și o Gauloise în gură și îndesând cutia înapoi, fără a-i oferi șî ei, ai auzit-o cu urechile tale?

Yuliang dă din cap.

— Un prieten de la academie a venit la Lyon, făcea parte din facțiunea de la Montargis.

— Și a spus că fusese mințit.

— Cu toții au spus asta. Eu i-am crezut. Râde, aducându-și aminte. Cu toate că, atunci, aproape că nu-mi venea să cred că eram în Franța.

— Și prietenul ăsta a fost unul dintre radicali?

— Un student, ca și mine. Sau oricine altcineva.

Yuliang avusese intenția să spună „ca și dumneata“. Dar, cu toate că tânărul artist nu-și terminase studiile decât cu un an înainte, ea simte că s-ar înfuria dacă i-ar sugera că au același statut. Xu Beihong își expusese deja lucrările la două saloane de artă. Este protejatul realistului Dagnan-Bouveret.

— Doar că guvernul îi retrăsese bursa, continuă ea. Slujba lui - lucra într-o fabrică de automobile din Montargis — nu-i oferea nici măcar condiții de subzistență, ca să nu mai vorbim despre studii. Oricum, nu-i mai lăsa nici o fărâmbă de timp la dispoziție pentru studiu.

Își fixează ochii la cafea. Este excelentă - cât trebuie de amară, cu mult mai tare decât băutura neagră pe care și-o permitea de când îi fuseseră tăiate fondurile. Dar, coborându-și privirea, nu vede acest lichid puternic și prețios, ci ochii calzi ai lui Xing Xudun, uitându-se la ea, fără rușine sau rezervă.

În ziua în care îl văzuse ultima oară, Yuliang se grăbea să ajungă la cursuri, cu capul plin de fraze și de fețe pe jumătate învățate. Papi lele gustative se tociseră de atâta unt mâncat, iar noaptea resimțea absența lui Zanhua ca pe o vânătaie proaspătă. Pe fondul durerii surde a dorului de casă, apariția ca prin minune a unei mulțimi de studenți chinezi care protestau zgomotos i se păruse ca o întoarcere acasă, încercând să-și facă loc printre ei, se amuzase chiar de entuziasmul lor. O întâmpinaseră cu saluturi în tot soiul de dialecte, în franceză și puțină germană. Îi oferiseră o bere, o ciocolată. O pancartă.

— Am ore, râsese ea. Vă rog, lăsați-mă să trec.

Dar apoi se oprișe, observând stindardul pe care îl refuzase: două mâini puternice. întinse una către cealaltă și strânse, îmbrățișând un glob pământesc gigant.

Brusc, Xing Xudun apăruse în fața ei, impozant ca o statuie.

— *Levons-nous!*¹ tunase el și-și despărțise brațele în semn de bun venit.

Ezitatea ei șocată îl făcuse să rămână un moment nemișcat, ca și cum ar fi fost o pasăre imensă. își lăsase mâinile în jos, dar nu renunțase la zâmbet.

— Când... când ai ajuns aici? se bâlbâise Yuliang.

— Chiar în dimineața asta. Consulul Chen ne-a plătit drumul. Ne susține eforturile de a ne găsi de lucru aici. Cineva din mulțime îi strigase numele. Xing Xudun îi făcuse semn cu mâna, brațul lui lung ajungând până la cerul luminos de toamnă. Haide, mai ai răbdare, bine? strigase înapoi. Ceilalți nici măcar n-au ajuns. S-a întors spre Yuliang. Unde te-au cazat?

— în căminul de fete. Cu alte cinci colege. Pe tine?

— Asta, spusese el vesel, asta vom vedea acum. Alt zâmbet. Dar, dacă totul merge conform planului nostru, poate că vom reuși, în sfârșit, să mergem la cafeaua aia.

— Xudun! îl strigaseră din nou prietenii. Tovarășe, avem nevoie de drapelul tău.

Atinsese cotul lui Yuliang.

— Ascultă, ești liberă mâine la patru, să zicem?

Yuliang avea la patru un seminar despre cultura și eticheta franceză. Se gândise puțin. Apoi spusese:

— Da.

— Bine. Xudun zâmbise din nou - sau poate că, pur și simplu, nu se oprișe din zâmbit. De obicei, la patru am nevoie de o cafea. Hai să ne întâlnim aici. *Sil vousplaît*. Și se îndepărtează cu pași mari, pe gazonul tuns cu grijă.

Yuliang se dusesse la cursuri cuprinsă de o nerăbdare plăcută Odată cu căderea serii însă, nu putuse opri vagul sentiment de vină care o cuprindea de fiecare dată când îl vedea, chiar dacă își spunea că nu

¹ Să ne ridicăm! (fr.)

avea nici un motiv să simtă așa. „E Xudun. Ne întâlnim să discutăm despre artă.“ Pentru a se liniști, își recitase de trei ori *Florile de prun roșu* a lui Li Qingzhao, apoi compusese o listă de subiecte profesionale despre care să vorbească.

Dimineața următoare și prima parte a după-amiezii și le petrecuse la Muzeul de Arte Frumoase din Lyon, copiind Van Gogh-uri pe care voia să i le arate la întâlnire. La ora trei - un pic cam devreme - își băgase ustensilele în geantă și se întorsese grăbită, ajungând la locul de întâlnire un pic înainte de patru.

Oricum, Xudun nu se vedea nicăieri. De fapt, toți protestatarii dispăruseră. Iarba era scoasă din rădăcini; pancartele zăceau zdrobite, distruse, mânjite. Mucurile de țigară murdăreau locul ca niște oase minuscule, carbonizate. Când Yuliang întrebase ce se întâmplase, omul de serviciu bătrân care curăța mizeria nu făcuse decât să arate spre căminele băieților. Atunci văzuse șirul de duble ale poliției, parcate în fața lor. Când încercase să înainteze prin mulțime, un ofițer îi blocase calea.

— Du-te acasă, chinezoaică mică, îi spusese el. Nu te încurca cu scandalagiii ăștia gălbejiți.

Yuliang nu reușise să citească povestea în ziarele franțuzești decât mult mai târziu: amenințați cu expulzarea din universitate, Xudun și alți șaiszeci de tineri se baricadaseră în căminele băieților, strigaseră sloganuri, cântaseră *La Marseillaise*, până la urmă desfașuraseră unul dintre steagurile desenate de Xudun, pe care se afla o figură legată la ochi, sub care scria în chineză IEj>£, și în franțuzește *La Justice*. Majoritatea fuseseră duși la Marsilia, iar de acolo, imbarcați spre casă. Unul dintre ei se spânzurase pe drum din cauza rușinii.

Câteva luni, continuând să frecventeze amorțită cursurile de gramatică, istorie și etichetă, își imaginase că și Xudun avusese aceeași soartă. Până în momentul în care primise biletul de la el, nu avusese habar că prietenul ei, împreună cu alți câțiva colegi, era încă la Marsilia. Fuseseră sprijiniți de Partidul Comunist Francez, cu ajutorul căruia formaseră o sucursală europeană a Corpurilor Tineretului Comunist din China.

„Nu m-ani considerat niciodată un radical, concluziona el cu scrisul lui ordonat. Dar, dacă asta vor de la mine, atunci, *par Dieu*, asta vor avea.“

Acum, Yuliang își plimbă cafeaua prin ceașcă, zâmbind așa cum o face întotdeauna când se gândește la această declarație serioasă, care nici acum nu i se pare atât „radicală“, cât mult, mult mai degrabă drăguță. Pentru că, până la urmă, cu toată impertinența lui și toată vorbăria lui despre „revoluție“, aceasta este impresia pe care Xudun i-o lasă întotdeauna: băiat drăguț.

— Tuturor ne este greu, spune Xu Beihong, sorbindu-și zațul dulce. Noi n-am venit precum americanii bogați să bem, să mâncăm și să dansăm charleston toată noaptea. Arată cu capul către o masă plină de ei, vorbind tare cu vocile lor nazale. Noi trebuie să ne descurcăm singuri. Trebuie să muncim.

— El încerca să intre într-un program care să-i permită și să trăiască, dar și să studieze, explică Yuliang.

— Și a picat.

— Sistemul l-a picat. Ne-a picat pe toți. Yuliang îl privește drept în ochi. Este clar că subiectul îl plictisise. Alege altul, care speră că-i va plăcea mai mult: Este adevărat că ați fost acceptat la următorul salon?

Așa cum își imaginase, încruntarea artistului se transformă într-un zâmbet mic, infatuat.

— Până acum cu patru tablouri. Mai sunt încă cinci asupra cărora deliberează. Se lasă pe spate, expansiv. Dar aș vrea să aud mai multe despre tine. Cum ai reușit să te transferi la Lyon așa de rapid?

— Directorul Liu Haisu m-a ajutat să aranjez transferul. Avea o cunoștință acolo.

— Liu Haisu. Pronunță numele ca și cum i-ar spune ceva, ceva de care nu e sigur, iar Yuliang își reprimă un surâs. În Shanghai, Xu Beihong și Liu Haisu sunt rivali aproape la fel de faimoși precum sunt în Europa Picasso și Matisse. Se spune chiar că, atunci când Liu Haisu pusese bazele societății sale de pictură din Shanghai, Calul Ceresc, Xu Beihong își lansase, la rândul său, propria organizație: Societatea Câinelui Ceresc, știindu-se doar: calul e mâncat de câine. Cunoscându-l acum pe Xu Beihong, Yuliang este încredințată sută la sută de veridicitatea poveștii. Este exact cât trebuie de mândru pentru o persoană înveșmântată în catifea roșie.

— Deci, *monsieur* Liu a tras niște sfori ca să te bage la Lyon, spune el acum. Dar bănuiesc că nu sunt destul de lungi ca să ajungă până la Paris. Pare extrem de mulțumit de acest fapt și ridică de pe masă

cealaltă scrisoare: respingerea lui Yuliang de la Beaux-Arts. „O performanță respectabilă, mai ales în ceea ce privește culorile“, traduce el, cu o ușurință care o face invidioasă. Nu este chiar așa de rău. Mulți nici măcar nu supraviețuiesc concursului de intrare. Tot trei zile de exerciții - perspectivă, portret, desen arhitectural, et cetera?

Yuliang dă din cap.

— Cred că m-am descurcat bine până la partea orală.

Prinsă în corzile istoriei artei renascentiste de către un om care probabil stătuse alături de Marat în tribunalele revoluționare, simțise cum franceza, limba aceea cucerită cuvânt cu cuvânt, cu atât de multă greutate, i se dezintegrase. Tot ce reținuse - fraze, date, jargon arhitectural - dispăruse precum hârtia de orez îndulcită pusă pe limbă.

— Care din moșii ăia bășinoși era? Întreabă el.

— Lambour. Sau Lambourelle. Cam așa ceva.

— *Ah, oui.* Claude Lambourdiere. Își dă ochii peste cap. Un talent neglijabil. Și-a câștigat locul pe care îl deține fiindcă, demult, a expus alături de Pissarro. Lucru care este, oarecum, ironic, din moment ce Pissarro nici măcar n-a frecventat Beaux-Arts. Își îndreaptă ochii spre portofoliul care stătuse sprijinit de picioarele ei pe tot parcursul discuției. Yuliang îl luase după ea de la *pension* în dimineața aceasta, în ciuda fricii că gestul ei ar părea prea direct. Aș putea...?

Yuliang dă din cap; gura i s-a uscat precum cartonul mapei. Xu Beihong frunzărește desenele, cu țigara atârându-i din buzele strânse.

— Problema, îi spune ea, cuprinsă de un val de neliniște, este că, și în condițiile în care Beaux-Arts m-ar fi acceptat, tot aș fi avut nevoie de bursă. Guvernul mi-a tăiat-o. Le taie pe toate. Cred că au nevoie de fiecare bănuț pentru a lupta împotriva comandanților militari.

Oprindu-se asupra unui peisaj cezannesc, tânărul artist chicotește. Din fericire, râsul nu este provocat de lucrarea ei.

— Nici un străin nu va primi niciodată vreo centimă de la Beaux-Arts, spune el. Ar fi ca și cum ai vrea să scoți fildeș din gura unui câine.

Se mai uită pe câteva piese, privind-o pe fiecare cu o intensitate exersată, înainte de a-și stinge cea de-a doua țigară, doar pe jumătate fumată.

— Impresionant, spune, în sfârșit, lăsând cartonul să se reazeme din nou pe picioarele ei. Cu toate că te-aș sfătui să te duci imediat la Luvru pentru o doză sănătoasă de Prud'hon, Delacroix și Rem-

brandt. Trebuie să te concentrezi pe formă. Aceasta este carnea artei. Până la urmă, doamnă Pan, pictezi cu dulceață.

— Îi face semn unui alt ospătar, ce duce o tavă cu tartine.

— Apropo de mâncare, cât este de importantă?

— Poftim?

— Te afli în pragul mutării în capitala culinară a Europei. Unii spun chiar a lumii. Cu toate că, trebuie să-ți mărturisesc, mie mi-ar plăcea dacă ar folosi mai multă sare. Ridicând vasul cu lapte, își toarnă tot ce mai rămăsese. O picătură împrășcă, iar ceea ce curge este mai mult o umbră decât un lichid adevărat. Că veni vorba, adaugă el, cobo- rându-și vocea, conspirativ, să nu sărezi niciodată *foiegras*. Indiferent cât de insipid ți s-ar părea. E nepoliticos. E ca și cum ai lua ultima gălușcă. Își duce ceașca murdărită la buze, soarbe. Apoi adaugă: Tu crezi că glumesc.

— în legătură cu *foie grași*

— în legătură cu mâncarea.

— Și așa este?

Yuliang rostește aceste cuvinte, cu o umbră de enervare în glas. Nu are nici cea mai mică idee unde va duce conversația aceasta. Și, cu toate speranțele ei pentru o masă gratis, celebrul său companion nici măcar nu se uită la meniu.

— Gândește-te, o îndeamnă el. Ce este mai important, un tablou bun, sau o bucată de carne de vită? Sau, dacă tot suntem aici, rochiile alea țipătoare de la Poiret, pe care nevastă-mea mi le tot arată?

Răspunsul vine fără nici o ezitare:

— Un tablou. Bineînțeles.

El zâmbește din nou: același surâs domol și lichid, iar Yuliang simte iarăși valul acela absurd de plăcere. Își dă seama brusc că are de-a face cu un bărbat care își mânuiește lărmecul așa cum un maestru de scrimă își mânuiește sabia: este arma lui secretă.

— *Justement*!, aprobă el. Friptura te satură o zi. Rochia îți va aduce complimente, cel puțin de la soția mea, o săptămână. Dar în zece ani sau în o sută, numai ceea ce ai creat aici — arată spre portofoliu — va rămâne. Copiii tăi, copiii copiilor tăi vor vedea ce a ieșit din mâinile tale. Ai copii? ¹

¹ Exact (fr.).

Chelnerul sosește. Xu Beihong îi dă vasul cu lapte, iar Yuliang se întreabă de ce - acum nu mai are aproape nici o picătură de cafea.

— Nu încă. Se uită în altă parte. Dar am nevoie de puțină hrană ca să trăiesc, nu-i așa?

— Puțină, încuviințează Xu Beihong în timp ce chelnerul se apropie din nou de masa lor și pune la loc vasul, zâmbitor. Și, așa cum vei descoperi, puțin la Paris costă mai mult decât puțin în oricare alt loc. Eu și Biwei ne-am mutat anul trecut la Berlin, crezând că va fi mai ieftin. Își bagă un cub de zahăr în gură. Bineînțeles, și acolo prețurile se măreau într-un ritm mai presus de puterea omenească de înțelegere. Ai auzit cum este? Ronțăie, înghite cu zgomot. Pâinea costa o marcă sau două la sfârșitul războiului. Când am plecat, ajunsese să coste două miliarde de mărci sau chiar mai mult. Prietenii noștri care aveau servicii erau plătiți de două sau de trei ori pe zi, pentru a reuși să facă față inflației. Dar, chiar și așa, era nevoie să alerge să-și cumpere lucruri - lucruri de bază. Dă din cap nostalgic, ca și cum această amintire ar fi una dintre cele mai fericite rămase din această călătorie. Acum, lucrurile stau mai bine. Dacă ai talent și dacă știi câteva trucuri — fără bomboane, fără pălării scumpe sau pantofi pretențioși, câteodată, poate adesea, fără cină - o să te descurci, așa cum m-am descurcat și eu.

» i

Ajuns aici, este cuprins de un acces puternic de tuse, care îi zguduie pieptul și care ar putea să-i contrazică ultima afirmație. Ospătarul apare ca un duh, aducând pe tavă un pahar cu apă.

— Cât despre școală, continuă Xu Beihong, după o înghițitură sau două, de fapt, nu prea doresc să accepte studenți străini. Și, când o fac, le dau *postes extraordinaires*, nu un statut clar de student. Studenți adevărați nu sunt decât francezii get-beget. Bineînțeles, puținii care au mai rămas după război. Își termină apa. Și cred că știi, nici dacă vei câștiga cea mai importantă competiție a școlii, Le Prix de Rome, nu vei câpăta trofeul. Nici fondurile.

Terminându-și cafeaua, îi face semn ospătarului și, într-o franceză lipsită de rușine și de accent, îi cere *un petit pot* cu apă caldă. Apoi se întoarce spre Yuliang.

— Așa că nu te baza pe banii ăia, adaugă în chineză.

Ospătarul se întoarce cu un ceainic aburind.

— Altceva, *monsieur*?

— Nu. Mulțumesc, André.

Tânărul artist scoate din buzunarul de la haini un corn tare care seamănă îngrijorător de mult cu cele pe care Yuliang le văzuse lăsate afară de clienții plătitori. În timp ce îl înmoaie în amestecul lăptos, ea nu-și desprinde ochii de pe partea ei de masă, aducându-și aminte de acele prime săptămâni de coșmar din Lyon: Furculița mică este pentru salate. Furculița mare este pentru carne. Cuțitul, pentru tăiat carnea, nu untul. Lingura, pentru supă sau înghețată, niciodată pentru felul doi. Dar nu o lingeți când o folosiți. Și nu atingeți nici unul dintre tacâmuri decât dacă aveți de gând să le folosiți. Aproape sfidător, ridică lingura de supă, o studiază. Ceea ce vede este fața ei, serioasă. Întoarsă cu susul în jos.

— Soțul meu vrea să vin acasă, spune ea dintr-odată.

— Soția mea vrea să nu mai cumpăr tablouri, răspunde el, binevoitor. Galeria mea vrea să-i plătesc comisionul. Lumea va dori întotdeauna să cheltuim diferit, să gândim altfel. Arată cu degetul spre ea. Dar ce vrei tu?

— Să rămân. Răspunsul țâșnește din suflet, o parte din ea. Vreau să trăiesc aici. Să pictez aici. Nu îmi doresc altceva. Dar, dacă Beaux-Arts nu mă va primi...

— Te vor primi.

Ea face ochii mari.

— Cum? Nu am trecut examenul de admitere.

— Sunt mai multe intrări în bârlogul iepurelui. Dacă știi să le cauți. Ai auzit de *étudiants libres*? De fapt, sunt rezerve. Dar, dacă ești disciplinat și dacă reușești să-ți construiești o relație bună cu *maître de session*, poți dobândi o educație la fel de bună ca orice alt francez, își termină pâinea, își șterge degetele subțiri cu șervetul. Și, cu toate că nu pot să-ți ofer o bursă, pot să te ajut să-ți găsești o chirie ieftină. Nu va trebui să plătești mult. Se uită la ea gânditor. Știi să brodezi?

Clipește uimită.

— Puțin.

— Biwei lucrează pentru Magasins du Louvre. Știi tu, batiste, eșarfe, cravate. Chestii din astea. Este muncă manuală, desigur. Dar se plătește destul de bine.

Fără să vrea, Yuliang se încordează, gândindu-se la mama ei. La degetele ei lungi, măiestre, la firele ei superbe. Nu seamănă cu asamblarea unui Renault, ar vrea să-i spună.

— Bineînțeles, spune el, interpretându-i greșit expresia, dacă nu îți dorești asta...
— Nu! Yuliang se forțează să zâmbească. E... e mult mai mult decât merit. Aș fi atât de recunoscătoare...

El dă din cap, generos.

— Tot ceea ce îți cer în schimb e să mă ai în vedere dacă te întâlnești cu personaje folositoare.

— Folositoare?

— Critici. Pictori importanți. Nu cu negustori de artă. După părerea mea, scopul lor este acela de a stoarce orice strop de viață din arta noastră. Cercetând camera, fața i se luminează brusc. Hei! Fujita! strigă la un cuplu care tocmai s-a așezat. Femeia mai negricioasă și mai mică se întoarce spre ei și doar atunci Yuliang își dă seama că nu este femeie, ci, mai degrabă, un personaj oriental cu o frizură sobră, ochelari de bufniță și cercuri strălucitoare de aur în urechi, îi face semn cu mâna lui Xu Beihong, apoi se întoarce spre însoțitoarea lui.

— Fujita Tsuguharu, îi explică Beihong, întorcându-se spre ea.

— El e Fujita?

Bărbatul, observă Yuliang, este și rujat. Cu un ruj scump, după cum arată.

—• în carne și oase. Aici își spune Leonard Foujita. Xu îi face semn ospătarului. Mie tablourile lui mi se par cam fără haz. Multe fete slăbănoage și pisici. Dar liniile sunt minunate. Și, bineînțeles, are relații foarte bune.

Cu siguranță, are și succes. În timp ce Yuliang îl privește cu invidie, artistul japonez alege câteva tarte de pe un cărucior ce trece pe la masa lui. Spre groaza ei, stomacul începe să-i chiorăie. Rapid, își încrucișează mâinile peste el.

— Ți-e bine? o privește amuzat Xu Beihong.

— Ce? Ah. Da. Se chinuie să nu roșească. Mă gândeam la zicala aceea veche care spune că nu se poate să și mănânci și să și desenezi o prăjitură.

El suspină.

— Este una dintre vorbele lui Biwei. Am auzit-o deseori la Berlin.

— Și ce-i spuneai?

Xu Beihong își îndreaptă un pic silueta fragilă.

— Că, dacă voi renunța la arta mea, o să ajung să-mi mănânc visurile. Și că visurile moarte sunt mai rele decât foamea. Sunt otravă.

O pironeste o clipă cu privirea. Apoi își linge lingurița, crăntănind ultimele granule de zahăr de pe ea, cu vădită plăcere.

Treizeci

Încă nu este chiar opt și jumătate, iar ușa de la Ampithéâtre d'Honneur a fost lăsată întredeschisă. Sunetele dimineții se aud cu ecou în Cour Vitrée: șevalete se lovesc, taburete sunt târâte pe podeaua stricată de lemn.

— *Alors*, spune cineva batjocoritor. Țsta e băiatul? Pare mai degrabă o maimuță.

— Mai degrabă seamănă cu drăguța ta, vrei să spui.

Cea de-a doua voce este adâncă, plină de consoane moi și vocale mățăsoase. Yuliang îl recunoaște pe un italian alături de care lucrează deseori la cursuri.

— Care drăguță? Întreabă francezul. Mă-ta?

— *Vajfanculo! Vai in culo!*

Yuliang, stând afară alături de ceilalți studenți invitați, își înăbușă un surâs obosit. Sigur că nu știe ce spusese italianul. Dar e clar că înjurase. Simte că i-ar plăcea Italia.

— Domnilor! O a treia voce: este Vincent, asistentul profesorului, însărcinat cu strângerea taxei lunare, cu stabilirea posturii și a timpului de odihnă a modelului și, în general, cu menținerea ordinii în atelier. Dacă vreți să vă încăierări, vă rog, duceți-vă la Julian, spune el, referindu-se la mai ieftinul - și zgomotosul - atelier din cealaltă parte a orașului. Dacă nu, vă rog, dați-vă mâna și rezumați-vă la pictat. Se întoarce la strigarea șirului: Baudin!

— *Oui*.

Monedele zornăie. Taxa, trei sute de franci, reprezintă trei pătrimi din alocația pe care i-o trimite Zanhua: plătind-o, Yuliang simte întotdeauna un val de frustrare gândindu-se la cât de puțin îi mai rămâne pentru următoarele patru săptămâni. Mai frustram este că, indiferent cât de mulți bani ar plăti, nimeni nu-i garantează că va intra la curs - cu toate că este, de obicei, prima din șirul studenților de rezervă.

Lucru care, în sine, nu este ușor: trebuind să iacă față temelor, care o costă câteodată zile întregi de traduceri anevoioase, și broderiilor pe care soția lui Xu Beihong i le mai dă de făcut o dată la câteva săptămâni, Yuliang rareori se duce la culcare înainte de trei sau patru dimineața.

Oricum, mai rea decât lipsa somnului este foamea. Supraviețuiește cu un regim precar: cafea, pâine uscată, din când în când câteva fructe lovite, cu preț mai mic. Din cauza inflației și a slăbirii yuanului în fața francului, fata a trebuit să renunțe și la abonamentul lunar la metrou. Acum merge pe jos până la legația chineză, încălțată cu pantofi pingeliți, care s-au găurit și au fost cârpiți cu bucăți din pânza pe care pictează. Nu-i de mirare că, la fel ca foamea, epuizarea pusese stăpânire pe ea; că pictează învăluită într-un soi de ceață amețitoare. Totuși, mersul pe jos îi oferă ocazia să privească în jurul ei, iar foamea adaugă frumuseții deja eterne a orașului o strălucire aparte. Nenumăratele stiluri, școli și ere ale faimoasei arhitecturi pariziene o zăpăciseră la început. Dar în același timp o încântaseră; felul în care fiecare proiect arhitectonic se armoniza cu cele din jurul lui. Totul se află într-un contrast perfect cu întinderea urbană plictisitoare a Lyonului. Sau cu Bund-ul din Shanghai, unde vechiul și noul, membrii certați ai unui clan imens de beton, se aflau în opoziție.

Dar, mai presus de toate, bineînțeles, se află arta.

Aici arta este peste tot: pasivă și agățată pe pereții muzeelor, trâmbițată în culori vii prin toate galeriile și expozițiile. Strălucește din altarele catedralelor și stă spânzurată prin cafenele, cu tonurile înnegrite de fum și condensul de la bucătărie. În prima săptămână la Paris, Yuliang aproape dormise la Luvru, desenând până ce gâtul îi înțepenise, iar ochii o usturaseră. Picioarele îi tremuraseră de la atâta mers și stat în picioare, dar abordase pe rând fiecare stil: clasic, renascentist, realist. Romantic. Privise cu ochi mari patru ore la nuanțele strălucitoare de albastru și la ocrul poleit al *încoronării Fecioarei* lui Fra Angelico; la destrămata și delicata *Femeie cu perlă* a lui Corot. „În China, îi scrisese lui Zanhua, asemenea opere ar fi ascunse în reședințe și palate. Aici sunt înșirate la fel ca ardeii puși la uscat pentru iarnă! Oricine are cinci centime le poate vedea, le poate desena. De fapt, poate face orice, mai puțin să le atingă.”

Acum înțelege și de ce profesorul Hong fusese atât de tentat, așa cum îi mărturisise, să întindă mâna și să atingă asemenea minuni.

Totuși, Yuliang nu simte acest impuls. La fel cum nu are nevoie de ghizi sau de profesori care să-i explice sec de ce aceste opere contează așa de mult. De fiecare dată când copiază *Portretul lui Baldassare Castiglione* al lui Rafael (admirat de Cézanne, Matisse și Tițian), pleacă din fața lui și mai uimită de măiestria umbrianului, de liniile sale sigure, de umbrele și combinațiile de culori perfecte. Aflată la doi pași, lucrarea o atinge cu puterea unei ființe vii.

Bineînțeles, asta nu-i scrie lui Zanhua. Nu doar pentru că i s-ar părea că îl rănește, ci pentru că a renunțat să mai încerce să comunice în scris sentimentele pe care aceste opere i le trezesc. E ca și cum s-ar strădui să definească nedefinitul: infinitul, iluminarea. Este ca și cum ar încerca să definească în cuvinte iubirea.

În schimb, îi schițează imagini mici cu peisaje și monumente: Arc de Triomphe, Sacré Cœur, Les Jardins du Luxembourg. Ii scrie că îi este dor de el, și chiar îi este. „Aici nu este nimeni, îi mărturisește, care să mă cunoască așa cum mă cunoști tu... Aseară, la apus, când mă-ntorceam acasă, mi-a fost dor de tine. Ți-ar fi plăcut priveliștile... Seara trecută mi-am petrecut-o citind poeziile pe care mi le-ai trimis și bând vin. Îmi lipsește foarte mult jocul nostru..Însă, chiar scriind toate aceste lucruri, punând pe plicuri adresele în două limbi, ducân- du-le la legăție pentru a fi expediate, este cuprinsă de un sentiment de vină. Pentru că adevărul adevărat, adevărul suprem, este că niciodată nu a fost mai fericită.

— Ti-e bine?

Yuliang își desprinde privirea de pe acoperișul curții, din sticlă și fier. Prietena ei, Fan Junbi, o privește cu îngrijorare.

— Sunt bine, răspunde ea. De ce?

— Te clătinai iarăși. Iar ochii tăi sunt... ciudați. Roșii.

— Sunt obosită. Aseară a trebuit să brodez până aproape de două, apoi să traduc capitolul acela pentru istoria artei.

— Of, Yuliang. Știi că puteai să citești traducerea mea. Mie îmi ia jumătate din timpul pe care ți-1 ia ție.

Este adevărat, totuși Yuliang clatină din cap.

— Trebuie să o fac singură.

— Tu, declară Junbi, ești încăpățânată ca un bivoli de apă. Caută ceva în geantă. Ce mai broda?

— Cravate bărbătești din mătase. *Le Louvre, Paris, 1924*. Yuliang își ridică degetele, supărată: sunt pline de puncte roșii, umflate. Mi-am pierdut și degetarul. Practic, am cusut în propria mea piele.

— Mănâncă asta.

Junbi scoate un pachetel. În ziarul îndoit se află un croasant: mirosul o învăluie pe Yuliang precum o boare divină. Este la Fel de bogat și de luminos precum unul dintre scânteietoarele lanuri cu grâu ale lui Van Gogh.

— Brutarul ne-a dat o duzină aseară, la închidere, spune prietena ei.

— Ar trebui să îl păstrezi, se împotrivește Yuliang. Tu ai mai multe guri de hrănit.

Junbi, care e în Franța de aproape zece ani, locuiește cu soțul ei (o stea în ascensiune în Partidul Republican), cu fiul ei cel mic și cu o soră. Mai avusese o soră, unul dintre primii revoluționari anti-Qîng, care fusese decapitată în timpul primei mișcări de protest.

— Avem destule, spune ea. Măine îți mai aduc unul.

Recunoscătoare, Yuliang ambalează la loc pachetul. Ii este foarte foame, dar la curs nu este voie cu mâncare. Și nu ar vrea nici în ruptul capului să-și pună în pericol poziția cu greu câștigată în rând, salu- tându-1 pe Vincent cu gura plină de pâine.

La 8:45, asistentul apare, înarmat cu catastiful și pălăria sa.

— *Alors*, spune el. Se pare că și astăzi mulți sunt bolnavi. Plățiți taxa pe noiembrie și treceți cu toții la treabă. Lui Yuliang îi spune: Din nou în față, *mademoiselle Pan*.

— *Madame*, îi reamintește ea. M-am obișnuit să mă trezesc devreme dimineața, adaugă, încercând să-și aducă aminte și să traducă zicala aceea veche cu lanurile de orez și răsăritul, dar își dă seama că este mult prea obosită. În schimb îi întinde pumnul de hârtii și monede.

Însă, spre surprinderea ei, Vincent își ferește cutia.

— *Vous savez*, spune încet, dacă aveți nevoie de bani puteți să amânați. Să-mi plătiți mai încolo.

Yuliang îl privește cu suspiciune, întrebându-se dacă o tachinează - sau, mai rău, dacă încearcă s-o seducă, așa cum încercase odată în trimestrul anterior. De data asta, totuși, ochii săi gri nu reflectă decât compasiune.

— *Maitre Simon* îmi dă libertatea de a-i ajuta pe cei care au nevoie. Dar să nu-ți faci griji. Ținem noi socoteala. Zâmbește larg. Ne poți da totul înapoi când vei fi bogată și faimoasă.

O clipă, Yuliang cântărește serios oferta. Trei sute de franci ar însemna un tub nou de verde cadmiu. Ar putea să-și înlocuiască șevaletul, din care s-au pierdut câteva șuruburi și care se clatină spre dreapta când îl atinge cu prea mare forță. Și, bineînțeles, ar mai fi și pălăria de iarnă pe care și-o dorește. Ar purta-o adânc îndesată pe cap, pentru a accentua tunsoarea pe care și-o făcuse singură și pentru a-și proteja urechile de vântul tăios al iernii...

Dar, chiar în timp ce cântărește această opțiune, i se pare că la ureche îi șoptește o voce groasă, prea mieroasă: „Frumoasă, nu-i așa? Poți să o cumperi. O să o adaug în catastif¹.

— Sunt bine, spune scurt. Și lasă banii să alunece în cutie.

În amfiteatru, spiritele s-au calmat. Studenții lucrează în jurul podiumului pe care se află nudul, cu șevaletele aliniate de-a lungul semnului de pe podea. Razele soarelui se revarsă prin ferestrele înalte, luminând borcanele din tablă pentru pensule, paletele din sticlă, dar și frescele impresionante de pe pereți - portrete în mărime naturală ale celor mai mari artiști ai lumii vestice. Cu toții erau bărbați: singurele figuri feminine sunt acelea zugrăvite de Delaroche pentru a simboliza cele patru mari perioade din istoria artei: greacă, romană, gotică și renașcentistă. Mai este și *La Génie des Arts*, dolofană și cu sânii goi, împărțind coroane de lauri bărbaților ce-i stau alături. Pictura, realizată în ceară, încă mai păstrează semnele unui incendiu din urmă cu optzeci de ani, care topise buricul muzei și brăzdase fața Renașterii cu lacrimi lipicioase, fumurii.

Și totuși, la fel ca întotdeauna când se instalează, Yuliang simte cum starea i se schimbă. Devorează aceste ore așa cum devora odată dulciurile pe care i le aducea unchiul ei, de obicei după o absență inexplicabilă.

„Cred că în venele tale nu mai curge sânge, ci pastă dulce de fasole“, glumea *jiujin* al ei. N-am mai văzut în viața mea un drăcușor așa de lacom. Bineînțeles că nu-i spusese niciodată că aceste excese nu veneau din lăcomie, ci din teamă: prea multe dintre darurile lui Wu Ding dispăreau odată ce trezia și datoriile își întindeau umbrele lor lungi în lumina soarelui.

Acum, cu ajutorul pensulei, Yuliang își verifică unghiul în care este așezată față de model, pe care Vincent îl tot întoarce și așază

așa încât membrul să-i cadă la fel ca ieri. La început, asemenea priveliști o îngroziseră așa de tare pe cealaltă studentă chinezoaică, încât fugise din cameră. Ceea ce simte însă Yuliang nu este atât neliniște, cât milă sinceră pentru băiat. Nu e posibil ca el să se afle aici din propria voință - nu are mai mult de paisprezece ani, vârstă la care, Yuliang știe prea bine, oferirea trupului spre a fi iscodit de alții nu este lucru ușor de făcut. Forma lui încovoiată, umerii săi de-abia lățiți, dar pieptul încă lipsit de părul bărbătesc o izbesc pe Yuliang ca fiind un studiu conflictual; ca și buzele pline, umbrite de puful adolescenței. Acum decide că asta ar dori să surprindă în tabloul ei, aceste contraste: forțele opuse ale vulnerabilității și bărbăției. Sentimentele simultane: groază și dorința de a fi adult.

Scoțându-și ustensilele, Yuliang reflectează o clipă la faptul că în sufletul ei nu se dăduse niciodată o astfel de bătălie. Copilăria îi fusese răpită atât de eficace și brutal, încât de-abia dacă observase că în urma rănilor dobândite devenise femeie. Însă nu zăbovește prea mult cu gândurile aici. Așa cum îi spusese odată soțului ei, cu toții suntem înrădăcinați în prezent. Și, în acest prezent, nu există alt loc unde și-ar dori să fie.

Își înmoaie pensula în roșu venețian și începe.

Treizeci și unu

Luna mai vine pe nesimțite, poleind Les Jardins du Luxembourg cu nuanțe moi de roz, violet și verde. Dar, dacă pomii se umplu de flori, portofelul lui Yuliang rămâne gol.

Ultima veste de la Zanhua fusese o telegramă sosită la sfârșitul lui martie, trimisă la puțin timp după moartea neașteptată a lui Sun Yat-sen: *Pierderea generalului este un dezastru. Am fost mutat la Nanjing. Trimit detalii și bani după ce mă instalez.*

Dar asta fusese cu mai mult de o lună în urmă. De atunci, nimic. Și nici soția lui Xu Beihong nu-i mai oferise de lucru. Ajunsă la ultimele centime, Yuliang așteaptă - și se îngrijorează: nu mai are decât o lună până la terminarea programului la Beaux-Arts, dar, chiar dacă ar primi banii de la Zanhua, de-abia s-ar ajunge. Tocul pantofului

i s-a rupt, obligând-o să-și cumpere pantofi ieftini. După ce a cheltuit cei douăzeci de franci, nu mai are cu ce să-și cumpere mâncare.

Mănâncă ultima cutie de sardine și ultima piersică, își fierbe și ultimul ou și toate macaroanele rămase, după care ajunge sub pragul subzistenței. Începe să subtilizeze aperitive oferite la tot soiul de vernisaje. Culege merele lovite lăsate în urmă de negustori la închiderea pieței. Câteodată, ia chiar și brișele lăsate în parc pentru porumbei. Yuliang fusese întotdeauna mofturoasă la mâncare, fie și pentru că în rest nu prea avea de ales. Însă acum, foamea cumplită o împinge să mănânce orice. Îi lasă gura apă chiar și la vederea brânzei aceleia gri, care arată ca mortarul și miroase ca legăturile pentru picioare folosite.

Din fericire, încălzirea vremii îi face viața un pic mai ușoară. Nu mai are nevoie să-și încălzească odaia noaptea și îi oferă șevaletului ei raze de soare mai lungi, lumină mai bogată. Mulțimile de oameni care iau masa pe terasele din Rue Montparnasse și Vavin deseori lasă în urmă pâine și resturi de mâncare. Urmând exemplul lui Xu Beihong, Yuliang le șterpelește, fiind întotdeauna atentă la ospătari. Continuă să refuze oferta lui Vincent de a amâna plata atelierului. Dar îi dă voie să-i mai ofere fructele rămase de pe urma naturilor moarte. Portocala devine aperitivul. Para este felul principal; o taie în bucăți egale cu cuțitul de paletă.

Pe măsură ce ziua înaintază, foamea se întetește. Dar încearcă să-și spună că nu este mai rea decât o durere de cap sau o răceală. Va avea destul timp să mănânce după ce se va întoarce acasă. Își amintește poveștile mamei sale despre coaja de copac și praf. Încearcă să-și trateze simptomele înfometării - durerea surdă din măruntaie, vederea încețoșată, petele care îi joacă tot timpul prin fața ochilor - cu indiferență, ca pe senzații preferabile, până la urmă, multora pe care fusese nevoită să le trăiască la Salon. În plus, sunt atât de multe alte lucruri care să-i capteze atenția: faptul că încet-încet reușește să stăpânească arta pictatului din vârful cuțitului și a poantilismului. A colorației fauviste. Nenumărații maestri care o așteaptă la Luvru. Lucrul cel mai încurajator este sfatul recent și neașteptat venit de la Lucien Simon, care îi spusese să propună lucrări pentru Salon d'Automne.

Maître, un susținător înfocat al femeilor și al studenților străini, se opri de curând în dreptul șevaletului ei, într-una din plimbările sale fără țință prin amfiteatru, în timpul cărora critica, pe rând,

lucrările fiecărui student. Pe majoritatea îi corecta și îi ajuta, dând câte o tușă cu pensula sau folosind rezemătoarea pentru a sublinia un ochi sau o cută întunecată. Când ajunsese la tabloul lui Yuliang, o Marie Magdalenă în culori sobre, bazată pe un model din ipsos al sculpturii lui Michelangelo, Lucien Simon privise mângâindu-și cu degetele sale lungi ciocul îngrijit.

— Ce este asta? a întrebase, în sfârșit, arătând spre una dintre cele trei culori principale ale lui Yuliang.

— Galben de cadmiu, amestecat cu alb și verde mineral.

El dăduse din cap.

— Ești pe-aproape. Și unde vor fi pomeții?

Ea îi arătase o linie înclinată care începea chiar de sub ochii triști ai Măriei.

— Excelent. Întotdeauna trebuie să cauți osul.

Mișcând din nou din cap, *maître* se mutase la următorul student, însă, după curs, o luase pe Yuliang deoparte.

— Lucrările tale sunt deosebite. Te-ai gândit să încerci să te înscrii pentru următorul salon?

— Eu? întrebase ea, înmărmurită.

— N-ar trebui să fii așa surprinsă. Tablourile tale au o notă exotică, sunt originale. În zilele noastre se caută asta.

Yuliang părăsise seminarul din ziua aceea într-o ceață și mai deasă decât de obicei. Dar, în ciuda încurajării lui, nu se poate opri asupra unui subiect. Nici o idee nu este destul de exotică sau de originală ca să o satisfacă pe ea, darămite juriul expoziției. Ceea ce o supără cel mai tare este că mintea și ochii încep să o trădeze. La cursuri, de-abia distinge culorile simple de pe paleta ei. Nu are spor. Nu se mai poate concentra la seminarii. Asistă la prelegeri învăluită în abur, notându-și scurt - *sensibilité moderne, le fruit défendu dans le paradis, les ouvriers se font passer pour des bourgeois* — într-un amestec de chineză și franceză care, mai târziu, devine de neînțelese.

Până la urmă, într-o zi, în timp ce lucrează la o natură moartă - o vază verde-albăstruie plină cu trandafiri cu petalele din catifea -, camera începe să se învârtă cu ea. Când își lasă privirea în jos, podeaua veche de pin se prăvălește peste ea. Dungile și petele sale vechi de vopsea neagră, roz, violet sângerează și se retrag, după care, brusc, revin în forță și o învăluie într-un curcubeu de întuneric.

Se trezește în patul ei mic, acoperită de sudoare. Un vas metalic a fost lăsat pe masa ei de lucru, alături de ceva vin, pâine și brânză și de un bilet scurt în franceză:

Doctorul a spus că ai nevoie numai de hrană și odihnă. Te rog să stai acasă luni. Îți promit că vei recupera.

Vincent

Yuliang se ridică și ia capacul vasului. Grăsimea s-a sleit deasupra fasolei, precum ceara. Dar până și mirosul — sare și carne, untură și usturoi — îi face stomacul să o doară de poftă.

Numai după ce acoperă din nou mâncarea vede scrisoarea așezată lângă vas, așezată în plicul galben atât de cunoscut și purtând sigiliul Prefecturii din Anhui. Direct pe plic se află câteva cuvinte: *Trimis alocația, citește. Verifică cu contabilul legației.*

Câteva momente se uită la ea. Apoi ia deschizătorul de jad și rupe sigiliul din ceară roșie. Cu grijă, desface cuvintele lui Zanhua.

Conținutul seamănă cu toate celelalte: plângeri legate de superiori incompetenți, plăți restante și tot felul de intrigi în administrație; gândurile sale despre lupta pentru putere între dreapta și stânga, care răbufnise după moartea lui Sun Yat-sen. Acesta, scrie Zanhua, este și motivul pentru care nu fusese avansat. „Oricum îmi e totuna, adaugă el. Controlorul este și corupt, și tâmpit. Măcar acum mă pot concentra pe casa noastră nouă și pe sănătatea lui Guanyin.“

La caracterele cuvântului Guanyin, Yuliang își ține răsuflarea: este prima oară în doi ani de zile când Zanhua îi spune soției sale pe nume. De asemenea, este și prima confirmare a unui lucru pe care Yuliang îl bănuiește de ceva vreme: până la urmă au ajuns să locuiască împreună.

Uimită, mângâie caracterele cu buricele degetelor, aducându-și aminte de fata lipsită de expresie din fotografia pețitoarei. Când Yuliang îi auzise numele prima oară (Guanyin, zeița milei), răsesese. Acum însă, pare s-o cuprindă o goliciune, mohorâtă și umedă și care nu are, în fond, nici o legătură cu foamea.

Își dă seama că pomenirea numelui lui Guanyin nu e întâmplătoare; mai degrabă, e vârful aisbergului: un indiciu minuscul al mării și groaznicei nemulțumiri care se află în spatele scrisorii. Iar imaginea pe care Zanhua o zugrăvește e limpede. Încercările lui de a obține promovarea sunt zădărnice iarăși. Nu-și mai permite o casă mare. Soția

care nu i se potrivește este bolnavă — se pare că îndeajuns de bolnavă pentru a merge pe la medici -, lucru care trebuie să fie și motivul pentru care a mutat-o cu el. Mai mult decât atât, Yuliang știe că fiul său este elev la o școală particulară de elită, foarte scumpă. Adevăratul mesaj al biletului ar fi putut, la fel de bine, fi scrijelit pe ziduri cu caractere mari, roșii: *Am nevoie de tine, micuță Yu. Vino acasă.*

Yuliang se întinde spre vin. Folosind același deschizător de jad, rupe ceara roșie și desface sticla. Bea și se gândește la degetele lungi ale soțului ei, la ochii săi cu gene bogate. Simte forța cu care o dorește - dorința unui soț. O dorință îndreptățită. Și îi este rușine, nespus de rușine. Pentru că ceea ce simte ea în schimb nu este o dragoste la fel de mare, sau recunoștință. Este ceva cu totul diferit: înțelegere.

Acum, soarele apune. Afară, magazinele își trag obloanele. Clopotele bat. O târfa se tocmește la sânge cu clientul ei. Doi dintre cei patru locatari de la etajul de deasupra ei — un rus cu fața roșie care întreține două neveste și un copil mic — izbucnesc în cearta lor de fiecare seară. Ca de obicei, Yuliang nu înțelege cuvintele, cu excepția câtorva în franceză: *francs* și *vin*, *café* și *bébé*. Până la urmă, ușa se trântește, iar pașii bărbatului se aud apăsător pe scară. Femeia plânge, hohotele sale armonizându-se trist cu cele ale pruncului.

După un timp lung și un pahar întreg cu vin, Yuliang pune înapoi în plic scrisoarea lui Zanhua. Ia o gură de tocană, încă una, direct din cratiță. Sarea și grăsimea și condimentele se îmbină atât de bogat pe limba ei uscată, încât o clipă simte că va leșina din nou.

Forțându-se să se oprească, Yuliang își umple din nou paharul, privind-o pe Fata din Oglină făcând la fel. Un moment, imaginea aceea înrămată pare inexplicabil de șocantă. Ca și cum și-ar fi turnat un pahar plin de sânge. Și totuși, ridicându-1 din nou, se gândește că i-ar plăcea să umple o pânză cu culoarea aceasta. Exact cu culoarea aceasta, care nu este nici cadmiu, nici *terra rosa* și nici măcar violet de mangan, ci o combinație necunoscută a tuturor - o nuanță neper- misă și esențială în același timp.

Treizeci si doi

O lună mai târziu, cursurile de la École des Beaux-Arts s-au terminat, iar Yuliang stă așezată la o cafenea din Cartierul Latin. Studiile îi sunt împrăștiate pe tablă de marmură a mesei; diferite imagini în cărbune, cu care se gândise să participe la expoziție, apoi se răzgândise. De fapt, se hotărâse: le disprețuia pe toate. Dar, când un vânticel ia pe sus unul și îl duce la masa alăturată, sare după el, panicată.

Însă bărbatul care i-1 aduce se uită la el cu atenție.

— *Vous êtes étudiante?* întreabă el, iar după ce Yuliang dă din cap, spune: *C'est très bien.*

Așezându-se la loc se trezește zâmbind. În Shanghai, imaginea (care îi zugrăvește forma nudă) ar fi ridicat măcar câteva sprâncene. În Nanjingul mai conservator, unde este așteptată să se întoarcă până la sfârșitul verii, ar putea-o băga la închisoare.

Ancorând desenul rebel sub farfurie, Yuliang își dă scaunul mai în spate și își aprinde încă o țigară. Cercetează stele mute, în căutarea îndrăgostiților din poveștile mamei: Țesătoarea Celestă, Păstorul ei Ceresc. Însă, ca întotdeauna, sunt copleșiți de lumina de neon puternică din Montparnasse, sau, poate, deghizați în poziții noi, străine. Singura constelație pe care o recunoaște vag este Casa Celestă a Goliciunii, cu toate că este obișnuită să o vadă dinspre nord. În rest, nimic nu este la locul lui.

Apoi, meditează, poate că ea nu este la locul ei. Poate că Zanhua are dreptate; ar trebui să se întoarcă acasă. Cel puțin, ar trebui să termine scrisoarea pe care o începuse în urmă cu două săptămâni și care rămăsese la stadiul : Iubite soț.

Abătută, începe să-și strângă desenele, uitându-se după un ospătar. Reperând o siluetă înaltă, în haine închise la culoare, ridică mâna. Apoi o lasă să-i cadă la loc, înmărmurită.

Xing Xudun se află chiar în fața terasei. Văzând-o chiar în același moment în care îl observase și ea, pe față îi apare un zâmbet larg; acel surâs radios care pare să-i contamineze toate trăsăturile feței.

— Doamnă Pan! strigă el.

Se îndreaptă cu pașii săi mari spre masa ei, ciocnindu-se de oameni și cerându-și scuze, într-un final privind-o vesel de la o înălțime

aproape nepământească. Luminile cafenelei sunt în spatele lui și, o clipă, Yuliang îl vede așa cum l-ar fi redat Klimt: cu pielea ca mătasea. O umbră transparentă, cu trupul scăldat în aur.

Fără un cuvânt, se apleacă și, luând-o de umeri, o sărută pe obraji. „Asta e ceva nou“, gândește Yuliang încurcată și, aproape simultan: „încă mă mai iubește“. Ideea îi trece prin cap fără a o surprinde, ca și cum ar fi o constatare despre vreme (a ieșit soarele), dar, imediat, fata o alungă.

— Stai jos! spune ea cu răsuflarea tăiată.

— Nu aștepti pe nimeni?

Ea clatină din cap.

— Vin aici ca să lucrez.

— Ce noroc pe mine! Pot? Se așază pe un scaun și, lăsând din mână ziarul, se întinde spre teancul de desene.

— Nu! exclamă ea, dându-le repede drumul în geantă. Sunt groaznice toate.

El o privește din nou în ochi.

— Mă îndoiesc că ceva ieșit din creionul tău poate fi groaznic.

Surâzând din nou, se întoarce spre grupul de studenți chinezi și indochinezi care deseori se strâng aici. îi face semn cu mâna unuia dintre ei, spunând ceva. Studiindu-i profilul, Yuliang se gândește: S-a schimbat. Dar nu reușește să-și dea prea bine seama ce este diferit. Privirea i se pare mai serioasă, poate; buzele un pic mai aspre. Zărește și câteva fire de păr alb: sunt ca niște firicele de zăpadă într-o noapte zbârlită.

— Arăți bine, spune el, luând meniul. Un pic cam costelivă, dar aud că pe aici așa se poartă.

Ea ridică din sprâncene.

■— Nu-mi permit prea multă ciocolată.

— îți stă bine. Când te-am zărit, întâi am crezut că ești franțuzoaică.

— Nu te cred! râde — prima oară după câteva săptămâni bune.

— Ba chiar așa am crezut. M-am gândit: „Cum de-mi știe franțuzoaica asta șic numele?“

Yuliang se evaluează în minte. Eșarfa este veche; tivul, cusut și răscusut pentru a ține pasul cu moda pariziană, tot timpul în schimbare. Singurul lucru cu adevărat șic e rujul: și-a cumpărat de curând un tub de roșu lucios Arden Scarlet Sauvage, de la un țigan care vindea

în apropierea salonului de pe Rue de la Paix, de unde mai mult ca sigur îl furase. Își făcea cu el o fundiță la mijlocul buzelor. Îi stătea bine, poate. Dar de-aici până la șic...

Și totuși, ca de obicei, bărbatul pare să vorbească serios. Chiar și frunzărind meniul, pare atât de absorbit de scopul său, încât nu poate decât să și-l imagineze stând eroic la cârma unei nave mărețe.

— Am vrut să te văd mai demult, spune el, aruncându-și gânditor ochii pe oferta cafenelei. Dar habar n-am avut unde locuiești. O privește cu o undă de reproș: Nu ai scris nimănui de la noua adresă.

— Am... am fost un pic copleșită, răspunde ea.

Lucru care este adevărat. Ceea ce nu reușește să îi mărturisească este faptul că de când venise la Paris simțise o teamă de a scrie acasă vecină cu superstiția. Ca și cum amintirea trecutului ar fi putut, cumva, să strice vraja vieții ei de-aici.

— Copleșită de școală?

— Da. Am fost foarte ocupată. Își termină cafeaua.

Xudun o privește un moment, cu ochii la fel de calzi și expresivi cum și-i amintește și ea.

— Ei bine, spune el, o facem, în sfârșit.

— Ce facem? Întreabă ea, un pic alarmată.

— Bem cafeaua aia. 5/7 *vousplaît*. Lasă meniul jos. Cu toate că mie mi-ar plăcea o bere.

Ridică mâna spre un ospătar. Nimeni nu-1 bagă în seamă în afara unui originar din sud, cu sprâncene bogate, aflat în prag.

— Tovarășe Xing! strigă băiatul. Am auzit că te-ai întors. Vino aici! Povestește-ne de Moscova!

— Imediat, ți-pă înapoi Xudun. Aveam o întâlnire programată dinainte.

— Nu prea pierzi timpul, nu? strigă băiatul.

Xudun se întoarce din nou spre Yuliang.

— Nu-1 băga în seamă.

— De ce-ți alegi tot timpul prieteni așa de prost crescuți? Întreabă ca sec.

El râde.

— Este Zhou Enlai. Este însărcinatul nostru cu publicațiile. Tipărește majoritatea lucrărilor noastre.

- Yuliang îi zâmbește încordată băiatului, înainte de a se întoarce spre Xudun.
- Chiar ai fost la Moscova?
- Stalin a înființat acolo o școală. N-ai auzit de ea? Universitatea Muncitorilor din Est. Pronunță numele atât în chineză, cât și în rusă, cuvintele rostogolindu-se de pe buze învăluite în mister.
- Ai învățat și rusa?
- Oricum, mă descurc mai bine decât la început.
- Yuliang își lasă ceașca jos, impresionată. Încercase să facă lecții cu Perelli, pictorul italian din grupa ei. Se opriese după a treia întâlnire, când băiatul o trăsese la el în poală.
- E mult mai grea decât franceza? Întreabă, cu adevărat curioasă.
- Nu va mai fi după ce va apărea un dicționar sino-rus. Noi a trebuit să ne descurcăm cu un dicționar japonez. Se încruntă. Ceea ce, aș putea să adaug, a creat probleme la început.
- Pentru că nimeni nu știa japoneză?
- Pentru că singurul disponibil este adus pe piață de către un editor japonez. Nimeni nu a vrut să bage bani în buzunarele lor.
- Yuliang râde.
- Un simplu editor nu poate fi făcut răspunzător pentru crimele lui Hirohito.
- Pentru prima oară, el nu-i răspunde la zâmbet.
- Doamnă Pan, nu poți da vina pe capul vulpii, dar nu și pe picioare. Sunt părți ale aceluiași dușman.
- Ea îl privește, curioasă.
- Spui „dușman“ de parcă ar fi deja război.
- Va fi în curând. Și nu trebuie să ne culcăm pe-o ureche la gândul că țara noastră este mai mare. Dacă nu vom reuși să ne debarasăm de obiceiurile vechi, vom pierde.
- Yuliang îi cumpănește cuvintele. Nu poate să nu se gândească la unul dintre comentariile recente ale lui Xu Beihong: cu bravura lui caracteristică, declarase că nici o lucrare pictată după 1880 nu merită imitată. Și-l aduce aminte și pe Zanhua în ziua aceea îndepărtată când se plimbau în împrejurimile orașului: „Căile tradiționale nu trebuie să se opună celor noi“.
- Nu se poate ca vechiul și noul să supraviețuiască împreună? Întreabă ea. În armonie?

— Poate. Dar nu uita că am pierdut Formosa în fața Japoniei acum douăzeci și cinci de ani pentru că împărăteasa și-a construit palatul de vară în loc să construiască flota. Câteodată trebuie să te dezbari de vechi pentru a construi o structură mai sănătoasă.

— Nu spun că nu ar trebui să ne modernizăm sau să stârpim corupția, răspunde Yuliang. Uitase cât de mult îi plăcea să discute cu Xudun. Mai ales felul în care o ascultă - nu îngăduitor, așa cum face Zanhua câteodată, ci ca și cum ar avea ceva de învățat. Dacă îndepărtezi toate căile vechi ale Chinei, ce mai rămâne?

— Rădăcinile. Pământul. Oamenii.

— Da, dar unde să te oprești? Ce te va reține să schimbi și să tot schimbi, până ce nu te vei mai regăsi deloc?

Xudun cumpănește un pic cuvintele acestea, bătând cu degetele sale mari în masă.

— Întotdeauna va mai rămâne ceva, spune, în sfârșit. Tu alegi să porți haine franțuzești și să te dai cu ruj la fel de franțuzesc.

Yuliang strânge din buze.

— De fapt, rujul este american.

Face un gest cu mâna, nerăbdător.

— Oricum ar fi. Faptul că te dai cu el te face mai puțin chinezoaică?

— Nu, răspunde Yuliang imediat. Aici este evident că sunt ceea ce sunt. Prea evident câteodată, constată ea mahnită.

Se gândește la toate tachinările băieților, pe care a trebuit să le îndure, la bătrânul care, crezând că vine din Indochina, o admonestase de curând la Luvru. „Aborigenă împruțită, o împrușcase el cu venin. Du-te înapoi la Hanoi!”

— Fie că îmi place, fie că nu, continuă ea, pielea mea va spune întotdeauna adevărul. Și, spre deosebire de haine, pe ea nu pot să mi-o scot.

Se luptă să nu roșească. Este substratul pe care nu dorise să-l aducă în discuție. Xing Xudun continuă însă.

— Să zicem că ai putea. Să zicem c-ai fi moartă, gata să fii îngropată. Veșmintele pe care le-ai purta ar fi întru eternitate. Oare o rochie franțuzească te-ar face mai puțin chinezoaică?

Yuliang își roade o unghie: raționamentul este surprinzător de complicat. Pe de o parte, ar fi ipocrită să spună da, dat fiind că nu mai purtase decât veșminte vestice în acești ultimi ani. În același timp,

este un pic tulburător; ideea capacului coșciugului închizându-se deasupra propriei sale forme. Frumoasă, în fusta sa scurtă, dresurile de mătase și bluza transparentă.

— Nu știu, spune ea într-un târziu, sinceră.

El zâmbește de parcă ar fi câștigat un punct.

— Bine, atunci. Ascultă. Să zicem că asta este China. își ridică ziarul. îndepărtând câteva straturi - dă o pagină, apoi alta - nu-i schimbă natura cea adevărată. Tot pământ rămâne.

— Ba nu. E un ziar.

Yuliang zâmbește iarăși, ca să-i arate că îl tachinează. El o privește cu o gravitate la care nu se aștepta.

— Mi-a fost dor de tine, spune el, simplu.

O altă liniște se așterne între ei. În cafenea, însărcinatul cu publicațiile urlă la partenerul său de bridge. Când Xudun vorbește din nou, cuvintele lui sunt o enormă ușurare:

— Și când te întorci acasă?

Yuliang își drege vocea.

— Nu m-am hotărât încă. Am găsit o bursă care mi-ar plăti studiile la Roma. Aș vrea să studiez și sculptura acolo. Râcâie în bulgărele mic de zahăr de pe fundul ceștii. Poate că nu e decât un vis. Oricum, n-am terminat încă aici. Lucrez la un ultim portret.

— Autoportret?

Yuliang dă din cap.

— Nud?

Ea dă din nou din cap, însă nu se poate uita în ochii lui. Din fericire, atunci apare, în sfârșit, chelnerul, iar Xudun își comandă berea.

— Deci, spune el, în timp ce omul se îndepărtează. Parisul în prezent, Italia în viitor. Unde locuiești acum?

— Într-o cameră pe care mi-a găsit-o un prieten. Nu-i mare lucru.

Bineînțeles, este un adevăr spus numai pe jumătate. Aleea pe care i-o găsisese Xu Beihong, care începe din Rue St. Denis, este, de fapt, o mică zonă cu bordeluri, potrivită scopurilor lui Yuliang. În timpul zilei, devine una dintre cele mai liniștite străzi ale orașului. Totuși, nerăbdătoare să schimbe subiectul, se întinde după ziarul lui - dar, văzându-i titlul, se schimbă la față. *Lumina roșie*.

— Ce este SEOCC? întreabă ea, arătând spre acronimul din josul paginii.

— Sucursala Europeană a Organizației Comuniste Chineze.

— Deci scrii pentru ei?

— Eu fac ilustrațiile. Dar Zhou a scris articolul despre detașamentele de muncă. Adică muncitorii pe care britanicii i-au adus să le sape tranșeele și gropile comune în umpul războiului. Pagina cincisprezece.

Yuliang dă paginile pentru a vedea reproducerea unei xilogravuri: o mulțime de oameni cadaverici, înghesuiți într-o cușcă cu zăbrele.

— Chiar erau ținuți în cuști?

— Li se spunea „lagăre“. Dar noaptea erau închiși în astea. Mulți dintre ei n-au mai ajuns să-și vadă casele din nou. Se lasă pe spate, întinzându-și picioarele. Au fost împușcați pe front sau au murit de boală. Guvernele care le plătiseră drumul înapoi n-au vrut nici măcar să le trimită trupurile înapoi. În jur de două mii sunt încă îngropați în Franța. Li sosește berea. O ridică cu îndârjire: *Ganbei*¹.

Yuliang toastează și ea, brusc intimidată de scopul ei în țara aceasta: câteva tuburi de vopsea, came, o pălărie mai modernă. Mai frunzărește câteva pagini, oprindu-se la o fotografie neclară a unei scene familiare: tineri chinezi mărșăluind.

— Sunt în Shanghai?

— Paris. Am ocupat legația. N-ai auzit?

Yuliang clatină din cap — tot nu citește ziarele în mod regulat.

— Aș fi crezut că ți-ai învățat lecția.

El pufnește.

— Am învățat în Lyon că trebuie să luptăm mai mult. Și că nu ne putem încrede în câinii bătrâni care-și dau mâna cu imperialiștii. Apropiindu-se, îi arată un mic punct negru la una din ferestrele de la paner. Asta sunt eu, adaugă mândru. Am reușit să ocupăm primul și al doilea etaj în întregime.

Yuliang îl privește nedumerită.

— Dar, dacă voi erați înăuntru, cine mărșăluiește afară?

— PJC-ul.

— Le Parti des... ce? Jeunes Communistes?

Xudun pufnește iarăși.

— Sunt la fel de comuniști precum bătrâna împărăteasă văduvă.

Ea încearcă din nou:

¹ Noroc (chin.).

— Jeunes... Chinois? Ezită: mulțimea de acronime ale facțiunilor în care se divid și subdivid cei două mii de studenți chinezi de aici o sperie încă.

Dar Xudun dă din cap.

— Cu toate că mai bine s-ar numi *jeunes fascistes*. Ne-au atacat de mai multe ori, chiar deschizând focul asupra unuia din grupurile noastre. Din clipa aia ne-am înarmat și noi.

— Ai armă? întrebă ea, nevenindu-i să creadă.

Xudun dă indiferent din mână, ca și cum portul de armă n-ar fi cu nimic mai periculos decât purtarea unei cravate.

— Nici măcar n-au protestat împotriva masacrului din 30 mai. Unul dintre chimiștii lor idioți s-a aruncat în aer la Billancourt. Își trece dosul mâinii peste buzele ude, un gest necioplît, pe care Yuliang se gândește că Zanhua nu l-ar face niciodată. Și totuși, îl place și mai mult. Ei au vrut ca legația să plătească pentru transportul corpului în China. Și, pentru prima dată în viața lui, nemernicul acela de Chen a făcut ce trebuia și i-a refuzat.

— Nu l-ai iertat.

— Nu în viața aceasta. Și nici în următoarea. Se întinde. Bănuiesc că masacrul a ajuns pe prima pagină a ziarelor aici.

În gând, Yuliang își jură să înceapă să urmărească știrile cu mai mult interes.

— Articolul pe care l-am citit eu dădea vina pe studenții radicali, spune ea prudentă.

— Rahat, răspunde supărat Xudun. Totul a pornit de la japonezi. Nu i-au mai lăsat muncitorii chinezi la ei în fabrici. Iar când oamenii au încercat să pătrundă cu forța, gărzile au deschis focul fără avertisment. Un băiat a murit.

— Prieten de-al tău?

— Contează?

Certată, își coboară privirea.

— Unii dintre prietenii mei sunt încă în închisoare, continuă el. Aceia care au protestat împotriva uciderii lui. Așa că nu a existat nimic „radical” în evenimentele din 30 mai. A fost, pur și simplu, o ridicare împotriva ipocriziei: conducătorii noștri i-au lăsat pe englezi și pe capetele de ridiche nu numai să ne exploateze muncitorii, ci și să-i împuște. Fără să sufere nici o consecință.

— A fost o demonstrație pașnică?

El dă din cap.

— La început. Ai mășăluit și tu, nu-i așa?

— Nu prea mult, recunoaște Yuliang. De fapt, nu se alăturase deloc demonstranților. Crizele ei personale i se par întotdeauna mai importante decât cele ale națiunii.

Spre ușurarea ei, Xudun nu insistă asupra acestui subiect.

— Marșul, continuă el, a trecut pe lângă sediul poliției din Concesiunea britanică. Polițiștii au deschis focul.

— Eu am citit că au fost focuri de avertisment.

— Unsprezece oameni au murit. Dacă astea au fost focuri de avertisment, eu sunt un fiu de sclavă. Terminându-și berea, Xudun lasă paharul jos. Și Guifei a fost rănită.

Yuliang ridică ochii, șocată.

— A fost?

— Împreună cu alți douăzeci de tineri, întărește Xudun, înverșunat. Ti-aș fi scris dacă aș fi știut unde să trimit scrisoarea. Glonțul i-a sfărâmat umărul. Ultima dată când am auzit de ea, nu avea voie să se ridice din pat.

Yuliang privește tăblia de marmură a mesei. O clipă nu poate să se gândească decât la faimoasa frumusețe a erei Han, după care fusese numită prietena ei. Gândul acesta o face să se înfioare, pentru că, până la urmă, Yang Guifei, nu infatuatul ei soț imperial, a plătit pentru înfrângerea națiunii, fiind decapitată.

Sunt atât de egoistă, își spune, întristată. În altă zi, poate că acest gând ar fi facut-o să se scufunde într-una din stările acelea întunecate care, din când în când, se coboară asupra ei precum un torent înghețat. Dar, când piciorul lui Xudun îl atinge, scurt, pe al său, pe sub masă, tresărire o scoate din mâhnirea ce începea să o cuprindă.

— Soțul meu, spune ea, jucându-se cu verigheta, îmi scrie că din ce în ce mai mulți republicani conservatori se vor alia cu PCC-ul. De dragul națiunii.

— Nu este decât o căsătorie de conveniență. Acum o privește în ochi. Una care mă îndoiesc că va supraviețui prea mult.

De data asta este imposibil ca înțelesul vorbelor lui să fie prost interpretat, iar inima lui Yuliang aproape că se oprește-n loc. Ar trebui să plece, se gândește ea. Dar nu o face.

— Nu mai vrei o cafea?

— Devin nervoasă dacă beau prea multe, răspunde scurt. Nu pot picta cum trebuie. Încordată, își toarnă în ceașcă ultimele picături de lapte.

— Mai povestește-mi despre lucrările tale.

Ea respiră adânc.

— Mi-am mai schimbat stilul.

— Mă primești odată la tine să le văd? Sau, chiar mai mult, n-ai lăsa să te văd pictând? Mi-am dorit asta întotdeauna.

Imaginea care-i vine în minte lui Yuliang (ea însăși, goală, pictându-se; el, îmbrăcat din cap până-n picioare, privind-o) i se pare un păcat atât de mare, încât încep să-i bubuie urechile. Și totuși, o parte din ceea ce o tulbură este atracția sa nepermisă. Valul dens de emoție care, precum roșul aprins adăugat pe negru, nu face decât ca negrul să pară și mai negru.

— Cât este ceasul? Întreabă ea, simțindu-i privirea cercetătoare.

Când el se uită la ceas, este aproape o ușurare fizică.

— Aproape douăsprezece.

— Trebuie să plec. Am de lucru.

— Credeam că lucrezi aici.

— Însă nu prea reușesc, nu-i așa?

Și cuvintele acestea sunt pronunțate mai aspru decât și-ar fi dorit. Agitată, Yuliang se ridică. Nu-și dă seama că-și ține răsuflarea până ce el se ridică la rândul lui.

— Plec și eu cu tine. Am o întâlnire.

— Credeam că te întâlnești cu prietenii tăi.

— Mă voi întoarce. Ei sunt aici în fiecare zi, așa cum probabil ai observat și tu.

Văzând-o că își caută în geantă portofelul, Xudun se întinde și o ia de mână. Căldura degetelor lui îi ajunge direct în stomac.

— Plătesc eu.

— Ah, nu!

— O să consider că am făcut o investiție.

— În ce? În niște chelneri care abia se mișcă?

Își retrage mâna, încercând, stângace, să zâmbească.

— în unul dintre cei mai mari noi artiști ai Chinei. Spune lucrul acesta fără nici urmă de ironie. Termenul pe care îl ai este chiar așa de strâns încât nu ai mai putea să-ți rupi o oră, două?

—■ Nu, spune Yuliang, cu toate că nimic nu este mai fals. Ce fac? se întreabă ea.

— Vino cu mine.

— La miezul nopții?

Dar până și ea recunoaște că vorbele acestea sunt de conveniență. Iar când el îi oferă brațul, gestul nu pare străin sau prea direct, ci mai degrabă inevitabil.

La fel ca și răspunsul ei: îl ia de braț.

Treizeci și trei

Se plimbă pe malul râului, cu brațele încă înlănțuite. Vântul călduț miroase a vară. În timp ce merg, Yuliang cugetă la această întâlnire neașteptată, la acest moment straniu. La această tăcere intimă dintre ei, atât de ușor de păstrat și, totuși, cumva, din ce în ce mai complice, cu fiecare pas moale pe care-1 fac. E Xudun, își spune. Nu trebuie să-mi fac griji. Însă ceea ce simte ea nu este îngrijorare. Este o tensiune surdă, o furnicătură undeva în partea de jos a abdomenului. Și, ca să fie sinceră, nu într-un totuș neplăcută.

Se îndreaptă spre sud, în liniște. Până la urmă, Yuliang își dă seama că o conduce către Petit Pont și catedrală, cu toate că, bineînțeles, biserica mareașă trebuie să fie închisă.

— Unde mergem? întreabă ea.

Dar Xudun își duce un deget lat la buze. O conduce prin curțile Notre Dame, dincolo de piață. Trec pe lângă rozetele enorme pe care Yuliang le desenase și le pictase de câteva ori și ajung aproape de intrarea în turn, când o siluetă miniaturală se desprinde din întuneric. Se materializează, pas cu pas, într-un francez scund, cu ochelari.

— *Monsieur Xing?*

— *Monsieur Barton*, răspunde în franceză Xudun. Îmi pare rău că am întârziat. Sper că nu vă supărați... am adus o prietenă, *mademoiselle Pan*.

Madame-, se gândește ea. Dar nu spune decât:

— *Enchantée*.

— *Monsieur* Barton se ocupă de intrarea în turn, explică Xudun, tot în franceză. Ne-am cunoscut la o întrunire muncitorească cu două săptămâni în urmă.

— Ce coincidență. Ea zâmbeste. Și, în chineză: De ce-am venit aici?

— Urcăm.

— Putem? Yuliang se uită la Barton, observând inelul impresionant de chei de alamă atârnat la brâu lui.

Barton intuiește înțelesul vorbelor ei, sau e un bun cunoscător al limbii chineze (și, știindu-i pe prietenii lui Xudun, n-ar fi surprinsă de nici unul din aceste lucruri).

— Ei bine, spune el, de fapt este ilegal. Dar priveliștea noaptea este magnifică. Această excursie este un dar pe care nu îl fac decât celor mai buni prieteni. Cum este tânăra dumneavoastră.

— Nu este... începe Yuliang.

— *Alors*, continuă francezul. N-ar trebui să mai stăm aici. Dacă suntem văzuți, slujba mea... Desenează cu degetul mare o linie dintr-o parte în cealaltă a gâtului și scoate un sunet asemănător cu al unei pisici care se îneacă. De asemenea, de-acum încolo, fără țigări. Fără surse de foc, fără lumină. Nici un chibrit. Nici o scânteie. Urmați-mă.

Descuie ușile masive. Când pășește înăuntru, întunericul umed al bisericii pare să-l înghită de tot.

Yuliang se uită îngrijorată la Xudun.

— Oare e bine să încălcăm legea?

— Unele legi sunt făcute pentru a fi încălcate, șoptește el și o ia de mână.

Cocârjați precum hoții, cei trei se furișează prin sanctuar, trecând pe lângă umbre uriașe de strane și amvoane, de Maria, care parcă-i amenință, de un perete plin cu îngeri. Rozeta enormă cu vitralii, atât de vie în timpul zilei, acum, pe fundalul nopții, pare îndoliată. Despuiată de culoare, nu-și dezvăluie splendoarea decât prin străluciri timide, ca ale pietrelor prețioase. Dar, ajungând la turnul de vest, chiar și această lumină slabă este înăbușită, când Barton închide, încet, ușile în urma lor.

■— *Allons-y*, spune el. Să mergem. Aveți grijă pe unde pășiți.

încep să urce în întuneric aproape total, iar Yuliang se luptă cu un val de panică, recitând în gând poemul lui Li Qingzhao *Ca un vis: Îmi aduc aminte întotdeauna de apus / acolo la pavilionul de la râu / atât de amețiți, nu reușeam să găsim drumul spre casă...* Fiecare pas este urmat de cel al lui Xudun, chiar în spatele ei.

— Ți-e bine? șoptește el, chiar dacă cele mai apropiate urechi nu ar putea fi decât la șaizeci de metri sub ei.

Cu răsuflarea prea întretăiată pentru a răspunde, Yuliang dă numai din cap. Fără a pronunța nici un cuvânt își spune litania tăcută până ce ajung la capătul scărilor, unde pășesc pe sub arcade și ajung la primul nivel.

Sunt întâmpinați de o rafală cu iz de ploaie. Pășind spre marginea platformei, Yuliang se uită la île de la Cite, ochii lăcrimându-i în vânt. Aplecându-se peste balustradă, măsoară din priviri orașul strălucitor de dedesubt: jocul încețoșat de umbre și lumini. Fațadele amenințătoare ale clădirilor masive - Hotel-Dieu, Tour St.-Jacques - sunt parcă sculptate din hârtie neagră. Punându-și curajul la încercare, se apleacă puțin peste balustradă, până ce călcâiele i se desprind de podea. Dacă își ține ochii pe jumătate închiși, liniile și unghiurile dure se estompează și aproape își poate imagina că nu privește Sena, ci Yangzi-ul.

Cum a murit? își mișcă buzele în întunericul înstelat, fără a emite vreun sunet.

Răspunsul vine atât de clar, încât aproape că-1 poate vedea: unchiul ei, stând vesel la prora *Strigătului cufundatului*. „A murit la fel cum ai putea muri și tu, spune el, dacă nu ești atentă.“ Oare pe unde mai este acum, se întreabă, unchiul ei șarlatan și fără vârstă? Putrezește în închisoare? Fusesse eliberat de vreunul dintre prietenii lui de opiu? Și ce naiba ar crede dac-ar vedea-o acum?

Yuliang se împinge un pic mai în față. Încă un pic, n-ar fi nevoie de mai mult. își imaginează cu seninătate ce ar urma: un hău care-i întoarce stomacul pe dos, cerul catifelat, gri, la picioarele ei. Luna, un zâmbet strâmb care i-ar încuraja căderea. „Dacă mai înaintezi o să te prăbușești...”

— *Attention!* exclamă Barton.

— Admiră doar priveliștea, îl aude pe Xudun spunând. Dar se apleacă spre ea. Un pic cam mult, nu crezi?

Întorcându-și capul, Yuliang îi întâlnește privirea. La fel ca bărbatul, ea este puternică, solidă, fără nici o urmă de falsitate.

— Vino aici, spune încet și îi întinde brațul. Ea-i studiază un moment mâna mare — aceeași pe care o văzuse prima oară pe coperta *Tineretului nou*. Degetele sunt ireal de groase, încheieturile, puternice. Cu un presentiment ciudat, ea îi acceptă, până la urmă, mâna și se trage spre mijlocul platformei. În timp ce se privesc, e cuprinsă de impresia amețitoare că el văzuse ceva ce nimeni nu mai văzuse niciodată. Sau, mai uimitor, că ea îl lăsase să vadă.

Xudun surâde din nou, de parcă ar vrea să pună o pecete pe secretul lor.

— *On peut?* Arată spre următoarea scară.

Francezul pufnește.

— *Moi, non...* Și-așa urc și cobor de câte trei ori pe zi. Dar voi duceți-vă. Le face din nou cu ochiul. Nu vă grăbiți.

— Crede că suntem iubiți, șoptește Yuliang, îngrozită, în timp ce Xudun o conduce spre următorul nivel.

— *Mais oui*, răspunde calm. Este francez.

— Dar... Pentru o clipă, este convinsă că trebuie să lămurească problema cu acest omuleț ciudat pe care tocmai îl întâlnise. Însă, pas după pas, acest impuls se destramă. Nu se mai aude decât mersul lor: tălpi călcând ușor și în același ritm.

Acum, că Barton nu mai e cu ei, urcă umăr lângă umăr. Apropierea lui Xudun o distrage la început. Numărându-și pașii, Yuliang ține strâns în palmă micul mistreț din buzunar, cu toate că n-are nici cea mai mică idee ce și-ar dori.

— *Voilà*, spune Xudun în sfârșit. La Galerie des Chimères.

Sena cotește sub ei, zugrăvită în lumina reflectată. Yuliang, copleșită, respiră adânc.

— Ah, cât aș fi vrut să am cu mine blocul de desen!

Urmărește linia curbată a râului cu vârful degetului arătător.

— Desenează aici, arată el spre cap.

— Nu pot picta din memorie. Sau de pe cărți poștale, precum Utrillo.

— Cu asta sunt de acord. Imagini din imagini... îmi place mult mai mult opera mamei sale.

— Valadon, murmură Yuliang.

Simte un mic fior la cât de ușor se înțeleg unul pe celălalt.

— Ți e prea frig?

Caută în buzunarul de la haină — o brichetă, bănuiește ea.

— Fără flăcări, îi reamintește ea. Sau arme.

—Asta nu o să-ți ardă decât stomacul. Scoate o sticlă mică, argintie: Smirnoff.

Pare atât de mândru, încât ea râde.

— N-au interzis consumul de alcool în Rusia?

—Am cumpărat-o de aici. Tocmai au deschis o fabrică. Desface capacul. A trebuit să stau la rând în spatele unei duzini de americani ca să o cumpăr. Nici ei nu au voie să bea la ei în țară acum, să știi.

Yuliang dă din cap. De fapt, știe puține lucruri despre americani. Dar cu siguranță își amintește de rușii care împânziseră Shanghaiul după detronarea țarului. Mulți dintre ei se ruinaseră, ajungând să joace cărți pe străzile din fața Misiunii Chinei Continentale, așteptând să primească de pomană orez și apă de băut. Să treci pe lângă ei era ca și cum ai fi trecut printr-un abur masiv de alcool.

— Imaginează-ți rușii fără băutură, spune ea.

— Eu cred că nici măcar ei nu pot să se imagineze în această ipostază. Nu cred că revoluția lor va avea sorți de izbândă în această privință. Ia o înghițitură și îi întinde sticla, pe fața lui se citește satisfacția. Când Yuliang ezită — nu mai băuse în viața ei votcă — el spune: Haide, e foarte curată. Nu te va încetini mâine, chiar dacă vom bea mult.

— Vom bea mult? întreabă ea prudentă.

— Nu, dacă nu vrei.

Ei i se pare că sună ca o provocare.

— Ba da, vreau, spune sfidătoare. Și bea.

Lichidul îi clocotește în nas și în ochi, îi zgârie gâtul. A doua înghițitură curge mai bine, chiar dacă simte cum măruntaiele i se strâng în timp ce îi dă sticla înapoi. Tușește ușor.

— Ești sigur că nu e dizolvant?

El râde.

- Foarte sigur. Nu am mai pus mâna pe o pensulă de mai mult de-un an.
- Ea îl privește curioasă. E ca și cum l-ar fi auzit mărturisind că nu mai mâncase pâine, că nu mai băuse apă.
- Doar desenezi?
- Câte o caricatură din când în când. Și xilogravuri.
- Își întinde brațele lungi deasupra corpului, își rotește capul.
- Ți place gravura?
- El încuviințează.
- Sunt unii care susțin că nu are nimic de-a face cu arta. Dar, din tot ce am făcut eu, asta mi-a oferit cea mai mare satisfacție. Este o provocare să combini sculptura cu desenul. Să hotărăști unde cad umbrele cu ajutorul unui ac.
- Cum ai început?
- Gravura?
- Nu. Pictura. Arta.
- M-am lăsat purtat de ea, spune el. Tatăl meu era fermier. M-a trimis la un profesor ca să-i citesc și să-i țin socotelile. Râde. Am învățat să citesc. Dar cel mai mult timp mi l-am petrecut copiind imaginile și gravurile pe care le găseam în cărțile lui. Tu?
- Mama mea își câștiga traiul cu broderia. Înainte să moară.
- Nu îi spune mai mult. El nu insistă. Când îi întinde din nou sticla, Yuliang o ia, buricele degetelor ei simțind căldura lăsată pe metal de mâna lui mare. E amețită de la tăria băuturii cu care nu este obișnuită. Dar îi alină, în același timp, furnicăturile din măruntaie. Yuliang bea din nou și îi întinde înapoi licoarea, aproape inconștientă de faptul că nu-și îndreptase spre el doar mâna, ci și întreg corpul.
- Deasupra, stelele ies iar, de data asta în toată splendoarea lor, slăbite de luminile orașului, dar strălucitoare.
- Xu Beihong — îl știi? Își dă seama că limba i se împleticește, îl urăște pe Van Gogh, spune că e un prost. Spune că până și un copil ar fi putut picta *Noaptea înstelată*. Eu cred că e un geniu.
- Xu Beihong?
- Yuliang chicotește; apoi este ușor surprinsă de sunetul pe care îl scoate.
- El așa se crede. Dar eu mă refeream la Vincent.
- Poate că toți artiștii sunt niște proști și niște genii, în același timp.

— Vrei să spui că eu sunt proastă? întreabă ea, jucăuș, așa cum nu-i stă în fire. (Mă îmbăt, gândește ea ca prin ceață.)

— Tu ești ultima femeie de pe pământ despre care-aș crede că e proastă.

Privind în ochii lui întunecați, simte tensiunea dintre ei.

— Spune-mi, reușește să rostească, arătând spre râul scânteietor. Cum ai putea să gravezi ceva atât de întunecat și de bogat și de complex?

El mijește ochii în direcția Sorbonei, se gândește o clipă.

— Piesa centrală ar fi domul acela. Iar garguiul l-aș pune acolo, în stânga, ca și cum s-ar pregăti să zboare și să umbrească întregul oraș. Se încruntă: Cu toate că va fi extrem de dificil să surprind în lemn aceste umbre ale nopții.

— De ce nu le pictezi? întreabă Yuliang, sincer nedumerită. Nu ar fi mai ușor — și, până la urmă, mai frumos?

— Tocmai asta e ideea, spune el hotărât. Frumusețea artei poate fi folosită pentru a ascunde adevărul. Prea des imaginile false, dar frumoase sunt folosite pentru a ne distra de la realități periculoase.

Din nou, vocea lui Wu Ding apare în gândurile sale: „Artiștii sunt reflexii ale vieții de apoi, nu ale vieții înseși.“

— Te-am supărat? întreabă Xudun, interpretându-i greșit tăcerea.

— Mă gândeam la Li Bai. El a murit vânat imagini frumoase, dar false.

Zâmbește.

— Imaginea lunii.

— Crezuse cu adevărat că luna era sub apă, spune ea, apărându-se puțin. Cel puțin, așa mi-a spus unchiul meu.

— Iar China l-a pierdut pe cel mai mare poet. Nu ai făcut decât să-mi dai dreptate.

Ridică sticla în cinstea lunii, apoi i-o întinde din nou fetei. Yuliang o ia.

— Dar dacă Li Bai a fost un mare poet tocmai pentru că a vânat imagini? întreabă ea rar. Dacă și-ar fi petrecut tot timpul scriind adevăruri urâte, poate că nimeni n-ar fi dorit să-l citească.

— Ceea ce vor oamenii să citească nu este întotdeauna bun pentru ei.

— Nu poți să-i obligi să citească ceva ce nu vor, nu-i așa?

— Le poți explica că este spre binele tuturor.

— Și dacă nu-i poți convinge?

Xudun înșfacă sticla cu un gest brusc și neașteptat.

— Nu le dai de ales.

Fața sa devine fermă, de parcă întreaga lui ființă ar fi - asemenea vulturilor gotici și șerpilor cu gheare de pe navele mari - dăltuită în piatră. Bea din nou, gâtul său puternic fiind gravat pe fundalul întunericului.

— Rândul dumitale, *mademoiselle* Pan. Pictează peisajul acesta pentru mine. Face un gest larg spre panoramă.

Madame, gândește din reflex Yuliang. Dar ideea aceasta este asemenea unui peștișor care face un salt, apoi dispare.

— Aș folosi pete groase de negru ivoriu, ultramarin. Albastru-ver- zui. Un pic ca tablourile lui Monet, în care zugrăvește râul acela englezesc - cum îi zice? Tamisa. Dar Sena mea cred că ar fi diferită.

— Cum?

— Un vârtej argintiu la mijloc. Culoarea lunii.

El ridică din sprâncene.

— Luna sub apă.

— Da, spune sfidător. Dar aș aplica vopseaua în strat gros. Poate chiar cu cuțitul.

— Cu cuțitul, repetă el, cu admirație. Îmi place ideea.

Aprobarea lui îi provoacă un fior de plăcere.

— De fapt, este o tehnică fauvistă. Pe care am folosit-o destul de des în ultimul timp. Aducă o structură mai bună. În cazul acesta aș folosi cuțitul de la clădirea asta până... aici. Își trece palma peste vedere, netezind-o ca și cum ar fi o foaie de hârtie mare, luată de vânt. Neatentă - pentru că se află prea aproape; din cauza votcii; cu siguranță nu pentru că asta își dorește (oare?) -, ajunge să-i mângâie umărul. La început este o atingere destul de inofensivă. Dar, cum mâna ei rămâne pe loc, albă și inertă, gestul alungă orice urmă de accident, de întâmplare. Și, în momentul în care el o acoperă cu mâna lui, devine cu totul și cu totul altceva.

Yuliang stă un moment nemișcată, simțind nu numai degetele lui calde, ci și semnificația extraordinară a acestei clipe ciudate. Într-o doară, îi atinge buza, acolo unde se aflase mai devreme spuma de la bere. Nu pot să fac asta, se gândește ea. Trebuie...

Dar, în același timp, se ridică pe vârfuri, spre el. Când îl sărută, o face cu la fel de puțină ezitare ca și atunci când îl lăsase să se așeze la masa ei. Când îi pronunțase numele:

— Xudun, spune ea, lipită de buzele lui.

Apoi, brațele lui mari o înlănțuie.

Yuliang îi gustă limba, îi pipăie suprafața lată a spatelui. Se lungește spre el; s-ar turna în el dacă ar putea. Numai pielea lui, pielea lui caldă o oprește...

Se retrage numai când clopotul catedralei bate.

— Ce... începe el.

— Așteaptă. Își așază mâinile pe gura lui, părându-i rău că această clipă trecuse.

— Ce o să facem? Întreabă el, în sfârșit, printre degetele ei.

— Așteaptă, repetă ea. (Nu pot. Nu pot, își spune.) Lasă-mă să mă gândesc. Dar își simte mintea la fel de densă și de grea ca sunetul ce încă se răsfrânge prin zidurile vechi de piatră. Nu te gânde, își impune.

— O să mergem acasă, spune ea, în sfârșit.

EI clipește nedumerit.

— în China?

— Nu. Acasă, la atelierul meu.

Fac drumul până în Rue St Denis în jumătate din timpul care ar fi necesar în mod normal, cu pașii grăbiți și egali, servind unui scop sigur. Pe stradă nu se ating. EI o urmează încordat în timp ce urcă cele patru etaje care duc spre camera ei, iar mâinile îi poposesc pe coapse în timp ce ajung pe palier. Îi sărută gâtul în timp ce ea învârte cheia în broască. Când ușa se deschide, cad înăuntru împreună, aterizând, pe jumătate răsturnați, pe jumătate în genunchi, pe podeaua pătată cu vopsea.

La început, el este frenetic și timid și impresionant de neîndemânatic. Bâjbâie încurcat prin bluza ei; fata și-o dă jos repede. Când își trece prudent degetele peste furoul ei transparent, Yuliang și-l ridică până sub bărbie. Numai atunci când îi trage fusta în sus ea îl oprește, pentru că nu mai are alta.

■— Așteaptă, îi spune din nou.

Și, cu degete abile, desface cele patru capse din ascunzătoarea lor.

Își dau jos lenjeria, apoi, în sfârșit, sunt goi, iar el se apleacă și-i ia fața în mâini.

— Vreau să știi, spune el, foarte serios, că este în regulă. Dacă te răzgândești.

Băiat drăguț, se gândește ea.

— în regulă.

El se posomorăște.

— Te-ai răzgândit?

— Nu, spune ea, luându-1 de gât. Știu că este în regulă.

Cu toate că nu știe că este așa - nu știe deloc. (Nu te gânde!) De fapt, în vârtejul de simțuri care o cuprinde nu mai există nici o urmă de bine sau de rău. De precauție, de datorie sau de regret. Nu mai este decât o dorință simplă — cu totul nouă pentru ea și arzătoare și mult prea sinceră pentru a fi negată.

Yuliang îl ia pe Xudun de mână, mângâie un moment degetele puternice, tari. îl conduce în partea cealaltă a camerei.

Pe patul strâmt, o cuprinde un freamăt nedumerit. Nu pentru că Yuliang nu știe ce să facă, ci pentru că lucrurile pe care le făcuse întotdeauna - toate acele mici acțiuni și mișcări și murmure — nu-i mai sunt la îndemână. Pentru că orice învățase în pat pare absolut insuficient. Ar fi în stare, îi vine ei în minte (sărutându-i buzele, bărbia generoasă, punctul care îi pulsează pe gât), să îl înghită, bucată cu bucată. I-ar putea lua viața, precum Cea de-a Cincea Soție lacomă din *Vasulprunelor de aur*. Pentru întâia oară înțelege unele dintre lucrurile care i se făcuseră în trecut, bătaile și legările. Arsurile de care se temuse așa de tare. Brusc, își dă seama că nu este vorba întotdeauna despre cruzime. Câteodată dorința adevărată poate trece drept cruzime. Câteodată este chiar prea puternică ca pielea să o poată suporta... O clipă, se retrage, tulburată de propriile ei porniri.

— Ce s-a-ntâmplat?

Sprijinindu-se într-un cot, încearcă să zâmbească.

— Vino aici, șoptește el, cald.

Și, în sfârșit, în acea clipă, ultima ezitare se dizolvă.

Stă nemișcată în timp ce el îi urmărește cu limba conturul urechii, lăsându-se cuprinsă de agonia aceea îmbătătoare până ce n-o mai poate suporta. îi mângâie pleoapele, își trece buzele de la gât până la gura mică a ombilicului, apoi și mai jos, auzindu-1 gemând din nou. Studiază lujerul ciudat, învârtoșat, pe care îl slujise, a cărui sclavă fusese

și de care se temuse atâția ani la rând. Nu îl cunoscuse niciodată cu adevărat. Sau, mai degrabă, nu știe decât lucrurile evidente; lucrurile pe care le învățase de la călugărițe și din cărți și ilustrații. îl cunoaște destul de bine pentru a-i oferi plăcere, pentru a-l picta. Dar, indiferent ce ar fi spus diverșii ei profesori despre el și indiferent cât de abstract l-ar fi considerat Yuliang, nu îl văzuse niciodată în felul ăsta. Nici măcar, își dă ea seama, înfiorându-se ușor, cu Zanliua.

Oricum, vina nu zăbovește decât un moment, până în clipa în care își ridică încă o dată privirea spre Xudun. Așteaptă până ce răsuflarea lui se domolește. Apoi, încet, se mură din nou deasupra lui.

— Deschide ochii, îi poruncește ea, savurându-și puterea nou descoperită și ciudată. Uită-te la mine.

Se lasă ușor pe el, desfatându-se cu mulțimea de senzații care o cuprind. Cu noutatea absolută a felului în care se întâlnesc. în clipa în care încep să se miște împreună, la început plăcerea o ciupește doar, abia simțită. Dar apoi, cumva, devine mai mare decât ea însăși; se prinde cu dinții de ea. Nu se poate, gândește, arcuindu-și trupul și încheștându-și mâinile sub ea. Nu poate exista mai mult.

Dar există. Un moment de tăcere fremătătoare - o răsuflare interioară imensă - , nu foarte diferită de goliciunea pe care o simțise pe acoperișul Catedralei. Apoi cade, se prăbușește pe el, Spălătoreasă de Mătase azvârlindu-se într-un tumult de piele și lichid și carne sfâșiată. Sunt valuri, apoi mai multe valuri care o aduc pe pieptul lui, uluită. Și, când lacrimile curg, nu se întreabă de ce. Aproape că nu le simte.

Treizeci și patru

Ziua următoare aduce răzbunarea luminoasă a începutului de vară. Soarele se revarsă prin fereastra mică, pătrată, ce dă spre acoperișuri negre și coșuri roz de sobă, lovind lespezile roșii și crăpate ale podelei. O face pe Yuliang să deschidă ochii; și, amețită, privește alcovul ei: soba aceea mică, lavoarul și ulciorul ciobite. Teancurile de cărți, hârtiile și desenele. Pânza neatinsă sprijinită de perete. Aceasta îi provoacă primul val de panică. Expoziția, îi vine-n minte. încă nici nu m-am apucat.

Apoi un picior îi atinge coapsa, iar restul corpului urmează și el. Tresărind, îl vede pe Xudun în pat, lângă ea. O clipă, este cuprinsă de șoc, de o spaimă absolută. După aceea, el deschide ochii. Zâmbind somnoros, se rostogolește deasupra ei și o cuprinde în brațe.

Și, așa cum nu i se întâmplase prea des, mintea i se golește și devine la fel de albă precum pânza care o așteaptă cuminte.

Când reușește, în sfârșit, să-l dea afară, este deja după-amiază târziu. După aceea se îndreaptă, încă amețită; face patul minuscul, mătură de pe podea firimiturile prânzului lor. Când se așază între șevaletul său și oglindă - încă goală, pe fotoliul vechi, viu colorat — lumina care vine prin fereastră este tivită cu rubiniu. Privindu-se, Yuliang vede că și ea este la fel: pare roz și visătoare, atinsă de reflexiile zilei aceleia. Ochii o dor de nesomn, mușchii, de la scări și eforturi noi. Între picioare simte o usturime familiară, dar în același timp complet nouă, și însăși senzația este de-ajuns să o tenteze să fugă pe stradă după el. Ceea ce ar fi o nenorocire. De fapt, la fel de dezastruos precum a-și permite să se gândească serios la ceea ce tocmai se întâmplase. (Nu te gândi!)

În schimb, se străduiește să se concentreze la pânza din fața ei. Își lasă toate deciziile neluate, toate afecțiunile confuze, scrisoarea neterminată {*Iubitesoț*) să planeze dincolo de gânduri, ca niște molii albe devorându-i fericirea. Se va gândi la toate astea mai târziu. După ce tabloul va fi pictat. Și după ce va fi uscat, împachetat și trimis la expoziție. După ce îl va reîntâlni pe Xudun într-o săptămână, tot la Café de Cluny, și va fi avut șansa de a gândi clar, fără amețeala aburilor de dizolvant.

Astăzi nu este decât atât: pielea ei nou-veche. Pânza goală. Fata din Oglindă, uitându-se galeș la ea. Cu brațele împreunate la ceafa, Yuliang măsoară cu privirea ochii leneși, obrații îmbujorați. Carnea îndestulată. Șoptind, se întinde după paletă. Se va picta exact așa, decide: în scaunul încăpător, cu pielea în culoarea apusului de vară. O triadă: piersică și auriu și roz pal. Un violet neutru pentru unitate și control - calități pe care astăzi nu le va contempla decât pe pânză.

Partea a opta

SOTIILE

A renunța, am învățat, înseamnă a te întoarce.

PROVERB DAOIST

Treizeci și cinci

Nanjing, 1936

— Înainte de a începe, anunță Xu Beihong, aș vrea să reamintesc tuturor că cea de-a șaptea expoziție personală a doamnei profesor Pan se va deschide în două săptămâni. Se întoarce spre Yuliang. Este tot la Spațiul Expozițional din Shanghai, nu-i așa?

Yuliang aprobă. Vechiul ei prieten și mentor ia o gură de cafea înainte de a-și lăsa ceașca jos, strâmbându-se. Acum o bea ca un om bogat: neagra ca smoala, racuta în hecare dimineața de către o tanara secretara cu vino-ncoa. În ciuda supravegherii lui atente însă, fata tot nu reușește să o facă destul de tare pentru gustul său, susține Beihong.

— Vă rog să vă notați data în agende.

Yuliang îi privește pe colegii ei profesori. Unul singur, instructorul de uleiuri, își notează data. Celelalte reacții reflectă un spectru familiar de emoții, care se situează între indiferență și nesiguranță abia mascată. Adică toate, cu excepția celei a profesoarei de caligrafie, Shu Meiyi; fața ei lată exprimă ceva vecin cu răutatea pură. Este o privire cu care Yuliang se confruntă deseori din partea profesoarei Shu și a altora dintre colegii ei mediocri, nemulțumiți. Nu-mi place de tine, spune ea. Și: Nu e drept. Și, așa cum și doresc, o rănesc — sau, cel puțin, o răneau la început. Când Yuliang era încă destul de naivă pentru a crede că lucrurile se pot schimba. Acum are cu totul altă părere.

Vaffanculo, gândește ea și simte chiar impulsul de a-și acompania insulta cu gestul caracteristic și bine cunoscut. În schimb, se mulțumește să-și deschidă ostentativ tabachera din argint, cadou de adio primit de la colegii ei când părăsise Roma.

— Ah, excelent. Îmi dai voie? Xu Beihong întinde mâna.

La poziția pe care o ocupă, aceea de decan al artelor la Universitatea Națională Centrală, micuțul artist își poate permite astăzi propriile sale țigări. Cu toate acestea, așa cum spune și vechea zicală, râurile

și munții se pot traversa, numai peste caracterul omului nu poți trece. Este o lecție, se gândește Yuliang (întinzându-i atât țiğările, cât și bricheta), pe care se pare că este menită să o tot învețe. Și răsinvețe.

Aplecându-se spre flacăra, Xu Beihong trage fumul în piept, mulțumit.

— Acum, referitor la primul punct pe ordinea de zi...

Ședința începe cu discutarea fleacurilor și plângerilor obișnuite: eliberarea târzie a unei clase de către seminarul de la ora unu și, deci, perturbarea seminarului de la ora două. Nevoia de șevalete, vopsele și modele. Xu Beihong se folosește de această ocazie pentru a sublinia cu mândrie că imitația din ghips a lui *David* pe care o adusese din Franța fusese recondiționată și se va afla în biblioteca facultății la dispoziția studenților care doresc s-o deseneze.

— În cazul în care protestele referitoare la expunerea părților lui intime va continua, adaugă el delicat, vom lua în considerare posibilitatea de a le acoperi. Poate. Își drege vocea: Mai este ceva?

— Dacă tot am ajuns cu discuția la acest punct, intervine profesorul de pictură clasică, mă întrebam dacă s-a mai gândit cineva la instaurarea unui cod vestimentar.

— Un cod vestimentar, repetă Xu Beihong.

— Cel puțin pentru studente. Trebuie să fi observat că fetele de la arte se îmbracă mult mai - își îndreaptă ochii spre Yuliang — nepotrivit decât cele de la alte specializări. Aproape nici una nu mai poartă *qipao*. Și, ieri, am văzut trei fuste care nu numai că erau foarte strâmte, dar lăsau să se vadă și genunchii.

— Serios?

— Bine... când fetele stăteau pe scaun.

Decanul Wu îi aruncă lui Yuliang o privire strâmbă. Ea își încrucișează picioarele îmbrăcate în pantaloni, suflă fumul direct în tavan. Pasiunea ei pentru pantaloni - nu cei largi, apreciați în China, ci aceia frumos croiți, *à la* Dietrich - este sursa multor comentarii răutăcioase bombănite printre dinți.

— Înțeleg, spune decanul. Și, fără îndoială, considerați că ar trebui să le cerem tinerelor noastre să adere cu mai multă strictețe la standardele sugerate de doamna Chiang. Fustele la lungimea sigură a fluierului piciorului, crăpături nu mai lungi de zece centimetri. A, și să nu uităm - cămăși care să acopere fundul. Nu-i așa?

— Celelalte discipline se conformează tuturor acestor sugestii, se aude glasul hotărât al doamnei profesor Shu. Numai noi facem excepție.

— Noi suntem artiști, îi trănțește înapoi decanul Xu. Nimeni nu se așteaptă să ne îmbrăcăm ca niște contabili. Ia o gură de cafea, apoi spune: Nici un cod vestimentar. Următorul punct?

Fără a fi intimidată, profesoara Shu își ridică mâna grăsuță.

— Ne întrebam dacă decanul s-a gândit la petiția noastră.

— Cea referitoare la morală clasei? Întreabă el. Nu.

— Dar v-am înaintat-o...

— Luna trecută, o întrerupe el. Știu.

— Ați citit alineatul privitor la standardele corpului didactic? insistă ea.

— Cel despre „a nu permite persoanelor cu trecut dubios sau istorii personale care pot fi puse sub semnul întrebării să aibă prea mult contact cu studenții noștri”? Nici un cuvânt, răspunde decanul calm. Și dacă mă veți întreba de ce nu, argumentul meu va rămâne același. Nici unei persoane din acest departament nu i se potrivește această descriere.

Nimeni nu se uită spre Yuliang. Totuși, ea simte atingerea atenției lor ca și cum ar fi prinsă într-o menghină imensă.

— Dar... împrășcă cu venin profesoara Shu.

— Acesta, i-o retează decanul, este ultimul meu cuvânt în legătură cu subiectul petiției. Dacă doriți să mergeți mai departe, va trebui să vă adresați rectorului universității. Sau, chiar și mai bine, doamnei Chiang.

Fața rotundă a instructoarei de caligrafie ia culoarea vinetei coapte. Pentru a sărbători momentul, Yuliang desenează una pe marginea caietului.

Își petrece restul ședinței așa cum o face aproape întotdeauna: mâzgălind. O stradă pietruită. Ponte Vecchio. O orhidee. Când își ridică privirea, încăperea se umple cu zgomotul hârtiilor strânse și al scaunelor împinse în spate: întâlnirea s-a terminat.

Xu Beihong se apleacă spre ea, strângându-și mapele.

— Nu le da atenție, îi spune liniștit. Sunt invidioși.

— Știu, răspunde ea.

Și chiar știe. Totuși, în timp ce își adună lucrurile, îi aruncă o privire plină de recunoștință. De câte ori oare îi venise omul acesta în ajutor?

O instalase la Paris, îi scrisese recomandarea pentru Academia de Artă din Roma. În cei patru ani petrecuți acolo o ajutase să cunoască oameni influenți și să participe la câteva saloane și expoziții. Și, nu în ultimul rând, îi oferise această poziție după ruptura cu Academia de Artă din Shanghai.

Spre deliciul lui Liu Haisu, ziarele de scandal publicaseră săptămâni la rând diferite versiuni ale acelei povești. Cum pictorița Pan își atacase o colegă profesoară chiar la academie, cum victima purtase două zile o eșarfa franțuzească pentru a-și acoperi fața (cu toate că, în opinia lui Yuliang, această decizie fusese luată mai mult pentru efectul dramatic decât din cauza vânătaii). Ceea ce ziarele nu menționaseră, bineînțeles, fusese faptul că profesoara aceea drapată în Hermès (de fapt, aceeași femeie care îi făcuse lui Yuliang viața mizerabilă pe când era studentă) îi strigase în față că e o târfa, în prezența studenților.

— De douăzeci de ani aștept palma asta, îi spusese, furioasă, Yuliang lui Liu Haisu, când acesta o invitase în biroul lui. Femeia asta este o șerpoaică.

Până la urmă, în ciuda unei coaliții care ar fi vrut s-o vadă pe Yuliang terminată, directorul Liu nu-i pretinsese decât să-și ceară scuze. Dar ea se săturase deja. Se săturase de politică, de ziarele de scandal. De eternele conflicte. Se săturase să doarmă singură în fiecare seară. Se săturase chiar și de Shanghai: de construcțiile sale care rășăreau ca ciupercile după ploaie, de succesiunea obositoare a lucrurilor în vogă - cocktailuri, saloane, formații de negri. Ca să nu mai pună la socoteală și intențiile ostile ale Japoniei.

Mulțumită Ligii Națiunilor, soldații lui Hirohito patrulau în aceeași concesiune străină pe care o atacaseră fără nici un avertisment în 1932, în timp ce trupelor chineze (care li se împotriviseră mai mult de două luni) le era interzis accesul în propriul lor oraș. Una peste alta, hotărâse ea, era timpul să plece. Și, când primise invitația din partea lui Xu Beihong, străzile așezate, largi ale Nanjingului i se păruseră un refugiu bine-venit.

Totuși, traversând acum campusul, Yuliang nu-și poate înăbuși senzația de îmbâcseală. Trecând grăbită pe lângă terenurile de sport ale universității — acum pline nu de adevărați, ci de civili făcând manevrele obligatorii pentru programul de apărare civilă -, o simte încă, de parcă ar fi intrat într-o încăpere plină cu pânze de păianjen. Închizând

o clipă ochii, aproape le vede: ochiuri circulare de mătase aducătoare de moarte. Presărate cu carcase neînsuflețite de insecte.

Acasă, lucrează în camera care îi folosește atât ca atelier, cât și ca dormitor, în nopțile în care insomnia nu-i dă pace. Fereastra mare îi oferă părțile din bulevardele străjuite de copaci ale Nanjingului. La est se ivește Muntele de Purpură, locul de veci al lui Sun Yat-sen și al „regelui cerșetor“ Zhu Yuanzhang, care se ridicase din sărăcie pentru a fonda dinastia Ming. La sud se află Yuhuatai Shan, Muntele Ploii de Flori. Acolo, spune legenda, un călugăr a incarnat atât de frumos, încât Buddha l-a răsplătit cu o ploaie de flori. Bobocii cerești s-au transformat, în căderea lor, în acele pietre multicolore care acum sunt împrăștiate pe culme.

Insă, de când Chiang Kai-shek și-a asumat responsabilitatea conducerii Chinei, muntele a devenit vestit pentru altceva: acolo, șoptesc oamenii, comuniștii și alți radicali sunt duși să fie omorâți. Cei mai norocoși, cum este vechiul prieten al lui Zanhua, zac în temnițele naționaliste. Cei și mai norocoși, precum Meng Qihua, s-au retras în nord, alături de comuniștii pe care guvernul nu apucase să-i ucidă.

Totuși, în ciuda acestor zvonuri înfricoșătoare, Yuliang pictase cu spor în acest mic loc luminos, producând mai mult decât avusese nevoie pentru cele douăzeci și patru de expoziții la care participase în cei aproape opt ani de când se întorsese acasă. Ultima, în Nanjing, indusese primul său tablou politic, inspirat din manevrele Armatei a XIX-a, care se luptase cu vitejie împotriva trupelor lui Hirohito.

Yuliang este foarte mândră de *Eroii noștri*. Nu se poate uita la tablou fără a-și reaminti larma acelor prime săptămâni - vuietul avioanelor japoneze, șuierul mortierelor și vâjâitul bombelor. Clădiri întregi pră- bușindu-se, ca și cum avântul perpetuu al construcțiilor din Shanghai dădea, brusc, înapoi. După încetarea vacarmului, Yuliang se furișase afară, sfidând orice interdicție, pentru a vedea orașul rănit. Afară, totul era înfricoșător de liniștit; străzilor le fuseseră răpite vuietul vocilor și al sunetelor motoarelor și larma bogăției pământene. Nu mai mirosea a bani și a cafea, ci a moloz și a arsură — și, dincolo de aceste mirosuri, a carne moartă.

În mijlocul acestei tăceri absolute, voluntarii de la Crucea Roșie îi ajutau pe soldați să scoată în stradă leșurile. Supraviețuitorii, înșirați

pe trotuare, aşteptau îngrijirile doctorilor străini. Oprindu-se în mijlocul străzii, Yuliang se îndreptase spre un copil rănit care părea să zacă în mijlocul unei pete de motorină. Însă copilul se dovedise corpul fără picioare al unui om scund, iar motorina, sângele lui înnegrit de praf. Fusesse o imagine care o urmărise pe Yuliang, chiar şi după ce terminase de pictat tabloul - la nici douăsprezece ore după ce fugise înapoi acasă.

Actualul ei proiect, *Omul puternic*, fusese, de asemenea, început la furie - atât împotriva criticilor ei, cât şi împotriva japonezilor. Cu opt ani în urmă, când Yuliang se întorsese pentru prima oară din Europa, opera sa fusese întâmpinată de critici ca „proaspătă” şi „extrem de vestică”, „rivalizând cu Manet” şi chiar „iradiind talentul vechilor maeştri”. Mai târziu însă, pe măsură ce „Viaţa Nouă” a generalisimului îşi aşternuse umbra, tonul începuse să se schimbe.

„De ce peisaje franţuzeşti, poduri veneţiene şi negrese cu sânni goi?” începuse să se întrebe *Shenbao*, în cronicile ultimei ei expoziţii. „Doamnei Pan îi este ruşine să picteze lucruri care să se potrivească gusturilor şi culturii chineze?” *Lumea chineză*, publicaţie de dreapta, mersese chiar şi mai departe şi îi numise opera „pornografie pură”: „Veniţi să o vedeţi dacă doriţi. Dar trataţi-o aşa cum trataţi o casă cu flori: lăsaţi-vă acasă soţia şi fiica.”

Ridicându-şi privirea spre *Omul puternic*, Yuliang îşi spune din nou că nici chiar cei mai încăpăţânaţi neoconfucianişti n-ar putea găsi nimic jignitor în acest tablou. De acord, personajul este dezbrăcat de la brâu în sus. Dar la fel sunt şi majoritatea țăranilor pe care îşi petrecuse săptămâni la rând pictându-i când îşi mânau vitele pe câmpuri în timpul semănăturilor de primăvară. Şi, cu siguranţă, nimeni nu va trece cu vederea semnificaţia pământului fertil pe care bărbatul îl ţine în pumn. Yuliang îşi dedicase ore întregi zugrăvirii mâinilor acestora, se chinase să le facă puternice şi sensibile în acelaşi timp. Mâini care, pe de o parte, vor permite Chinei să înflorească, iar pe de altă parte o vor împiedica să se dezbine.

Îşi ţine pensula perpendicular pe portret, apoi o înmoaie în ocră de-abia amestecat. Douăzeci de minute nu face decât să amestece pete şi pensule şi vopsele, fără a-şi permite să se gândească la altceva în afară de asimilarea unei nuanţe în cealaltă. Tocmai îşi udă o pensulă

nouă, când aude pocnetul pantofilor cu talpă de lemn, urmat de zgomotul ușii atelierului care se izbește de perete.

Guanyin își face apariția, cu fața pe jumătate acoperită de ochelari cu lentile închise la culoare. Cercetează camera cu furie, Justiția oarbă în căutarea unui proscris. Ceea ce, meditează Yuliang, este, cumva, adevărat: până la urmă, legea interzice concubinele.

— *Xiao taitai!* strigă Guanyin, folosind apelativul pe care Zanhua îl disprețuiește. A doua doamnă!

— Da, răspunde liniștită Yuliang.

Medicul lui Guanyin susține că vederea o părăsește rapid; într-un an sau doi ar putea fi oarbă. Yuliang bănuiește că n-ar fi chiar așa: ochii primei doamne au fost destul de ageri pentru a remarca cerceii delicați de aur pe care Zanhua i-i cumpărase de ziua ei.

— Soră mai mare, ai nevoie de ceva? întreabă acum, lăsându-și jos pensula.

— Am venit să te întreb dacă ai vreo preferință pentru cină. Îi trimit pe bucătar la piață. Guanyin înaintează. Mă gândeam la pește cu ciuperci. Dar prețul a crescut. Și este nevoie și de o tigaie nouă - asta s-a crăpat.

Yuliang își înăbușă un zâmbet. Bucătarul avusese nevoie de o tigaie nouă și luna trecută, iar Yuliang îi înmânase conștiincioasă suma necesară. Două săptămâni mai târziu, cratița de pe sobă rămăsese crăpată și uzată. Cu toate acestea, Guanyin se afișase cu un *qipao* nou din mătase de Nanjing.

Dar ultimul lucru de care Yuliang are nevoie acum, când e atât de mult de muncă, este o ceartă. În afară de asta, i-a promis lui Zanhua că va încerca să mențină armonia.

— N-am nici o preferință, spune ea, scurt. Luându-și poșeta, numără trei bancnote noi.

Guanyin le acceptă cu un gest din cap, vârându-le la brâu. În loc să plece însă, se plimbă prin cameră. Ia cărți și le ridică în lumina soarelui. Frunzărește desenele lui Yuliang. Până la urmă, se îndreaptă spre pânza la care lucrează.

— Este pentru expoziția din Shanghai?

— Da.

— Când pleci?

— Peste zece zile.

— Câtă muncă! Guanyin oftează, ca și cum ar prefera sincer ca Yuliang să rămână acasă. Și este așa o călătorie lungă.

— Guvernul a modernizat liniile spre nord. Acum este mai bine decât cu automobilul.

— Chiar și-așa. La un moment dat, va trebui să te așezi și tu la locul tău, dacă într-adevăr vrei să rămâi grea, spune infatuată Guanyin. Scoicilor vechi le este greu să mai făurească perle.

Se dă înapoi pe picioarele ei minuscule, pe care încă refuză să-l lase pe Zanhua să le elibereze, și se căznește să privească de după ochelarii groși.

— Este băiat?

— Bărbat.

— Gol?

— Îmbrăcat. În parte.

— Deci n-a trebuit să te furișezi nicăieri pentru a-1 desena.

— Nu, răspunde Yuliang scurt.

Recent, ajunsese în paginile ziarelor fiindcă se îmbrăcase în haine bărbătești pentru a intra la unul dintre seminariile unde se studia nudul masculin. Și, cum făcuse toate acestea mai ales pentru a-și demonstra opoziția față de regulile „decente” în universitate, nu o deranjase că fusese recunoscută. Zanhua însă nu păruse deloc amuzat, mai ales când incidentul apăruse și în *Nanjing Daily* („Pictoriță faimoasă își exersează pensula pe nuduri masculine”).

— Vestice sau chinezești? insistă acum Guanyin.

— Ce?

— Hainele pe care le va purta. Vor fi vestice sau chinezești?

Yuliang își dă ochii peste cap.

— Să fim serioase, *da taitai*, ce importanță are?

— Oamenii sunt atenți acum la asemenea lucruri. Femeia mai în vârstă îi flutură în față un ziar pe care îl luase în mână în timp ce se plimba prin cameră: Când un jurnalist scrie că picturii tale îi lipsesc spiritul național sau decența feminină, aceste lucruri se reflectă asupra onoarei noastre.

— Cu siguranță că începi să vezi mai bine, observă sec Yuliang.

Guanyin ridică doar din umeri.

— Bineînțeles, nu știu dacă spune exact asta.

— Ceea ce știu jurnaliștii despre artă poate fi consemnat pe un bob de orez, spune Yuliang, întorcându-se spre tabloul ei. Unii dintre ei, adaugă ea cu subînțeles, ar putea fi la fel de bine orbi.

— Unii dintre cei binecuvântați cu darul vederii nu reușesc să vadă mai departe de vârful nasului lor, îi trânteste Guanyin. Pictează lucruri care nu sunt destul de bune sau decente ca să fie cumpărate.

Nu este o insultă nouă - și nici măcar o mare minciună. Yuliang nu poate nega că în aceste ultime luni numărul comenzilor și vânzărilor scăzuse.

— Primă doamnă, se pare că uiți că lucrările mele plătesc taxele universitare ale lui Weiyi. Ele ne păstrează neatinsă poziția socială în Nanjing. În ultimul timp, asigură până și traiul nostru în această casă.

Guanyin își îngustează ochii.

— Ceea ce îmi amintesc, spune ea, răutăcioasă, este că ai lucrat în multe case. În multe poziții.

Nemernică bătrână. O clipă, Yuliang chiar ridică brațul ca s-o lovească. Nu reușește să-și îndrepte mâna spre cutia cu vopsele decât cu un efort imens de voință. Cu fălcile încleștate, ridică cuțitașul.

— *Taitai*, îmi pare foarte rău, spune, pe cât de calm reușește. Ți mulțumesc pentru grija pe care mi-o porți. Spune-i bucătarului să gătească ce consideri că ar fi mai bine.

Înfinge cuțitul într-un borcan cu obsidian, apoi îl întinde pe fundal cu mișcări largi.

Guanyin însă nu terminase.

— Deci, el a fost acela? Arată cu capul spre pânza imensă.

Suspinând, Yuliang se întoarce din nou spre ea.

■— Cine?

— Cel al cărui față ai desenat-o în cărțile tale.

— Nu înțeleg ce vrei să spui.

Guanyin zâmbește — un zâmbet lent, de crocodil, care lasă să se vadă cei doi dinți de aur cu care își înlocuise ultimii incisivi.

— Și... cu toate astea spun că ești profesoară.

Ochii ei tulburi sclipesc o clipă în spatele ochelarilor negri. Apoi se întoarce pe călcâie și se îndepărtează cu pași zgomotoși.

Treizeci si sase

După ce Guanyin pleacă, Yuliang rămâne nemișcată, cu ochii lipiți de paleta ei proaspăt amestecată. Nu se poate, se gândește ea. Este mai nebună decât am crezut.

Dar, înainte ca acest gând s-o părăsească de tot, este deja în picioare și se îndreaptă spre mica bibliotecă de sub fereastră. Își trece degetele peste șirul neted de cotoare frumos legate, cu titlurile lor în nenumărate limbi și nuanțe de cerneală: *Pictorul vieții modeme* a lui Baudelaire; *Chéri* a lui Colette. Propria ei carte în două volume, o ediție limitată a operei sale, publicată la apogeul recunoașterii publice. La capătul raftului se află câteva copii din *Gazette du Bon Ton*, încă îndoite și pătate cu apă de mare uscată.

La început, din întâmplare sau dintr-un artificiu al subconștientului ei, merit s-o protejeze, Yuliang trece peste textul pe care-l caută, îl găsește a doua oară - cotorul din material moale, verde și scris cu auriu: *Ce este arta?* Scoțând volumul cu grijă, își trece degetul mare peste dedicația care o fâstâcea atât de tare în urmă cu un deceniu: „Când am găsit asta, m-am gândit la prima noastră conversație și sunt mai mult decât fericit la gândul că o vei ține în frumoasele tale mâini de artist“. O clipă, caracterele îi plutesc prin fața ochilor. Clipind, Yuliang își îndreaptă ochii spre inserțiile odată negre din fundal.

Sunt toate acolo: fălcile mari, pătrate; părul ciufulit; obrajii rotunzi de băiețandru. Toate reproduse de nenumărate ori într-un stil mult mai experimental și mai clar vestit decât le-ar picta acum. Chiar și așa, se vede de la o poștă că sunt desenele ei. Chiar și Guanyin - Guanyin cea aproape oarbă - își dă seama de asta.

Lăsându-se pe podea, Yuliang studiază imaginile. În prima, Xudun doarme, cu fața netedă, buzele ușor întredeschise. În următoarea, stă jos, cu un cearșaf prins în dreptul mijlocului. În alt desen își întinde mâinile spre un cer întunecat. Apoi, se află pe malul Senei, iar părul lui negru se reflectă în apă.

Ultima imagine, schițată în timp ce-l aștepta pe Xing Xudun la Cluny, îl înfățișează pe iubitul lui Yuliang într-o poză simplă, verticală. Fără nici un detaliu, este realizat din niște linii hașurate; e imposibil să-ți dai seama dacă vine spre privitor sau se îndepărtează. Acum, gân- dindu-se la asta, tremură ușor. Adevărul este că, așteptându-l în ziua

întâlnirii și în următoarea și în cea de după, acesta este exact felul în care a ajuns să-l vadă pe Xudun; ca pe o siluetă vagă și apărută în vis care fie alerga prin Paris ca să ajungă la întâlnire, fie o mințise deja și apoi plecase.

În ziua aceea, așteptându-l, Yuliang nu avea de unde să știe că Xing Xudun nu mai era la Paris, ci la Marsilia, trădat și dat pe mâna poliției de către același PJC pe care odată îl luase în răs. El împreună cu alți doisprezece membri ai PCC fuseseră imediat expulzați și îmbarcați pe un vapor supraaglomerat, trimiși în China, unde, clocotind de furie acumulată, aveau să aducă cu ei acasă revoluția.

Yuliang, rănită și vag ușurată, se mutase, până la urmă, la Roma. Acolo se lăsase pradă propriei sale revoluții - cea pe care ea și Fata din Oglindă o începuseră împreună. Nu își mai luase amanți, ci, în următorii patru ani, se dedicase Vaticanului, lui Leonardo și Rembrandt, lui Gentileschi. Își tratase durerea, simplu, ca pe o greșeală de sculptură - ceva ce trebuia netezit, îndepărtat cu dalta.

Yuliang se mai uită o dată la carte. Apoi, făcându-și curaj, se întoarce spre șevalet. Confirmarea suspiciunilor o lovește brusc: omul pe care îl desenase atunci și cel pe care tocmai îl pictase sunt unul și același.

Cu răsuflarea tăiată, Yuliang își lasă capul să-i cadă în mâini: Cum s-a putut întâmpla așa ceva? Nu se mai gândise la Xing Xudun de luni de zile. Asemenea celorlalte părți dureroase ale vieții ei, îl ținuse încuiat într-o cutie neagră, în cele mai adânci unghere ale memoriei sale. Iar modelul pentru *Omul puternic* fusese cu totul altcineva - un student vânjos din anul întâi pe care îl mai meditează din când în când. Este adevărat că făcuse ceva schimbări în zona feței, dar numai pentru că băiatul riscase destul de mult pozându-i.

Furioasă pe ea însăși, aruncă cartea pe jos. În cădere, două foi de hârtie se desprind din paginile ei. Una este un articol de ziar, cu marginile rupte neglijent. Cealaltă este o scrisoare veche, îngălbenită.

Yuliang le netezește pe amândouă pe genunchi. Dar nu le citește; nu are nevoie. Le știe cuvânt cu cuvânt:

**BANDELE LANSEAZĂ LA APUS UN ATAC ASUPRA
SINDICALIȘTILOR ȘI SIMPATIZANȚILOR SOVIETICI**

*Sute uciși, zeci întemnițați. Numărul morților crește încontinuu,
declară oficialitățile.*

Shanghai, 13 aprilie 1927: orașul a fost zguduit de zvonul că sute de sindicaliști și simpatizanți ai stângii au fost adunați înainte de căderea apusului și executați sumar.

Vestea lovește înaintea mult-așteptatei sosiri în oraș a generalului Chiang Kai-shek, însoțit de forțele Expediției Nordului, până acum aliate comuniștilor. Atacul surpriză — de care este suspectat notoriul sindicat al crimei denumit „Banda Verde” - întrerupe planurile organizării mult mediatizatei greve generale plănuite de sindicaliști și simpatizanții comuniștilor.

Surse din imediata apropiere a atacurilor susțin că forțele polițienești din Shanghai știau de plănuita epurare politică. Un purtător de cuvânt al guvernului însă a negat această acuzație, catalogând-o drept „absurdă

Scrisoarea este datată septembrie 1929.

Draga mea prietenă,

Cu mare durere în suflet îți confirm faptul că prietenul nostru Xing Xudun a fost, într-adevăr, ucis în seara zilei de 13 aprilie, stătea într-o casă conspirativă din Hongkou, iar reședința aceea a fost supusă raidurilor Bandei Verzi. Numai doi dintre colegii mei au supraviețuit. Toți ceilalți au fost executați pe stradă.

Îmi pare rău că întâmpin întoarcerea ta din Europa cu asemenea vești teribile. Dar, așa cum, fără îndoială, știi, au fost timpuri grele pentru membrii partidului nostru. Numai în săptămâna aceea am pierdut peste cinci mii de membri. Mă consider norocoasă că n-am mai fost rănită — sau mai rău.

Ii voi da biletul acesta mamei mele și o voi ruga să-l predea mai departe. Poate, dacă situația se va mai îmbunătăți, vom avea șansa de a ne revedea în circumstanțe mai ferice — atât pentru noi două, cât și pentru biata noastră națiune abuzată.

Guifei

O vreme, Yuliang stă cu cartea și hârtiile în brațe. Numai atunci când razele soarelui se preling periculos de aproape de podea, își dă seama cât de târziu se făcuse: abia dacă mai are timp și lumină pentru a amesteca nuanțele feței. Adevărul este că ultimul lucru pe care vrea

să-l facă este să picteze. În momentul acesta nu vrea decât să își permită luxul disperării.

În timp ce se gândește la asta, o ușă se trânteste la parter. În curte se aud două voci. Una este a lui Guanyin. Cealaltă aparține lui *amah* pe care o ia cu ea câteodată când merge la cumpărături - nu Qian Ma (care murise de mult), ci o nepoată la fel de arțăgoasă.

Yuliang se ridică în picioare, ascultând dezinteresată cum cele două își cheamă o ricșă, care le poartă spre Beijing Road. Apoi, atentă, împăturește și vâra hârtiile îngălbenite înapoi în carte, pe care o ia cu ea spre șevalet. Va trebui să-i găsească o ascunzătoare nouă.

Încă aflată aproape în transă, ridică ziarul pe care Guanyin îl lăsase să cadă pe podea. Dă paginile, trecând peste critica incriminatorie, examinând și respingând fotografie neclară după fotografie neclară, înainte de a se opri la una care îi trezește, vag, interesul. În ea se află Chiang Kai-shek, comandând unui general al Kuomintang-ului, destul de masiv și anonim. Yuliang bate imaginea cu degetele, apoi o decupează din ziar. O lipește în partea de sus a șevaletului.

Nu te gândi, își spune. Dar, în timp ce pune pe pânză primele pensule ude, durerea surdă revine. O clipă, XingXudun stă în fața ei așa cum stătuse în acea ultimă dimineață. Îi simte în palme mușchii lați, calzi, ai spatelui. Îl vede întorcându-se spre ea epuizat. Copleșit de bucurie. „Ne întâlnim într-o săptămână, îi spune. O să te aștept tot la Cluny, la amiază.“

Yuliang stă nemișcată. Nu te gândi, își poruncește din nou. În schimb, încarcă din nou pensula. Ezită o clipă. Apoi, cu respirația întretăiată, îi șterge imaginea.

Treizeci și șapte

Cu o zi înaintea expoziției, Yuliang intră în sufragerie și o găsește pe Guanyin la masă, luând micul dejun.

— Bună dimineața, soră mai mare, spune ea, politicos.

Guanyin abia dacă-și înclină capul. Dar Yuliang, simțind un soi de alertă în ochii aceia aproape lipșiți-de-văz, devine-imediat băxiui- toare. Pune ceva la cale.

La prima vedere, totul pare în regulă. N-are chef să mănânce — așa i se întâmplă când este nervoasă, iar înainte de expoziții este nervoasă întotdeauna. Ceașca ei de ceai și lingurița sunt la locul lor, la fel cum este și suplimentul pe bază de ierburi (un amestec de ginseng, tang-kuei și bujor) prescris de medicul la care fusese săptămâna trecută cu Zanhua. Soțul ei îi lăsase să citească și *Shenbao*, la locul lui obișnuit, chiar în fața scaunului.

În momentul în care ridică ziarul vede: publicația conservatoare *Lumea chineză* fusese așezată frumos, sub el. Deschisă la secțiunea de artă, este împăturit în așa fel încât titlul principal să fie vizibil: *Expoziția NOVA, considerată o batjocură; lipsa publicului duce la închiderea ei timpurie*.

Ah, gândește ea.

Se face că citește articolul pe diagonală, în timp ce desface pachetul de plastic și îl dizolvă în apă, amestecând. Însă nu scapă nici un cuvânt.

Expoziția, promovată de galeria ei, era alcătuită, în principal, din lucrările unor artiști educați la Tokio, adepți ai unor școli care îi zăpăceau chiar și pe unii vestici: neofovism, suprarealism magic, neoplasticism. Scopul expoziției, așa cum declarase curatorul ei, era acela de a „scăpa de încâtușările formei și reprezentării figurative și de a lăsa mintea privitorului să dea frâu liber viselor“. Acest articol însă spunea că rezultatul era, mai degrabă, un coșmar. „N-am înțeles niciodată futurismul“, era citat unul dintre vizitatori spunând. „Dacă aceste lucrări mi-au trezit vreun sentiment, a fost acela de nostalgie față de arta din trecut.“ Un altul era mult mai direct: „Până și câinele meu ar fi putut să deseneze mai bine cu fundul, coada și un pic de culoare.“

Mai îngrijorător de-atât, se părea că două dintre tablouri fuseseră distruse. Distruse? se gândește Yuliang, dând peste cap conținutul amar al paharului. Lăsându-1 jos, trage spre ea ziarul și citește din nou articolul, de data aceasta cu mai multă atenție.

De partea cealaltă a mesei, Guanyin zâmbește triumfător.

— L-am rugat pe stăpân să mi-1 citească ieri. Am bănuț că te va interesa.

— Expoziția NOVA a fost alcătuită din altfel de lucrări, spune rece Yuliang, mestecându-și ceaiul.

— Tu nu ești futuristă?

— Acest termen nu reprezintă nimic. Oamenii needucați îl folosesc pentru a desemna tot ce nu înțeleg.

Guanyin strânge din buze. Cu toate că nu se arătase nicicând interesată să învețe altceva în afară de lucrările clasice confucianiste precum *Xiao Xue*, *Cartea educației morale*, îi displace groaznic educația lui Yuliang. Sau, poate mai la obiect, cheltuielile făcute de soțul lor comun în acest scop.

— Educației, spune ea acum, pufnind, i se dă prea multă importanță în zilele noastre. Nici chiar cea mai învățată femeie din lume nu face doi bani dacă nu reușește să aducă pe lume fii pentru soțul ei.

O privește pe Yuliang prin ochelarii ei cu lentile întunecate, așteptându-se ca ea să protesteze. Dar Yuliang mai făcuse greșeala aceasta și altă dată. Nu reușise decât să-i ofere lui Guanyin scuza de a rememora zecile de luni sterpe care trecuseră de când se mutase cu ei, marcate de cârpele menstruale pe care Guanyin reușește, cumva, să le observe întotdeauna. Este o pândă tensionată și sângeroasă, înfiorător de asemănătoare cu cea de la Salon și cu înfricoșătorul carnet al Nașei.

Yuliang se întinde spre apa fierbinte.

— Eu m-aș mulțumi și cu o fată, spune ea.

— Am visat că aveai o fiică.

— Chiar? Yuliang se uită din nou la ea. Cu disprețul ei și al lui Zanhua față de „soartă“, începe să fie din ce în ce mai superstițioasă în ceea ce îi privește pântecul. Când se întorsese în China, faptul că nu reușise să conceapă păruse un fel de răgaz, o perioadă pentru a-și redescoperi soțul, țara. Propriul ei loc aici. Pe măsură ce anii trecuseră însă, ceea ce prinsese rădăcini — se pare, în locul unui copil — fusese sentimentul acut de vinovăție. Ca și cum carnea o pedepsea pentru toți acei ani în care o supusese la tot feluri de privațiuni.

— Era o fată, spune Guanyin încet. Dar nu era chinezoaică. Sau, cel puțin, nu în totalitate. Arăta...

— Cum arăta?

— Ei bine, în primul rând mai în vârstă. Nu-mi amintesc exact. Până la urmă nu era decât un vis. Râde, perfect conștientă de ceea ce spune: Și, oricum, nu contează, nu-i așa? Fetele sunt fete. Le porți în pântec și le crești pentru alții.

— Eu n-aș face așa.

Guanyin clipește în spatele ochelarilor.

— Sper că nu ești atât de modernă încât să nu-ți lași fiica să se mărite, spune indignată, ca și cum Yuliang își propusese să nu-și lase fiica să mănânce.

— Dacă ea dorește să se mărite, sigur că o voi lăsa. Dar nu m-aș plânge dacă și-ar dori să facă ceva mai mult cu viața ei.

— Ce altceva ar mai putea face?

— Nimic. Uită-te la mine.

Guanyin face un gest din mână, ca și cum ar vrea să sublinieze cât de puțin știe sau îi pasă de ceea ce face Yuliang.

— Bănuiesc că ai cheltui mii de yuani pentru a o trimite de colo-colo. Pentru a-i umple capul de lucruri frivole și inutile.

— I-aș oferi la fel de multă educație ca oricărui băiat, răspunde Yuliang. Și, da, poate că o voi duce la Paris și la Roma. Și pe Wei-yi. Odată.

Guanyin strâmbă din nas.

— De ce?

Yuliang zâmbește.

— Nu trebuie să vii cu noi dacă nu vrei.

O clipă, aproape vede imaginea în fața ochilor: ea și fiica ei, împreună la Luvru. Yuliang i-ar împărtăși secretele pe care le descoperise în sălile acelea pline de comori: autoportretul posac al lui Solario, depus pe tipsie precum o piatră prețioasă umbrită, în *Salome cu capul Sfântului Ioan Botezătorul*. Clientul fantomatic din *Bar la Folies-Bergeres* al lui Manet. Glumele artistice din *Dejun pe iarbă*. Picnicul acela fără sens, cu fructele sale desperecheate și pâinea prăfuită.

— Aș vrea să cunosc lumea, spune ea încet. Dacă aș învăța-o doar cum să fie nevastă, i-aș orbi sufletul. Ca și cum aș lega-o la ochi.

De data asta, nu vrea s-o supere pe Guanyin; totuși, umerii ei cad puțin.

— Probabil că nu are nici un sens să vorbim despre asta, oricum, trânteste ea, înghițindu-și ultima bucată din micul dejun. La ce oră ai tren?

— La șase, spune Yuliang. Se uită la ceas.

Este doar ora unsprezece, dar nu-și alesese încă costumul și nici măcar nu începuse să-și facă bagajul. *Omul puternic* trebuie împachetat pentru drum. Mai sunt și lucrările acelea, intenționate să le strângă și să le ia cu ea ca să le citească și să le pună note...

— Păcat că stăpânul nu poate veni cu tine, spune Guanyin.

Yuliang dă din cap, ușor. De fapt, se întâlnește cu Zanhua la Shanghai, ca de aproape fiecare dată când are expoziție. Ultima dată când o informaseră pe Guanyin despre planul lor, Yuliang se întorsese acasă și-și găsisese atelierul distrus. Unele dintre pensulele ei fuseseră rupte pe din două, altora le fusese smuls părul de mistreț sau vulpe. Tuburile cu uleiuri fuseseră desfăcute și golite. Acum inventează povești care să-i acopere. De data aceasta, îi spusese că Zanhua fusese trimis la o întâlnire a gildei negustorilor din Wuxi.

— Sper că vei călători la clasa a doua, continuă Guanyin.

— La a treia, spune Yuliang ca să scape, cu toate că de fapt va călători la clasa întâi - Zanhua insistase că avea nevoie de odihnă. Vrei să-i duc ceva lui Weiyi? adaugă, urmărind-o pe prima doamnă cu coada ochiului.

Așa cum se și așteptase, fața lui Guanyin se închide precum o carte.

— Nu-1 deranja. A scris că este foarte ocupat.

Ceea ce este absolut adevărat. Yuliang știe din scrisorile pe care Weiyi i le trimite în mod regulat că fiul ei vitreg este membru al Societății pentru Reconstrucția Chinei și, la insistențele ei, al Societății pentru Rezistența împotriva Japonezilor. În ultimul timp, participase și la întrunirile unui club de lectură din Ibsen. Dacă tânărul nu ar fi avut intelectul tatălui lui, Yuliang ar fi putut crede că e un miracol că își mai găsește timp și pentru învățat.

Și totuși, o cunoaște destul de bine pe Guanyin pentru a ști că avertismentul pe care îl primise nu fusese emis din grijă față de studiile fiului său. Pe măsură ce boala i se înrăutățise, ceea ce fusese odată simplă posesivitate devenise acum un soi de agresivitate. De aceea Guanyin nu-1 lasă pe Zanhua să-l aducă acasă din Shanghai, așa cum făcuseră multe alte familii cu fiii lor, după atacul japonezilor.

— Nici aici nu se află mai în siguranță, spusese Guanyin neclintită. Cine știe dacă piticii de pe insule nu vor ataca și capitala?

De fapt, este mai puțin îngrijorată de un atac al japonezilor asupra orașului decât de un atac al concubinei asupra loialității fiului ei.

Acum, parcă pentru a sublinia exact această chestiune, se întoarce suspicioasă spre Yuliang.

— Nu vine la vernisajul de mâine, nu-i așa?

— Bineînțeles că nu, spune Yuliang, ridicându-se. Știi că nu aş încălca niciodată dorințele tale.

— Nu ți-a păsat niciodată de ceea ce-mi doresc eu. Guanyin își întoarce privirea tulbure la farfuria din fața ei. Nici unuia nu v-a păsat, adaugă ea.

Ceva din tonul vocii o face pe Yuliang să se întoarcă cu fața spre ea - spre această femeie care s-ar bucura enorm s-o vadă moartă. Care dusesse un război continuu împotriva ei, din chiar prima zi în care ajunsese aici, insistând să îndeplinească *kowtow*-ul tradițional al supunerii. Nedorindu-și să înceapă cu stângul, Yuliang ascultase, atingând de trei ori cu fruntea podeaua prăfuită a holului de la intrare. În sinea ei însă, își imaginase împungând ochii aceia înverșunați, ascunși, cu dalta de sculptat.

Privind-o acum pe Guanyin, își amintește doar primele cuvinte ale lui Zanhua despre ea: Nu este o căsnicie adevărată. Și simte un fior de milă - nu numai pentru această soție care îmbătrânește, bolnavă și neiubită, ci și pentru o lume care pare întemeiată pe vrajba dintre cei mai slabi membri ai ei, mereu întetită pentru a-i menține la fel de slabi.

— Ai dreptate, spune ea, blând. Nu ne-a păsat.

Guanyin se uită la ea cu ochii mari. Pentru prima dată în ultimul timp, își dă jos ochelarii.

— Cum?

Ochii ei, în lumina dimineții târzii, sunt mari și negri și la fel de minunați precum în fotografia peșitoarei, pe care Yuliang o văzuse cu mult timp în urmă. Dar sunt și umezi, cu toate că nu știe dacă din cauza tristeții sau a bolii. Oricum ar fi, Yuliang simte pornirea de a se apropia. De a-i oferi batista ei sau umărul, la fel cum altădată le oferea consolare colegelor ei flori, după câte o noapte mai grea. Sau după vreo bătaie.

Sentimentul acesta durează doar o clipă. Până ce Guanyin își acoperă ochii din nou.

— Ar trebui să te grăbești. Nu trebuie să întârzii. Ridică ziarul, zâmbind afectat: Poți să-l iei cu tine, să citești în tren.

Treizeci și opt

Blue Steel Express oprește în Shanghai a doua zi dimineață, într-un cor de scârțâieli și pufaieli. Yuliang, îmbrăcată și nu foarte odihnită (niciodată nu doarme bine înainte de expoziții), dar înviorată de două cești de cafea excelentă, coboară treptele lui metalice, lovindu-și geanta brodată pe care o ține în față. *Omul puternic* este înfășurat în pături și hârtie maro. Odată ajunsă pe peron, caută un hamal. Privirea îi cade direct pe doi soldați japonezi tineri. Stau mândri, lângă șine, ca și cum ar avea tot dreptul să se afle aici.

O clipă, simte dorința de a se sui din nou în tren. Cel puțin Nanjingul, cu tot provincialismul lui, cu toate avioanele naționaliste care îl survolează, nu găzduiește uniforme kaki.

Și totuși, câteva minute mai târziu, când ajunge pe strada Tianmu, Yuliang se înseninează. Mereu uită cât de mult tânjește după viața ei de aici, culoarea și haosul care lipsesc cu desăvârșire în capitala ordonată. După ce plătește hamalul, o vreme stă pe loc, în orașul pe care încă îl consideră adevărata ei casă. E ca un pahar de whisky bun: zgomot și strălucire, energie perpetuă. Pe lângă ea trece o ricșă, conducătorul ei osos trage după el un preot de cel puțin trei ori mai gras ca el. În momentul în care ajung în intersecție, un Duesenberg le ia fața, făcându-l pe băiat să se oprească brusc. Atât conducătorul, cât și clientul se lansează într-un cor de înjurături deocheate. Le răspunde prompt șoferul limuzinei, o *uitai* blondă, vopsită.

Observând schimbul, Yuliang nu poate decât să râdă. Cerul să-l ajute pe Hirohito, se gândește ea, chemându-și propria ricșă. Dacă va fi ca japonezii să atace Shanghaiul, se vor băga într-un război cu mult mai greu decât își închipuie.

Ajunge la Spațiul Expozițional cu puțin înaintea amiezii, chiar în momentul în care muncitorii termină de instalat numele ei pe plăcuță. Ferindu-și ochii de lumină, Yuliang citește peste umerii lor: PAN YULIANG: FAIMOASA PICTORIȚĂ ÎN STIL VESTIC.

— Idioții, bombăne ea, tot timpul insistă să pună în evidență că e femeie. Liu Haisu îi reamintise cu nenumărate ocazii:

„Zi mersi că se opresc la «pictoriță». Dacă ar considera că s-ar vinde mai multe bilete, ar mai adăuga și cuvântul «dezbrăcată». Și de fiecare dată rânjea: Lucru care n-ar fi neapărat rău.“

Înăuntrul galeriei principale, toate semnele dezastruoasei expoziții NOVA au dispărut. Pereții sunt curați și proaspăt zugrăviți, plini cu cârlige și cuie noi. Directorul galeriei stă în mijlocul unui grup de angajați. În momentul în care tocurile lui Yulîang încep să se audă pe podeaua sălii, pe fața lui răsare un zâmbet larg, iar Yulîang își înclină capul în silă. În ceea ce privește expresia feței, micuțul curator este total opusul ei: obsedat de zâmbit. Vederea dinților lui o scârbește.

— Ah, doamnă Pan, spune el, radiind. Arătați bine, doamnă. Oare v-ați mai îngrășat puțin?

— Nu cred, răspunde ea gândindu-se că în Franța aceasta ar fi cea mai mare dintre jignirile posibile.

Dar vă mulțumesc. Apropo, trebuie să vă spun că am observat afișul de la intrare.

— Caractere noi! anunță el vesel. În mai multe culori, așa cum sigur v-ați dat seama. Și cu șase milimetri mai mari decât anul trecut.

Ea dă din cap.

— Dar nu am putut să nu observ că iar ați facut-o.

Fruntea i se încruntă ușor.

— Ce am făcut?

— M-ați numit iarăși „pictoriță faimoasă“.

Continuă să zâmbească.

— Dar asta sunteți.

Yuliang își înăbușă un oftat.

— Aș putea să vă întreb - din nou - de ce este nevoie să faceți referire la sexul meu? Mai crede cineva că sunt bărbat?

Pare să cântărească această întrebare, cu dinții încă sticlind.

— Nu, probabil că nu.

— Este prea târziu să schimbăm?

— Din nefericire, da. Vedeți dumneavoastră, s-au tipărit toate afișele și invitațiile. Ducându-și mâna la buzunar, îi oferă una. Îmi pare rău. Am uitat complet conversația pe care am avut-o pe acest subiect. Am avut extrem de multe lucruri de făcut în ultimul timp.

Încă zâmbește. Dar Yuliang mai detectează - sau cel puțin așa are impresia - și o notă de nesiguranță în glasul lui. Așteaptă un moment. Dar, când vede că nu intră în amănunte, schimbă subiectul.

— Aceasta este ordinea tablourilor pe care v-am trimis-o? Întreabă, arătând spre listă. Îmi dați voie?

Studiază schița, apoi se întoarce pentru a cerceta peretele.

— Voi face niște schimbări, anunță.

— Ah, spune el. Bineînțeles.

Obişnuit cu implicarea obsesivă a lui Yuliang în expozițiile sale, de obicei îi dă mână liberă să țină toate frâiele organizării. Astăzi însă situația este diferită. Continuând să zâmbească neobosit, se plimbă după ea, fumând cu pufăituri dese, nervoase. Își frânge mâinile în timp ce ea despachetează *Omul puternic*, bate din picior când ea îl așază pe peretele central. Dar nu se încumetă să-și facă mișcarea până ce Yuliang nu se pregătește să plece.

— Doamnă Pan.

— Da?

— Un cuvîntel, vă rog. (Inevitabil, zâmbește. Numai zbaterea unei pleoape îi trădează agitația.) Mă gândesc la poziția acestuia. Arată spre *Nud tnsând*.

Yuliang privește lucrarea.

— Este vreo problemă?

— Nu, nu, sigur că nu. Mă întrebam numai dacă n-ar merge un pic mai bine în altă parte. De exemplu, aici.

Arată cu degetul spre un separeu care este mai mult sau mai puțin ascuns în fața peretelui vestic. Locul în care Yuliang așezase recente ei piese *guohua*, pasteluri tradiționale pe care le realizase pentru a-și exersa liniile chinezești. Nu este prea mulțumită de rezultat — de aceea le și așezase acolo.

Se încruntă.

— Acolo nu s-ar vedea.

— Ei bine, da. Eu cred doar că... adică, poate că ar trebui... Poate că ar fi mai sigur.

— Mai sigur decât...?

El își frământă mâinile.

— Precis ați citit despre expoziția NOVA. Reacția a fost, să spunem, mai energetică decât ne-am fi așteptat. Incidentul a silit consiliul să ia în considerare nevoia de a adera cu mai multă hotărâre la unele... standarde.

Ea încearcă să-și rețină iritarea.

— Cu siguranță că operele mele încă întrunesc standardele voastre artistice.
— Ah, bineînțeles. Până la urmă sunteți cea mai faimoasă pictoriță în stil vestic a Chinei.

Yuliang îi susține privirea, fără nici o urmă de amuzament.

— Ce standarde nu satisfac?

— Ei bine — și asta nu este ceea ce cred eu, bineînțeles - astăzi în Shanghai se fac simțite un vânt nou, noi mode. Chiar și printre vizitatorii cei mai moderni ai expozițiilor. În lumina celor ce tocmai s-au întâmplat, nu facem decât să ne întrebăm dacă nu cumva ar trebui să... să punem puțin mai în umbră piesele mai pline de, să zicem, forță.

— Oprește-te.

Când ridică mâna, el tresare: probabil că ziarele au publicat incidentul acela cu profesoara de peisaje. Yuliang nu se poate abține să nu simtă o mică satisfacție disprețuitoare în frica lui.

— Știi, spune ea, rar, că am expus pentru a finanța mișcarea anti-japoneză. Și că am participat la salonul Societății Tăcute.

El dă din cap, părând puțin stingherit. Declarațiile anti-japoneze ale lui Yuliang și disprețul ei făcuse pentru cei care nu iau poziție au fost amplu preluate de ziare. La fel cum a fost și expoziția Societății Tăcute, o colecție de tablouri moderne, realizate în stil vestic, organizată pentru a se opune noului conservatorism manifestat în țară.

— Așa că trebuie să-ți dai seama, continuă Yuliang, că nu sunt interesată nici cât negru sub unghie să-mi ascund lucrările. Dacă oamenilor nu le place, sunt liberi să plece.

— În principiu sunt de acord. Bineînțeles. Numai că, omul ezită, apoi își coboară vocea: Mi s-a sugerat să punem în prim-plan numai lucrările care se încadrează în anumite limite ale...

Spre cinstea lui, nu reușește să pronunțe cuvântul. Yuliang o face pentru el:

— Decenței.

El zâmbește.

— Vrei să spui, continuă încet Yuliang, că, după ce ai profitat de pe urma operei mele în ultimii cinci ani, acum ți-ai dat seama că este pornografică?

— Nu pornografică, sigur că nu. Doar... Chiar dacă încă zâmbește, aruncă o privire disperată spre ușă; probabil își plănuiește evadarea. Doar că nimeni nu poate să contrazică faptul că dumneata — că nudul dumitale — arată tot.

Yuliang își înăbușă un suspin.

— Nu asta ar trebui să faci un nud? întreabă prostită.

— Poate la Paris.

— Știam că Shanghaiului i se spune „Parisul Estului“.

— De către *laowai*. Zâmbește lingușitor, ca și cum Yuliang însăși ar fi străină. Dar tocmai asta este problema. Publicul nostru este un public asediat. Atacat nu numai la granițe, ci și în miezul culturii sale. Al obiceiurilor sale. Mie mi se pare că menirea noastră de artiști este, acum, aceea de a-1 face să se simtă în siguranță. De a-i reaminti de forța și puritatea propriei moșteniri.

Un timp, Yuliang nu-și ridică privirea din pământ. Când o face, vorbește rar.

— Maestre Ma, ai studiat în Germania, nu-i așa?

— Acolo l-am cunoscut pe maestrul Dean Xu.

— Atunci, cu siguranță, ești primul care înțelege că menirea artei nu este aceea de a închide granițele, ci de a le încălca. Are menirea de a încuraja tehnici noi și noi puncte de vedere. Nu de a le cenzura.

Omulețul încearcă să se stăpânească.

— Nu fac apologia cenzurii. Pur și simplu subliniez nevoia de sensibilitate. Și nu doar de dragul publicului nostru. Zâmbetul îi devine aproape implorator. Am și eu, așa cum știți, soție și doi copii mici. Și dumneavoastră aveți un soț, bineînțeles...

— Soțul meu mă susține în totalitate, intervine ea. Nu se știe de ce, dar afirmația ei sună ca o obiecție.

Curatorul zâmbește compătimator.

— Sunt sigur că așa este, spune. Dar — și nu vreau să fiu nepoliticos — v-ați gândit vreodată dacă dumneavoastră îl susțineți pe el?

Câteva clipe, nu se aude nici un zgomot, cu excepția răcâitului unui muncitor care mătură ipsosul de pe podea. Yuliang își încrucișează brațele și își întoarce ochii. Privește spre *Nud visând*, spre liniile lui caligrafice, spre culorile sale asemănătoare cu ale nestematelor. Fata din Oglindă îi întoarce privirea, îmbujorată și misterioasă.

Pictase acest autoportret cu șase luni în urmă, când bănuise că, în sfârșit, era însărcinată. Cu toate rezervele pe care le simțise, gândul

îi provocase emoție. Pe măsură ce ideea pusese stăpânire pe ea, indusese în compoziție chiar indicii subtile: o pânză aibă atârnată pe fundal, care putea fi luată drept pânză pentru scutece; o sticlă de vin pentru sărbătorirea de după naștere, împodobită cu funde copilărești; o piersică cezannescă, aducând aminte de arcurile făurite din lemn de piersic, așezate lângă pătuțul copilului pentru a-1 feri de demoni. Când terminase, Yuliang își pusese cu multă grijă semnătura, asemenea sărutului pe care o mamă îl depune pe fruntea pruncului ei.

Două zile mai târziu însă, ciclul îi revenise, răzbunător. Chinuită de crampe și greață, Yuliang se muștrase pentru că-și permisesese să spere. În zilele care urmaseră, când sângerarea părea să n-o mai părăsească, se întrebase dacă nu cumva atrăsese asupra ei vreun blestem. Guanyin spune că până și simpla pronunțare a cuvântului bebeluș aduce ghinion într-o sarcină. Atunci, ce să mai vorbim despre ce ar putea atrage după sine pictarea ei — oricât de subtilă ar fi fost.

— Am putea să mutăm și *Negresa*, spune din spatele său, vesel, curatorul Ma. De fapt, în locul ei am putea pune unele dintre peisajele în ulei. Cel cu Partenonul, de exemplu. Este destul de vechi, nu? Mulți l-au văzut deja. Și *Mama alăptând*, cu toate că este foarte frumos, merită și el un pic mai multă intimitate. Mi-ar plăcea foarte tare să văd acuarelele acelea cu porci mutate mai în centru.

— Dar despre acesta ce zici? Întreabă Yuliang, indicând *Omul puternic*. Nu poți să spui că nu e îmbrăcat.

El studiază pânza, cu mâna la bărbie, nebăgând în seamă sarcasmul ei.

— Ei bine, se decide curatorul, e pe jumătate îmbrăcat.

O clipă, Yuliang chiar simte impulsul de a-1 lovi; strânge pumnul. Apoi se forțează să se relaxeze.

■— Nu vreau să fie mutate, spune ea, hotărât.

El întoarce capul și o privește-n ochi.

— Nici măcar nudurile?

Ea clatină din cap.

— Dar, dacă m-ați înțelese...

— Prea bine, îl întrerupe ea. Rămâne așa cum am stabilit eu. De fapt, cheamă înapoi muncitorii.

El înghite în sec.

— Aș putea întreba...

— Nu. Ascultă doar. Începe să noteze rapid în carnetel planurile pentru rearanjarea așezării. Pune peisajele europene aici, mai aproape de ușă. Acuarelele — *Porcii*, *Lacul cu lotuși* și *Podul Suzhou* — pot fi mutate înapoi în separeu.

— Și nudurile?

— Pe peretele central. Toate. *Nudul visător* în mijloc. Mutați *Omul puternic* dacă trebuie. Dar nu prea departe de zona din mijloc. Vreau să fie una dintre primele trei lucrări pe care le văd vizitatorii.

Curatorul își dă jos ochelarii. În sfârșit, nu mai zâmbește. Fața sa, lipsită de masca veseliei, îi pare lui Yuliang aproape amenințătoare.

— Chiar vrei cu adevărat asta?

— Da, spune ea, hotărâtă. Chiar asta vreau.

Omulețul deschide gura, apoi o închide la loc. Se freacă pe creștetul chel, pe gâtul subțire. Când ridică din nou privirea, zâmbetul i-a revenit la locul lui, la fel de mecanic și de lipsit de sens ca întotdeauna.

— Așa va fi, atunci, spune moale. Până la urmă, dumneavoastră sunteți artistul.

— Artista, îi reamintește Yuliang.

Și, zâmbind și ea, în sfârșit, se întoarce și se îndreaptă spre ieșire.

Treizeci și nouă

»

— Ai făcut bine, îi spune Zanhua o oră mai târziu.

Se întinde spre mâna ei. Yuliang îi strânge scurt degetele, apoi le eliberează pentru a putea ajunge la tava cu bunătăți care tocmai le fusese adusă. Stau la o masă de la geam, la Maison de Pâtisserie, unul dintre locurile lor preferate.

— Nu crezi că am procedat greșit?

El își lasă furculița să plonjeze într-un mini-Napoleon.

— Cel mai important este să nu abdică de la principiile tale.

Lui Yuliang îi stă pe vârful limbii să-i reamintească că nu este de acord întotdeauna cu principiile ei, dar se mulțumește să-și șteargă zahărul lipit de buze. Ultimul lucru pe care ar vrea să-l facă este să strice echilibrul precar pe care se străduiseră, cu un efort imens, să îl mențină în acești ultimi ani.

Și, dacă ar fi să spună adevărul, își zice ea, întinzându-se după o prăjiturică glazurată cu *crème brûlée*, nici măcar nu știe că Zanhua îi dezaprobă principiile. Nu discută despre nudurile ei. Așa cum nu discută nici despre decăderea lui treptată în lumea politică, provocată - așa crezuse Yuliang până astăzi - de prietenia lui strânsă cu unii comuniști de marcă precum Chen Duxiu și Meng Qihua. Carierele lor ajunseseră să ocupe în conversațiile purtate același loc tăcut pe care îl ocupa și perioada trăită de ea la Salon. Yuliang încă se mai gândește la inversarea de roluri care se petrecuse din ziua în care Zanhua o salvase din locul acela - un tânăr curajos și provocator, care părea să cunoască pe toată lumea și totul. Care călătorise în străinătate. Care era în stare să o întrețină...

— La ce te gândești?

— A fost o dimineață interesantă. Zâmbește încurcată.

— Sunt timpuri interesante, sau cel puțin așa se spune... își curăță mustața de firimituri. Când o națiune pornește la război, până și cele mai banale lucruri pot părea amenințătoare. Unii ar putea considera asta, de exemplu, o armă.

Arată spre bastonul englezesc cu care apăruse mai devreme și care stătea acum sprijinit de perete, lângă scaunul lui.

— Chiar am vrut să te întreb ce e cu asta. De unde l-ai mai luat?

— L-am văzut când veneam de la gară. La magazinul de marfa la mâna a doua de pe strada Nanjing.

— Începi să șchiopătezi la bătrânețe? îl tachinează ea.

— Pur și simplu, m-am hotărât să arăt la fel de șic și de internațional ca tine. Deci, vezi tu, de fapt l-am cumpărat pentru tine. Zâmbește: Vezi cât sunt de dispus să mă sacrific!

Yuliang râde împreună cu el, dar înlăuntrul ei zăbovește o tensiune ciudată. Înlătură fulgii aurii de deasupra prăjiturii sale.

— Câteodată mă întreb dacă n-ar trebui eu să mă sacrific mai mult pentru tine.

El pare speriat.

— Ce vrea să însemne asta?

Ea ezită.

— Lucrările mele... te îngrijorează?

— Numai atunci când îmi propui să mă pictez gol.

Bineînțeles, asta este tot o glumă. Yuliang nu-și propusese niciodată să-l picteze pe Zanhua nud, cu toate că în ultimii ani făcuse câteva desene pline de afecțiune, înfățișându-i pe el și pe Weiyi.

— Nu, vorbesc serios, spune ea. Ți-a făcut rău? A dăunat poziției tale?

— Nu, spune Zanhua, hotărât. Alte asocieri, poate. Și, bineînțeles, mi-a dăunat bine cunoscuta mea „aroganță“, cum îi spun ei. Care, de fapt, nu este decât, pur și simplu, onoare de modă veche — un concept la fel de străin lor ca și tuturor celorlalți. Mușcă dintr-un ecler. De ce?

— Am auzit zvonuri. Și, după conversația de astăzi cu maestrul Ma, mă întrebam dacă există vreun sâmbure de adevăr în ele. Yuliang trasează un cerc în praful de zahăr, alb ca zăpada, din farfuria ei. De dedesubt, porțelanul albastru lucește: un lac mic, înghețat. Unii spun că există o listă neagră de artiști și scriitori. Ale căror lucrări sunt considerate reacționare.

— Ce spune decanul Xu despre toate astea?

— Că nu este decât un zvon. Dar se zice că și numele lui este trecut pe ea. Ca și acela al lui Liu Haisu. Yuliang încearcă să zâmbească: S-ar putea să fie singura societate în care să fie nevoiți să se înscrie amândoi.

Zanhua își studiază mâinile.

— Au existat discuții, spune el după un timp.

Degetul lui Yuliang se oprește din trasatul cercurilor.

— Despre listă?

— Nu există nici o listă. Sau, cel puțin, nu cred că există. Dar superiorul meu a făcut în trecut aluzii la faptul că ministrul culturii este conștient de lucrările tale.

— Conștient, repetă Yuliang.

— Mai ales de nuduri. Zâmbește strâmb. Și, sigur că da, de păreri tale despre politica de pace cu Japonia, aleasă de generalisim.

— Asta e tot ce spun? Că sunt „conștienți“?

— S-a mai discutat și dacă am vreo... influență. Asupra ta.

Yuliang își lasă mâinile să-i cadă în poală. Nu este prima dată când s-a gândit că ea — opera ei controversată, trecutul ei dubios, legăturile ei cu străinătatea și felul ei de a se comporta - i-ar putea face rău. De fapt, există momente în care tăcerea lui sumbră umple casa lor mică. Când se întoarce, încet, cu spatele la ea, transformând legătura lor

într-o barieră. De fiecare dată, Yuliang este sfâșiată între dorința de a întreba ce s-a întâmplat și aceea de a-și proteja urechile de răspunsul ce va veni. Acum, totuși, insistă, împinsă de la spate de o neliniște crescândă.

— Ce le-ai răspuns?

— Că așa avea mai multă influență asupra unui cutremur.

Și, pentru o clipă, surâzând, redevine tânărul acela energic care o făcuse să se simtă în siguranță cu douăzeci de ani în urmă. Dar, pe măsură ce surâsul dispare, imaginea îmbătrânește la loc, transformându-se în acest om în vârstă. Arată mai palid, mai slab. Mai puțin ca un soldat victorios al Generalului Sun și mai mult ca un birocrat înfrânt. De fapt, aproape ca o persoană care ar avea nevoie de-un baston. Nu poate să nu se întrebe: Eu i-am făcut asta?

Yuliang respiră adânc.

— Zanhua. Decanul Xu mi-a oferit o mărire de salariu pentru a mai prelua un seminar. Dacă este o chestiune de bani, aş putea cere un avans.

O privește fioros.

— Niciodată nu mi-am plecat capul în fața corupției.

— Știu că n-ai făcut-o. Dar, dacă este o chestiune de onoare...

— Nu înțelegi? Nu contează, răspunde el vehement. Chiar dacă le-aș plăti o mică avere, m-ar vedea doar ca pe un ipocrit. Nu ar schimba faptul că râd cu toții de mine pe la spate. Faptul că absolut toate rapoartele pe care le întocmesc sunt puse claie peste grămadă undeva și nimeni nu le citește. Faptul că... Se oprește, clatină din cap.

— Faptul că ce? întreabă Yuliang. Ce?

— Nu contează, strânge din buze.

După un moment, Yuliang se lasă pe spate în scaun. Lângă ei, un ospătar scapă o tavă, declanșând exclamații de la mesele din jur, în franțuzește, idiș și cantoneză.

Yuliang se apleacă din nou.

— Zanhua, spune încet, trebuie să știu adevărul.

El își trece mâna prin dreptul ochilor.

— Întotdeauna știi adevărul. Yuliang, eu nu te mint niciodată. Am promis. Îi zâmbește obosit. Așa cum am promis că nu o să te părăsesc.

O clipă, este atât de copleșită, încât nu poate decât să clipească. Văzându-i fața, îi strânge încă o dată mâna și se pregătește să vorbească, când o voce caldă intervine din spatele ei:

— Sper să nu pic într-un moment nepotrivit.

Tresărind, Yuliang ridică privirea - direct în mina amuzată a lui Meng Qihua.

— Qihua! sare în picioare.

La fel ca și Zanhua, fotograful este mai în vârstă și mai slab. Dar, încă, la fel de spilcuit ca întotdeauna, cu părul pieptănat pe spate, cu costumul impecabil, croit după moda londoneză. Se apleacă ușor.

— O plăcere, ca de obicei. Arată spre tânărul de lângă el: Nu cred că l-ați cunoscut pe colegul meu, maestrul Zhou.

— Ah. Faimoasa doamnă Pan, spune acesta din urmă.

Întâlnindu-i privirea, lui Yuliang i se taie din nou răsuflarea. Pentru că, de fapt, chiar îl cunoaște - sau cel puțin l-a mai văzut. Personajul zvelt în costum maro nu este altul decât prietenul cu sprâncene hogate al lui Xing Xudun, de la Café de Cluny.

— Tu ești... tu ești însărcinatul cu publicațiile! se bâlbâie ea, uimită.

— Asta eram la Paris, râde Zhou Enlai. Acum titulatura mea este diferită.

O clipă se uită la el, camera se învâрте cu ea. Apoi, dintr-un motiv pe care mai târziu nu-l va pricepe, se apropie și îl sărută. În stil franțuzesc. Pe amândoi obrazii.

Tocmai se retrage, când e orbită de o lumină puternică. Clipind, se întoarce și vede un străin, un reporter.

— Doamnă Pan, spune el, lăsându-și în jos Kodak-ul, vă amintiți de mine? Tang Laiyi.

Yuliang îi ia cartea de vizită, amețită, petele lăsate de lumina bli- țului învârtindu-i-se în fața ochilor precum niște planete mici.

— Am auzit că aveți o expoziție, spune reporterul. Ce noroc să vă găsesc!

— Mulțumesc.

Yuliang pronunță cuvântul cu răceală; simpatia ei față de ziariști dispăruse aproape în totalitate, odată cu recenziile lor favorabile. Se pregătește să îi întoarcă spatele, când, spre surprinderea ei, Zanhua pășește în față.

— De ce ai făcut poza asta? îi cere socoteală, nervos.

— Pentru paginile mondene, spune reporterul voios. Nu ați mai citit rubrica noastră „Prin oraș“?

— Nu, spune Zanhua. Mai mult decât atât, mi se pare o mitocănie să faci poze fără a cere permisiunea. Ne beam cafeaua.

— Multe celebrități își beau cafeaua aici. Jurnalistul își pune camera pe umăr. Ieri am prins-o pe Butterfly Hu, stând chiar acolo. Arată spre o masă din colț, ocupată acum nu de starleta zveltă, ci de doi oameni de afaceri japonezi.

— Este o încălcare a drepturilor noastre. Aș putea să te dau în judecată.

Reporterul ridică din umeri.

— Eu nu sunt avocat. Eu pozez doar ce-mi comandă editorul.

— Spune-i editorului tău că nu poate să pună fotografia soției mele în ziarul lui.

— De ce? întreabă Tang Leiyi, zâmbind superior. Oricum știe toată lumea cum arată.

O clipă, Zanhua arată ca și cum ar fi încasat o palmă.

— Cum îndrăznești? șuieră el. Și, spre groaza lui Yuliang, chiar se repede la aparatul omului, cu bastonul ridicat.

— Zanhua! Oprește-te! țipă ea, sărind să-l tragă, însă Qihua ajunge primul.

— Ușor, prietene, murmură el.

Zanhua se scutură să scape de amândoi, respirând greu. Tang Leiyi râde pe înfundate.

— Speram la un mic interviu, dar cred că am căpătat mai mult decât aveam nevoie. Indreptându-și pălăria, adaugă: Succes cu expoziția, doamnă Pan. De-abia aștept să vă revăd mâine.

În timp ce bărbatul iese, Yuliang se întoarce spre Zanhua.

— De ce-ai reacționat așa? Nu era decât un fotografi

— Niște nemernici, fotografiile ăștia. Qihua îi oferă mâna lui Zanhua: Te rog să accepți scuzele mele. În numele tuturor.

Yuliang se uită la Zhou Enlai. Pare extrem de încurcat: îi evită privirea, cercetând camera. Apoi, se înseninează puțin.

— Am văzut niște tovarăși cu care ar trebui să stau de vorbă, spune el. Vă rog, scuzați-mă, revin imediat... Și pleacă grăbit.

Îngrozită, Yuliang se întoarce din nou spre soțul ei. Qihua i se adresează pe un ton serios:

— De ce atâta răceală? Cu siguranță, căile noastre diferite nu ne-au despărțit așa de tare.

— Dacă ar fi facut-o, nu ai fi aici. Tu, mai mult decât oricine, ar fi trebuit să știi asta. Se întoarce spre Yuliang: Să plecăm, trebuie să te odihnești.

Yuliang, încă uimită de comportamentul ei, îi respinge propunerea.

— Aș vrea să mai discut un pic înainte.

— Cum vrei.

Întorcându-se, bărbatul ei ia nota de plată. Yuliang îl privește o clipă, înainte de a se întoarce spre Qihua.

— Pe unde ai mai fost? Nu am mai auzit de tine de când m-am întors din Europa.

— Acum sunt mai mult sau mai puțin stabilit în nord.

— Yan'an?

El dă din cap.

— Ai participat la marș?

Retragerea PCC-ului de anul trecut, din fosta lui fortăreață din Jiangsu, este aproape o legendă. Prinși de forțele lui Chiang Kai-shek, comuniștii puseseră la cale un plan de evadare aproape imposibil: un marș lung de un an, prin munți, mlaștini, teritorii tribale și controlate de dictatori militari, în total vreo nouă mii de kilometri. După unele surse, din nouăzeci de mii de oameni mai rămăseseră în jur de zece mii.

— A fost așa de rău cum se spune? Întreabă Yuliang, un pic înfiorată.

El dă din umeri.

— Împotriva oricărei logici, sunt în viață. Și, vrând să rămân așa, nu stau în Shanghai decât până dimineată. Îl privește pe Zanhua, care se străduiește din toate puterile să-i ignore pe amândoi. Tu ce mai faci?

Yuliang încearcă să zâmbească.

— Așa cum a spus și ziaristul, mâine am vernisaj.

— Ah, da, râde Qihua. Ți-am urmărit ascensiunea către faimă și bogăție.

Yuliang simte cum sângele îi urcă în obraji.

— Nu sunt decât zvonuri, vorbărie. Tu tot mai faci fotografii?

— Mi-e tot mai greu. Ridică aceeași mână pe care o folosisese ca să-l potolească pe Zanhua. Numai în clipa aceea Yuliang observă că palma sa este zbârcită și moale, ca o gheară ruptă care-i atârână din încheietură într-un unghi ciudat.

— Oh, Qihua! Ce...

— Am avut niște probleme în timpul micii petreceri-surpriză pe care generalisimul a organizat-o aici. Cea care acum se numește Teroarea Albă. Un nemernic a vrut să stoarcă de la mine informații. A crezut că le va obține mai repede dansând step pe degetele mele. Zâmbește. Totuși, a fost un preț destul de mic. Mai ales în comparație cu ceea ce s-ar fi putut întâmpla. Dă din nou din cap, de data aceasta în direcția lui Zanhua: Dacă nu ar fi fost soțul tău.

Zanhua smucește brusc din cap.

— Nu am făcut nimic. (încă este vizibil supărat; pe tâmpla dreaptă îi zvâcnește o venă.) Și, chiar dacă aș fi făcut-o, credeam că ne înțele- seserăm să nu mai vorbim niciodată despre asta.

— în vremurile acestea eroii sunt greu de găsit, spune încet Qihua. Când îi descoperim, ar trebui să-i onorăm.

— Nu vreau onoruri. Zanhua își așază bastonul pe braț. Nu vreau decât să-mi beau cafeaua în liniște. Apoi i se adresează lui Yuliang: Aștept afară până ce termini.

Yuliang îl privește îndepărtându-se, nelămurită.

— îmi pare foarte rău, spune într-un final. Este... imprevizibil zilele astea.

— Astăzi nimic nu mai este previzibil, spune Qihua trist. Cu toate că, trebuie să recunosc, sperasem... Oftează: Poate că așa este mai bine. Bănuiesc că aveam un soi de înțelegere.

— înțelegere?

— S-a folosit de influența pe care o avea ca să mă scoată din închisoare.

Yuliang inspiră adânc.

— Nu mi-a spus!

— Nu mă mir. De ani de zile a lăsat de înțeles că vrea să se distanțeze. Nu fi așa surprinsă. Până nu demult, a fi văzut în compania unui huligan bătrân ca mine putea să te propulseze în tabăra dușmanilor. Știi că prietenul nostru Chen Duxiu este încă în spatele gratiilor.

Yuliang dă ușor din cap.

— Totuși, am crezut că nu a fost chiar așa de grav. Se spune că generalisimul negociază acum cu PCC-ul.

— Aaa, este un armistițiu pe perioada războiului. Cu toate acestea, a avea încredere în Kuomintang este ca și cum ai călări un tigru. Mai devreme sau mai târziu tot te va mușca.

Yuliang își mușcă și ea limba, aducându-și brusc aminte de ceea ce-i spusese Xing Xudun cu mai mult de zece ani în urmă: „Nu este decât o căsătorie de conveniență. Una care mă îndoiesc că va supraviețui prea mult. Se uită după soțul ei, tresărind vinovată“.

— S-a schimbat, spune ea moale.

— Toată lumea se schimbă, răspunde Qihua. Ce să mai vorbim, uită-te la tine! Cine ar fi spus în zilele acelea de pe strada Oceanului că te pregăteai să devii „cea mai faimoasă pictoriță în stil vestit“ din China?

— Numai datorită ție. Dacă nu l-ai fi convins să mă lase să pictez, n-aș fi fost acum decât concubina unui funcționar.

El zâmbeste misterios.

— Mi-aș dori eu să pot culege laurii. Dar și de data aceasta meritul este al soțului tău.

Yuliang se încruntă.

— Dar tu te-ai dus după el în seara aceea.

— Da, așa am făcut. Dar, când am dat de el, se hotărâse deja să te sprijine.

Yuliang clipește, prostită.

— Ca să fiu cinstit, doamnă, nu cred că și-a dorit vreodată mai mult de-atât. Ești o femeie extrem de norocoasă.

O clipă, Yuliang nu este în stare să-l privească în ochi. Discuția purtată de dimineață cu curatorul Ma îi revine în minte cu cea mai mare forță: Te-ai gândit vreodată dacă dumneata îl susții pe soțul dumitale?

— Sunt, spune, atingând mistrețul micuț din buzunar. Mult mai norocoasă decât merit să fiu.

Stau unul lângă celălalt, pe gânduri. Apoi, fața lui Qihua se luminează.

— Alt, Lao Zhou. Cum a fost vizita ta?

Zhou Enlai se întorsese.

— Îmbucurătoare, spune el. Nu-i mai văzusem pe cei doi de la marș. Aproape că mă temeam să nu cumva să-ngroașe rândurile dispăruților, îi zâmbeste lui Yuliang: Stimatul dumneavoastră soț a plecat?

Atât comentariul, cât și tonul lui sunt extrem de politicoase. Și totuși, din nou, Yuliang rămâne fără cuvinte.

— A ieșit afară să ia un pic de aer, spune Qihua în locul ei. De fapt, vă rog să mă scuzați, o să mă alătur lui o clipă. Mai am un lucru pe care aș vrea să i-l comunic.

Salutându-i, se îndreaptă spre ușă. Yuliang îl privește îndepărtându-se și simte un nod în gât.

Zhou Enlai își aprinde o țigară, apoi îi oferă și ei pachetul.

— Voi erați apropiați, spune ea, în timp ce bărbatul își aprinde țigara. Nu știe de ce, dar vorbește în franceză.

— Eu și maestrul Meng?

— Tu și Xudun.

— *Oui*, răspunde el fără nici o urmă de emoție.

Când ridică țigara la buze, mâna îi tremură.

— Ai fost acolo atunci... în noaptea aceea?

— *Hélas, oui*. Este un miracol că am scăpat.

— Și... el chiar a murit.

— *Je l'ai enterré*, răspunde el simplu. L-am îngropat.

O mică speranță, pe care Yuliang nici nu-și dăduse seama că o poartă în suflet, pâlpâie și se stinge. Totuși, întrebarea se desprinde din ea, la fel de ușor cum se desprinsese și fața lui Xudun din pensula ei.

— Ți-a povestit de mine?

— Nu în detaliu. Dar știam cu toții.

Afară, Meng Qihua discută aprins cu Zanhua, care nu-și ridică ochii din pământ. Lui Yuliang îi vine brusc în minte: Dacă Zhou Enlai știe, oare știe și Qihua? Știe Duxiu? Este posibil ca până și Zanhua să...? Inima i se oprește în loc.

— Probabil mă consideri o femeie îngrozitoare, spune într-un târziu. Se chinuie să-l privească pe Zhou Enlai în ochii lui senini. Când reușește, vede că sunt plini de respect.

— *Madame Pan*, spune el, blând, n-ar fi putut să simtă ceea ce simțea dacă ai fi fost așa.

Stingându-și țigara, se întoarce să plece. Apoi se răzgândește.

— Continuă să te lupți cu ei, adaugă încet. Asta l-ar fi făcut și mai mândru.

Patruzeci

Ușile expoziției nu se deschid până la unsprezece, ora cea mai matinală la care își poate face apariția, într-o sâmbătă, elita Shang- haiului, gătită și adusă de șoferi urmată de cortegiul presei. Cu toate

acestea, Yuliang și Zanhua ajung pe strada Yan'an cu mult înainte de nouă. În parte, pentru ca ea să poată verifica așezarea tablourilor.

E un obicei pe care Yuliang l-a căpătat în acești ultimi ani: face o scurtă plimbare printre tablourile ei. Nu își ia notițe, nu face retușuri și nu schimbă nimic. Pășește doar, fumează, se gândește. Rearanjează câte o ramă, curăță câte o pată cu batista umezită. Totul va fi bine, le spune lucrărilor ei, fiecareia în parte. Sunteți frumoase. Sunt mândră de voi. Acesta este momentul pe care îl așteaptă cu nerăbdare — nu primirea unor premii sau comenzi, nici blițurile fotografiilor. Acea plimbare cu sufletul la gură. Acea ultimă trecere în revistă. Ea și lucrările ei, nimeni altcineva.

Astăzi însă, în momentul în care ricșa o cotește pe bulevardul străjuit de copaci, Yuliang vede, surprinsă, o mulțime de oameni deja adunați. Și, mai mult de-atât, ușile sunt deja deschise. Nu sunt blocate pe interior ca de obicei, ci atârnă neglijent de balamalele lor. Ca doi dinți albi ce stau să cadă.

— E ceva lume, spune Zanhua, nebăgând de seamă acest detaliu. Poate că vom avea și vânzări.

Văzând că Yuliang nu răspunde, el îi atinge brațul.

— Nu-ți face griji, îi spune. Va fi cea mai de succes expoziție a ta.

Yuliang se străduiește să zâmbească. Sprijinul lui discret, dar de neclintit este înduioșător și inexplicabil în același timp.

— Nu-mi fac griji, îl liniștește ea.

Totuși, se caută în buzunar. Tot ceea ce simte este dunga ciorapului. Caută în celălalt buzunar: gol și el.

Incruntându-se, Yuliang își trage mâna din brațul soțului ei. Intor- cându-se pe banchetă, caută prin pernele ricșei.

— Ce s-a întâmplat?

— Mistrețul meu.

Se caută din nou în fustă, apoi în jachetă. Își aduce bine aminte că îl băgase în buzunarul costumului pe care se hotărâse să îl îmbrace (un deux-pièces în carouri, cu mânecile bufante și tivul cu doi, trei sau chiar patru centimetri deasupra standardelor Vietii Noi). Nu este în nici unul dintre buzunărașele inutile. Geanta sa brodată nu conține decât obiectele obișnuite: țiğările, rujul, adnotări pentru o prelegere pe care urmează să o țină la școală. Podeaua ricșei se dovedește la fel de goală.

— Vrei să ne întoarcem? o întreabă Zanhua.

O clipă, Yuliang se gândește serios la această posibilitate. Până la urmă, luase după ea prin toată Europa mica sculptură, dormise cu ea sub perna subțire de la clasa a treia. O însoțise la aproape toate expozițiile și evenimentele importante. Până și în momentul în care se plecase în fața lui Guanyin o avusese în buzunar. Gândul de a face față tocmai zilei de astăzi fără mistrețul ei o îngrozește. Dar se forțează să-și îndrepte spinarea.

— Nu te prosti, răspunde, bătoasă.

Și totuși, pe măsură ce se apropie din ce în ce mai mult de Spațiul Expozițional, neliniștea i se materializează într-un nod dureros și tare care îi cuprinde în ghearele lui tot stomacul. Mulțimea nu este formată din oamenii care se strâng de obicei la un vernisaj artistic, ci mai degrabă seamănă cu aceea care s-ar aduna la locul unei crime. Polițiști din Concesiunea franceză, cu chipie plate și cataramă argintii, vorbesc înțepați și își iau notițe. Jurnaliștii se îngrămădesc cu camerele lor de fotografiat. Trecătorii se opresc. Personalul galeriei fumează și își face vânt, strâns în grupuri îngrijorate. Și, în momentul în care ajung, reporterii se năpustesc asupra lor, vigilenți, atenți. Vag bucuroși.

— Ați stabilit ce lipsește? Aveți vreo idee unde ar fi putut ajunge piesele?

Recunoscând această din urmă voce, Yuliang se întoarce rapid. Este sigură că tocmai îl auzise pe Tang Leiyi de la *Shenbao*. Cu un zâmbet rece, se insinuează între Yuliang și soțul ei.

— Am auzit, spune cu voce joasă, că Societatea Cămășilor Albastre a fost implicată. Cum comentați?

— E scandalos! rostește Zanhua furios. N-ai nici un drept să ne deranjezi din nou.

Luând-o pe Yuliang de braț, încearcă să o introducă în clădire.

Femeia însă rămâne ținută locului. Brusc, devine conștientă de cei doi bărbați de vizavi, duri, neclintiți. Când îi privește în ochi, se uită la ea, la rândul lor. Lipsiți de expresie. Fumând aproape la unison.

— Ai spus Cămășile Albastre? întrebă încet.

Societatea este bine-cunoscută în Nanjing, unde joacă un rol-cheie în eradicarea comuniștilor. Construită, în mare, după modelul Cămășilor Negre ale lui Mussolini, misiunea lor este aceea de a-i jura loialitate completă generalisimului lor Chiang Kai-shek, în guvernare, armată și societate. Unii spun că societatea conduce tot, de la școlile publice

la edituri. Cu toate acestea, până în acest moment, Yuliang nu auzise să-și fi îndreptat privirea lor de oțel spre pictură.

— Nu există o confirmare oficială. Dar, după ce au găsit înăuntru, lumea a început să şușotească...

Teama îți desface aripile sale albastre-negre și îi cuprinde pieptul.

— Ce? Ce au descoperit înăuntru?

— Vreți să spuneți că nu v-au sunat? Fotografii scrie în viteză. Atunci, credeți că Spațiul Expozițional ar fi fost amestecat?

— Amestecat în ce? începe Yuliang. Dar este întreruptă de o exclamație ascutită:

— Nu scrie asta. Nu scrie asta!

Curatorul Ma vine spre ei alergând, cu ochelarii strâmbi. Pentru prima oară, nu zâmbeste.

— Am sunat-o pe doamna Pan, îi spune reporterului. Yuliang nu l-a auzit niciodată vorbind atât de aspru. Receptionerul de la Cathay îi va confirma, urmează el. Doar nu-ți închipui că am avut vreo legătură...

Yuliang nu mai rezistă.

— Spune-mi! urlă ea. Dacă nu-nti spune cineva acum ce se petrece, nu voi mai vorbi niciodată cu ziarul dumitale. Și îmi voi muta expoziția în altă parte.

Curatorul clipește. Pe fața jurnalistului răsare un nou zâmbet. Scrie ceva, subliniază. Cu două linii.

— Maestre Ma, vă las să o conduceți înăuntru. Intorcându-se spre Yuliang, adaugă cu o morgă prevestitoare de rău: Doamnă. Con- doleanțele mele. Cu toții știm cât de mult munciți.

Se îndreaptă spre afișul expoziției lipit pe ușă.

Cu mâinile tremurând, curatorul Ma încearcă să-și îndrepte cravata.

— Am sunat la hotelul dumneavoastră de trei ori, spune descurajat. De trei ori!

— Am luat micul dejun în oraș, îi spune Yuliang. Dar tot nu... Se oprește brusc, în momentul în care ochii îi pică din nou pe Tang Leiyi, acum aflat cu camera în fața intrării în expoziție. Se pregătește să fotografieze afișul, pe care se află scrise aceleași cuvinte pe care Yuliang le-ar fi dorit schimbate. Cu o tresărire, își dă seama că au fost schimbate - dar nu așa cum ceruse ea. Cuvântul pictoriță fusese șters

cu vopsea roșie. Deasupra sunt scrise caractere cu un înțeles complet diferit:

Târfe.

Yuliang închide ochii. Este un vis, își spune. Nu este decât unul dintre visele mele.

Dar, când deschide din nou ochii, afișul se află încă la locul lui. La fel ca și cei doi bărbați, stingându-și țigările cu piciorul. Unul dintre ei îi sesizează privirea. Rânjește — un rictus dur, arogant.

Cu stomacul strâns, se întoarce spre curator.

— Spune-mi ce s-a întâmplat.

Curatorul Ma încearcă să zâmbească, reușind doar un surâs strâmb care, în alte împrejurări, ar fi facut-o să râdă.

— Cred că ar fi mai bine să vedeți singură.

— Intru cu ea, spune Zanhua, pășind protector în fața soției lui.

Dar Yuliang clatină din cap.

— Lasă-mă pe mine prima. întinde mâna spre curator: Te rog, dă-mi cheile galeriei.

O clipă, fantoma vechiului său zâmbet îi planează pe buze.

— De fapt, doamnă, spune el, nu veți avea nevoie de ele.

În clipa în care intră în clădire vede afișele smulse din ramă, rupte și atârând în fâșii, ușile ușor crăpate. Unul din butuci este spart. Cioburile sunt îngrămădite pe podea în grămăjoare strălucitoare. Yuliang le privește simțind, asemenea unui parfum vag, că mai trăise cândva aceeași senzație și situație. Dar nu-și amintea. Și, chiar dacă și-ar fi amintit, cumva știe deja că nu ar ajuta-o să fie mai pregătită pentru ceea ce urmează. Fără a rosti nici un cuvânt trece de ușile stricate.

La început o izbește albeața - înfricoșătoarea lipsă a culorilor. Este aproape la fel cum își imaginează că ar putea arăta trecerea pe lumea cealaltă, li ia un moment să-și dea seama că nu este decât soarele reflec- tându-se absent pe pereții goi.

Pentru că toate zidurile sunt goale, aproape toate: în afara celor din separeu, toate celelalte tablouri agățate în galerie au fost smulse de la locul lor. Cele pe care vandalii nu le-au luat zac pe podea. Unele lipsesc: pur și simplu au dispărut.

Năucită, Yuliang cercetează încăperea, evaluând pierderile. Numără cinci: *Negresă, Băiat, Nud parizian, Nud visând, Mamă alăptând.*

își dă seama imediat: toate nudurile. Au fost furate. O clipă nu înțelege. De ce să fi luat tocmai lucrările pe care le condamnă cel mai vehement?

Răspunsul vine rece: Le-au furat ca să le vândă.

În spatele ei, o șoptă. Un creion atingând hârtia. Îl simte pe Zan- hua în spatele ei, îi simte mâna strângându-i umărul. Se smucește brusc și se învâрте prin cameră, continuându-și inventarul inutil: *Lotuși, Crizanteme, Natură moartă cu vază și hârtie*. Toate acestea fuseseră lăsare la locul lor. Dar peisajele ei urbane — din Roma și Veneția, scenele stradale pariziene - fuseseră mâzgălite sau sfâșiate. Și *Podul Marii Loialități* fusese distrus aproape în întregime: acum nu mai este decât un șir de fâșii pictate în gri și negru.

Cel mai rău însă este *Omul puternic*. Când Yuliang se apleacă să privească mai bine, oftează și își întoarce repede fața. Parcă ar identifica un cadavru, unul care nu se mai aseamănă deloc cu silueta puternică, fluidă căreia își dedicase ultimele luni din viață.

Îi împodobiseră trupul cu mâzgăleli obscene: sâni, un organ flasc de dimensiuni imposibile. Dedesubtul nasului nu mai există aproape nimic. Mai înfiorător, ochii dispăruseră — fuseseră decupați. Sunt goi și albi, ochii unei stafii. Pe partea superioară este scris, cu aceleași caractere meticuloase pe care le văzuse și pe afiș: „Tributul unei târfe pentru clientul ei“.

Cu mâinile tremurând, Yuliang ridică rama.

— Cum au făcut asta?

— Nu știm încă precis, doamnă, spune curatorul. Dar se pare că au intrat pe fereastra vestică.

Îi arată. Fereastra este deschisă, dar, spre deosebire de ușă, este neatinsă: geamul nu este spart, nu se observă nici o stricăciune, nici o intrare forțată.

— Vrei să spui că nu a fost închis?

— Nu ne-am gândit, începe el. Adică niciodată nu a fost nevoie...

— E o minciună! urlă ea. Chiar dumneata m-ai avertizat ieri că sunt pericole!

În spatele lor un murmur șoptit de creioane. Zanhua îi ia din nou brațul în timp ce primul bliț se face auzit. În duhoarea lăsată de sulful lămpii, încearcă s-o aline:

— Yuliang, îi vom face să plătească. Îmi chem avocatul.

Ea râde răgușit.

— De ce? Pictează? Cu ochii în lacrimi, face un gest spre camera distrusă. S-a terminat. Totul s-a pierdut. Jumătate din munca mea de-o viață.

Pe măsură ce blițurile se înmulțesc, își duce mâna la ochi, ferin- du-se - de lumina, de distrugere. De nimicul acela orbitor, îngrozitor. Și chiar și printre degetele sale tremurătoare tot vede - ceea ce vor vedea și ei în ziarele de mâine. Nu un artist. Nici măcar o victimă. Vor vedea o târfa plângând, înconjurată de ruinele carierei sale. Pentru că, până la urmă, își dă ea seama brusc, cuțitele vandalilor nu făcuseră altceva decât să taie în adevărul părerii tuturor despre ea.

— Ei au vrut asta, murmură ea. Cu toții.

Soțul ei o prinde mai tare de braț.

— Vino. Nu mai avem de ce să stăm.

Dar Yuliang îl respinge.

— Nu.

Și, odată cu gestul acela, orice rămășiță de autocontrol o părăsește. Căzând în genunchi, smulge *Omul puternic* din rama lui.

— Asta ați vrut cu toții? Azvârle rama pe podea. Și asta... și asta...

Calcă în picioare lemnul, până ce se crapă. Încearcă să rupă și tabloul, dar pânza, întărită de straturile succesive de uleiuri, rezistă degetelor ei. Până la urmă, în timp ce fotografiile continuă să curgă, își folosește picioarele, rupând în bucățele rama, adâncindu-și tocul în vopsea. Calcă în picioare propoziția obscenă până ce caracterele devin indescifrabile.

Apoi se întoarce cu fața la reporteri.

— Pofțiți, spune ea. Cel puțin scrieți că am terminat treaba. Dacă vreți să scrieți ceva, scrieți asta. Eu întotdeauna termin treaba.

Patruzeci și unu

Până la urmă, detectivii însărcinați cu rezolvarea cazului mărturisesc că se află în dificultate. Spun că nu au nici o idee despre identitatea vandalilor, despre motivele lor.

— Au fost foarte abili, zice unul, dar nu se poate uita în ochii lui Yuliang. V-aș sfătui să nu vă mai gândiți.

— La vandali?

— Să nu vă ma gândiți la chestiunea aceasta.

— Chiar credeți că pot? Întreabă Yuliang neîncrezătoare.

Privirea pe care i-o aruncă trădează dispreț, ușor îndulcit de milă.

— Doamnă, spune el. Nu sunt decât tablouri. Puteți oricând să faceți altele. Tonul său sugerează că acest fapt este regretabil.

Și mai de batjocură este suma pe care galeria i-o oferă drept compensație și care de-abia acoperă costul materialelor ce-i sunt necesare pe trei luni, ca să nu mai vorbim de cei douăzeci de ani de muncă.

— Suntem conștienți că suma este total neadecvată, spune curatorul Ma, cu zâmbetul revenit pe buze și la fel de enervant de vesel ca întotdeauna. Din păcate, acum avem și noi necazurile noastre. Asigurarea de-abia dacă a acoperit costul stricăciunilor. Și artiștii pe care trebuia să-i expunem în următoarele două expoziții s-au retras.

— Ei bine, răspunde Zanhua (pentru că, în acest moment, Yuliang nu mai are încredere în spusele ei), și asta este o răsplată în sine.

Zanhua. El este, ca de obicei, atent, compătimitor, se gândește la toate. Ii aduce medicamente care să o ajute să adoarmă, tutun franțuzesc. Pinot Noir-ul preferat. O imploră să se întoarcă la Nanjing:

— Te rog, Yuliang. Aici nu mai este nimic. Hai să plecăm mâine!

Dar Yuliang nu reușește nici măcar să iasă din hotel, darămite să se întoarcă în orașul aglomerat care, cu siguranță, se bucură de nenorocirea ei. Respinge încercările lui de a o scoate în oraș: la curse, la Clubul francez pentru a lua cina, la noul film al lui Dietrich, care rulează la Lyceum. Refuză să-l primească pe Liu Haisu, care vine cu flori imediat ce povestea apare în ziare, a doua zi dimineață (cu toate că citește bilețelul prins în buchet: „Scopul nu este acela de a face artă. Este de a-ți trăi viața prin artă. Nu ceda“). Nu vrea să-și vadă nici măcar fiul vitreg, care sună de la recepție a doua zi.

— Mergeți voi doi în oraș, îi spune resemnată lui Zanhua. Scoate-1 în oraș. Mergeți să vedeți *Diavolul este o femeie*. Râde amar: Ziarelor le va plăcea asta.

După ce bărbatul pleacă, își pironeste privirea la pătură, fumând Gitane după Gitane. Când soarele începe să coboare de pe cer, își ia, în sfârșit, blocul de desen. Așteaptă ca în seara ce se lasă să se întâmple ceva, un semn; sau un moment pe care să nu-1 înțeleagă în totalitate - probabil inspirația. Iertarea. Renașterea. Țigară după țigară

însă, albul absolut nu face decât s-o privească, la fel de gol și de pustiu cum fuseseră ieri pereții galeriei. Recurgând la alinările din copilărie, recită o dată și încă o dată și încă o dată *Izvorul* lui Li Qingzhao *IParfumul lor tare îmi alungă visurile dragi de locuri îndepărtate. / Ce nemilos!*). Dar nici măcar asta nu are efect. Este golită de speranță, de spirit artistic. E prea sfârșită ca măcar să-și azvârle foile în partea cealaltă a camerei. Și apoi, după câteva ore, când reușește să adoarmă, până și visele-i sunt goale.

Mai trece aproape o săptămână până ce Zanhua reușește să o convingă - mai ales explicându-i situația financiară precară în care se află - să se întoarcă acasă. Cheamă o mașină închisă, plătește nota discret și o strecoară pe Yuliang printre reporterii care pândesc afară. Se urcă în Blue Steel Express cu mult înaintea altor pasageri și se retrag în compartimentul lor privat. Cinează împreună în liniște și rămân la fel de tăcuți până ce însoțitorul de vagon vine să le lase paturile. Imediat după aceea, lui Zanhua îi cade capul peste noua ediție din *Viața eroică și moartea lui Sun Yat-sen*.

Yuliang însă nu poate dormi deloc. Își mângâie paharul de vin, bea pentru orașul de care se îndepărtează. După vuietul continuu și luminile neobosite ale Shanghaiului, peisajul din Jiangsu, cu câmpurile sale luminate de lună și dealurile umbrite, pare aproape ireal de liniștit. Aici nu sunt vile în stil Tudor, nici portari. Doar colibe mici și tăcute. Ferestrele celor mai multe dintre ele sunt oblonite, fețe umile ascunzându-și ochii de intrușii purtați prin părțile acelea de calea ferată.

— Ferestrele sunt simboluri, le spusese întotdeauna Yuliang studenților ei. Sunt porți - chei ale unor lumi misterioase, nevăzute. Nu le priviți ca pe niște simple linii sau variații de culoare.

Cu toate acestea, niciodată n-o prea interesase viața altor oameni. Acum însă se gândește la acest lucru. Umplându-și din nou paharul, își imaginează oamenii care trăiesc în spatele acestor fațade tăcute, își închipuie tați cioplind jucării, fumându-și pipele lângă *k'ang*. Vede mame cu fețele ridate, cârpind. Pentru prima oară în viața ei este invidioasă pe aceste existențe absolut banale, care nu ies cu nimic în evidență, pe viețile acestea alcătuite din scopuri esențiale: o casă curată, ceai cald și copii îndestulați. Trecându-și mâna pe abdomenul ei plat, își dorește din nou simbolurile pestrițe ale maternității - pielea încrețită și spatele îndurerat, legat la nesfârșit de un copil care plânge. Un trup

ale cărui energii creatoare să nu mai ocolească la nesfârșit pântecul pentru a se grăbi să ajungă la pensulă...

În momentul acela îi vine ideea: poate că ar fi timpul să se oprească.

Gândul se formează, anemic și neconvingător. Sorbindu-și vinul, Yuliang îl întoarce pe toate părțile și îl gustă. Îi umple liniile generale cu detalii, adaugă greutate și substanță. Chiar așa, se gândește ea. De ce nu? Mai mult ca sigur, de acum reușise să-și însușească calitățile unei femei normale; care nu-și face griji decât pentru haine, casă, nevoile și dragostea bărbatului ei. Dat fiind salariul simbolic de funcționar al Iui Zanhua, va trebui să continue cu predatul. Nu și cu pictatul. Ar putea vinde cele câteva lucrări care-i mai rămăseseră în atelier... apoi s-ar putea opri. În fond, roate lucrurile trebuie să aibă un sfârșit, în acest moment, deznodământul ar fi bine-venit și pentru ea.

Terminându-și vinul, o cuprinde un soi de amețală, ca și cum trenul și-ar lua avânt să zboare de pe o stâncă înaltă. Dar, când privește din nou pe fereastră, acesta își continuă drumul domol prin satele și orașele liniștite și așezate. În fața ei defilează peisajul nocturn, violet al propriei sale națiuni vaste și asediate, legate de munți antici, vegheate de Păstorul Cerurilor și Țesătoarea Celestă. În spate, credinciosul ei soț doarme mai departe.

Patruzeci si doi

Nanjing, 1936

La o oră după ce Zanhua se trezise, se îmbrăcase și plecase la muncă, Yuliang stă la masa ei de toaletă. Lucrează cu furie. Nu la un desen sau la un autoportret, ci la propunerea cursului pe care vrea să îl predea în toamnă, despre opera doamnei Guan Daosheng. Yuliang se așteaptă să întâmpine o anume rezistență. Ideea ca ea, o pictoriță „modernă“, controversată, să țină prelegeri despre o artistă respectată din secolul al XIII-lea va fi, fără îndoială, subiect de dezbateri. Dar controversa îi va face bine. De fapt, îi face bine tot ce îi mai alină plictiseala; ce îi umple vidul în care viața pare să se fi transformat după luarea deciziei de-a înceta să mai picteze.

Când se întorsese de la Shanghai stătuse o săptămână închisă în casă, ferindu-se de Guanyin, pentru a evita ziaristii, studenții și

simpatizanții care sunau încontinuu la ușă. Închizându-se în atelier, Yuliang fusese nevoită să găsească alte preocupări, mai lumești, în care să-și elibereze furia: dăduse drumul la tivuri, cususe nasturi, cârpișe pantofii cu talpă de pânză care zăceau nepurtați în colțul îndepărtat al șifonierului. Își reorganizase hainele în funcție de culori și stiluri, împingând articolele croite după moda vestică — costumele și pantalonii ei parizieni, cravatele și pălăriile și bluzele cu decolteu adânc - într-o parte. Își băgase pantofii cu toc înalt în saci de flanel, își comandase tunici de mătase și câteva perechi de pantaloni croiți din pânză grea. Toate obiectele din garderoba ei cea nouă aveau cu strictețe la standardele Vieții Noi impuse de doamna Chiang. Purtându-le, Yuliang se simte deghizată - de fapt, aproape cum se simțise la Salon, când Jinling o machiasse prima oară.

Rolul ei nou, respectabil, se extinde și asupra activității de la universitare. Pentru prima oară în viața ei, Yuliang face parte din comitete. Votează în chestiuni legate de completarea bibliotecii de arte, în legătură cu metodele folosite la examinări. Ia parte chiar și la întâlnirile comisiei de moralitate, cu toate că mai mult pentru a opri bârfele care circulă pe seama ei decât pentru a participa la vreuna din dezbateri.

Inspectase șase examene, fusese curatorul a trei expoziții studențești și ținuse două conferințe („Lumina în pictură: impresioniști versus pointiliști“ și „Foviștii și culoarea: sălbăticie“). Prelegerea despre impresioniști reușise, cu chiu, cu vai, să atragă cinci studenți. Foviștii, unul singur - un băiat îndrăgostit de ea care o urmărește peste tot, cu ardoarea neostoită a unui ogar de curse.

Cu toate acestea, Yuliang își ține ambele prelegeri impecabil, fără nici o pauză, bâlbâială sau nemulțumire. Nu a răspuns inevitabilelor chicoteli de la ședințe sau de pe holuri. Una peste alta, de fapt, fusese aproape la fel de senină precum autoportretele sale — însă mult mai convențional înveșmântată. Aproape că nici nu a clipit, chiar, în momentul în care cineva i-a strecurat un bilet pe sub ușa biroului, bilet pe care nu se afla decât un singur rând suspect de frumos caligrafiat:

Așa ți-a trebuit.

Acum, revede propunerea de curs, căutând greșeli de ortografie sau fraze prost construite. Adaugă o listă de lecturi și își alege cu grijă hainele - o fustă serioasă și o jachetă.

își pune ochelarii rotunzi cu rame negre, pe care până de curând refuzase să-i poarte (atât din mândrie, cât și din cauza amintirilor despre unchiul ei pe care i le evocă) și își piaptână părul. Se studiază.

Pentru o clipă doar o simte - tristețea, pătrunzând precum o ceață umedă prin crăpăturile minuscule ale hotărârii ei. Yuliang strânge din dinți, se forțează să zâmbească.

— Este o zi frumoasă, își spune sfidător ei înseși, sau poate nimănui (cu siguranță nu Fetei din Oglindă, al cărei chip batjocoritor fusese izgonit din fața lui Yuliang). Mă voi plimba pe lac înainte de întâlnirea comitetului bibliotecii.

În această dimineață de joi, parcul din jurul lacului Xuanwu este plin de amestecul său obișnuit de copii, oameni care se plimbă agale, iubiți ieșiți la aer. Yuliang pășește printre ei, croindu-și drum, neobservată, spre vest. Urmărind rămășițele dărmate ale zidurilor ridicate de muncitorii dinastiei Ming, își menține privirea spre apă. Îi place la nebunie felul în care suprafața sa reflectă culorile fiecărui anotimp - nuanțele bogate de verde ale primăverii, cerurile acvatice ale verii. Iarna, lacul este negru și opac precum onixul, copacii goi reflectându-se ca niște dâre gri ce reușesc să îl străpungă. Dar acum, toamna devreme, se zăresc numai nuanțe de auriu, un colaj schimbător de frunze umede și cer.

Se oprește din mers pentru a lăsa liberă priveliștea cea mai vestită a lacului unui vizitator: cinci insulițe legate între ele de un pod vechi de piatră. Privind bărbatul cum mânuiește aparatul de fotografiat scump, greoi, aproape că-i e milă. Insulele sunt faimoase pentru crizantemele lor: explozii autumnale de șofran, violet și galben. Le pictase de nenumărate ori, deseori alături de studenți. Chiar și acum, când nu mai pictează, nu poate să nu se gândească că merită mai mult decât paleta umbrită și îndoliată a unei fotografii.

Turistul își surprinde cadrul, iar Yuliang merge mai departe, auzind din nou, în urechea minții, zgomotul ascuțit, scurt. O clipă, totul revine: furtuna de blițuri, fotografiile acuzatoare - mai ales instantaneul lui Tang Leiyi în care ea apare alături de Zhou Enlai („Pictoriță de nuduri îmbrățișează un cadru al PCC“, fusese titlul). În momentul în care văzuse poza (lăsată la îndemână de Guanyin), Zanhua nu spusese nimic. Dar tăcerea lui stoică o rănise pe Yuliang mai mult decât orice reproș: o simțise ca pe un cuțit care-i spintecă măruntaiele.

Trecând pe lângă un vânzător de ceai, se caută în portofelul cu mărunțiș și îi dă omului o monedă, privind, cu mintea în altă parte, cum aburul plutește spre apă. Când privirea îi poposește pe o bancă din parc și omul care stă acolo, zâmbește, amuzată de bastonul cu vârf argintat, care se odihnește lângă el. Se pare că Zanhua stârnise o modă. Își ia cana absentă, ochii ajungându-i din nou pe silueta omului acelaia. Apoi încremenește și privește din nou.

Bărbatul este Zanhua.

Sigur că e el. Bastonul zace rezemat de bancă. Yuliang recunoaște și geanta pe care și-o pregătise de cu seară, când îi spusese că astăzi avea o mulțime de întâlniri. Dar, cu siguranță, nu se află aici ca să se vadă cu cineva. Stă abătut, cu ziarul necitit în poală, privind cu ochii triști înălțimile Muntelui de Purpură.

— Restul dumneavoastră, îi oferă vânzătorul.

Yuliang se întoarce pe jumătate și ia monedele, cu ochii încă ațintiți pe soțul ei. Zanhua își aruncă pe jos mukul de țigară și îl strivește, în locul în care se mai află încă vreo sase.

— Dumneata vii aici în fiecare zi? îl întreabă pe vânzător cu vocea joasă.

— În fiecare zi în care nu plouă.

— El a mai fost aici? arată cu degetul.

Vânzătorul își îngustează ochii.

— El? A, da. El este tot timpul aici. Câteodată chiar și doarme aici - trage câte un pui de somn pe bancă. Nu cred că e comod. Omul se scarpină după ureche. Dar în majoritatea timpului doar stă.

— De când a început să vină?

Omul se încruntă.

— O lună, poate. Sau o lună și ceva.

Trecuseră aproape opt săptămâni de când se întorseseră din Shanghai. Șase de când apăruse fotografia lui Yuliang cu Zhou Enlai.

— Ești sigur că este același bărbat? întreabă ea tremurând, chiar dacă știe prea bine răspunsul.

— Sigur. La început am crezut că e cerșetor. Dar se îmbracă prea bine — bastonul și toate celelalte. Își plătește ceaiul și îmi mai lasă și mie câte ceva din când în când. Se uită la ea bănuitor. De ce? îl cunoașteri?

Cum se răspunde la o asemenea întrebare? Da, se imaginează ea spunând. Este soțul meu, salvatorul meu. Conștiința mea. Lui îi datorez tot ceea ce am.

Apoi însă, cum ar putea să pretindă măcar că îl cunoaște, știind ceea ce știe acum? Dormise lângă omul acesta în ultimele opt săptămâni. Îl îmbrățișase aproape în fiecare seară în dorința ei nestrămutată de a concepe un copil. Se cuibărise în brațele lui moi, pentru a adormi. Dimineața îi făcuse ordine în formularele de taxe și hârțoagele de serviciu pe care tot timpul le lăsa aruncate prin cameră. În dezordine - sau așa crezuse ea. Dar totul fusese o mascaradă. Hârțiile fuseseră o momeală: fie își pierduse slujba, fie îi fusese, pur și simplu, prea rușine să mai meargă.

— De ce nu-i faceți cinste cu o ceașcă de ceai? îi sugerează omul, amabil. Sunt sigur că i-ar prinde bine puțină companie.

— De ce spui asta?

Bărbatul ridică din umeri.

— E singur tot timpul. Până să veniți dumneavoastră, credeam că nu cunoaște pe nimeni și nu-l cunoaște nimeni.

Yuliang se uită la el fix, apoi se întoarce spre soțul ei.

— Te rog, fa-mi o favoare, spune încet, Nu-i spune că am întrebat de el.

— Aș cere și eu ceva pentru efortul meu.

Amorțită, îi dă înapoi restul de la ceaiul care, brusc, i se pare oțel topit.

— Buzele îmi sunt pecetluite.

Vânzătorul îi cufundă ceașca într-un vas cu apă galbenă, probabil ca s-o curețe. Yuliang se pregătește să plece pe drumul pe care și venise. După un pas sau doi însă, se oprește.

Ar vrea din tot sufletul să meargă la el, să-l îmbrățișeze. Să-și pună capul pe umărul lui. Dar ar fi un dezastru. A-l prinde pe Zanhua cu minciuna - singura minciună pe care i-a spus-o vreodată (se cutremură, pentru că ea nu poate spune același lucru) - ar însemna să îi răpească și ultima fărâmbă de mândrie.

În schimb, se forțează să meargă din nou spre vest, înapoi spre strada Zhongshan. Este ora unsprezece - va pierde întrunirea. Dar, brusc, asta nu mai contează. Nimic nu mai contează, doar să ajungă în singurul loc în care să fie sigură că nu-1 va mai vedea pe Zanhua

înainte de lăsarea întinericului — în casa care acum, este extrem de clar, nu mai este nici un refugiu pentru el.

Ajungând nu după mult timp, Yuliang își ridică poșta și urcă încet scările, frunzărind corespondența. Cu două trepte înainte de capăt se oprește, ținând în mână un plic subțire cu o adresă din Paris. Curioasă, rupe sigiliul și citește biletul o dată, apoi încă o dată. Își întoarce privirea spre perete.

În ciuda obiecțiilor lui Yuliang, Guanyin atârname acolo un papirus insipid cu crap și izvor, al unui artist *guohua* de mâna a treia, dar pe care familia ei îl cunoștea. Yuliang nu îl învrednicise niciodată cu privirea. Acum însă se holbează la el, zgomotele obișnuite ale casei umplându-i auzul: bocănitul satârului bucătarului, vocea lui Guanyin muștrând servitoarea, strigătul văicăreț al vânzătorului ambulant de porumb.

— *Xiao taitai!* aude o clipă mai târziu. Ai venit?

Yuliang șovăie. Dar nu răspunde. Dezlipindu-și ochii de la tablou, împăturește la loc scrisoarea. Apoi își reia urcușul lent spre capătul scărilor.

Patruzeci și trei

Un pic mai târziu, Yuliang descuie ușa atelierului ei pentru prima oară în două luni de zile. Intră în cămăruță cu sentimentul straniu că ar intra într-o casă în care locuise odată, dar pe care o vânduse; fără dezordinea obișnuită și lipsit de mirosul veșnic de solvent, dormitorul de rezervă pare a fi aproape un dormitor de rezervă. Cumva, totuși, chiar goliciunea este aceea care îi dă un aer amenințător. Șevaletul ei pare un schelet fusiform de lemn. Pisălogul de sticlă și piatra de cerneală arată mai puțin ca niște unelte de pictat și mai mult ca niște arme.

Yuliang se îndreaptă spre scaunul pliant. Se așază, ațintindu-și privirea spre aceeași privesc la care se uita îndelung și Zanhua, pe banca lui: Muntele de Purpură, povârnișurile sale joase zugrăvite în verde de jad și maro deschis, noul observator strălucind în lumina soarelui. Este o scenă pe care o schițase de o mie de ori în trecut, fără nici un scop.

Acum însă, altă imagine îi umple gândurile: soțul ei pe malul lacului. Un morman de mucuri de țigară și o zi goală înaintea lui.

După ce își aprinde prima sa țigară în aproape două luni, Yuliang expiră adânc, savurând senzația fumului eliberat din plămâni. Încearcă din nou să înțeleagă ceea ce a văzut. Cum de putuse trece cu vederea ceea ce se afla chiar în fața ei. Zanhua sesizase faptul că ea se opriase din lucru - și, pentru prima dată, discutaseră serios despre cariera pe care o avea în față. Părase mulțumit de idealurile ei, chiar dacă era un pic îngrijorat de metoda aleasă.

— Ești sigură că vei putea să te oprești complet din pictat? Întrebase el. Nu ai putea, pur și simplu, să desenezi lucruri considerate... să zicem, mai acceptabile?

Yuliang nu avusese inima să-i mărturisească că a picta numai tablouri „acceptabile” ar fi cu mult mai rău decât a nu picta deloc. Așa cum îi spusese Xu Beihong, visele moarte sunt precum otrava...

În ceea ce-1 privește pe Zanhua, în afara acelei excursii la grădinile Wuhu, nu lipsise nici măcar o zi de la serviciu - cel puțin, nu pe vremea când Yuliang îl cunoscuse.

— Oi fi bolnav, îi spunea el când încerca să-l convingă să doarmă ca să-i treacă o răceală sau o mahmureală, dar națiunea este și mai suferindă.

Este adevărat că în Nanjing stătuse acasă de mai multe ori. Dar Yuliang nu întrebase și nici nu se gândise prea mult la aceste absențe, ci bănuise, pur și simplu, că prezența nu mai era așa de importantă la sediul central atât de aglomerat. Oricum, se bucurase că muncea mai puțin fiindcă astfel aveau mai multe șanse de a petrece timp împreună; de a se plânge de școală, de bârfe. În ultimul timp, Zanhua o conducea chiar la ore, plimbându-se prin campus alături de ea. Discutând planurile prelegerilor sau despre studenți.

Și totuși, privind șevaletul gol, Yuliang își dă seama că, în ciuda acestui timp petrecut împreună, în ciuda tuturor jurămintelor de sinceritate și sacrificiu, viața lor nu este așa cum doriseră să creadă. Amândoi mințiseră. Și, până la urmă, existența lui este la fel de distrusă ca a ei.

Câteva clipe stă nemișcată, scrumul țigării căzând încet pe podea. Până la urmă, cenușa fierbinte care-i arde degetele o aduce în prezent. Clipind, stinge țigara. Ridică oglinda de mână pe care o folosește

pentru autoportrete, își aranjează părul, își scoate un firicel de tutun lipit pe dinții din față. După un moment de ezitare, caută în poșetă și scoate rujul Arden. Deschizându-l, are impresia stranie că aceasta este prima culoare adevărată pe care o vede de la pereții albi ai galeriei. În timp ce îl aplică, Fata din Oglindă își încrețește buzele batjocoritoare.

— Bine ai venit înapoi, îi spune Yuliang. Mi-a fost dor de tine.

Patruzeci și patru

În seara aceea, Yuliang mai petrece câteva ore în atelierul ei. Nu pictând, ci făcând ordine. Se uită prin carnetele ei și prin pânzele ei vechi sau neterminate, sprijinite cu fața la perete. Frunzărește prin teancul de cronică ale expozițiilor ei chineze, ale participării la Salon d'Automne, ale albumului publicat în Shanghai. Recitește cele câteva broșuri biografice (toate editate cu grijă de Yuliang însăși) care circulasera în momentul în care se părea că toată China voia să îi cunoască povestea.

Răsfoiește și un album subțire de fotografii și observă, prin lentilele triste ale aparatului, felul în care imaginea ei evoluase: aici o mireasă adolescentă, pozând serioasă cu Zanhua și Meng Qihua. Dincoace, zveltă și neliniștită în fața Academiei de Artă din Shanghai, în chiar prima zi de școală. Iată-o un pic trasă la față de la râul de mare pe *Canadian Queen*; apoi, mai târziu, pe Boulevard de Clichy, singura fată într-un grup de studenți la Beaux-Arts, ridicând paharele, dar încruntați la perspectiva terminării semestrului. Este și o fotografie din Roma, Yuliang în atelierul de sculptură. Încă una la expoziția Societății Tăcute.

Ultima fotografie fusese făcută cu un pic mai mult de două luni în urmă, alături de șaisprezece dintre studenții ei în ultimul an. Yuliang se află în mijlocul grupului, cu modelul atelierului lângă ea. Fata este goală, cu silueta ușor înconvoiată, la fel de subțire și de palidă ca o bucățică de lună. Sâni ei mici, fermi, sunt captați pe film, fără rușine. Singura parte a corpului său care nu se vede este fața, pe care și-o ferise de privirea iscoditoare a lentilelor.

Studiind fotografia, Yuliang observă perechea ciudată: ea, în costumul elegant, cu eșarfa pariziană legată cu stil la gât, modelul de lână ea, o umbră dezbrăcată și fără chip. Dacă cineva i-ar fi spus cu douăzeci de ani în urmă că ea va fi cea îmbrăcată - cea învățată, artista faimoasă, profesor universitar! - l-ar fi considerat nebun. Acum însă, mângâind marginea fotografiei, o voce de mult uitată își face ușor apariția în mintea ei. „Vezi? îi spune unchiul ei. Ești foarte isteată. Ai putea fi aproape orice. Poetă. Profesoară.” Amintirea, observă ea, este ciudat de lipsită de acea cutremurare interioară care însoțește de obicei gândurile la *jiujiu* al ei. Este, oare, posibil să-l fi iertat?

Tocmai își pune la loc fotografiile, când vede altceva: o cutie metalică de biscuiți franțuzești, plină de praf, cu vopseaua roșie pe jumătate mâncată de rugină. Yuliang de-abia reușește să scoată capacul. Pachetele de hârtii dinăuntru sunt atât de bine îndesate, încât câteva dintre ele aproape sar afară și, în clipa aceea, Yuliang își amintește ce sunt: scrisorile lui Zanhua, trimise cât timp fusese în Europa. Probabil sunt mai mult de două sute.

Așezându-se în genunchi pe podea, Yuliang netezește una. *Draga mea Yuliang*, citește. *Abia dacă a trecut o săptămână de când ai plecat de pe pământul nostru. Nu este un timp chiar așa îndelungat, în întinderea unei vieți. Și totuși, îmi pare o mică viață în sine...*

Simte un nod în gât. Își aduce aminte de asta - este prima scrisoare pe care o primise când ajunsese la Lyon. O aștepta la Biroul pentru Studenți Străini. O recitise probabil de zeci de ori în acele prime zile amețitoare. Simpla vedere a scrisului lui ordonat și totuși impetuos îi oferea un mic refugiu din fața atacului atâtor fețe străine, sunete, mâncăruri...

Yuliang stă așa un timp îndelungat, durerea ei veche luându-i gândurile în stăpânire. Nu pune înapoi scrisorile decât atunci când ceasul de voiaj de pe masă arată aproape ora unsprezece. Ducându-și mâna la geantă, Yuliang scoate un alt plic — cel de la Paris pe care îl primise mai devreme. Citește din nou rândurile, gura desenându-i mut limba franceză pe care simte că deja o uitase pe jumătate.

Dragă Madame Pan,

Sper ca aceste cuvinte să vă găsească sănătoasă. Doream să vă informez că eu și colegul meu deschidem, în sfârșit, galeria despre care vorbiserăm.

Aflată pe Rue Ste-Anne, va expune tablouri moderne ale unor artiști din China, Indochina și Japonia. Ne-am dori extrem de mult ca la expoziția inaugurală să avem și opere semnate de dumneavoastră și, bineînțeles, vă vom rambursa expediția și cheltuielile de drum. Dacă sunteți de acord, vă rog să ne trimiteți o telegramă cât de repede puteți.

În spatele acestui plic se mai află unul, bățos și mirosind a cerneală proaspătă. Yuliang nu îl deschide. L-a cumpărat în după-amiaza aceea, știe deja ce conține: un bilet dus, pentru Marsilia. Vaporul pleacă în mai puțin de două luni.

Un pic după miezul nopții, aude ușa de la intrare, cotrobăială prin bucătărie, urmată de pasul măsurat al lui Zhanlin urcând pe scările ce scârțâie. Și-l închipuie pe soțul ei, trecând întâi prin camera nefolosită a lui Weiyi, apoi prin a lui Guanyin, înainte de a ajunge, în sfârșit, la ușa ei. Pașii se opresc aici, iar Yuliang își ține răsuflarea. Dar Zanhua nu bate la ușa concubinei sale în noaptea aceasta. Se oprește o clipă, apoi se îndreaptă spre ușa cea mai apropiată de atelier - a lui.

În timp ce o aude închizându-se, simte un nod în stomac. Senzația nu o părăsește. Merge pe vârfuri, se spală pe față, se ușurează în vasul mic de toaletă. Senzația persistă, un freamăt rece în centrul abdomenului, în timp ce se urcă în pat și începe să recite *Festivalul celei de-a noua luni*. Cu toate astea, nu poate dormi, cu toată poezia liniștitoare a lui Li Qingzhao. Ridicându-se până la urmă din pat, traversează camera spre toaleta ei și se privește în oglindă. Nu este întâmpinată de Fata din Oglindă, ci de altcineva, de o persoană pe care aproape că n-o recunoaște: o apariție de vârstă mijlocie, cu chipul ridat de vârstă, cu părul încurcat și rar. Pare lipsit de sens să-l cerceteze și să-l perie, în schimb, se întoarce și se îndreaptă spre ușă.

Furișându-se pe hol, Yuliang ajunge la ușa lui Zanhua. Așteaptă un moment, apoi intră. Cu fiecare pas pe care-l face pe podeaua lăcuită, se așteaptă ca el să se trezească, să o vadă. Dar Zanhua rămâne adâncit în somn. E așezat pe spate, cu o mână întinsă spre capul patului, iar cu cealaltă odihnindu-i-se în locul lui preferat, pe obraz, în întuneric, chipul lui pare cu mult mai senin decât Yuliang își amintește să-l fi văzut în ultimele câteva săptămâni. Mai vede și că

ar trebui să se tundă - o şuviță neobișnuit de lungă și dezordonată atârna ca o dâră de cerneală pe suprafața palidă a frunții sale. Yuliang se apleacă și o dă pe spate.

Când se urcă în pat, Zanhua murmură ceva, dar nu se mișcă. Cu grijă, își așază capul în fața pătratului perlat al ferestrei: vrea să fie primul lucru pe care el îl va vedea când se trezește. Ii șoptește numele:

— Zanliua.

Din nou:

— Zanhua.

Pleoapele i se zbat. Când încearcă să se ridice, ea îl împinge înapoi, imobilizându-i ușor cu mâinile și picioarele. Buzele îi coboară pe trupul lui, în timp ce încă îi reține mâinile, ținându-l sub ascultare până ce știe sigur că este pregătit. Când revine lângă el, îl sărută din nou, mângâind cu buzele trăsăturile pe care a ajuns să le cunoască mai bine decât pe ale sale: pleoape și gene răsucite, nas, obraji, tâmpla care pulsează, adâncitura moale care marchează începutul claviculei, își începe iar coborârea leneșă, dar el dă drumul unui geamăt dulce și o ia în brațe. O trage înapoi în sus, iar degetele lui subțiri se chinuiesc mai întâi să se elibereze, să o găsească. Să intre.

Dar Yuliang nu vrea ca în noaptea asta să urmeze stilul lor obișnuit, de consumare rapidă și impulsivă. Ii prinde trupul cu picioarele ca într-o menghină. Și când, în sfârșit, se deschide pentru el, îl ghidează secundă după secundă. II forțează, cu un murmur sau o privire tăcută, să încetinească sau chiar să se oprească. Până la urmă, aproape încremenesc amândoi.

Privind în ochii lui împăienjeniți de somn, încearcă să-i transmită tot ceea ce simte - descoperirea de astăzi, fricile ei. Marile regrete. Decepțiile. Datoria ei nespusă, de neplătit. Nu eu am ales să fiu așa, ar vrea să-i spună. Am încercat să mă schimb. Pur și simplu nu pot. Caută pe fața lui un semn de înțelegere, în timp ce se mișcă încet, împreună.

La început totul este aproape încremenit - doar ridicarea și coborârea respirației lor îngemănate. Incet-încet însă, ea îi aduce pe amândoi la o grabă aproape frenetică. Și, la sfârșit, senzația care o cuprinde este mai profundă decât tot ce simțise până atunci, e aproape dureroasă. Pare să-i ia în stăpânire nu numai trupul, ci întreaga ființă,

ducând-o mult deasupra lui și lăsând-o apoi să se prăbușească asemenea unui zmeu.

Și totuși, după aceea, zăcând peste trupul lui, pe pieptul umed și neted, cu propriul corp învinețit și gol și dureros, se simte ciudat de singură. De parcă - în ciuda respirației lui calde și familiare, a apăsării trainice a greutateii lui — ar fi deja la mii de kilometri depărtare.

Partea a noua

PLECAREA

Curajul e o altă denumire a creativității.

HENRI MATISSE

Patruzeci si cinci

La o săptămână după începutul anului vestic 1937, doamna Pan Yuliang se află alături de soțul ei pe debarcaderul vaporului companiei Canadian Maritime. Au ales o șampană tocmind-o la două treimi din prețul pe care proprietarul ei îl ceruse la început. Barcagiul, bătut de soare și vânt, grăbit să facă transportul mai repede, ca să-i rămână timp să se întoarcă pentru vreun alt călător întârziat, încarcă iute cele două cufere ale lui Yuliang, o geantă brodată și două portofolii bine împachetate — tot ce mai rămăsese din opera ei — pe puntea pătrată a ambarcațiunii sale. Yuliang își duce în mână poșeta și trusa de pictură.

— Ți-ai luat documentele de călătorie? întrebă Zanhua.

— M-ai întrebat deja de patru ori.

— Probabil încă mai sper că le-ai uitat, zâmbește el slab.

Yuliang surâde la rândul ei, cu toate că, o clipă, se simte ca și cum inima i se crăpase deja un pic.

În săptămâna care tocmai se încheiase, nu pomeniseră aproape deloc perspectiva amenințătoare a plecării ei. În schimb, cheltuiseră toți banii pe care îi primiseră în compensația acelei expoziții dezastruoase. Trăiseră de parcă viața lor începea și se termina aici, în Shanghai; luând în oraș absolut toate mesele, încercând tot ceea ce orașul avea de oferit, de la barurile englezești, la arta culinară franțuzească și la faimosul restaurant în stil Yangzhou de pe Nanjing Road.

Își cumpăraseră pantofi și ciorapi de la Wing On, pălării de la Grigorieff & Co. și lenjerie intimă de la China Tai Underwear Co. Yuliang își făcuse patru rochii noi la Madame Muriel de pe Bulevardul Joffre. Băuseră ceai la Cathay, vin la Palais și gin la sala de bal Vienna. Dintr-un capriciu, li se alăturaseră celor mai avuți la cursa organizată cu ocazia Anului Nou la elegantul club de curse din Shanghai.

Yuliang nu mai participase niciodată la un asemenea eveniment, dar se trezise brusc absorbită de el, la fel de vrăjită de poneii mongoli bine țeșalați și formidabili (pe care Xu Beihong își exersase abilitatea de a desena), cât și de femeile afișând pălării împodobite cu naturi moarte mișcătoare: flori de mătase și fructe false, păsări și funde. Ovaționaseră și strigaseră răgușiți când calul pe care Zanhua pariase că va ajunge al doilea ieșise exact pe locul doi.

Până și felul în care se iubiseră căpătase un aer de abandon total; de parcă nu ar fi fost decât o altă metodă de amânare a acestui moment. În ultima noapte petrecută împreună, cu trupurile încolăcite lucind de sudoare, tot nu spusese nimic — dar absolut nimic — despre evenimentul cumplit care nu se mai afla decât la câteva ore depărtare. Zanhua pur și simplu o sărutase pe frunte, ca întotdeauna înainte să se culce. Apoi o luase în brațe și închisese ochii. Yuliang însă nu putuse dormi până aproape de zori. Dar nu se mișcase; fusese foarte, foarte atentă să nu-1 trezească.

Însă acum, stând aici, pe marginea celei mai profunde dintre despărțirile lor de până atunci, își dă seama brusc cât de suprarealistă fusese existența lor într-un asemenea vid. Totuși, își reamintește ea, acesta este Shanghaiul. Întregul oraș pare să trăiască într-o ceață veselă de negare, chiar dacă războiul e iminent. Avioane naționaliste vâjâie pe cer și soldați japonezi se plimbă țațoși și siguri pe ei prin Hongkou. Străjuiesc granița de nord a Chinei, pentru moment hărțuind doar, dar urmărind să inventeze „incidente“ care să le ofere scuza de a ataca în forță. Locuitorii Shanghaiului răspund la toate acestea mai comandându-și un rînd. Băutura curge mai repede; fustele devin mai scurte, orele, mai târzii, dansurile din saloane, mai lungi și mai lascive. Chiar și acum, revenindu-și din ceea ce simte că va fi ultima mahmureală pentru cel puțin o lună, Yuliang vede prin zecile de vapoare, șampane, jonci și cargouri Hi no Maru¹ fluturând la orizont, de pe puntea a două distrugătoare. Vasele de luptă sunt situate mult în afara zonei „fără navigație“ stabilită de Liga Națiunilor. Îi lasă senzația a doi colți mari de oțel.

— Doamnă, ar trebui să plecăm, spune barcagiul țăfnos, pregătin- du-și vâsla în partea din spate a bărcii. *Ducesa de York* stă neclintită

¹ Drapelul japonez.

în spatele lui, în Huangpu. Punțile sale etajate sunt deja pline cu siluete de mărimea unor păpuși făcând cu mâna și strigând, ridicându-și aparatele de fotografiat. Aruncând mâncare și dolari spre nelipsita droaie de cerșetori de jos. Nava ridică ancora în mai puțin de jumătate de oră și sirena de pe puntea superioară emite în aer cel de-al doilea semnal al plecării. În dană, alți călători ajunși în ultimul minut își tocnesc șampanele și îi îmbrățișează pe cei dragi pentru ultima dată.

— Doamnă, trebuie să vă grăbiți, îi aduce din nou aminte căpitanul zdrențaros.

— Vin, îi răspunde ea. Dar nu se mișcă.

— Chiar ar trebui să te grăbești, spune și Zanhua. Altfel, documentele alea nu-ți vor mai folosi la nimic.

Punându-și mâinile streășină la ochi el se uită spre vaporul care se va opri la Saigon, Singapore și Colombo. Va înconjura Cornul Africii, va traversa apele de cobalt și recifurile de corali din Djibouti și va urca în Canalul Suez spre Port Said, înainte de a ajunge la destinația finală: Marsilia. Este cea de-a treia călătorie a lui Yuliang pe ruta asta — schițase aceste porturi de pe punte. Și totuși, dintr-odată, nu-și mai aduce aminte absolut deloc de felul în care arată. Nu vede decât orașul iubit, blestemat, din spatele portului. Asta și fața trasă a soțului ei.

O clipă vrea să renunțe la decizia ei. M-am răzgândit, se vede spunând. În schimb, îl ia de mână.

— Am o provocare pentru tine, spune repede.

El încearcă să zâmbească.

— Prea bine. Care sunt indiciile mele?

— Primăvară. Luntre. Încărcătură grea.

Buzele lui se mișcă fără a rosti vreun cuvânt, în timp ce închide ochii. Apoi îi deschide.

Se spune că la Izvoarele Gemene primăvara este încă frumoasă

Și eu îmi doresc să vâslesc până acolo.

Dar îmi e teamă că micuța luntre de pe Izvoarele Gemene

Nu ar putea să ducă încărcătura grea a durerii mele...

Vocea i se stinge la ultimul cuvânt. Cu bărbia tremurând, își întoarce privirea.

Ridicându-se pe vârfuri, Yuliang îl ia de gât.

— Mi-e frică, șoptește tremurat. N-ar trebui să te las așa. Nu acum.

— Vorbești de parcă ar exista un moment în care ar trebui să pleci. O ia în brațe. Bastonul lui ridicol o înțeapă în umăr.

— Doar că... nu am încredere că te vor proteja.

— Cine?

— Știi tu cine. Ochii îi lăcrimează - de la vânt, probabil. Se grăbește să și-i șteargă, nervoasă.

Ultima săptămână adusesse vești despre răpiri și eliberări, despre spioni japonezi, planuri de rezervă și negocieri ascunse. Se recursese la o nouă alianță între comuniști și Kuomintang - unii spun că artizanul ei ar fi fost chiar Zhou Enlai, lucru care putea explica faptul că Zanhua fusese reprimat la lucru (cu toate că nu a stricat nici zvonul că scandaloasa lui concubină era pe punctul de a părăsi țara). Dar Yuliang tot n-are încredere în ei — în nici unul dintre ei.

— Mă simt, spune ea, de parcă te-aș lăsa pradă tigrilor.

— Atunci rămâi. Apără-mă. Zanhua încearcă din nou să zâmbească: Nu cunosc pe nimeni în stare să se apere mai bine de tigri.

— Asta este o minciună. Își șterge ochii cu mânecile, râzând. Dacă aș fi destul de curajoasă, n-aș mai pleca.

— De ce nu? Oricine are nevoie de o vacanță în lupta aceasta cumplită.

Asta nu este o simplă vacanță, ar vrea să spună. Dar nu o face. Respectă regula lor veche, lăsând lucrurile cele mai dureroase nerostite.

— Yuliang, spune Zanhua. Chiar așa. Poate că ai putea rămâne. Aici lucrurile sunt pe punctul de a se schimba. Simt asta.

Atingându-i obrazul, Yuliang știe că acesta este adevărul: că, în ciuda amărăciunii sale, credința lui Pan Zanhua în China este la fel de vie ca întotdeauna. Chiar și fără Guanyin sau Weiyi în viața lui, el nu ar face niciodată ceea ce face ea: n-ar pleca, pur și simplu.

— Atunci implică-te în această schimbare, îi spune. Găsește-ți prietenii. Ține-te bine de ei. Nu-ți mai bate capul cu felul în care vei fi privit de alții.

El strânge din buze.

— Pentru unii dintre noi este mai dificil decât pentru alții.

Ducesa sună din nou - ultima strigare.

— Doamnă! mârâie barcagiul. Dacă nu vă urcați, atunci luați-vă înapoi bagajele. Am și eu treburile mele.

Yuliang mai respiră o dată, adânc, apoi se ridică din nou pe vârfuri, îl sărută pe soțul ei pentru ultima oară, franțuzește. Pe fiecare obraz.

Dar, în timp ce se retrage, el o trage înapoi. Cuprinzându-i fața strâns cu mâinile, Zanhua își apasă cu forță buzele pe buzele soției sale. O doare. Dar nu se ferește. Iar în momentul în care îi dă drumul, se simte de parcă ar cădea de undeva de sus.

— Voi fi pe punte când vasul va porni, șoptește ea. Se așază amorțită, îi face ușor cu mâna pentru o ultimă dată, apoi își întoarce privirea, fiindu-i teamă că, dacă se va mai uita înapoi fie și o singură oară, toată hotărârea ei va dispărea.

Nu te gânde.

Chiar în momentul în care barcagiul își afundă vâsla în apă, îl aude pe Zanhua strigând din nou.

— Yuliang, spune el. Yuliang. Așteaptă. Am uitat să-ți dau asta...

Când se întoarce, el arată ceva prea mic ca să vadă ce e.

— II arunc, strigă el ca să acopere distanța din ce în ce mai mare.

— Nu, stai...

Dar este prea târziu. El își azvârle brațul, își deschide degetele. Obiectul se arcuiește peste apa gri și se lovește de rama bărcii. O clipă, în care își ține respirația, Yuliang crede că-1 va înghiți râul. Dar cade în partea cealaltă, aterizând pe podeaua udă, la picioarele ei.

Se apleacă și îl ridică. Ștergându-1 de pantaloni, îl ține în mână nevenindu-i să creadă: este micuțul mistreț de jad pe care îl pierduse ultima dată când venise în Shanghai.

— Cei de la hotel l-au găsit, strigă el. Era sub un pat. Mai strigă ceva, dar zgomotul șampaneii îi acoperă cuvintele.

— Cum? strigă ea înapoi, iar vocea i se frânge de la efort.

El clatină din cap, respiră adânc. Își duce mâinile lui de intelectual la gură. Și, de data asta, ea reușește să deslușească cuvintele, cu greu:

— Ca să-ți poarte noroc.

Yuliang dă din cap, strângând obiectul minuscul atât de tare, încât încheieturile degetelor i se albesc.

Nu-și slăbește soțul din priviri, în timp ce zgomotele de pe vapor - salaturile strigate și ultima sirenă, misterioasă - o învăluie. Îl privește în timp ce sunetele Europei se pierd în valurile din Huangpu. Până

ce bagajele ei sunt suire peste bord și conducătorul șampaneii se îndepărtează. Până ce difuzorul vasului anunță ora, iar însoțitorul de vas care stă lângă ea o ajută să se aplece și întreabă, în franceza domoală și ciudată din nordul America:

— *Venez-vous à bord, mademoiselle?*¹ Yuliang se întoarce și îl privește.

— *C'est madame*, șoptește ea.

— *Pardon*, spune el și trece pe chineză: Urcați la bord?

Yuliang își coboară ochii spre talisman. Acesta o pironeste cu privirea lui verde, la fel de împietrită și de încăpățânată ca întotdeauna. 11 mai strânge o dată în mână, după care îi dă drumul în buzunar.

¹ Urcați la bord, domnișoară? (fr.)

Epilog

Pe 13 iulie 1937 japonezii au atacat Shanghaiul pentru a doua oară, declanșând o bătălie sângeroasă și istovitoare care, datorită hotărârii și perseverenței armatei chineze și a cetățenilor neînfricați ai Shanghaiului, a durat mai mult de trei luni, soldându-se cu zeci de mii de victime, înainte ca orașul să fie cucerit. Până în decembrie 1937, Japonia a cucerit Nanjingul; au urmat șase săptămâni de violuri, jafuri și omoruri care au curmat peste o jumătate de milion de vieți. Chiang Kai-shek și guvernul său republican s-au retras în interiorul țării, la Chongqing, unde au format, din nou, o alianță șubredă cu Partidul Comunist Chinez. Acest armistițiu s-a destrămat odată cu capitularea Japoniei în 1945, fapt care a aruncat China într-un război civil sângeros pentru încă patru ani de zile.

În 1949, ultimul bastion republican din Chengdu a căzut, iar guvernul lui Chiang s-a retras din nou, de această dată în Taiwan. După instalarea sa, în octombrie 1949, guvernul comunist al Republicii Populare Chineze a decretat realismul social forma ideală de artă a noii națiuni. Orientat împotriva mișcărilor vestice mai romantice, realismul social s-a concentrat pe realitățile urâte ale vieții moderne, mai ales pe condiția omului sărac. Nudurile tradiționale erau respinse cu vehemență.

Unii dintre foștii colegi ai lui Yuliang au încercat să se adapteze noii estetici. Xu Beihong a devenit președintele Academiei Centrale de Arte Frumoase și, în această calitate, a depus un efort continuu de a integra realismul în cadrul picturii tradiționale. A murit din cauza unei hemoragii cerebrale în 1953. După eliberarea orașului, Academia de Artă din Shanghai, condusă de Liu Haisu, a fost comasată cu alte două școli, dând naștere Colegiului de Artă din China de Est, care, până la urmă, a fost mutat la Nanjing. Liu însuși a pictat intens

în anii 1950 și 1960, având o singură perioadă de declin, după ce a fost declarat inamic al Revoluției Culturale și arestat la domiciliu. A murit în 1994, creând neobosit până la sfârșit.

Pan Zanhua a murit în 1959.

Pan Yuliang nu s-a mai întors niciodată în China. În primii zece ani ai exilului ei autoimpus, a expus în cadrul celei de-a LIII-a Expoziții Naționale Franceze de Artă, în cadrul Salonului Independenților, la cea de-a LI-a Expoziție de Artă. În 1945 a câștigat medalia de aur pentru debut la Salonul Independenților, iar în 1958 a expus din nou acolo. În același an, lucrările sale au putut fi admirate la Muzeul de Artă Modernă din Paris. Nedorind să-și schimbe stilul și neputând să-și depășească aversiunea față de negustorii de artă, nu a reușit să devină niciodată un pictor cu succes comercial și, potrivit majorității surselor, și-a trăit ultimele zile în sărăcie și boală. Cu toate acestea, nu a renunțat niciodată să fie mândră de naționalitatea ei, alegând să-și păstreze cetățenia chineză până în anul morții sale, 1977. A fost îngropată în cimitirul parizian Montparnasse, în straie tradiționale chinezești.

Moștenirea remarcabilă lăsară de Pan Yuliang este compusă din peste patru mii de opere de artă — sculpturi, desene, picturi în ulei, acuarele. Multe dintre acestea pot fi găsite în muzeul de artă al provinciei sale natale, Anhui.

Inevitabil, încă mai suscită controverse: în 1993, o expoziție cu lucrările ei, organizată la Beijing, a cauzat destule discuții pentru ca unele din nuduri să fie retrase.

Bibliografie selectivă

- Ayscough, Florence, *Chinese Women: Yesterday and Today*, New York, Da Capo, 1975.
- Baum, Vicki, *Shanghai*, 37, New York, Oxford University Press, 1987.
- Birnbaum, Phyllis, *Glory in a Line: A Life of Foujita: The Artist Caught Between East and West*, New York, Faber and Faber, 2006.
- Brasa'i, *The Secret Paris of the 30s*, tr. Richard Miller, New York, Pantheon, 1976.
- Bretell, Richard, *Modern Art, 1851-1929*, London, Oxford University Press, 1999.
- Chang Iris, *The Rape of Nanking: The Forgotten Holocaust of World War II*, New York, Penguin, 1997.
- Clark, David, ed., *Shanghai Modern: 1919—1945*, Ostfildern, Germania, Hadje Cantz, 2005.
- Dong, Stella, *Shanghai: The Rise and Fall of a Decadent City*, New York, Harper Perennial, 2000.
- Dunand, Frank, ed., *The Pavilion of Marital Harmony: Chinese Painting and Calligraphy Between Tradition and Modernity*, Chicago, Art Media Resources, 2002.
- Evans, Richard, *Deng Xiaoping and the Making of Modern China*, New York, Penguin, 1997.
- Gronewald, Sue, *Beautiful Merchandise: Prostitution in China, 1850—1936*, New York, Harrington Park, 1985.
- Hamilton, William Srenhouse, *Notes from Old Nanking, 1947—1949*, Canberra, Pandanus, 2004.
- Hansen, Arien J., *Expatriate Paris: A Cultural and Literary Guide to Paris of the 1920s*, New York, Arcade, 1991.
- Henri, Robert, *The Art Spirit*, Boulder, Colo., Westview, 1984.

- Hershat, Gail, *Dangerous Pleasures: Prostitution and Modernity in Twentieth-Century Shanghai*, Berkeley, University of California Press, 1997.
- Ho, Lucy Chao, „*More Gracile Than Yellow Flowers*“: *The Life and Works of Li Ching-chao*, Hong Kong, Mayfair, 1968.
- Huddleston, Sisley, *In and About Paris*, London, Methuen, 1927.
- Levine, Marilyn A., *The Found Generation: Chinese Communists in Europe During the Twenties*, Seattle, University of Washington Press, 1993.
- Liao, Jingwen si Ching-wen Laio, *Xu Beihong: Life of a Master Painter*, tr. Zhang Peiji, San Francisco, China Books and Periodicals, 1987.
- Lu, Hsun, *Selected Stories of Lu Hsun*, tr. Yang Hsien-yi, Gladys Yang, New York, W.W. Norton, 2003.
- Lucas, E.V., *A Wanderer in Paris*, London, Methuen, 1909.
- Mason, Caroline Atwater, *The Sped of France*, Boston, L.C. Page, 1912.
- Rose, June, *Suzanne Valadon: The Mistress of Montmartre*, New York, St. Martins, 1999.
- Shinan, *Huahun (Painters Spirit: The Biography of Pan Yulian)*, Shanghai, Wenhui News / Wu Wenhuan, 1983.
- Spence, Jonathan D., *The Search for Modern China*, New York, W.W. Norton, 1990.
- Stein, Gertrude, *Paris, France*, New York, Liveright, 1996, reed.
- Sullivan, Michael, *Art and Artists of Twentieth-Century China*, Berkeley, University of California Press, 1996.
- Wakeman, Frederick, *The Fall of Imperial China*, New York, Free Press, 1975.
- Wang, Ping, *Aching for Beauty: Footbinding in China*, New York, Anchor, 2002.
- Wheeler, K.W., Lussier, V.L., ed., *Women, the Arts, and the 1920s in Paris and New York*, New York, Transaction, 1982.
- Yang, Benjamin, *Deng: A Political Biography*, Armonk, N.Y., M.E. Sharpe, 1998.
- Ye, Zhaoyan, *Nanjing 1937: A Love Story*, tr. Michael Berry, New York, Columbia University Press, 2002.

Mulțumiri

Proiectul de față s-a dovedit de durată, solicitant și probabil prea ambițios. Reușita lui se datorează oamenilor care m-au ajutat și m-au susținut tot timpul, printre care se numără Alan Ziegler și Columbia School of the Arts Writing Division, pentru sprijin, încurajare și înțelegere a limitelor de timp și bani ale unei mame cu pretenții literare; Helen Schulman, pentru că m-a ajutat să-mi găsesc drumul la început; Binnie Kirshenbaum și Mary Gordon, pentru că m-au mânat și m-au făcut să merg mai departe. Jeelson Hong, Kailin Huang, Yeewan Koon și Wei Zhong mi-au oferit cu toții informații și traduceri prețioase, citindu-mi atent toate referințele chinezești din text, în timp ce Andrea LaFleur, Julia Lichtblau, Denis Bonnet și Hillary Jordan m-au ajutat la fel de mult la partea referitoare la Franța. Tim Brewe și Frica Hope Charpentier mi-au suportat încercările căznite de a descifra tainele picturii în ulei. Îi sunt îndatorată lui Kuiyi Shen de la University of California, San Diego, curator al expoziției ce mi-a atras atenția pentru prima oară asupra lui Pan Yuliang. Borhua Wang de la Institutul Pratt mi-a îndrumat, de asemenea, primii pași în cunoașterea operei lui Pan, iar Madleine Zelin de la Catedra de Limbi și Culturi Est-Asia- tice de la Columbia University mi-a indicat lecturi, seminare și alți consultanți care m-au ajutat. Suzette Cody a cutreierat neobosită prin Singapore, căutând tablourile lui Pan Yuliang; Tom Cody a bătut străzile Shanghaiului pentru a găsi urme ale vieții lui Pan și ale influențelor sale formatoare. Liang Luo de la University of Michigan, Antonia Finnane de la University of Melbourne și Anik Fournier de la Muzeul de Artă Contemporană din Montréal mi-au împărtășit cu generozitate studiile, imaginile și gândurile lor. Sunt îndatorată Art Students League of New York - în special lui Frank Mason și grupei sale talentate - multe mulțumiri pentru că mi-au permis să intru în lumea

lor, fie și pentru o singură zi. De asemenea, mulțumesc Art Retreat Museum din Singapore și casei de licitații Sotheby's pentru că mi-au facilitat accesul la opera uimitoare a lui Pan Yuliang și pentru informațiile oferite.

Între colegii de la seminar și prietenii iubitori de literatură, sunt zeci de oameni care mi-au oferit părerile lor în procesul scrierii acestui roman. Le mulțumesc în special lui Alison Bogert, Halle Eaton, Michael Epstein, Joanna Hershon, Hillary Jordan, Amy Sirot, Ellen Umansky, Josh Weil și Michelle Wildgen, care au petrecut mult timp citind, recitind și dându-mi sfaturi. Agentă mea excepțională, Elisabeth Sbeinkman, mi-a oferit încredere în mine și m-a susținut încă de la început în acest proiect curajos, iar editorii Jill Bialosky de la Norton și Mary Mount de la Viking U.K. au reprezentat un duo de neoprit; lucrul alături de ei a fost un privilegiu. Redactorul Liz Duvall a oferit de nenumărate ori soluții salvatoare. Aș dori să le mulțumesc și acelor care mi-au pus la dispoziție căminele, birourile și spațiile lor liniștite, în timp ce propriul meu apartament era plin de jucării, cbiote de veselie și crize de plâns; Marcy Lovitch, Susan Chaddick și Andrea Reiff au fost extrem de generoase.

Am lăsat la urmă persoana cea mai importantă. Soțul meu, Michael, merită (chiar dacă nu primește întotdeauna) recunoștința mea eternă pentru sprijinirea unei idei bune, pentru că m-a provocat s-o pun în practică și pentru că mi-a oferit un ajutor cu adevărat eroic, păreri cinstite și nu a pus capăt căsniciei noastre. Ești Calul de Foc al sufletului meu. Fiicele mele, Katie și Hannah - Dragon și Maimuță -, au fost o sursă inepuizabilă (și neadormită) de inspirație, voioșie și admirație. Această carte, ca tot ceea ce fac, este pentru voi.

Permisiuni

Autoarea mulțumește pentru permisiunea de a cita din următoarele lucrări:

Martin Bernal, *Chinese Socialism to 1907* ■ Copyright © 1975 by Martin Bernal, Cornell University Press. Cu permisiunea autorului.

Robert Henri, *The Art Spirit*. Copyright© 1923 J.P Lippincott Company. Copyright renewed 1951 by Violet Organ. Cu permisiunea Perseus Books Group.

Gail Hershatter, *Dangerous Pleasures: Prostitution and Modernity in Twentieth-Century Shanghai*. Copyright © 1997 by the Regents of the University of California. Cu permisiunea University of California Press.

Ho Xuan Huong, „The Floating Cake“ și „The Lustful Monk“, tr. John Balaban, in *Spring Essence: The Poetry of Ho Xuan Huong*. Copyright © 2000 by John Balaban. Cu permisiunea Copper Canyon Press, www.coppercanyonpress.org.

Li Po, „At Ching-Men Ferry“, „Avoiding Farewell in a Chin-Ling Wineshop“, „Drinking Alone Beneath the Moon: Part 3“, „Night Thoughts at Tung-Lin Monastery on Lu Mountain“, tr. David Hamilton, in *The Selected Poems of Li Po*, copyright © 1996 David Hamilton. Cu permisiunea New Directions Publishing Corp.

John Sloan, „The Gist of Art“. Copyright © 1997. Cu permisiunea Dover Publications Inc.

Michael Sullivan, *Art and Artists of the Twentieth-Century China*. Copyright © 1996 Michael Sullivan. Cu permisiunea University of California Press.